

**Wojewódzka Stacja
Sanitarno – Epidemiologiczna w Kielcach**

**STAN
SANITARNY
województwa świętokrzyskiego
2019**

Stan sanitarny województwa świętokrzyskiego w 2019 r. opracowano w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach pod kierunkiem:

Jaroslawa Ciura – Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego

przez: *Kierowników komórek organizacyjnych WSSE w Kielcach*

przy współudziale:

Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych woj. świętokrzyskiego

Redakcja:

OPSiA WSSE w Kielcach

Zdjęcia:

Archiwum WSSE w Kielcach

Wydano ze środków:

Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach

Foto okładki: ©*dusanpetkovic1 — stock.adobe.com*

Spis treści

I. STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOSCI, ŻYWIENIA, WYTWÓRNI I MIEJSC OBROTU MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOSCIĄ ORAZ PRODUKTAMI KOSMETYCZNYMI	
1. Zakres prowadzonego nadzoru sanitarnego.....	8
2. Ogólna ocena obiektów żywnościowo – żywieniowych.....	9
3. Stan sanitarny środków transportu.....	11
4. Jakość zdrowotna środków spożywczych.....	11
4.1. Znakowanie środków spożywczych.....	13
4.2. Nadzór nad obrotem grzybami i przetwórstwem grzybów oraz zatrucia grzybami.....	14
4.3. Badania żywności w kierunku obecności organizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMO).....	15
4.4. System wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach – RASFF.....	15
5. Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz produktów kosmetycznych.....	16
5.1. Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.....	16
5.2. Jakość zdrowotna produktów kosmetycznych.....	17
6. Ocena sposobu żywienia.....	17
7. Działania związane z oceną jakości zdrowotnej importowanych środków spożywczych dokonywaną w miejscu docelowego przeznaczenia.....	20
Wnioski	20
II. NADZÓR ORGANÓW PAŃSTWOWEJ INSPEKJI SANITARNEJ NAD BEZPIECZEŃSTWEM SUPLEMENTÓW DIETY I ŻYWNOSCI DLA OKREŚLONYCH GRUP	
1. Jakość zdrowotna suplementów diety.....	22
2. Jakość zdrowotna żywności specjalnego przeznaczenia.....	23
Wnioski	23
III. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHOROÓB ZAKAŻNYCH /DZIAŁANIA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH	
1. Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych.....	25
1.1. Choroby zakaźne wieku dziecięcego.....	25
1.2. Inne, wybrane choroby zakaźne.....	26
2. Realizacja programu szczepień ochronnych.....	30
3. Działania w sytuacjach kryzysowych.....	32
Wnioski	32
IV. JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA, WODY W KĄPIELISKACH, W BASENACH KĄPIELOWYCH, CIEPŁEJ WODY UŻYTKOWEJ ORAZ NATURALNYCH WÓD BUTELKOWANYCH	
1. Wprowadzenie.....	34
2. Badania laboratoryjne próbek wody.....	35
3. Charakterystyka poszczególnych grup urządzeń zaopatrzenia ludności w wodę.....	38
3.1. Wodociągi o produkcji $\leq 100 \text{ m}^3/\text{d}$	38
3.2. Wodociągi o produkcji $101 \div 1000 \text{ m}^3/\text{d}$	38
3.3. Wodociągi o produkcji $001 \div 10000 \text{ m}^3/\text{d}$	39

3.4. Wodociągi o produkcji 10001÷100000 m ³ /d	39
3.5. Inne podmioty zaopatrujące w wodę	39
3.6. Ujęcia powierzchniowe	39
3.7. Studnie publiczne	40
3.8. Przyznane odstępstwa dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi	40
4. Badania ciepłej wody użytkowej	41
4.1. Badania ciepłej wody w szpitalach i w budynkach zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek <i>Legionella</i> sp.	41
4.2. Badania ciepłej wody użytkowej w podmiotach leczniczych wykonujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne	42
4.3. Badania ciepłej wody użytkowej w budynkach zamieszkania zbiorowego	42
Wnioski	43
V. STAN SANITARNY PŁYWAJNI ORAZ MIEJSC WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI I KĄPIELISK	
1. Wprowadzenie	44
2. Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny pływalni	45
3. Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpeli	46
3.1. Klasyfikacja jakości wody w kąpieliskach	47
3.2. Serwis kąpieliskowy	48
Wnioski	48
VI. STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ ORAZ PODMIOTÓW WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ	
1. Wprowadzenie	49
2. Stan sanitarny wybranych obiektów	49
2.1. Ustępy publiczne	49
2.2. Obiekty opieki społecznej	50
2.3. Obiekty hotelarskie	51
2.4. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej	52
2.5. Obiekty komunikacji publicznej	53
2.6. Cmentarze	54
2.7. Domy przedpogrzebowe	55
2.8. Inne obiekty użyteczności publicznej	55
3. Stan sanitarny podmiotów wykonujących działalność leczniczą	56
Wnioski	58
VII. NADZÓR NAD WARUNKAMI SANITARNO-HIGIENICZNYMI ŚRODOWISKA PRACY I CHEMIKALIAM	
1. Wprowadzenie	59
2. Działalność kontrolna w ramach nadzoru sanitarnego	59
3. Nadzór nad warunkami pracy – charakterystyka działań naprawczych	59
3.1. Substancje chemiczne i ich mieszaniny, prekursorzy narkotyków kategorii 2 i 3 oraz produkty biobobójcze	60
3.2. Nadzór nad warunkami pracy – przekroczenia NDS i NDN	60
3.3. Czynniki biologiczne	61

3.4. Czynniki rakotwórcze i mutagenne.....	61
3.5. Usuwanie azbestu.....	61
4. Choroby zawodowe.....	61
5. Badania i pomiary środowiska pracy.....	64
6. Działalność w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej w środowisku pracy.....	65
Wnioski	66

VIII. DZIAŁANIA PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W ZAKRESIE EGZEKWOWANIA USTAWOWEGO ZAKAZU PRODUKCJI I WPROWADZANIA DO OBROTU ŚRODKÓW ZASTĘPCZYCH

1. Wprowadzenie.....	67
2. Analiza epidemiologiczna skutków zdrowotnych po zażyciu tzw. „dopalaczy”.....	67
3. Infolinia dopalaczowa.....	69
4. Współpraca z innymi instytucjami.....	69
5. Działania profilaktyczne.....	69
Wnioski	71

IX. HIGIENA RADIACYJNA

1. Informacje ogólne.....	72
2. Ochrona radiologiczna w zakładach stosujących źródła promieniowania jonizującego.....	72
3. Ochrona radiologiczna w pracowniach rentgenowskich.....	73
4. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi o częstotliwości w zakresie 0 Hz ÷ 300 GHz.....	75
5. Pomiary skażeń promieniotwórczych.....	77
Wnioski	78

X. OCENA STANU SANITARNEGO PLACÓWEK DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

1. Informacje ogólne.....	79
2. Nadzór nad warunkami sanitarnymi w placówkach dla dzieci i młodzieży.....	79
3. Stan sanitarny budynków, w których funkcjonują placówki dla dzieci i młodzieży.....	79
4. Zaplecze sanitarne placówek dla dzieci i młodzieży oraz warunki do utrzymania higieny osobistej.....	80
5. Ergonomia wyposażenia placówek dla dzieci i młodzieży.....	81
6. Zapewnienie miejsca na podręczniki i przybory szkolne.....	81
7. Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.....	81
8. Rozkład zajęć oraz organizacja czasu pobytu w szkole.....	83
9. Warunki pobytu dzieci 6 letnich w szkole i przedszkolu.....	83
10. Warunki sanitarne zorganizowanych form wypoczynku dzieci i młodzieży.....	83
11. Żłobki.....	83
12. Postępowanie administracyjne.....	83
Wnioski	83

XI. ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

1. Ogólna charakterystyka działalności.....	85
2. Szczegółowa działalność w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego.....	86
Wnioski	88

XII. PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA

1.	Ogólnopolskie programy edukacyjne	90
1.1.	Program edukacyjny: „Trzymaj formę”	90
1.2.	Program edukacyjny: „ARS, czyli jak dbać o miłość”	90
1.3.	Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej: „Czyste powietrze wokół nas”	90
1.4.	Krajowy Program Zwalczenia AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV	90
1.5.	Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej: „Bieg po zdrowie”	90
1.6.	Program edukacyjny dla przedszkoli: „Skąd się biorą produkty ekologiczne”	90
2.	Programy wojewódzkie	90
2.1.	Program edukacyjny: „Znajdź właściwe rozwiązanie”	90
2.2.	Program edukacji antytytoniowej: „Nie pal przy mnie, proszę”	91
2.3.	Program zakażeń HBV i HCV pt: „Podstępne WZW”	91
2.4.	Program edukacyjny: „Znamię! Znam je?”	91
2.5.	Program edukacyjny: „Wybierz Życie – Pierwszy Krok”	91
3.	Interwencje nieprogramowe	91
3.1.	Światowy Dzień bez Tytoniu	91
3.2.	Światowy Dzień Rzucania Palenia	91
3.3.	Inne działania antytytoniowe	91
3.4.	Akcja Letnia i Zimowa	92
3.5.	Profilaktyka używania narkotyków, w tym środków zastępczych	92
3.6.	Promocja szczepień ochronnych	93
3.7.	Profilaktyka chorób odkleszczowych	93
3.8.	Profilaktyka WZW	93
3.9.	Profilaktyka nowotworów	93
3.10.	Promocja zdrowego stylu życia	93
	Wnioski	94
	Streszczenie stanu sanitarnego	95

Szanowni Państwo,

w 2019 r. obchodziliśmy Jubileusz 100-lecia Służb Sanitarnych i 65-lecia Państwowej Inspekcji Sanitarnej, które w szczególny sposób obligowały organy inspekcji sanitarnej do dalszej służby na rzecz społeczności województwa świętokrzyskiego.

Oddaję w Państwa ręce raport podsumowujący aktualny stan sanitarny województwa świętokrzyskiego w 2019 r.

W roku sprawozdawczym w dalszym ciągu realizowano przy pomocy zespołu pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego (szczebla wojewódzkiego i powiatowego) szerokie spektrum zadań z zakresu zdrowia publicznego, obejmując swym zasięgiem wszelkie aspekty życia, pracy, nauki i wypoczynku człowieka.

Przedstawiając dane dotyczące pełnego obrazu stanu sanitarnego naszego województwa pragnę zwrócić Państwa uwagę na zaangażowanie pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej w szerzenie wiedzy o czynnikach ryzyka, kształtowanie właściwych postaw prozdrowotnych, podnoszenie świadomości społeczeństwa o zagrożeniach zdrowotnych związanych m.in. z podróżami i sposobach zapobiegania tym zagrożeniom, tak istotne w dobie globalizacji zagrożeń i występowania światowych epidemii/pandemii, np. **stanu epidemii w 2020 r. wywołanego zakażeniem koronowirusem SARS-CoV-2.**

Do priorytetowych zadań w działaniach Państwowej Inspekcji Sanitarnej należała zatem ochrona zdrowia publicznego, realizowana w ramach działalności przeciwepidemicznej wynikającej z zagrożeń zdrowotnych, szerzenia się groźnych mechanizmów wielolekooporności, prowadzenie nadzoru nad reali-

zacją obowiązkowych szczepień ochronnych w kontekście dalszej działalności tzw. „ruchów antyszczepionkowych”.

W laboratoriach WSSE i PSSE województwa świętokrzyskiego wykonywano badania w szerokim zakresie. W 2019 r. przeprowadzono ponad czterdzieści tysięcy badań laboratoryjnych, w ramach których wykonano łącznie ponad sto siedemnaście tysięcy oznaczeń (chemicznych, fizycznych i mikrobiologicznych). Świadectwem kompetencji laboratoriów są uzyskiwane certyfikaty akredytacji PCA. **W marcu 2020 r. rozpoczęto w laboratorium WSSE w Kielcach (jako jednego z pierwszych w Polsce) wykonywanie badań na obecność koronawirusa SARS-CoV-2 (do końca maja 2020 r. przeprowadzono 12,5 tys. badań).**

Informacje zawarte w niniejszym raporcie wskazują, iż w 2019 r. (podobnie jak w latach ubiegłych) bezpieczeństwo sanitarne mieszkańców województwa świętokrzyskiego pozostawało w dalszym ciągu na wysokim poziomie.

Sytuację epidemiologiczną i stan sanitarny województwa świętokrzyskiego opracowano na podstawie informacji i materiałów własnych oraz nadesłanych przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych działających na terenie województwa świętokrzyskiego.

Tekst raportu znajduje się na stronie internetowej WSSE w Kielcach (www.wsse-kielce.pl).

ŚWIĘTOKRZYSKI
PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI
INSPEKTOR SANITARNY
Jarosław Gura
Jarosław Gura

I. STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOSCI, ŻYWIENIA, WYTWÓRNI I MIEJSC OBROTU MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOSCIĄ ORAZ PRODUKTAMI KOSMETYCZNYMI

1. Zakres prowadzonego nadzoru sanitarnego

W 2019 r. pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 19840 obiektów żywności, żywienia, wytwórni i miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością oraz produktami kosmetycznymi (w 2018 r. – 19772), w tym:

- 6709 zakładów produkcji żywności, w tym między innymi: 159 piekarni, 139 automatów do lodów, 99 ciastkarni, 52 przetwórni owocowo-warzywnych i grzybowych, 36 wytwórni lodów, 16 zakładów garmazeryjnych, 9 zakładów przemysłu zbożowo-młynarskiego oraz 6160 innych wytwórni żywności (w tym przedsiębiorców produkcji pierwotnej),
- 9619 obiektów obrotu żywnością, w tym między innymi: 4887 sklepów spożywczych (z czego 252 to super i hipermarkety), 736 obiektów ruchomych i tymczasowych, 254 kiosków, 255 magazynów hurtowych, 1220 innych obiektów obrotu żywnością i 2267 środków transportu żywności,
- 2021 zakładów żywienia zbiorowego typu otwartego, w tym między innymi: 1308 zakładów małej gastronomii,
- 1156 zakładów żywienia zbiorowego typu zamkniętego, w tym między innymi: 405 stołówek szkolnych, 297 stołówek w przedszkolach, 73 bloków żywienia w domach opieki społecznej, 43 stołówek w zakładach specjalnych i wychowawczych, 31 bloków żywie-

nia w szpitalach, 4 kuchnie niemowlęce, 44 stołówki w żłobkach i domach małego dziecka, 26 stołówek w bursach i internatach oraz 117 innych zakładów żywienia,

- 20 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 215 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością,
- 100 obiektów produkcji, konfekcjonowania i obrotu produktami kosmetycznymi.

W 19840 nadzorowanych obiektach żywności, żywienia oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przeprowadzono 5889 kontroli sanitarnych, w tym 566 kontroli interwencyjnych. Skontrolowano 4164 obiekty. Wydano 925 decyzji administracyjnych w celu poprawy stanu sanitarno – technicznego nadzorowanych obiektów, w tym: 8 decyzji dotyczących unieruchomienia lub przerwania działalności całego lub części zakładu oraz 13 decyzji zakazujących wprowadzenia produktu do obrotu. Winnych zaniedbań sanitarno – higienicznych ukarano 411 mandatami karnymi na łączną kwotę 87000,00 zł. Skierowano 18 wniosków do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o nałożenie kar pieniężnych.

Podstawowe wskaźniki działalności organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa świętokrzyskiego przedstawia tabela poniżej.

Rodzaj danych	2018 r.	2019 r.
Ilość obiektów wg. rejestru w ciągu roku	19673	19740
Ilość kontroli, w tym: kontrole interwencyjne	6391/700	5844/566
Ilość obiektów skontrolowanych	4399	4123
Odsetek obiektów skontrolowanych	22,4	20,9
Odsetek obiektów niezgodnych*	0,2	0,5
Ilość decyzji administracyjnych	632	925
Ilość decyzji wstrzymujących działalność zakładu	5	8
Ilość decyzji zakazujących wprowadzenia produktu do obrotu	12	13
Ilość nałożonych mandatów karnych	463	411
Kwota nałożonych mandatów karnych (zł)	100550,00	87000,00
Wysokość średniego mandatu karnego (zł)	217,2	211,7

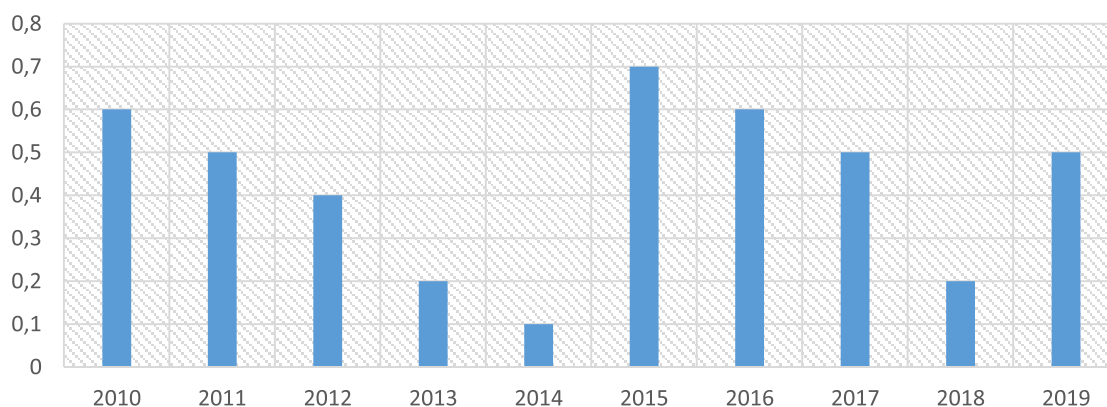
Ilość wniosków skierowanych do sądu	1	0
Ilość wniosków o nałożenie kar pieniężnych skierowanych do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego	21	18

*odsetek obiektów niespełniających wymagań sanitarno – technicznych, które zostały ocenione na podstawie „Arkuszy oceny zakładu produkcji/obrotu żywnością/ żywienia zbiorowego/materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki działalności pionu higieny żywności, żywienia i produktów kosmetycznych na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2018 i 2019 w stosunku do obiektów żywnościowo – żywieniowych oraz wytwórni i miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością

W 100 nadzorowanych zakładach produkcji, konfekcjonowania i obrotu produktami kosmetycznymi przeprowadzono 45 kontroli, nie wydawano decyzji administracyjnych.

Nie nakładano mandatów karnych.
Porównanie stanu sanitarnego obiektów w latach 2010 – 2019 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Stan sanitarny nadzorowanych obiektów na terenie województwa świętokrzyskiego w latach 2010 -2019

2. Ogólna ocena obiektów żywnościowo-żywieniowych

Stan sanitarny objętych nadzorem obiektów oceniany był przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zgodnie z jednolitymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, uwzględniającymi przepisy prawa żywnościowego, w tym w zakresie wymagań higieniczno – sanitarnych.

Z 4123 obiektów skontrolowanych w 2019 r., według „Arkuszy oceny zakładu produkcji/obrotu żywnością/ żywienia zbiorowego/materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością” oceniono 2356 zakładów, tj. 57,1% (w 2018 r. – 53,5%).

Porównanie stanu sanitarnego nadzorowanych obiektów na terenie województwa świętokrzyskiego w latach 2018 – 2019 przedstawia poniższa tabela.

Rodzaj obiektów	Liczba obiektów sklasyfikowanych w 2019 r.			% obiektów niezgodnych w 2018 r.
	Ogółem	Liczba obiektów niezgodnych	% obiektów niezgodnych	
Zakłady produkcyjne				
Wytwórnie lodów	8	0	0	0
Automaty do lodów	35	0	0	0
Wytwórnie tłuszczów roślinnych i mieszanin tłuszczów zwierzęcych	2	0	0	0
Piekarnie	87	0	0	0
Ciastkarnie	46	1	2,2	0
Przetwórnie owocowo- warzywne i grzybowe	17	0	0	0
Browary i słodownie	1	0	0	0

STAN SANITARNY województwa świętokrzyskiego 2019

Wytwórnice napojów bezalkoholowych i rozlewnie piwa	2	0	0	0
Wytwórnice naturalnych wód mineralnych, naturalnych wód źródlanych i wód stołowych	1	0	0	0
Zakłady garmazeryjne	7	1	14,3	0
Zakłady przemysłu zbożowo-młynarskiego	4	0	0	0
Wytwórnice makaronów	1	0	0	0
Wytwórnice wyrobów cukierniczych	7	0	0	0
Wytwórnice koncentratów spożywczych	0	0	0	0
Wytwórnice octu, majonezu i musztardy	1	0	0	0
Wytwórnice chrupek, chipsów i prażynek	1	0	0	0
Wytwórnice suplementów diety	1	0	0	0
Wytwórnice środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego	-	-	-	-
Wytwórnice substancji dodatkowych	1	0	0	0
Cukrownie	-	-	-	-
Inne wytwórnice żywności	74	0	0	0
Obiekty obrotu				
Sklepy spożywcze	937	6	0,6	0,2
Kioski	60	0	0	1
Magazyny hurtowe	56	0	0	1,4
Obiekty ruchome i tymczasowe	14	0	0	0
Środki transportu	9	0	0	0
Inne obiekty obrotu żywnością	8	0	0	0
Zakłady żywienia				
Zakłady żywienia zbiorowego otwarte, w tym: zakłady małej gastronomii	474	1	0,2	0,4
	254	0	0	0,7
Zakłady żywienia zbiorowego zamknięte	483	2	0,4	0,2
Razem (obiekty żywności i żywienia)				
	2337	11	0,5	0,2
Wytwórnice materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	10	0	0	0
Miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością	9	0	0	0
Zakłady produkujące/ konfekcjonujące kosmetyki	7	0	0	0
Obiekty obrotu kosmetykami	22	0	0	0
Ogółem	2385	11	0,5	0,2

Objaśnienia: „-” – brak pod nadzorem

Tabela 2. Stan sanitarny obiektów sklasyfikowanych w roku 2018 i 2019

Jako „niezgodne” z wymaganiami oceniono 11 obiektów, tj. 0,5% sklasyfikowanych (w roku 2018 – 0,2%). Wśród obiektów ocenionych negatywnie znalazło się:

- 6 obiektów obrotu żywnością,
 - 2 obiekty produkcji żywności,
 - 1 obiekt żywienia zbiorowego otwartego,
 - 2 obiekty żywienia zbiorowego zamkniętego.
- Ocena negatywna ww. zakładów była wynikiem:
- niewystarczającego zabezpieczenia pomieszczeń zakładów przed dostępem szkodników,

- braku czystości i porządku w pomieszczeniach zakładów oraz środkach transportu,
- nieprawidłowo przeprowadzonego procesu czyszczenia, mycia, dezynfekcji pomieszczeń oraz urządzeń i sprzętu wykorzystywanego podczas produkcji,
- nieprawidłowej jakości zdrowotnej wody wykorzystywanej w zakładzie,
- braku środków dezynfekcyjnych do rąk, urządzeń i powierzchni kontaktujących się z żywnością,
- nieprawidłowych warunków magazynowania, pako-

wania, transportu i sprzedaży środków spożywczych oraz przerwania ciągłości łańcucha chłodniczego.

Zasady GHP, GMP w 2019 r. wdrożyły 12923 obiekty, tj. 65,5 % nadzorowanych (w 2018 r. – 64,1%), a procedury oparte na zasadach systemu HACCP zostały wdrożone w 9343 zakładach, tj. 47,3% objętych nadzorem (w 2018 r. – 47,3%).

Powyższe wyniki świadczą o tym, że stan wdrożenia przez przedsiębiorców zasad GHP oraz GMP gwarantujących bezpieczeństwo żywności w zakładach żywnościowo – żywieniowych uległ nieznacznej poprawie, natomiast zasady systemu HACCP nie uległy pogorszeniu w odniesieniu do roku 2018.

3. Stan sanitarny środków transportu

W tej grupie obiektów w dalszym ciągu odnotowuje się dynamiczny wzrost liczby podmiotów objętych nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W roku sprawozdawczym w rejestrze znajdowało się 2267 środków

transportu żywności (w roku 2018 – 2138), z czego skontrolowano 225 obiektów, tj. 9,9% nadzorowanych (w 2018 r. – 9,6%). Przeprowadzono 226 kontroli i rekontroli.

W roku sprawozdawczym, przeprowadzano 1 kontrolę interwencyjną. Sklasyfikowano 9 obiektów, tj. 4,0% skontrolowanych. Wszystkie obiekty uzyskały ocenę „zgodny z wymaganiami”. Nie nakładano mandatów karnych, nie wydawano decyzji administracyjnych i nie kierowano wniosków o ukaranie do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

4. Jakość zdrowotna środków spożywczych

W 2019 r. w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego pobrano na terenie województwa świętokrzyskiego 2864 próbki środków spożywczych (w 2018 r. – 3035), które zbadano w laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej – Epidemiologicznej w Kielcach oraz w innych laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej, działających w zintegrowanym systemie badania żywności.

Spośród 2864 zbadanych próbek zdyskwalifikowano 64, co stanowi 2,23% wszystkich pobranych próbek żywności (w 2018 r. – 3,69%).

Jakość zdrowotną środków spożywczych w porównaniu do roku ubiegłego, przedstawioną jako odsetek próbek

zdyskwalifikowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, z uwzględnieniem podziału na środki spożywcze krajowe, importowane oraz wyprodukowane w Unii Europejskiej przedstawia poniższa tabela.

Środki spożywcze								
Rok	Razem		krajowe (K)		importowane (I)		Unia Europejska (UE)	
	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych	próbki zbadane	odsetek próbek zakwestionowanych
2018 r.	3035	3,69	2658	4,17	134	0,00	243	0,41
2019 r.	2864	2,23	2517	2,42	164	1,83	183	0,00

Tabela 3. Jakość zdrowotna środków spożywczych na terenie woj. świętokrzyskiego w 2019 r., zbadanych w laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w zależności od pochodzenia żywności (K – krajowe, I – importowane, UE – Unia Europejska)

W 2019 r. kwestionowano próbki pochodzenia krajowego oraz 3 próbki pochodzące z importu (w 2018 r. kwestionowano próbki krajowe i pochodzące z krajów Unii Europejskiej). W porównaniu do 2018 r. jakość ww. środków

spożywczych uległa niewielkiej poprawie, tj. o 1,46%.

Liczbę próbek zdyskwalifikowanych w 2019 r. z uwzględnieniem podziału na grupy środków spożywczych przedstawia tabela poniżej.

Grupa produktów/ asortyment	Ogółem ilość próbek zdyskwalifikowanych	KIERUNKI BADAŃ					
		MIKROBIOLOGIA	POZOSTAŁOŚCI PESTYCYDY	ZNAKOWANIE	ZANIECZYSZCZENIA BIOLOGICZNE	MYKOTOKSyny	SUBSTANCJE DODATKOWE
Mięso, podroby i produkty mięsne	10	10					
Drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i produkty jajeczne	14	13		1			
Ryby, owoce morza i ich przetwory	1			1			
Mleko i przetwory mleczne	15	15					
Ziarno zbóż i przetwory zbożowo-mączne	3				2	1	
Wyroby cukiernicze i ciastkarskie	10	10					
Warzywa	1		1				
Owoce	1					1	
Tłuszcze roślinne	1			1			
Koncentraty spożywcze	1						1
Zioła i przyprawy	3	3					
Wyroby garmażeryjne i kulinarne	2			1			2
Suplementy diety	2			2			
RAZEM	64	51	1	6	2	2	3

Tabela 4. Ilość próbek zdyskwalifikowanych w 2019 r. z podziałem na grupy środków spożywczych i kierunki badań

Przyczyny kwestionowania próbek pobranych do badania w 2019 r.:

- w grupie „Mięso, podroby i produkty mięsne” zdyskwalifikowano:
 - 5 próbek mięsa (kebab) ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Salmonella*,
 - 2 próbki mięsa (danie tatarskie) ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Escherichia coli* (STEC),
 - 3 próbki kielbasy surowej ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Escherichia coli* (STEC),
- w grupie „Drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i produkty jajeczne” zdyskwalifikowano:
 - 1 próbkę mięsa z indyka ze względu na obecność termofilnych *Camphylobacter*,
 - 1 próbkę mięsa z kurczaka ze względu na obecność termofilnych *Camphylobacter*,
 - 4 próbki mięsa z kaczki ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Salmonella*,
 - 7 próbek mięsa z kurczaka ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Salmonella*,
- 1 próbkę szynki drobiowej wędzonej ze względu na nieprawidłowe znakowanie (brak wyróżnienia alergenów),
- w grupie „Ryby, owoce morza i ich przetwory”:
 - 1 próbkę przetworu rybnego ze względu na nieprawidłowe znakowanie (brak deklaracji obecności kwasu sorbowego),
- w grupie „Mleko i przetwory mleczne” zakwestionowano:
 - 1 partię (5 próbek) sera korycińskiego ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Escherichia coli*,
 - 2 partie (10 próbek) lodów ze względu na przekroczenie parametrów wskaźnikowych (liczba *Enterobacteriaceae*),
- w grupie „Ziarno zbóż i przetwory zbożowo-mączne” zakwestionowano:
 - 1 próbkę ze względu na stwierdzenie przekroczenia dopuszczalnego poziomu ochratoksyny A w mące żytniej,
 - 1 próbkę ziaren pszenicy ze względu na stwierdzenie szkodników i ich pozostałości,

- 1 próbkę ziaren jęczmienia ze względu na stwierdzenie szkodników i ich pozostałości,
- w grupie „Wyroby cukiernicze i ciastkarskie” zdyskwalifikowano 2 partie (10 próbek) ciasta ze względu na liczbę bakterii *Bacillus cereus*,
- w grupie „Warzywa” zakwestionowano 1 próbkę brukselki ze względu na przekroczenie najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu - klotianidyny,
- w grupie „Owoce” zakwestionowano 1 próbkę rodzynek ze względu na stwierdzenie przekroczenia dopuszczalnego poziomu ochratoksyny A,
- w grupie „Koncentraty spożywcze” zakwestionowano 1 próbkę galaretki owocowej ze względu na stwierdzenie przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu czerwieni koszenilowej,
- w grupie „Zioła i przyprawy” zakwestionowano 3 próbki ziół ze względu na obecność bakterii *Salmonella* sp.,
- w grupie „Tłuszcze roślinne” zakwestionowano 1 próbkę oleju kokosowego ze względu na nieprawidłowe znakowanie,
- w grupie „Wyroby garmażeryjne” zakwestionowano 2 próbki wyrobów garmażeryjnych ze względu na stwierdzenie obecności substancji konserwującej, w tym 1 również za znakowanie.

W przypadku kwestionowania jakości zdrowotnej środków spożywczych wyprodukowanych przez producentów z terenu województwa świętokrzyskiego, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowały działania nadzorowe (wydawano zalecenia pokontrolne, zarządzenia w treści decyzji administracyjnych, przeprowadzano rekontrole, obligowano przedsiębiorców do udokumentowania prawidłowej jakości wytwarzanych środków spożywczych po wdrożeniu działań naprawczych) mające na celu zagwarantowanie prawidłowej jakości zdrowotnej produkowanej żywności.

4.1. Znakowanie środków spożywczych

Próbki środków spożywczych pobranych do badań laboratoryjnych w ramach „Planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej” na rok 2019 oceniane były, między innymi w kierunku zgodności oznakowania z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa żywnościowego.

W 2019 r. w kierunku znakowania oceniono laboratoryjnie 995 (2018 r. - 1037) próbek środków spożywczych, z których zakwestionowano 6, tj. 0,6% (w 2018 r. zakwestionowano 1 próbkę, co stanowiło 0,1% próbek zbadanych). Zakwestionowane próbki stanowiły niewielki odsetek próbek zbadanych, tj. poniżej 1% wszystkich ocenionych, co świadczy, między innymi o sukcesywnym wdrażaniu w etykietowaniu przez producentów środków spożywczych przepisów prawa żywnościowego.

Przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonywali oceny znakowania środków spożywczych w trakcie bieżących kontroli sanitarnych obiektów podle-

gających nadzorowi organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej (zakładów produkcyjnych, miejsc obrotu środkami spożywczymi, zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego i otwartego).

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości:

- w miejscach obrotu środkami spożywczymi dotyczyły:
 - całkowitego braku oznakowania środków spożywczych, najczęściej z grupy: pieczywo, mięso, drób, ryby, wędliny, wyroby cukiernicze,
 - braku informowania konsumentów lub nierzetelnego sposobu przekazania informacji na temat składu żywności nieopakowanej, w tym w zakresie informowania o obecności alergenów,
 - braku określonej daty minimalnej trwałości lub terminu przydatności do spożycia,
 - braku informacji dla konsumenta o kraju pochodzenia wprowadzanych do obrotu owoców i warzyw,
- w obiektach produkcji żywności:
 - nie wykazano w oznakowaniu wszystkich składników/surowców użytych do produkcji środków spożywczych, w tym składników alergennych lub niespójność etykiety w zakresie wykazanych składników z wykazem składników zawartym w recepturach produkcyjnych,
 - brak lub nieprawidłowo opracowana dokumentacja dotycząca przekazywania informacji dla konsumentów nt. żywności nieopakowanej, w tym składników alergennych,
 - brak wyróżnienia składników powodujących alergie lub reakcje nietolerancji, albo niewłaściwe ich wyróżnienie,
 - brak podania procentowej zawartości nadzienia w stosunku do ciasta (dot. wyrobu garmażeryjnego),
 - brak podanej wartości odżywczej lub niewłaściwa informacja o wartości odżywczej,
 - brak podanej funkcji technologicznej dla określonych składników środka spożywczego,
 - niewłaściwy zapis dot. „Referencyjnej wartości spożycia dla przeciętnej osoby dorosłej”,
 - zamieszczenie oświadczeń wprowadzających w błąd konsumenta,
 - brak określonej daty minimalnej trwałości lub niewłaściwe jej określenie,
 - brak podania zawartości składnika środka spożywczego dla którego zamieszczono oświadczenie żywieniowe,
 - zamieszczenie informacji (oświadczenia) w postaci graficznej, wprowadzającej w błąd konsumenta,
- w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego, m.in. w domach pomocy społecznej, blokach żywienia szpitali, przedszkolach, stołówkach szkolnych oraz w zakładach żywienia zbiorowego otwartego (dot. m.in. restauracji, punktów małej gastronomii):
 - brak oznakowania surowców i środków spożywczych wykorzystywanych w produkcji posiłków, w tym najczęściej mrożonych ryb i mięsa, mrożonych owoców i warzyw, w tym mrożonych we własnym zakresie oraz pieczywa, wędlin, sera i gotowego wyrobu,

- brak dostępnej dla konsumentów informacji na temat składników produkowanych potraw i/lub substancji powodujących alergie lub reakcje nietolerancji w przypadku użycia takich substancji przy wytworzeniu nieopakowanego środka spożywczego (dotyczy posiłków serwowanych w obiekcie),
- brak terminu przydatności do spożycia lub daty minimalnej trwałości lub ww. informacje nieczytelne.

W przypadku stwierdzanych nieprawidłowości dotyczących znakowania środków spożywczych w obrocie lub zakładach żywienia zbiorowego przedstawiciele państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych wydawali zalecenia natychmiastowego wycofania nieprawidłowo oznakowanego środka spożywczego (np. w przypadku braku określonych terminów przydatności do spożycia lub dat minimalnej trwałości lub w przypadku całkowitego braku oznakowania), stosowano również karanie mandatowe wobec osób odpowiedzialnych. W związku z brakiem spełnienia obowiązku informowania konsumentów na temat składu żywności nieopakowanej, w tym informowania o obecności alergenów wydawano zalecenia, aby w trybie bezzwłocznym zapewnić prawidłowe przekazywanie informacji konsumentom nt. składników potraw i występujących alergenów (osoby odpowiedzialne podejmowały działania naprawcze o czym informowano pismem organ nadzoru, przedstawiały do wglądu dokumentację w tym zakresie) lub wydawano stosowane decyzje administracyjne w tym zakresie. W stosunku do nadzorowanych producentów wydawano również decyzje administracyjne zarządzające zapewnienie prawidłowego oznakowania lub wpisem do protokołu zobowiązywano właścicieli zakładów do zapewnienia prawidłowego znakowania produkowanych środków spożywczych. Kontrole sprawdzające w ww. zakresie wykazywały realizację wydawanych zarządzeń decyzji i zaleceń.

Ponadto, przesyłano pisma sygnalizujące do państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych właściwych dla producentów środków spożywczych spoza terenu województwa świętokrzyskiego, których oznakowanie kwestionowano. W dwóch przypadkach w stosunku do nadzorowanych przedsiębiorców skierowano do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego wnioski o nałożenie kary pieniężnej.

Prowadzono także postępowania wyjaśniające wobec nadzorowanych producentów, w związku z informacjami dotyczącymi nieprawidłowego oznakowania środków spożywczych wprowadzanych do obrotu, otrzymanymi od:

- konsumentów (interwencje),
- państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych z innego terenu (spoza województwa świętokrzyskiego), na którym wprowadzono do obrotu nieprawidłowo oznakowany środek spożywczy i z terenu woj. świętokrzyskiego,
- Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

W 2019 r. w trakcie bieżącego nadzoru nad obiektami wycofano z obrotu środki spożywcze o łącznej wartości: 34526,80 zł (w 2018 r. - 147592,60 zł), w tym z uwagi

na nieprawidłowe oznakowanie lub jego brak o wartości 12412,86 zł (w 2018 r. – 22312,08 zł).

4.2. Nadzór nad obrotem grzybami i przetwórstwem grzybów oraz zatrucia grzybami

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2019 r. działalność prowadziło 9 podmiotów (w 2018 r. – 10 obiektów), tj.:

- 4 zakłady zajmujące się konfekcjonowaniem i sprzedażą grzybów suszonych,
- 1 uprawa bocznika ostrygowatego,
- 2 pieczarkarnie,
- 1 podmiot prowadzący działalność w zakresie sprzedaży bezpośredniej grzybów suszonych z dokonywanych osobiście zbiorów,
- 1 punkt skupu, paczkowania i sprzedaży runa leśnego.

Skontrolowano 3 z 9 ww. obiektów. W 1 z zakładów przeprowadzono kontrolę sanitarną interwencyjną w związku z interwencją klienta dotyczącą niewłaściwej jakości zdrowotnej grzybów suszonych (obecność szkodników) dot. środka spożywczego „Borowik szlachetny krajanka”. Ponadto, 1 kontrola sanitarna dotyczyła pieczarkarni oraz 1 kontrolę sanitarną przeprowadzono z wypełnieniem „Arkusza oceny stanu sanitarnego” - dotyczyła działalności w zakresie produkcji pierwotnej bocznika ostrygowatego. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Busku – Zdroju prowadził działania kontrolno – wyjaśniające dotyczące powiadomienia alarmowego zgłoszonego przez Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego dotyczącego braku informacji o obecności substancji alergennych (dwutlenku siarki) na etykiecie produktu „Pieczarki marynowane całe”. W wyniku podjętych działań wycofano z obrotu kwestionowany produkt.

W roku sprawozdawczym nadzór nad obrotem grzybami świeżymi i suszonymi oraz przetworami grzybowymi prowadzono głównie podczas bieżących kontroli sanitarnych przeprowadzanych w obiektach obrotu żywnością, tj. w sklepach i hurtowniach spożywczych, warzywniczych oraz supermarketach. W przypadku stwierdzenia w obrocie grzybów świeżych, suszonych lub przetworów grzybowych oraz środków spożywczych zawierających grzyby dokonywano oceny ich znakowania pod względem zgodności z aktualnie obowiązującym prawem żywnościowym. Podczas bieżących kontroli sanitarnych nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie sprzedaży grzybów świeżych, suszonych, przetworów grzybowych i środków spożywczych zawierających grzyby.

W trakcie trwania sezonu grzybowego nadzorem objęto również ewentualną sprzedaż na targowiskach miejskich grzybów świeżych i suszonych dziko rosnących. W większości przypadków nie stwierdzano takiej sprzedaży, gdyż była ona zabroniona z powodu braku grzyboznawcy zatrudnionego na targowiskach.

W ramach działań profilaktycznych, grzyboznawcy i klasyfikatorzy grzybów zatrudnieni w WSSSE w Kielcach oraz w PSSE z terenu województwa świętokrzyskiego

udzielali porad w zakresie przynależności gatunkowej grzybów, w ramach dyżurów odbywających się w czasie godzin urzędowania jednostek inspekcji. Zbieracze grzybów najczęściej do oceny przynależności gatunkowej przynosili grzyby jadalne z gatunku: koźlarz babka, koźlarz czerwony, borowik szlachetny, borowik ceglastopory, piaskowiec modrzak, maślak pstry, czubajka kania, bocznik ostrygowaty.

Przekazywano do mediów informacje nt. zasad bezpiecznego zbierania i spożywania grzybów, zasad wprowadzania do obrotu handlowego grzybów świeżych i suszonych. Podobne informacje ukazywały się także na stronach internetowych stacji sanitarno - epidemiologicznych.

W 2019 r. pobrano do badań laboratoryjnych 17 próbek grzybów lub przetworów grzybowych (w 2018 r. - 23 próbki), tj.:

- 6 próbek w kierunku zawartości metali ciężkich,
- 3 próbki w kierunku zawartości substancji dodatkowych,
- 4 próbki w kierunku pozostałości pestycydów,
- 3 próbki w kierunku poziomu skażenia promieniotwórczego,
- 1 próbka w kierunku napromieniania.

Ww. próbki nie zostały zakwestionowane (w 2018 r. zbadane próbki również nie zostały zdyskwalifikowane). W 2019 r., podobnie jak w 2018 r., na terenie województwa świętokrzyskiego nie potwierdzono żadnego przypadku zatrucia grzybami.

4.3. Badanie żywności w kierunku obecności organizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMO)

W 2019 r. w ramach realizacji „Planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej” na 2019 r. pobrano i zbadano 37 próbek żywności (w 2018 r. - 36 próbek) w kierunku obecności organizmów genetycznie zmodyfikowanych, próbek nie kwestionowano (w 2018 r. - próbek również nie kwestionowano). Do badań pobrano próbki środków spożywczych potencjalnie mogących zawierać GMO, tj.: produkty z soi, kukurydzy i ryżu, miód, warzywa, owoce, wyroby mięsne i drobiowe, wyroby cukiernicze i ciastkarskie, koncentraty spożywcze oraz środki spożywcze specjalnego przeznaczenia, w tym preparaty do początkowego i dalszego żywienia niemowląt oraz środki spożywcze uzupełniające, obejmujące produkty zbożowe przetworzone i inne środki spożywcze dla niemowląt i małych dzieci.

Przeprowadzono 248 kontroli sanitarnych (w 2018 r. - 478 kontroli), w trakcie których dokonano oceny przestrzegania przez przedsiębiorców przepisów dotyczących żywności genetycznie zmodyfikowanej określonych w rozporządzeniach (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1829/2003 z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy i Nr 1830/2003 z dnia 22 września 2003 r. dotyczące możliwości śledzenia i etykietowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowa-

nych genetycznie i zmieniające dyrektywę 2001/18/WE. W wyniku ww. kontroli sanitarnych, przeprowadzonych głównie w zakładach produkcyjnych, w których mogły być stosowane surowce potencjalnie zmodyfikowane lub zawierające w swym składzie genetycznie zmodyfikowane organizmy, ale także w obrocie, nie stwierdzono stosowania lub wprowadzania do obrotu środków spożywczych zawierających GMO.

4.4. System wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach – RASFF

RASFF – System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach jest wykorzystywany do wymiany informacji o potencjalnie niebezpiecznej żywności, materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością między organami urzędowej kontroli w Unii Europejskiej, które są członkami ww. systemu.

W 2019 roku Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny podejmował działania w związku z otrzymaniem w systemie RASFF:

- 65 powiadomień alarmowych (w 2018 r. - 53 powiadomień),
- 18 powiadomień informacyjnych (w 2018 r. - 20 powiadomień).

Ponadto, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w ramach funkcjonowania systemu RASFF przesłał do KPK RASFF w Głównym Inspektoracie Sanitarnym 21 powiadomień, w tym 5 alarmowych i 16 informacyjnych (w 2018 r. - 20 powiadomień) tj.:

- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Campylobacter jejuni* w środku spożywczym „Filet z kurczaka”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Campylobacter jejuni* w środku spożywczym „Zestaw rosołowy skrzydło i szyja z indyka świeże, klasa A”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie środka spożywczego pn. „Pierogi z mięsem”, ze względu na stwierdzenie obecności kwasu sorbowego w cieście,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności pałeczek *Salmonella* sp. w środku spożywczym "Filet z piersi kaczki",
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Salmonella* sp. w środku spożywczym „Porcja rosołowa z kurczaka”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Escherichia coli* w środku spożywczym „Danie tatarskie, wołowy surowy, wyrób mięsny, gotowy do spożycia”,
- dwa powiadomienia informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Salmonella* sp. w środku spożywczym „Porcja rosołowa z kurczaka”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Salmonella* Infantis w środku spożywczym „Porcja rosołowa z kurczaka”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Escherichia coli* w środku spożywczym „Kiełbasa surowa Metka tatarska”,

- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Salmonella* sp. w środku spożywcym „Ćwiartka z kurczaka”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Salmonella* Enteritidis w środku spożywcym „Korpus bez skrzydeł z kurczaka”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Salmonella* sp. w środku spożywcym „Korpus z kurczaka bez skrzydeł świeży klasa A”,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości klotianidyny (pestycydu) w brukselce,
- powiadomienie informacyjne w sprawie stwierdzenia obecności *Salmonella* sp. w środku spożywcym „Filet z piersi kurczaka”,
- powiadomienie informacyjne w związku z interwencją konsumenta, dotyczące zanieczyszczenia fizycznego w środku spożywcym „Potrawka z kurczakiem i szpinakiem”,
- powiadomienie alarmowe w sprawie przekroczenia dopuszczalnego poziomu ochratoksyny A w środku spożywcym „Rodzynki sułtańskie”,
- powiadomienie alarmowe w sprawie przekroczenia dopuszczalnego poziomu ochratoksyny A w środku spożywcym „Mąka żytnia 720”,
- powiadomienie alarmowe w sprawie stwierdzenia obecności pałeczek *Salmonella* sp. w środku spożywcym „Kebab surowy, surowy wyrób mięsny wołowo – drobiowy, drobno rozdrobniony, głęboko mrożony”,
- powiadomienie alarmowe w sprawie stwierdzenia obecności pleśni i drożdży w środku spożywcym „Maliny produkt głęboko mrożony”,
- powiadomienie alarmowe w sprawie stwierdzenia obecności pałeczek *Salmonella* sp. w środku spożywcym „Acor Bazylia”.

Przedmiotem 66 powiadomień alarmowych (w 2018 r. – 53 powiadomień alarmowych) i 34 powiadomień informacyjnych (w 2018 r. – 30 powiadomień informacyjnych) były środki spożywcze (w tym 5 powiadomień alarmowych i 2 powiadomienia informacyjne dotyczyły suplementów diety). Natomiast 4 powiadomienia alarmowe (w 2018 r. – 4 powiadomienia alarmowe i 3 powiadomienia informacyjne) dotyczyły materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Ogółem w 2019 r. w ramach działań podejmowanych w związku z powiadomieniami w systemie RASFF przeprowadzono 239 kontroli sanitarnych (w 2018 r. – 207 kontroli). W ramach kompetencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej, na podstawie wyników oceny ryzyka dokonanej przez ekspertów Instytutów Naukowo – Badawczych, tj. Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny i Instytutu Żywności i Żywienia monitorowano działania podejmowane przez podmioty związane z wycofywaniem kwestionowanych produktów. W ramach ww. działań przedsiębiorcy wycofali z obrotu niebezpieczne partie żywności na kwotę 4336,07 zł (w 2018 r. - na łączną kwotę 85497,94 zł).

5. Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz produktów kosmetycznych

5.1. Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością

W 2019 r. pobrano i zbadano 47 próbek (2018 r. – 57 próbek) materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, które zostały zbadane m. in. w kierunku: zawartości formaldehydu, migracji globalnej, migracji specyficznej pierwszorzędowych amin aromatycznych, bisfenolu A, migracji kadmu i ołowiu. Ponadto, oceną objęto również organoleptykę, tj. wpływ materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością na cechy żywności mającej z nimi kontakt, tj., np. smak/zapach.

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością – pochodzenia krajowego

W 2019 r. zbadano 16 próbek (w 2018 r. – 30 próbek) materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pochodzenia krajowego, tj. między innymi: wyroby ceramiczne, kubki, szklanki, kieliszki, melaminową miseczkę, łyżki kuchenne, pojemnik do mikrofalówki, nakrętki do butelek, metalowe puszki lakierowane, worek z tworzywa sztucznego BAG IN BOX oraz pojemniki z tworzywa sztucznego do przechowywania żywności.

„Pojemnik do mikrofalówki” (próbka pobrana w kierunku migracji globalnej) został zakwestionowany, ze względu na niespójne oznakowanie na spodzie pojemnika i instrukcji użycia dołączonej do pojemnika (w 2018 r. zakwestionowano również 1 próbkę ze względu na przekroczony poziom migracji formaldehydu).

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością – pochodzących z importu

W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego w 2019 r. zbadano 23 próbki (w 2018 r. również 23) importowanych materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, tj. wyroby ceramiczne, szklanki, kubek bambusowy, łyżki i łopatkki kuchenne, butelkę z poliwęglanu, miski z melaminy, pojemnik z tworzywa sztucznego do przechowywania żywności. Pobrane do badania materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością pochodziły głównie z Chin. Próbek, podobnie jak w roku 2018, nie kwestionowano.

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością – pochodzących z Unii Europejskiej

W 2019 r. pobrano i zbadano 8 próbek (w 2018 r. – 4 próbki) materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, wyprodukowanych w krajach Unii Europejskiej (miseczka z melaminy, kieliszki, łopatkka kuchenna, metalowa puszcza lakierowana). Próbek nie kwestionowano, podobnie jak w 2018 r.

Próbki materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością były pobierane do badań w zakładach produkcyjnych, hurtowniach, jak również w obrocie detalicznym.

Ponadto, w 2019 roku do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach w systemie RASFF (System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach) wpłynęło 5 powiadomień alarmowych (w roku 2018 – 7 powiadomień alarmowych) dotyczących materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, tj. dot.:

- migracji pierwszorzędowych amin aromatycznych z wyrobu pn. łyżka kuchenna z nylonu i stali nierdzewnej,
- przekroczenia dopuszczalnego limitu migracji ołowiu oraz kadmu z obszaru obrzeża kubków szklanych,
- stwierdzenia wysokiego poziomu migracji formaldehydu z produktu pn. kubek do kawy z melaminy z włóknami bambusa,
- przekroczenia dopuszczalnego poziomu migracji formaldehydu z produktu pn. kubek z bambusa,
- migracji pierwszorzędowych amin aromatycznych z zestawu przyborów kuchennych.

5.2. Jakość zdrowotna produktów kosmetycznych

W roku 2019 pobrano ogółem do badań laboratoryjnych w ramach urzędowej kontroli 34 próbki produktów kosmetycznych z nadzorowanych obiektów (w 2018 r. – 33 próbki). Spośród ww. próbek kosmetyków, 13 zbadano w kierunku parametrów mikrobiologicznych oraz podobnie jak w roku 2018, 21 próbek w kierunku parametrów chemicznych, tj. w kierunku zawartości formaldehydu. Żadnej z ww. próbek nie kwestionowano (w 2018 r. próbek również nie kwestionowano).

Jakość zdrowotną materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz produktów kosmetycznych pobranych do badań laboratoryjnych na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2019 przedstawiono w tabeli poniżej.

Rodzaj próbek	Liczba próbek zbadanych						% próbek kwestionowanych (ogółem)	
	Krajowych		UE		Import		2018 r.	2019 r.
	2018 r.	2019 r.	2018 r.	2019 r.	2018 r.	2019 r.		
Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością	30	16	4	8	23	23	0	2,1
Produkty kosmetyczne	33	31	-	2	-	1	0	0

Tabela 5. Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz produktów kosmetycznych pobranych do badań laboratoryjnych na terenie województwa świętokrzyskiego w roku 2018 i 2019

6. Ocena sposobu żywienia

Na stan zdrowia wpływa zarówno jakość, jak i ilość spożywanej żywności, sposób łączenia środków spożywczych w posiłkach i zastosowane techniki kulinarne oraz nawyki żywieniowe i sposób odżywiania. Stosowanie do produkcji posiłków środków spożywczych o odpowiedniej jakości, warunki przyrządzania potraw oraz sposób planowania żywienia w zakładach żywienia zbiorowego to obszary objęte nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W ramach pełnionego nadzoru przeprowadzane są kontrole sanitarne w ww. grupie obiektów w zakresie spełnienia przez nie wymogów prawa żywnościowego wraz z oceną jadalności oraz pobór do badań laboratoryjnych próbek przygotowywanych posiłków. Podejmowanie powyższych działań jest szczególnie istotne w przypadku żywienia osób przebywających, m. in. w szpitalach, sanatoriach czy domach opieki społecznej z uwagi na fakt, że prawidłowa dieta jest ważnym elementem leczenia i zapewnienia prawidłowego stanu zdrowia przez co, determinuje również długość życia. Nadzór nad jakością żywienia w przypadku dzieci i młodzieży (żywności w domach małego dziecka, przedszkolach, szkołach i ośrodkach szkolno – wychowawczych) ma na celu także kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych w omawianej grupie konsumentów, co z kolei ma wpływ na ogólne samopoczucie i częstotliwość występowania chorób w przeszłości, w tym chorób cywilizacyjnych.

Na terenie województwa świętokrzyskiego nadzorem objętych jest 3177 obiektów żywienia zbiorowego (w 2018 r. – 3156). Podobnie jak w latach ubiegłych, w roku sprawozdawczym odnotowano znaczący wzrost liczby zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego – o 31 obiektów. Powyższe dotyczy głównie stołówek zlokalizowanych w przedszkolach – prowadzących żywienie w systemie cateringowym, domach opieki społecznej – dot. cateringu, żłobkach i domach małego dziecka oraz innych zakładów żywienia.

W 2019 r. oceniono sposób żywienia w 427 zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego, co stanowi 13,4% obiektów objętych nadzorem (w 2018 r. – 12,5%), w tym oceniono teoretycznie 434 jadłospisy (w 2018 r. – 397) i 85 zestawień dekadowych (w 2018 r. – 78) oraz zbadano laboratoryjnie 9 próbek posiłków w zakresie oceny procentowego udziału energii i z białka i z tłuszczu (w 2018 r. – 9). W wyniku teoretycznej analizy jadłospisów i zestawień dekadowych stwierdzono wady jadłospisów i racji pokarmowych w 128 próbkach na 434 próbki ocenione teoretycznie, co stanowi 29,5% (w 2018 r. – 20,8%), w tym:

- w domach dziecka i młodzieży 100% (w 2018 r. – 33,3%),
- w zakładach usług cateringowych 80% (w 2018 r. – 60%),
- w stołówkach pracowniczych 66,7% (w 2018 r. nie stwierdzono nieprawidłowości),
- w szpitalach 61,5% (w 2018 r. – 57,1%), w tym 77,8% w systemie cateringowym (w 2018 r. – 62,5%),

- w domach wczasowych 57,1% (w 2018 r. – 60%),
- w zakładach specjalnych i wychowawczych 53,8% (w 2018 r. – 66,7%),
- w bursach i internatach 40% (w 2018 r. – 69,2%),
- w stołówkach zlokalizowanych w przedszkolach 31,6% (w 2018 r. – 21,2%), w tym 46,7% w systemie cateringowym (w 2018 r. – 35,3%),
- w stołówkach szkolnych 26,6% (w 2018 r. – 16,3%), w tym 28,6% w systemie cateringowym (w 2018 r. – 12,5%),
- w domach opieki społecznej 13,8% (w 2018 r. – 20,6%), w tym 16,7% w cateringu (w 2018 r. – 14,3%),
- w innych zakładach żywienia 11,1% (w 2018 r. – 7,1%).

(odsetek obliczono w stosunku do ogólnej liczby zdyskwalifikowanych próbek w danej grupie obiektów).

Z 9 próbek posiłków pobranych w zakładach żywienia zbiorowego typu zamkniętego i zbadanych laboratoryjnie, zdyskwalifikowano 4 próbki, tj. 44,4%, w tym 3 próbki z uwagi na niewłaściwą wartość energetyczną (w 2018 r. zbadano laboratoryjnie 9 próbek pokarmowych posiłków, z czego niewłaściwą wartość energetyczną stwierdzono w 7 próbkach, co stanowi 77,8% zbadanych).

W roku sprawozdawczym w dalszym ciągu dokonywano oceny jadłospisów w jednostkach systemu oświaty (tj. w szkołach, przedszkolach, bursach/internatach oraz w zakładach specjalnych i wychowawczych) w zakresie przestrzegania wymagań ujętych w treści rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach.

W 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 771 obiektów należących do jednostek systemu oświaty (w 2018 r. – 764 obiektów), z czego skontrolowano 407 zakładów, tj. 52,8% nadzorowanych (w 2018 r. – 52,6%). W omawianej grupie obiektów prze-

prowadzono 459 kontroli sanitarnych (m. in. tematyczne oraz z wypełnieniem „Arkuszy oceny zakładu produkcji/obrotu żywnością/żywieniem zbiorowego/materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”), w trakcie których poddano analizie jadłospisy w zakresie spełnienia wymagań zawartych w treści ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia. Oceniono jadłospisy w: 153 szkołach (w tym w 28 prowadzących żywienie w formie cateringu), 133 przedszkolach (w tym w 30 korzystających z usług firm cateringowych), 11 specjalnych ośrodkach szkolno – wychowawczych, 15 bursach/internatach, 11 punktach małej gastronomii działających na terenie placówek systemu oświaty, 8 żłobkach oraz w 2 zakładach usług cateringowych produkujących posiłki dla jednostek systemu oświaty.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły:

- braku lub niedostatecznej ilości warzyw i owoców (w tym surowych),
- braku mleka lub jego przetworów w jadłospisach,
- niedostatecznej ilości mleka lub przetworów mlecznych,
- braku obliczania średnioważonej normy dla grupy żywionych osób na energię i składniki pokarmowe oraz wartości kalorycznej produkowanych posiłków,
- nieuwzględnienia w jadłospisie środków spożywczych ze wszystkich podstawowych grup produktów, w tym produktów zbożowych, mięsa, ryb, mleka i produktów mlecznych, orzechów, nasion, roślin strączkowych,
- braku porcji ryby, co najmniej raz w tygodniu,
- podawania posiłków przygotowanych z koncentratów spożywczych zawierających nienaturalne składniki,
- oferowania do spożycia środków spożywczych zawierających więcej niż 10g cukru w 250g produktu gotowego do spożycia,
- zbyt częstego (tj. więcej niż 2 razy w ciągu tygodnia nauki szkolnej) serwowania potraw smażonych,
- używania do smażenia potraw tłuszczu niespełniającego wymagań ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r, tj. np. smalcu,
- oferowania do spożycia żywności niespełniającej wy-

magań ujętych w treści ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r., np. batonów, ciastek czekoladowych przy jednoczesnej niskiej podaży warzyw, owoców, mleka i przetworów mlecznych, ryb itp.

W 2019 r. pobrano z jednostek systemu oświaty 26 próbek do badań laboratoryjnych, w tym:

- 24 próbki z przedszkoli, w związku z podejrzeniem wystąpienia ogniska choroby przenoszonej drogą pokarmową (pobrano 14 próbek wymazów sanitarnych oraz 10 próbek kontrolnych posiłków wyprodukowanych w tych obiektach),
- 2 próbki posiłków obiadowych serwowanych uczniom jednostek systemu oświaty (w tym: 1 próbka ze specjalnego ośrodka szkolno – wychowawczego, 1 próbka ze szkoły) w celu określenia kaloryczności i zawartości składników pokarmowych.

Zakwestionowano 2 próbki ww. posiłków obiadowych z uwagi na:

- niezgodną z „Normami żywienia dla populacji Polski” podaż energii, białka i tłuszczu, co stanowi naruszenie przepisów zawartych w treści § 2 ust. 1 ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w tych jednostkach oraz zbyt wysoką podaż soli (w badanym posiłku zawartość soli wynosiła 6,90g) – dot. specjalnego ośrodka szkolno – wychowawczego,
- nieprawidłową wartość energetyczną posiłku i niezgodny z zasadami racjonalnego żywienia udział energii pochodzącej z białka i tłuszczu - dot. szkoły (w 2018 r. z jednostek systemu oświaty pobrano do badań 20 próbek, które nie zostały zakwestionowane).

W 2019 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wymierzył 2 kary pieniężne na jednostki systemu oświaty, w tym:

- 1 karę pieniężną w wysokości 1000,00 zł za stosowanie w ramach żywienia zbiorowego dzieci w jednostce systemu oświaty (dot. przedszkola) środków spożywczych niespełniających wymagań zawartych w treści ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia,
- 1 karę pieniężną w wysokości 800,00 zł za prowadzenie działalności w zakresie niezgodnym z decyzją zatwierdzającą szkołę, tj. rozszerzenie działalności o serwowanie posiłków dostarczanych do placówki przez zakład żywienia zbiorowego nieposiadający decyzji właściwego organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej zatwierdzającej działalność ww. zakładu w zakresie dostarczania posiłków do odbiorców zewnętrznych, co stanowi naruszenie przepisów prawa żywnościowego określonych w art. 6 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie higieny środków spożywczych oraz art. 64 ust. 1a ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (w 2018 r. nie wymierzano kar pieniężnych na jednostki systemu oświaty).

W roku sprawozdawczym w dalszym ciągu kontynuowano nadzór nad sklepikami szkolnymi, m.in. w zakresie przestrzegania przez przedsiębiorców przepisów

ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. Na terenie województwa świętokrzyskiego pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajduje się 111 sklepików szkolnych (w 2018 r. – 145 obiektów), z czego skontrolowano 47 obiektów, tj. 42,3% nadzorowanych (w 2018 r. – 44,8%). W omawianej grupie obiektów przeprowadzono 49 kontroli sanitarnych (w 2018 r. – 72), w tym 44 obejmujące sprawdzenie zgodności oferowanego asortymentu z wymaganiami zawartymi w ww. rozporządzeniu Ministra Zdrowia (w 2018 r. – 50). Nieprawidłowości stwierdzono w 16 sklepikach, tj. 34% skontrolowanych, z czego w 7 obiektach stwierdzono nieprzestrzeganie ww. przepisu prawa (w 2018 r. – 17). W 2019 r. nie wydawano decyzji administracyjnych w celu poprawy stanu sanitarno – technicznego obiektów (w 2018 r. wydano 1 decyzję). Za stwierdzone uchybienia sanitarno – higieniczne nałożono 6 mandatów karnych na łączną kwotę 850,00 zł (w 2018 r. – 6 mandatów na łączną kwotę 750,00 zł). Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nałożył 1 karę pieniężną w wysokości 2000,00 zł na właściciela sklepiku szkolnego za prowadzenie działalności w zakresie wprowadzania do obrotu środków spożywczych niezgodnych z przepisami zawartymi w ww. rozporządzeniu Ministra Zdrowia (w 2018 r. wymierzono 1 karę pieniężną w wysokości 1300,00 zł na właściciela sklepiku szkolnego za prowadzenie działalności w zakresie wprowadzania do obrotu środków spożywczych niezgodnych z wymaganiami ujętymi w treści ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia).

Ponadto, w 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego znajdowało się 14 automatów, z których sprzedawano środki spożywcze w jednostkach systemu oświaty. Skontrolowano 9 automatów, tj. 64,3% nadzorowanych (w 2018 r. nie kontrolowano), przeprowadzając 10 kontroli sanitarnych w zakresie przestrzegania przepisów prawa żywnościowego, w tym w zakresie wprowadzania do obrotu środków spożywczych spełniających wymagania ujęte w treści ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia. Nieprawidłowości dot. sprzedaży żywności nieodpowiadającej wymaganiom ww. rozporządzenia stwierdzono w 3 automatach, tj. w 33,3% skontrolowanych, co skutkowało podjęciem działań naprawczych przez właścicieli automatów i wycofaniem ze sprzedaży zakwestionowanych środków spożywczych.

W roku sprawozdawczym przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej z terenu województwa świętokrzyskiego przeprowadzili kontrole sanitarne w 12 szpitalnych blokach żywienia (w 2018 r. – 14), zlokalizowanych w placówkach, które prowadzą żywienie pacjentów we własnym zakresie (kuchnie własne). W trakcie kontroli dokonano, m.in. oceny stanu sanitarno – technicznego bloków żywienia oraz pobierano do analizy jadłospisy dekadowe. Dokonano 26 analiz teoretycznych jadłospisów dekadowych (w 2018 r. – 21 analiz).

W wyniku analizy teoretycznej jadłospisów dekadowych najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami były:

- brak dodatku warzyw i owoców do posiłków lub zbyt niska podaż – w 16 szpitalach,

- oferowanie do spożycia w ciągu dnia tylko 3 posiłków – w 8 szpitalach,
- brak lub niska podaż mleka i produktów mlecznych – w 6 szpitalach,
- brak lub zbyt niska podaż nasion roślin strączkowych – w 5 szpitalach,
- nieprawidłowe zestawienie potraw w posiłkach, co wiąże się z brakiem białka zwierzęcego w posiłku – w 3 szpitalach,
- przerwa nocna między posiłkami trwająca dłużej niż 14 godzin – w 3 szpitalach,
- brak porcji ryby w ciągu tygodnia – w 2 szpitalach,
- zbyt niska podaż ryb w ciągu dekady – w 2 szpitalach,
- nieuwzględnianie w jadłospisach środków spożywczych z różnych grup, w tym: tłuszczy roślinnych, produktów zbożowych z pełnego przemiału, surowych warzyw lub owoców – w 2 szpitalach,
- częste serwowanie potraw smażonych w ciągu dekady – w 2 szpitalach,
- monotonność serwowanych posiłków (głównie kanapek) – w 1 szpitalu.

Ponadto, dokonano obliczenia wartości odżywczych dla 1 zestawienia dekadowego (w 2018 r. - 3) przy użyciu programu komputerowego. Uzyskane wyniki porównano z obowiązującymi normami żywienia opracowanymi przez Instytut Żywności i Żywienia i wniesiono poniższe uwagi:

- zbyt niska wartość energetyczna posiłków w ciągu analizowanej dekady,
- zbyt wysoki udział energii pochodzącej z tłuszczu,
- zawartości soli w posiłkach powyżej 5g na dzień,
- zbyt niska procentowa realizacja norm dla żelaza i wapnia (za niska w stosunku do norm zalecanych przez Instytut Żywności i Żywienia).

W roku sprawozdawczym do badań laboratoryjnych w kierunku oznaczenia wartości energetycznej i zawartości składników pokarmowych oraz soli pobrano 5 próbek pokarmowych posiłków serwowanych pacjentom szpitali. Zdyskwalifikowano 2 próbki z uwagi na nieprawidłową podaż energii z tłuszczu (w 2018 r. nie pobierano próbek pokarmowych posiłków serwowanych pacjentom szpitali do badań laboratoryjnych).

W związku z podejrzeniem wystąpienia choroby przenoszonej drogą pokarmową pobrano 7 próbek wymazów sanitarnych oraz 3 próbki kontrolne posiłków wyprodukowanych w kuchni szpitalnej. Próbek nie kwestionowano.

7. Działania związane z oceną jakości zdrowotnej importowanych środków spożywczych dokonywaną w miejscu docelowego przeznaczenia

W 2019 roku na terenie województwa świętokrzyskiego przeprowadzono ogółem 52 graniczne kontrole sanitarne żywności (w 2018 r. – 71), w tym 39 kontroli w miejscu docelowego przeznaczenia oraz 13 kontroli w zakładach eksporterów. Powyższe kontrole przeprowadzono w związku z wnioskami eksporterów i importerów o wydanie świadectw jakości zdrowotnej dla żywności

przeznaczonej na eksport do krajów spoza Unii Europejskiej oraz dla żywności importowanej z krajów niebędących członkami Unii Europejskiej.

W trakcie ww. kontroli oceniono jakość zdrowotną (na podstawie kontroli dokumentacji, tożsamości) 81 partii żywności (w 2018 r. – oceniono 158 partii importowanych środków spożywczych). W roku sprawozdawczym nie dokonywano kontroli jakości zdrowotnej materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (w 2018 r. - 3 partie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością). Wydano 75 świadectw jakości zdrowotnej (w 2018 r. wydano 102 świadectwa), w tym 14 świadectw spełnienia wymagań i dopuszczenia żywności do obrotu (w 2018 r. – 91 świadectw) oraz 60 świadectw (w 2018 r. – 9 świadectw) dla żywności przeznaczonej do innych krajów. W 2019 r, tak samo jak w roku ubiegłym, wydano 1 świadectwo o niespełnieniu wymagań przez środek spożywczy. W roku sprawozdawczym do badań laboratoryjnych nie pobierano próbek żywności, czy materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (w 2018 r. pobrano 2 próbki materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością do badań laboratoryjnych, które nie zostały zakwestionowane).

W dniu 14.12.2019 r. weszły w życie nowe przepisy unijne dotyczące importu żywności z państw trzecich, zawarte w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin (rozporządzenie w sprawie kontroli urzędowych).

Na podstawie ww. rozporządzenia importerzy żywności (dla której przepisy unijne określają wymagania dot. zwiększonego poziomu kontroli urzędowych lub nakładają specjalne warunki dotyczące przywozu do Unii Europejskiej z niektórych państw trzecich) oraz organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej są zobowiązani stosować system TRACES NEW TECHNOLOGY – TRACES-NT.

Wnioski:

1. W porównaniu do 2018 r. zwiększyła się o 67 (w 2018 r. o 272) łączna liczba obiektów objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej.
2. Odnotowano wzrost ilości zakładów produkcyjnych łącznie o 193 obiekty. Zwiększyła się ilość nadzorowanych wytwórni lodów, przetwórni owocowo – warzywnych i grzybowych oraz obiektów z grupy „Wytwórnice napojów bezalkoholowych i rozlewnie piwa” oraz „Inne wytwórnice żywności”.
3. Wzrosła również liczba nadzorowanych obiektów żywienia zbiorowego zamkniętego (o 31 podmiotów) oraz miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością (o 2 sklepy i 1 hurtownię).
4. Największy wzrost ilości obiektów, podobnie jak w roku ubiegłym, odnotowano w grupie „Inne wytwór-

nie żywności” (o 213 obiektów więcej w porównaniu do roku 2018).

5. Zaobserwowano spadek ilości objętych nadzorem zakładów żywienia zbiorowego otwartego o 10 obiektów w porównaniu do 2018 r., w tym o 23 zakłady zmniejszyła się ilość nadzorowanych punktów małej gastronomii.
6. W roku sprawozdawczym odnotowano wzrost (o 0,3%) odsetka ogółu obiektów ocenionych jako „niezgodne z wymaganiami” w stosunku do roku 2018.
7. W 2019 r. zdyskwalifikowano dwa zakłady produkcyjne: ciastkarnię i zakład garmazeryjny (w roku 2018 nie zdyskwalifikowano żadnego zakładu produkcyjnego).
8. Odnotowano pogorszenie, w stosunku do 2018 roku, stanu sanitarnego najliczniejszej grupy obiektów nadzorowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną, tj. sklepów – o 0,4%, natomiast poprawę w grupie „Kioski” oraz „Magazyny hurtowe”.
9. Poprawę zarejestrowano również w grupie zakładów żywienia zbiorowego otwartego, o 0,2% w porównaniu do 2018 r., w tym w grupie „Zakłady małej gastronomii”.
10. W celu zapewnienia poprawy bezpieczeństwa żywności w 2020 r. należy w dalszym ciągu prowadzić działania nadzоровe w zakresie jakości żywności wprowadzanej do obrotu, produkowanej przez krajowych przedsiębiorców, jak również pochodzącej spoza Polski. Wskazówką do powyższych działań jest fakt dyskwalifikowania próbek środków spożywczych pochodzenia krajowego, jak również pochodzących z importu.

Szczególnego nadzoru w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego produkowanej i wprowadzanej do obrotu żywności, wymagają środki spożywcze o najwyższym odsetku próbek kwestionowanych za parametry mikrobiologiczne, należące do grup:

- mleko i przetwory mleczne,
- drób, podroby i produkty drobiarskie,
- mięso, podroby i produkty mięsne,
- wyroby cukiernicze i ciastkarskie.

Dyskwalifikacja próbek z ww. grup środków spożywczych świadczy o tym, że wzmożonego nadzoru wymagają obszary kontroli wewnętrznej mające

wpływ na jakość zdrowotną produkowanych środków spożywczych.

11. Odnotowano wzrost liczby obiektów z wdrożonymi zasadami GHP, GMP (w roku 2018 – 12608, a w roku 2019 - 12923) oraz procedur opracowanych na zasadach systemu HACCP (w 2018 r. – 9304, a w roku 2019 - 9343). Powyższe świadczy o zadowalającej świadomości producentów i dystrybutorów środków spożywczych w zakresie odpowiedzialności za jakość zdrowotną wytwarzanej oraz wprowadzanej na rynek żywności.
12. Wyniki działań kontrolnych przeprowadzonych u nadzorowanych producentów żywności potwierdzają, iż w dalszym ciągu preferują oni surowce niezmienione genetycznie oraz środki spożywcze niezawierające GMO.
13. W roku 2019 r. spośród pobranych do badań laboratoryjnych próbek posiłków z obiektów żywienia zbiorowego typu zamkniętego zakwestionowano 44,4% próbek pobranych do badania (w 2018 r. – 77,8%).
14. Odnotowano pogorszenie w zakresie komponowania jadłospisów i zestawień dekadowych. Wady jadłospisów stwierdzono w 29,5% ocenionych w tym zakresie zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego (w 2018 r. – 20,8%).
15. Odnotowano poprawę w zakresie przestrzegania wymogów ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sklepikach szkolnych. Nieprawidłowości stwierdzono w 7 obiektach (w 2018 r. – w 17 sklepikach). Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nałożył 1 karę pieniężną w wysokości 2000,00 zł na właściciela sklepiku szkolnego za prowadzenie działalności niezgodnej z przepisami (w 2018 r. – również nałożono 1 karę w wysokości 1300,00 zł za powyższe uchybienie).
16. W zakresie planowania żywienia w szpitalach odnotowano pogorszenie, o czym świadczy zakwestionowanie 61,5% ocenionych teoretycznie jadłospisów dekadowych (w 2018 r. – 57,1%), w tym w 77,8% szpitali prowadzących żywienie w formie cateringu (w 2018 r. – 62,5%).

II. NADZÓR ORGANÓW PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ NAD BEZPIECZEŃSTWEM SUPLEMENTÓW DIETY I ŻYWNOŚCIĄ DLA OKREŚLONYCH GRUP

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2019 roku w rejestrze obiektów nadzorowanym przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 5 zatwierdzonych producentów żywności prozdrowotnej, tj. 4 - producentów suplementów diety i 1 - producent środków spożywczych wzbogaconych witaminami i składnikami mineralnymi (w 2018 r. – 4 wytwórnice suplementów diety).

Ww. zakłady posiadają wdrożone zasady GHP/GMP i system HACCP. W nadzorowanych zakładach produkcji suplementów diety w 2019 r. w sumie przeprowadzono 6 kontroli sanitarnych, w tym 3 interwencyjne. Wydano 1 decyzję administracyjną w związku z rozszerzeniem działalności jednego z zakładów produkcji suplementów diety.

Ponadto na nadzorowanym terenie znajdują się podmioty zajmujące się konfekcjonowaniem środków spożywczych, w tym suplementów diety oraz obiekty obrotu żywnością prozdrowotną, w tym m.in. hurtownie suplementów diety (6 wpisanych do rejestru zakładów nadzorowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej), wyspecjalizowane sklepy sprzedaży suplementów diety, sklepy zielarsko - medyczne, sklepy z odżywkami dla sportowców, apteki i punkty apteczne.

W zakresie nadzoru pełnionego nad żywnością prozdrowotną wprowadzaną do obrotu, w tym suplementami diety, żywnością wzbogaconą i dla określonych grup w 2019 r. przeprowadzono w sumie 474 kontrole sanitarne w poszczególnych rodzajach obiektów, w tym kontrole w zakresie oceny znakowania, prezentacji i reklamy żywności oraz kontrole wynikające z poleceń Głównego Inspektora Sanitarnego, działań wyjaśniających podejmowanych w ramach systemu RASFF (System Wczesnego Ostrzeżenia o Niebezpiecznej Żywności i Paszach), dot.

poboru próbek w ramach urzędowej kontroli i monitoringu i inne dotyczące nadzoru nad ww. grupami środków spożywczych, np. w sprawie zgłaszanych interwencji konsumentów.

W 2019 r. kontynuowano nadzór w zakresie przestrzegania ograniczeń dotyczących reklamy preparatów do początkowego żywienia niemowląt w miejscu ich sprzedaży, prowadzenia działalności promocyjnej zachęcającej do nabycia preparatów do początkowego żywienia niemowląt i przedmiotów służących do karmienia niemowląt. Nieprawidłowości w powyższym zakresie nie stwierdzono.

W 2019 r. skierowano do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w sprawie żywności prozdrowotnej 2 wnioski o ukaranie karą pieniężną nadzorowanych przedsiębiorców w sprawie niewłaściwej reklamy suplementów diety.

1. Jakość zdrowotna suplementów diety

W 2019 r. dokonano analizy laboratoryjnej 146 próbek suplementów diety (w 2018 r. – 180 próbek) w ramach urzędowej kontroli żywności, w tym 111 produkcji krajowej (76,03% próbek zbadanych, w 2018 r. – 82,22%), 22 z krajów członkowskich Unii Europejskiej, co stanowi 15,07% ogółu zbadanych próbek (w 2018 r. – 12,78%) oraz 13 produktów pochodzących z importu, tj. 8,90% (w 2018 r. – 5,00%).

W 2019 r. zakwestionowano 2 próbki suplementów diety, co stanowi 1,37 % próbek zbadanych (w 2018 r. próbek nie kwestionowano).

Kierunki badań oraz liczbę zbadanych próbek suplementów diety przedstawiono w tabeli poniżej.

L.p.	Kierunek badania próbek	Liczba zbadanych próbek	w tym:		
			import	UE	krajowe
1.	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	21	0	5	16
2.	Metale szkodliwe dla zdrowia	8	2	1	5
3.	Mikotoksyny	2	0	1	1
4.	Substancje dodatkowe	10	0	0	10
5.	3-MCPD	2	1	0	1
6.	Znakowanie	55	5	12	38
7.	Organoleptyka	4	0	0	4
8.	Zanieczyszczenia biologiczne i fizyczne	1	0	0	1
9.	Napromienianie żywności	3	0	0	3
10.	WWA	5	2	1	2
11.	Wybrane parametry, w tym wit./skł.min.	95	8	14	73

Tabela 6. Zakres badań próbek suplementów diety, pobranych do badań na terenie województwa świętokrzyskiego (2019 r.)

2. Jakość zdrowotna żywności specjalnego przeznaczenia

W 2019 r. zbadano ogółem 218 próbek żywności specjalnego przeznaczenia (w 2018 r. – 226 próbek). Spośród wszystkich 218 przebadanych próbek żywności specjalnego przeznaczenia, największy odsetek (84,40%) stanowiły próbki produktów krajowych, tj. 184 próbki (w 2018 r.

– 171 próbek). Zbadano 33 próbki (w 2018 r. – 55 próbek) produktów z Unii Europejskiej (co stanowiło 15,14% wszystkich badanych próbek). Zbadano 1 próbkę środka spożywczego pochodzącego z importu, co stanowi 0,46% (w 2018 r. nie pobierano próbek pochodzących z importu). Próbkę żywności specjalnego przeznaczenia nie kwestionowane.

L.p.	Kierunek badania próbek	Liczba zbadanych próbek	w tym:		
			Import	EU	Krajowe
1.	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	90	0	0	90
2.	Metale szkodliwe dla zdrowia	22	0	4	18
3.	Pozostałości pestycydów	11	0	0	11
4.	Mikotoksyny	11	0	4	7
5.	Zanieczyszczenia azotanami	11	0	0	11
6.	Substancje dodatkowe	3	0	2	1
7.	Znakowanie	118	0	11	107
8.	GMO	2	0	1	1
9.	Wybrane parametry, w tym wit./skł.min.	37	1	14	22
10.	Organoleptyka	15	0	2	13
11.	Furan	3	0	1	2
12.	WWA	3	0	1	2
13.	Gluten	11	0	2	9
14.	Izomery trans kwasów tłuszczowych	2	0	1	1
15.	3-MCPD	4	0	2	2
16.	Akryloamid	2	0	0	2
17.	Kontrola żywności wzbogacanej	20	0	3	17

Tabela 7. Zakres badań próbek żywności specjalnego przeznaczenia pobranych do badań z terenu województwa świętokrzyskiego (2019 r.)

Wnioski:

- W związku z rosnącym rozwojem rynku w zakresie sprzedaży ww. grup środków spożywczych, w szczególności suplementów diety, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej pełnią wzmocniony nadzór nad ww. grupą produktów wprowadzanych do obrotu. Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2019 r. w nadzorowanych obiektach podczas bieżących kontroli sanitarnych przeprowadzono ocenę oznakowania 284 (276 – w 2018 r.) środków spożywczych, m.in. z grupy: suplementy diety, żywności dla określonych grup.
- W 21 przypadkach stwierdzono niezgodności w zakresie znakowania suplementów diety, takich jak, m.in.:
 - nieprawidłowa treść zamieszczanych oświadczeń zdrowotnych dotyczących składników środków spożywczych lub zamieszczanie takich oświadczeń, których brak w wykazie dopuszczonych do stosowania oświadczeń zdrowotnych,

- nieprawidłowa informacja dotycząca zalecanej dziennej porcji do spożycia w ciągu dnia,
- zastosowanie nieprawidłowej jednostki do określenia zawartości składnika,
- niezgodność składu podanego na etykiecie suplementu diety z wykazem składników podanym w rejestrze produktów objętych powiadomieniem Głównego Inspektora Sanitarnego,
- nieprawidłowo podane obowiązkowe stwierdzenie, że suplementy diety powinny być przechowywane w sposób niedostępny dla małych dzieci,
- zamieszczenie zapisu, który może wprowadzać konsumenta w błąd, sugerującego, że w przypadku nie spożywania suplementów diety, a prowadzenia aktywnego trybu życia i zróżnicowanej diety, brak możliwości utrzymania zdrowego i atrakcyjnego ciała,
- nieprzestrzeganie art. 9 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011

- z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności (...) – dot. najczęściej braku podania informacji w zakresie ilości netto środka spożywczego lub użycie niewłaściwego określenia poprzedzającego wykaz składników,
- nieprawidłowo podana informacja o zawartości składników mineralnych w stosunku do referencyjnych wartości spożycia (RWS) określonych w przepisach prawa,
 - użycie dwóch nazw dla określenia tego samego składnika suplementu diety, co może wprowadzać w błąd konsumenta,
 - zastosowanie określeń charakterystycznych dla produktów leczniczych,
- zamieszczanie grafiki/obrazu sugerującego właściwości odchudzające produktu,
 - brak w wykazie składników prawidłowych nazw wszystkich surowców użytych przy wytworzeniu suplementu diety.
3. W związku z powyższym państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni z terenu woj. świętokrzyskiego informowali o zaistniałych nieprawidłowościach państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych właściwych dla producentów lub dystrybutorów suplementów diety, zlokalizowanych poza województwem świętokrzyskim. Działania administracyjne mające na celu wyeliminowanie nieprawidłowego oznakowania podejmowano również w stosunku do nadzorowanych producentów z terenu województwa świętokrzyskiego.

III. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHOROÓB ZAKAŻNYCH /DZIAŁANIA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

1. Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych

Sytuację epidemiologiczną chorób zakaźnych w woj. świętokrzyskim w 2019 roku należy uznać za stosunkowo korzystną i względnie stabilną.

Podane w niniejszym opracowaniu dane liczbowe za 2019 r. pozostają w trakcie weryfikacji przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny w Warszawie.

1.1. Choroby zakaźne wieku dziecięcego

Ospa wietrzna

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 5405 zachorowań (2018 r. – 4568, w 2017 r. – 6105).

Zapadalność w województwie świętokrzyskim wyniosła 436,81/100 tys. ludności (w 2018 r. - 367,09/100 tys.), a w Polsce - 469,86/100 tys. ludności (w 2018 r. - 389,36/100 tys.).

Na utrzymującą się wysoką zapadalność wpływa brak powszechnego obowiązku szczepienia przeciw ospie wietrznej, z wyjątkiem wskazanych w PSO, wybranych grup dzieci do ukończenia 12 roku życia.

Różyczka

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 8 zachorowań, którym wobec braku potwierdzenia laboratoryjnego nadano status przypadków możliwych (w 2018 r. – 5, w 2017 r. – 14).

Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 0,64/100 tys. ludności (w 2018 r. - 0,4/100 tys.), a w Polsce 0,76/100 tys. ludności (w 2018 r. – 1,14/100 tys.).

Zapobieganie różyczce jest niezwykle istotne ze względu na występowanie zespołu różyczki wrodzonej u dzieci urodzonych przez kobiety, które uległy zakażeniu w trakcie trwania ciąży. W ramach realizacji koordynowanego przez Światową Organizację Zdrowia programu eliminacji różyczki niezbędne pozostaje potwierdzanie laboratoryjne przypadków podejrzenia różyczki.

Nagminne zapalenie przyusznic (świnka)

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 33 zachorowania (w 2018 r. - 45). Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 2,66/100 tys. (w 2018 r. – 3,62/100 tys.), a w Polsce 3,48/100 tys. ludności (w 2018 r. – 4,13/100 tys.).

Zapadalność na świnkę wykazuje trend spadkowy, który jest wynikiem obowiązkowych szczepień ochronnych, realizowanych w całej populacji dzieci.

Biegunki u dzieci do lat 2 (A04; A08; A09)

– „*Inne bakteryjne zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2*” (A04 - dot. bakteryjnych zakażeń jelitowych u dzieci do lat 2 z wyłączeniem salmonelozy)

W 2019 roku w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 91 przypadków (w 2018 r. - 75 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 435,38/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2018 r. - 351,81/100 tys.), a w Polsce 190,42/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej (w 2018 r. - 196,82/100 tys. dzieci),

– *Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2 (A08.0-4)*

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 981 przypadków (w 2018 r. – 639 przypadków, w 2017 r. - 893 przypadki). Współczynnik zapadalności wyniósł 4693,55/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2018 r.- 2997,47/100 tys.), a w Polsce 3530,14/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej (w 2018 r. – 2758,88/100 tys. dzieci).

– *Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu u dzieci do lat 2 (A09)*

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 492 przypadki (w 2018 r. - 356 przypadków, w 2017 r. - 321 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 2353,95/100 tys. dzieci do lat 2 (w 2018 r. - 1669,95/100 tys.), a w Polsce 2366,78/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej (w 2018 r. – 2237,92/100 tys. dzieci).

Zakażenia jelitowe dzieci mogą stanowić jedną z miar poziomu opieki nad dziećmi, odnoszącą się do poziomu higieny w gospodarstwach domowych.

Ostre porażenia wiotkie (OPW) u dzieci w wieku 0 - 14 lat

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 1 przypadek z objawami ostrego porażenia wiotkiego u dziecka w wieku 0 - 14 lat (w 2018 r. – 2, w 2017 r. – 1). W Polsce zarejestrowano 41 takich przypadków (w 2018 r. – 48, w 2017 r. – 53).

Zgłaszalność OPW na poziomie co najmniej 1 przypadku na 100 tys. dzieci w wieku do 15 roku życia oraz prowadzenie badań diagnostycznych wszystkich wykrytych przypadków OPW, są podstawowymi wskaźnikami jakości prowadzonego nadzoru epidemiologicznego oraz obok szczepień, kluczowymi elementami realizowanego programu wykorzenia (eradykacji) poliomyelitis na świecie. Rezolucję dotyczącą eradykacji poliomyelitis podjęto na Światowym Zgromadzeniu Zdrowia w 1988 r. Od momentu wdrożenia programu, zapadalność na poliomyelitis na świecie zredukowano o ponad 99%. W Polsce, ostatni przypadek izolacji dzikiego szczepu wirusa polio od pacjenta odnotowano w 1984 r. Ocenia się, że pomimo znacznego zmniejszenia liczby notowanych zachorowań, poliomyelitis wciąż pozostaje zagrożeniem dla zdrowia publicznego na świecie. W 2019 r. odnotowano na świecie 143 endemiczne zachorowania wywołane typem dzikiego wirusa polio 1 (WPV1) w dwóch krajach: Afganistan i Pakistan (około 4-krotny wzrost w porównaniu do 33 zachorowań w 2018 roku). Krążenie dzikiego wirusa

polio w krajach poza Europą (Afganistan i Pakistan) oraz ogniska zachorowań wywoływanych przez 2 i 3 typ wirusa polio pochodzenia szczepionkowego w kilku krajach afrykańskich i Syrii, sprzyjają dalszemu rozprzestrzenianiu się wirusów polio na skalę międzynarodową.

1.2. Inne, wybrane choroby zakaźne

Odra

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 15 przypadków odry (w 2018 r. – 5 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 1,21/100 tys.

W Polsce zarejestrowano 1492 przypadki (w 2018 r. – 359, w 2017 r. – 63). Współczynnik zapadalności w Polsce wyniósł 3,88/100 tys. (w 2018 r. – 0,93/100 tys.).

Sytuacja epidemiologiczna odry w krajach UE/EOG i sąsiadujących (Ukraina) wskazuje, iż nadal istnieje wysokie ryzyko transmisji wirusa odry w związku z przemieszczaniem się ludności.

Indywidualne ryzyko zachorowania na odrę występuje u każdej osoby, która nie była zaszczepiona przeciw tej chorobie lub jej wcześniej nie przechorowała. Stosowanie szczepień ochronnych ma zasadnicze znaczenie w zapobieganiu zachorowaniom na odrę, ze względu na wysoką zaraźliwość choroby, która szerzy się drogą kropelkową lub powietrzno – kropelkową lub przez bezpośredni kontakt z osobą chorą.

Grypa

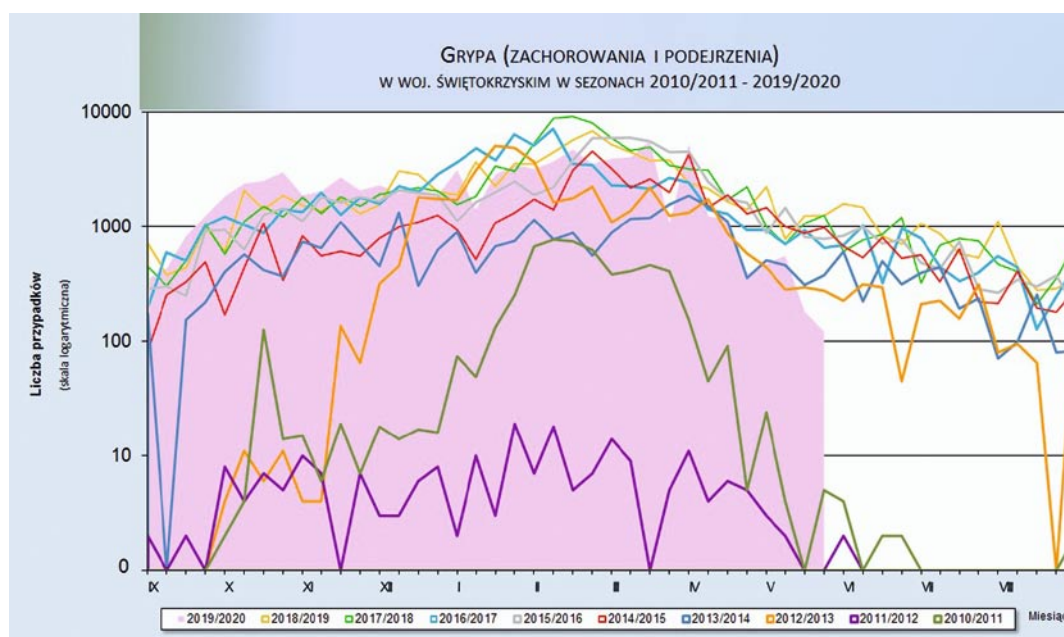
W aktualnym sezonie epidemicznym (od 1.09.2019 r. do 30.04.2020 r.) na terenie woj. świętokrzyskiego odnotowano 78916 zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę, tj. o 18277 przypadków mniej niż w analogicznym okresie poprzedniego sezonu epidemicznego. Sezon epidemiczny grypy 2019/2020 przebiegał z liczbą rejestrowa-

nych przypadków i podejrzeń grypy w granicach wartości spodziewanych. Wykazywane w prowadzonym nadzorze epidemiologicznym „zachorowania i podejrzania zachorowań na grypę” obejmują (zgodnie z przyjętą definicją), zarówno zachorowania grypopodobne jak i ostre zakażenia dróg oddechowych, wywołane przez różne czynniki etiologiczne. Na podstawie wyników badań laboratoryjnych można stwierdzić, iż w kolejnych sezonach, wirusy grypy są odpowiedzialne za różny odsetek zachorowań rejestrowanych według ww. definicji. Ponadto, na obraz statystyczny grypy istotny wpływ mogą mieć zmiany w zakresie czułości nadzoru, który w woj. świętokrzyskim wydaje się kształtować na coraz lepszym poziomie.

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano ogółem 239 przypadków grypy potwierdzonych laboratoryjnie, w tym 231 osób wymagało hospitalizacji (w 2018 r. – 70, w tym 44 osoby hospitalizowane). Wśród przypadków grypy potwierdzonych laboratoryjnie dzieci w wieku 0 - 14 lat stanowiły 140 przypadków, w tym 137 dzieci wymagało hospitalizacji (w 2018 r. – 24 w tym 17 hospitalizacji).

W Polsce w 2019 r. zarejestrowano ogółem 4789827 przypadków zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę - współczynnik zapadalności wyniósł 12469,24/100 tys. (w 2018 r. – 5239293 przypadków i podejrzeń, współczynnik zapadalności 13639,33/100 tys.). Zarejestrowano 2176189 przypadków zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę dzieci w wieku 0 - 14 lat, współczynnik zapadalności wyniósł 37230,71/100 tys.

W województwie świętokrzyskim realizowany jest ponadto zintegrowany system nadzoru nad grypą - *sentinel*, w którym w sezonie epidemicznym 2019/2020 uczestniczyło na zasadach wolontariatu, 2 lekarzy z powiatu jędrzejowskiego, 2 lekarzy z Kielc, 3 lekarzy z powiatu ostrowieckiego oraz 3 lekarzy z powiatu starachowickiego.

Wykres 2. Grypa (zachorowania i podejrzania, w tym ostre zakażenia dróg oddechowych) w woj. świętokrzyskim w sezonach epidemicznych 2010/2011 – 2019/2020

Wirusowe zapalenie wątroby typu A

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 16 przypadków wzv A (w 2018 r. – 7, w 2017 r. – 19). W Polsce zarejestrowano 1065 zachorowań (w 2018 r. – 1455, w 2017 r. – 3006). Zapadalność na wzv A w 2019 r. w woj. świętokrzyskim wyniosła 1,29/100 tys. (w 2018 r. – 0,56/100 tys., w 2017 r. – 1,51/100 tys.), a w Polsce 2,77/100 tys. ludności (w 2018 r. – 3,79/100 tys., w 2017 r. – 7,82/100 tys.).

Wyraźny wzrost liczby zakażeń wzv A zaobserwowano w Europie od 2017 r. Duża część aktualnej populacji Polski (dzieci, młodzież, młodzi dorośli), nie zetknęła się z wirusem zapalenia wątroby typu A i tym samym nie nabyła odporności naturalnej. Wysokie ryzyko zakażenia dotyczy głównie osób wyjeżdżających do krajów o wysokiej endemiczności, osób z kontaktu z chorymi na wzv A, homoseksualistów, narkomanów. W Polsce szczepienie przeciw wzv A jest szczepieniem zalecanym w ramach Programu Szczepień Ochronnych.

Wirusowe zapalenie wątroby typu B (łącznie z zakażeniami mieszanymi HBV i HCV)

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 34 przypadki wzv B (w 2018 r. – 28, w 2017 r. – 57), w tym 2 przypadki ostrego wzv typu B.

W Polsce zarejestrowano ogółem 2871 przypadków wzv typu B, w tym 46 przypadków ostrego wzv typu B i 11 przypadków zakażeń mieszanych B+C.

Zapadalność/wykrywalność wzv B w 2019 r. w woj. świętokrzyskim wyniosła 2,74/100 tys. (w 2018 r. – 2,25/100 tys., w 2017 r. – 4,56/100 tys.), a w Polsce 7,48/100 tys. ludności (w 2018 r. – 8,34/100 tys.).

Aktualna, dobra sytuacja epidemiologiczna wzv B wynika z powszechności obowiązkowych szczepień dzieci, popularności szczepień zalecanych przed zabiegami operacyjnymi a także stale poprawiających się warunków świadczenia usług w podmiotach wykonujących działalność leczniczą.

Wirusowe zapalenie wątroby typu C

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 81 przypadków wzv typu C (w 2018 r. – 69, w 2017 r. – 95) w tym - 2 przypadki ostrego wzv typu C.

W Polsce zarejestrowano ogółem 3341 przypadków wzv typu C, w tym 58 przypadków ostrego wzv typu C. Współczynnik zapadalności/wykrywalności wzv C w woj. świętokrzyskim wyniósł 6,54/100 tys. (w 2018 r. – 5,5/100 tys., w 2017 r. – 7,6/100 tys.), a w Polsce 8,7/100 tys. ludności (w 2018 r. – 8,96/100 tys.).

Krzusiec

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 27 przypadków krztusca (w 2018 r. – 22, w 2017 r. – 49). W Polsce zarejestrowano 1626 zachorowania (w 2018 r. – 1548, w 2017 r. – 3066). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 2,18/100 tys. ludności (w 2018 r. – 1,69/100 tys.), a w Polsce 4,23/100 tys. (w 2018 r. – 4,03/100 tys.).

Należy przyjąć, że aktualne pozostają wnioski z Ogólnopolskiego Badania Epidemiologii Krztusca prowadzo-

nego przez NIZP – PZH w latach 2009 – 2011, według którego podawana wyżej statystyka jest w znaczącym stopniu niedoszacowana – na jeden zgłoszony przypadek krztusca może przypadać nawet kilkadziesiąt nierozpoznanych zachorowań we wszystkich grupach wiekowych. Najistotniejszymi czynnikami sprzyjającymi szerzeniu się krztusca w populacji jest występowanie zjawiska naturalnego (fizjologicznego) zanikania odporności na tę chorobę zarówno w przypadku osób, które nabyły ją w wyniku szczepienia, jak również tych, które nabyły ją w wyniku przechorowania i brak stosowania dawek przypominających szczepienia w starszych grupach wiekowych. Szacuje się, że odporność po zachorowaniu lub szczepieniu utrzymuje się od 3 do 15 lat (średnio 5-7 lat). Możliwym czynnikiem sprzyjającym szerzeniu się krztusca mogą być również zmiany genetyczne wśród szczepów *Bordetella pertussis*.

Gruźlica – dane tymczasowe

Według danych tymczasowych Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie, w 2019 r. zarejestrowano 198 przypadków gruźlicy wszystkich postaci w woj. świętokrzyskim. W latach ubiegłych rejestrowano: w 2018 r. – 209 przypadków, w 2017 r. – 206, w 2016 r. – 289, w 2015 r. – 277 przypadków gruźlicy. W 2019 r. zarejestrowano dwa przypadki gruźlicy wśród dzieci w wieku 0 – 14 lat (przy braku rejestracji w latach ubiegłych) i 1 przypadek gruźlicy wśród młodzieży w wieku 15 – 19 lat.

Według danych IGIChP w Warszawie w 2019 r. w woj. świętokrzyskim dominowała gruźlica układu oddechowego – 92,9 % ogółu zachorowań na gruźlicę. Trzy czwarte przypadków gruźlicy płuc to przypadki potwierdzone bakteriologicznie. W porównaniu do 2018 r., zwiększyła się liczba przypadków gruźlicy pozapłucnej, która stanowiła 7,1% ogółu zachorowań na gruźlicę (w 2018 r. – 1,1 % w 2017 r. – 5%).

Wznowy dotyczyły osób powyżej 19 lat i stanowiły 10,2 % wszystkich zarejestrowanych przypadków gruźlicy (w 2018 r. – 8,6 %).

W 2019 roku (wg danych tymczasowych IGIChP w Warszawie) obszarami o największej zapadalności na gruźlicę były w województwie świętokrzyskim powiaty: opatowski (zap. 24,8/100 tys.), skarżyski (zap. 22,9/100 tys.), konecki (zap. 20,0/100 tys.), kielecki (zap. 19,9/100 tys.), włoszczowski (zap. 19,9/100 tys.) oraz buski (zap. 18,1/100 tys.).

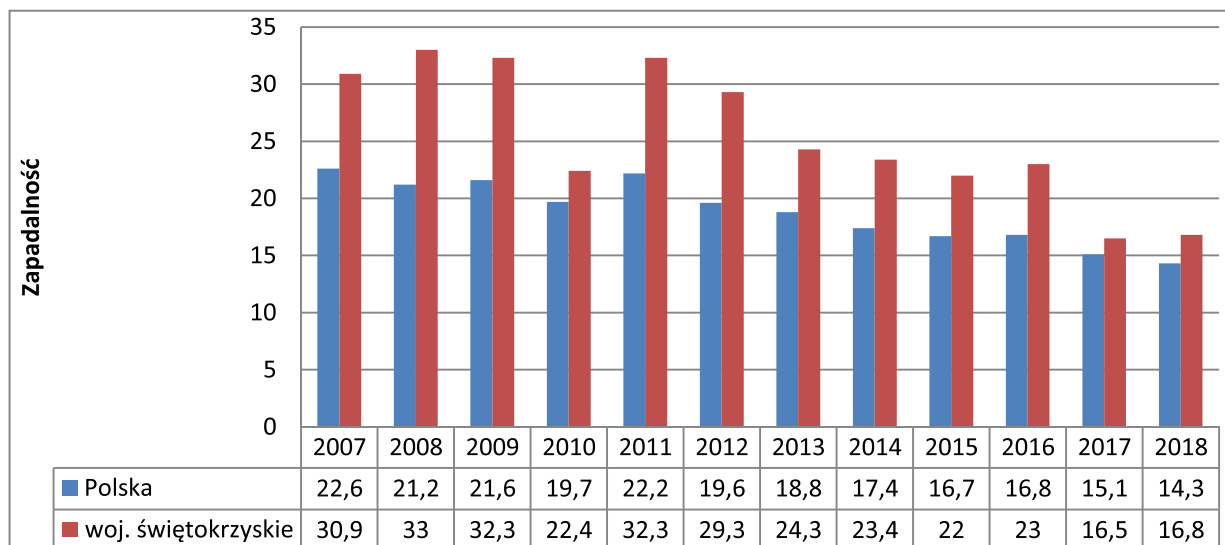
W Polsce, w 2018 r. (ostatnie dostępne dane roczne), podobnie jak w roku 2017, zapadalność na gruźlicę w grupie mężczyzn była ponad dwukrotnie wyższa niż u kobiet.

W 2018 roku, wg danych Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie, przy zapadalności dla Polski na poziomie 14,3/100 tys. ludności, województwo świętokrzyskie z zapadalnością 16,8/100 tys., znalazło się w rankingu województw na czwartym miejscu, po województwach: lubelskim (23,4/100 tys.), śląskim (18,6/100 tys.), mazowieckim (17,7/100 tys.), a przed łódzkim (16,4/100 tys.).

Pomimo obserwowanego trendu spadkowego (od 2011 r.) wartości wskaźników zapadalności na gruźli-

ce, woj. świętokrzyskie pozostaje w grupie województw o niekorzystnej na tle kraju sytuacji epidemiologicznej

gruźlicy, co może mieć związek z sytuacją bytową (w tym ekonomiczną) jego mieszkańców.

Wykres 3. Gruźlica wszystkich postaci w Polsce i woj. świętokrzyskim w latach 2007 – 2018 (wg danych IGiChP w Warszawie)/zapadalność na 100 tys. ludności

Inwazyjna Choroba Meningokokowa

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 6 przypadków inwazyjnej choroby meningokokowej (w 2018 r. – 5, w 2017 r. – 5 przypadków). W 3 przypadkach nie określono serogrupy, 2 zachorowania były spowodowane zakażeniem *Neisseria meningitidis* serogrupy B - zachorowania dotyczyły dzieci w wieku 1,5 m-ca i 5 lat. Jeden przypadek wywołany został zakażeniem *Neisseria meningitidis* serogrupy W (kobieta, lat 45).

W Polsce zarejestrowano 193 zachorowania (w 2018 r. – 200, w 2017 r. – 228). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,48/100 tys. ludności, a w Polsce 0,50/100 tys.

Choroba wywołana przez *Streptococcus pneumoniae* - inwazyjna

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 43 przypadki choroby wywołanej przez *Streptococcus pneumoniae* inwazyjnej (w 2018 r. – 38). W Polsce zarejestrowano 1535 zachorowań (w 2018 r. – 1355). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 3,47/100 tys. ludności, a w Polsce 4/100 tys.

Streptococcus pneumoniae (pneumokok, dwoinka zapalenia płuc), oprócz chorób inwazyjnych (zapalenie płuc z bakterią, sepsa i zapalenie opon mózgowo rdzeniowych, obarczonych wysokim ryzykiem zgonu lub trwałych powikłań), odpowiada również za zakażenia nieinwazyjne, z których najczęstsze to ostre zapalenie ucha środkowego, zatok, zaostrzenia w przewlekłej obturacyjnej chorobie płuc oraz zapalenie spojówek.

W 2016 r. Minister Zdrowia wydał rozporządzenie, które objęło obowiązkowymi bezpłatnymi szczepieniami przeciw tej chorobie wszystkie dzieci urodzone od 1 stycznia 2017 r.

Kleszczowe Zapalenie Mózgu

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim, podobnie jak w roku ubiegłym, zarejestrowano 9 przypadków kleszczowego zapalenia mózgu.

W Polsce zarejestrowano 265 zachorowań (w 2018 r. – 197). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,72/100 tys. ludności, a w Polsce 0,69/100 tys.

Źródłem zakażenia dla ludzi są najczęściej kleszcze (zakażone) lub rzadziej, nieprzetworzone mleko i niepasteryzowane produkty mleczne pochodzące od zwierząt w okresie wiremii.

Borelioza

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 333 przypadki boreliozy (w 2018 r. – 421). W Polsce zarejestrowano 20614 przypadków (w 2018 r. – 20150). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 26,91/100 tys. ludności (w 2018 r. – 33,83/100 tys.) a w Polsce 53,66/100 tys. (w 2018 r. – 52,46/100 tys.).

Na stosunkowo dużą liczbę przypadków boreliozy wpływa wzrost populacji kleszczy, zarówno w lasach jak i w miejskich terenach zielonych oraz wydłużenie okresów ich żerowania. Istotne znaczenie mają także zmiany kulturowe i społeczno-ekonomiczne, w wyniku których nastąpiła popularyzacja aktywnych form spędzania wolnego czasu oraz zbieranie owoców runa leśnego w celach zarobkowych. Wzrost rejestracji przypadków boreliozy należy wiązać także z poprawą efektywności diagnostyki oraz rozpoznawania i zgłaszania tej choroby.

Wobec braku dostępnej szczepionki przeciwko boreliozie podstawą jej profilaktyki jest stałe upowszechnianie wiedzy nt. choroby oraz edukacja społeczeństwa w zakresie stosowania środków ochronnych (noszenie właściwej odzieży, obuwia, stosowanie repelentów) i właściwego po-

stepowania w przypadku ukłucia przez kleszcza. Wczesne i umiejętne usunięcie kleszcza znacząco zmniejsza ryzyko ewentualnego zakażenia.

Listerioza

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 6 przypadków listeriozy (w 2018 r. – 3, w 2017 r. – 7). W Polsce zarejestrowano 119 przypadków (w 2018 r. – 128). Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 0,48/100 tys., a w Polsce 0,31/100 tys.

Salmonelozy – zatrucia pokarmowe

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 273 przypadki (w 2018 r. – 360), z których 240 podlegało hospitalizacji. W Polsce zarejestrowano 8928 przypadków (w 2018 r. – 9651). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 21,82/100 tys. ludności (w 2018 r. – 28,93/100 tys.), a w Polsce 23,24/100 tys. (w 2018 r. – 25,12/100 tys.).

Zachorowania występują na całym świecie. Rozprzestrzenianie się salmoneloz (innych niż wywołane przez *Salmonella typhi* oraz *Salmonella paratyphi*) w znacznym stopniu zależy m. in. od obyczajów żywieniowych oraz nadzoru weterynaryjnego (szczególnie w dużych fermach hodowlanych). Zakażeniom sprzyja nieodpowiednia obróbka termiczna żywności (niewłaściwa temperatura, zbyt krótki czas obróbki), brak dbałości o higienę przygotowywania potraw, niewłaściwe warunki przechowywania żywności, w tym nieprzestrzeganie warunków chłodzenia.

Kampylobakterioza

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 12 przypadków kampylobakteriozy (w 2018 r. – 9, w 2017 r. – 17). W Polsce zarejestrowano 720 zachorowań (w 2018 r. – 726). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,96/100 tys. ludności, a w Polsce 1,87/100 tys.

Malaria

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim nie zarejestrowano przypadku malarii (w 2018 r. – 2, w 2017 r. – 0). W Polsce zarejestrowano 25 zachorowań (w 2018 r. – 28).

Malaria należy do chorób, które aktualnie nie występują endemicznie w Polsce i jest zawleczana najczęściej z Afryki.

Bąblowica

W województwie świętokrzyskim w 2019 r. (podobnie jak w roku ubiegłym), zarejestrowano 2 przypadki bąblowicy. Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 0,16/100 tys. W Polsce zarejestrowano 71 przypadków (w 2018 r. – 51), a współczynnik zapadalności wyniósł 0,18/100 tys. (w 2018 r. – 0,13/100 tys.).

Ogniska chorób przenoszonych drogą pokarmową

Choroby przenoszone drogą pokarmową to grupa jednostek chorobowych wywołanych różnymi czynnikami, a ich wspólną cechą jest droga zakażenia.

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 51 ognisk chorób przenoszonych drogą pokarmową (w 2018 r. – 40, w 2017 r. – 32).

Liczba chorych w ogniskach wahała się od 2 do 41. Łącznie zachorowało 312 osób (w 2018 r. – 314). Stan zdrowia 90 osób (28,8% chorych) wymagał hospitalizacji.

Spośród 51 ognisk chorób przenoszonych drogą pokarmową zarejestrowanych na terenie woj. świętokrzyskiego:

- 26 ognisk wystąpiło po spożyciu posiłków przygotowywanych w mieszkaniach prywatnych lub były związane ze wspólnym zamieszkiwaniem w domach prywatnych,
- 16 ognisk wystąpiło w szpitalach,
- 4 ogniska wystąpiły w przedszkolu,
- 1 ognisko wystąpiło w żłobku,
- 1 ognisko wystąpiło po spożytym posiłku w restauracji,
- 1 ognisko było związane z udziałem w zorganizowanej imprezie weselnej,
- 1 ognisko wystąpiło w sanatorium,
- 1 ognisko było związane z pobytem w hotelu.

Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS

W 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego zarejestrowano 15 nowo wykrytych zakażeń HIV (w 2018 r. – 20, w 2017 r. – 16) oraz 2 przypadki AIDS (w 2018 i 2017 r. – po 2).

Wykrywalność HIV w woj. świętokrzyskim wyniosła 1,21/100 tys. (w 2018 r. – 1,61/100 tys.) a w Polsce 4,56/100 tys. ludności (w 2018 r. – 3,52/100 tys.). Województwo świętokrzyskie należy do grupy województw o najmniejszej liczbie nowo wykrywanych zakażeń HIV.

Według danych NIZP – PZH, w Polsce od wdrożenia badań w 1985 r. do 30 września 2019 r. stwierdzono zakażenie HIV u 25020 osób, odnotowano 3741 zachorowań na AIDS, a 1424 chorych zmarło.

Kiła

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 9 przypadków kiły różnych postaci (w 2018 r. – 18, w 2017 r. – 19), jednak bez kiły wrodzonej i noworodków (A50). W Polsce zarejestrowano 16 przypadków „A50” i 1642 przypadków kiły innych postaci (w 2018 r. odpowiednio 12 i 1 445).

Zapadalność w woj. świętokrzyskim wyniosła 0,72/100 tys., a w Polsce odpowiednio 4,27/100 tys.

Rzeżączka

W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 2 przypadki rzeżączki (w 2018 r. – 3, w 2017 r. – 9). W Polsce zarejestrowano 556 przypadków (w 2018 r. – 332). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,16/100 tys. ludności, a w Polsce – 1,45/100 tys.

Jednostka chorobowa		Liczba przypadków	
		2019 r.	2018 r.
Salmonelozy	zakażenia pozajelitowe	9	12
Bakteryjne zakażenia jelitowe	wywołane przez <i>E. coli</i> biegunkotwórczą A04.0-2	34	21
	wywołane przez <i>Yersinia enterocolitica</i> lub <i>pseudotuberculosis</i>	1	1
	wywołane przez <i>Clostridium difficile</i>	450	405
Lamblioza		25	30
Wirusowe zakażenia jelitowe (ogółem)		2475	1659
Płonica		446	498
Mikobakteriozy i inne BNO		9	4

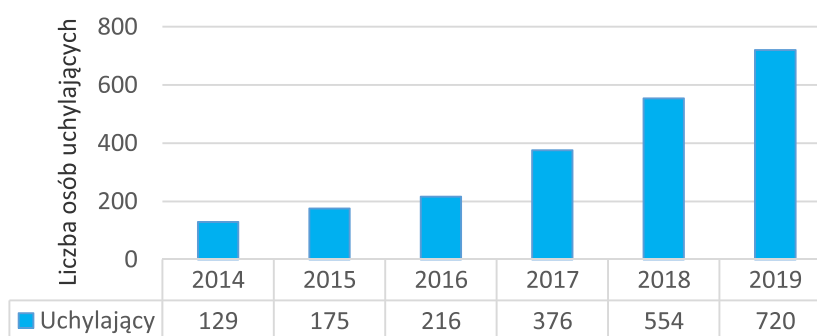
Tabela 8. Inne wybrane choroby zakaźne i zakażenia w województwie świętokrzyskim w latach 2019 i 2018

2. Realizacja programu szczepień ochronnych

W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego, w ramach realizacji Programu Szczepień Ochronnych, szczepieniom obowiązkowym podlegała populacja 203125 dzieci i młodzieży do lat 19. Szczepienia obowiązkowe na terenie województwa świętokrzyskiego przeprowadzane były w 221 podmiotach wykonujących działalność leczniczą, w których organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadziły 279 kontroli. Podczas 32 kontroli (~ 11 %) stwierdzono nieprawidłowości, które dotyczyły np. niewłaściwego stanu sanitarno - higienicznego pomieszczenia, w którym wykonywane są szczepienia ochronne, nieprawidłowości w prowadzeniu dokumentacji medycznej, braku opracowanej procedury w przypadku awarii prądu lub awarii urządzenia chłodniczego do przechowywania preparatów szczepionkowych. Rok 2019 był w woj. świętokrzyskim kolejnym już okresem nasilonych działań, zmierzających do ograniczenia wpływów tzw. „ruchów antyszczepionkowych”, które negatywnie oddziałują na realizację Programu Szczepień Ochronnych. Według danych

na 31.12.2019 r. w woj. świętokrzyskim było 720 dzieci (wzrost o 23 % w stosunku do danych z 31.12.2018 r.), u których nie zrealizowano obowiązku szczepień ochronnych, mimo wskazań lekarza. Jednocześnie identyfikowano 1143 opiekunów prawnych, uchylających się od obowiązku szczepień małoletnich.

Wykres 4. Liczba dzieci i młodzieży, których nie poddano obowiązkowym szczepieniom ochronnym w latach 2014-2019 w woj. świętokrzyskim (według stanu na koniec roku kalendarzowego)

STAN SANITARNY województwa świętokrzyskiego 2019

Utrzymujący się w woj. świętokrzyskim stosunkowo wysoki stan zaszczepienia populacji jest wynikiem intensywnej działalności edukacyjnej prowadzonej głównie przez personel podmiotów wykonujących działalność leczniczą oraz organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, które ponadto prowadzą postępowania egzekucyjne wobec opiekunów prawnych, uchylających się od obowiązku szczepień dzieci. W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego zarejestrowano 114 niepożądanych odczynów poszczepiennych (według danych NIZP-PZH, po weryfikacji

zgłoszeń: w 2018 r. – b.d. (według WSSE - 74), w 2017 r. – 75). W ocenie ŚPWIS, wskazany wzrost rejestrowanych NOP jest efektem postulowanego od lat zwiększenia czułości monitoringu niepożądanych odczynów poszczepiennych.

Analizując wykonawstwo szczepień w województwie świętokrzyskim w 2019 roku należy zwrócić uwagę na utrzymujący się trend spadkowy wykonawstwa szczepienia przeciw odrze, śwince i różyczce w 2 roku życia i w kolejnym roku życia dziecka.

Szczepienie przeciw (choroba)	Rocznik	Rodzaj szczepienia	Wykonawstwo w województwie w 2019 r.	Wykonawstwo w województwie w 2018 r.	Wykonawstwo w województwie w 2017 r.
p/gruźlica	2019	szczepienie noworodków	98,8%	99,01%	99,44%
p/wzw B	2019	szczepienie pierwotne lub uzupełniające	88,46%	89,72%	83,91%
	2018	szczepienie podstawowe	98,57%	98,92%	99,58%
p/błonica, tężec, krztusiec	2019	szczepienie pierwotne	50,63%	51,91%	54,34%
	2018	szczepienie pierwotne lub uzupełniające	96,57%	97,3%	99,25%
p/odra, świnka, różyczka	2018	szczepienie podstawowe	75,51%	77,23%	77,73%
	2017		94,87%	96,19%	97,14%
p/poliomyelitis	2019	szczepienie pierwotne	50,62%	51,89%	54,23%
	2018	szczepienie pierwotne / uzupełniające	96,57%	97,25%	99,25%
p/błonica, tężec, krztusiec ¹ + p/poliomyelitis ² (6 rok życia)	2014	szczepienie I przypominające	74,01% ¹ 74,03% ²	73,77% ¹ 73,71% ²	75,91%
	2013		93,34% ¹ 93,31% ²	92,95%	95,1%
p/odra, świnka, różyczka (6 rok życia ¹ lub 10 rok życia ²)	2014	szczepienie przypominające	56,86% ¹	84,52% ²	85,31% ²
	2013		-	95,95% ²	96,47% ²
p/błonica, tężec, krztusiec ¹ lub p/błonica, tężec ² (14 rok życia)	2006	szczepienie II przypominające	83,91% ¹	83,96% ¹	84,42% ¹
	2005		95%	95,24% ¹ 95,31% ²	95,21% ¹ 95,44% ²
p/błonica, tężec (19 rok życia)	2001	szczepienie III przypominające	74,18%	72,09%	76,61%
	2000		87,27%	87,46%	87,57%

Tabela 9. Wykonawstwo szczepień obowiązkowych w rocznikach podlegających szczepieniu zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych, w woj. świętokrzyskim w latach 2017-2019

Szczepienie przeciw	Rocznik	Rodzaj szczepienia	Wykonawstwo (odsetek zaszczepionych)					
			2019 r.	2018 r.	2017 r.	2016 r.	2015 r.	2014 r.
odra, świnka, różyczka (w drugim roku życia)	podlegający w roku sprawozdawczym	szczepienie podstawowe	75,51%	77,23%	77,73%	82,32%	84,25%	82,33%
	odpowiednio (o rok) niższy		94,87%	96,19%	97,14%	98,95%	98,12%	98,39%

Tabela 10. Wykonawstwo szczepień obowiązkowych przeciw odrze, śwince i różyczce w woj. świętokrzyskim w latach 2014-2019

Choroba, przeciw której wykonano szczepienie	Liczba osób zaszczepionych w poszczególnych latach						
	2019 r.	2018 r.	2017 r.	2016 r.	2015 r.	2014 r.	2013 r.
kleszczowe zapalenie mózgu	1 572	1 283	446	412	305	612	241
wzw typu A	701	605	445	381	338	403	354
biegunka rotawirusowa	3 114	3 071	2 690	2 708	2 611	2 827	2 253
grypa	34 042	33 916	32 449	31 725	28 846	28 744	29 763
zakażenia <i>Neisseria meningitidis</i>	5 061	6 250	3 053	4 151	3 659	4 076	6 761
zakażenia wirusem brodawczaka ludzkiego	68	731	757	556	1 143	1 056	1 319
żółta gorączka	87	134	141	113	129	112	178

Tabela 11. Liczba osób zaszczepionych przeciw wybranym chorobom zakaźnym, w woj. świętokrzyskim w latach 2013-2019 (wg MZ-54: Roczne sprawozdanie ze szczepień ochronnych)

3. Działania w sytuacjach kryzysowych

W roku 2019 zapewniono całodobową możliwość kontaktu ze wszystkimi powiatowymi stacjami sanitarno-epidemiologicznymi województwa świętokrzyskiego i Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Kielcach, w godzinach pozasłużbowych, wyłącznie za pośrednictwem telefonu alarmowego. Zgłaszane problemy rozwiązywano w ramach kompetencji poszczególnych jednostek organizacyjnych oraz obowiązujących procedur przewidywanych do realizacji w przypadku zaistnienia zagrożenia bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego.

Przygotowanie powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa świętokrzyskiego i Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach do działania na wypadek zaistnienia zagrożenia bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego realizowano podczas bieżącej współpracy poszczególnych pionów merytorycznych Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz w prowadzonych szkoleniach i treningach. Zasadniczym celem szkoleń i treningów było doskonalenie współdziałania

w zakresie realizacji obowiązków wynikających z zadań administracji zespolonej województwa świętokrzyskiego. Organy administracji państwowej i samorządowej zobowiązane były do zapewnienia możliwości wykorzystania wykazanych w planach elementów infrastruktury przeciw-epidemicznej oraz podjęcia działań w stanie zagrożenia epidemicznego lub w stanie epidemii, w zakresie określonymi w:

- Wojewódzkim Planie Zarządzania Kryzysowego,
- Wojewódzkim Planie Działania na Wypadek Wystąpienia Epidemii.

Wnioski:

1. Sytuację epidemiologiczną chorób zakaźnych w woj. świętokrzyskim w 2019 r. należy uznać za generalnie stabilną.
2. W 2019 r. kontynuowano monitoring sytuacji epidemiologicznej chorób zakaźnych i zakażeń u ludzi oraz działania zmierzające do systematycznej poprawy

sytuacji w wymienionym zakresie, obejmujące m.in. nadzór nad warunkami higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne, współpracę z zespołami kontroli zakażeń szpitalnych przy monitorowaniu ognisk zakażeń szpitalnych i czynników alarmowych.

3. Rok 2019 był w woj. świętokrzyskim kolejnym już okresem nasilonych działań zmierzających do ograniczenia wpływów tzw. „ruchów antyszczepionkowych”, które negatywnie oddziałują na realizację Programu Szczepień Ochronnych.

Według danych na 31.12.2019 r. w woj. świętokrzyskim nie zrealizowano obowiązku szczepień ochronnych u 720 dzieci, co przekłada się na niekorzystny 23 % wzrost w stosunku do roku ubiegłego. Jednocześnie identyfikowano 1143 opiekunów prawnych, uchylających się od obowiązku szczepień małoletnich.

W związku z powyższym, jednym z priorytetów pozostanie nadzór nad realizacją obowiązkowych szczepień ochronnych, przekazywanie rzetelnej wiedzy nt. szczepień i w konsekwencji ograniczanie liczby środowisk uchylających się od realizacji obowiązku szczepień ochronnych.

4. Zwiększony ruch turystyczny do różnych części świata wymaga działań mających na celu stałe podnoszenie świadomości społeczeństwa o zagrożeniach zdrowotnych wiążących się z takimi podrózkami i sposobach zapobiegania tym zagrożeniom.

W 2020 r. głównym zadaniem nadzoru przeciwepidemicznego będzie monitorowanie sytuacji epide-

miologicznej zakażeń SARS-CoV-2 oraz ograniczanie skutków pandemii SARS-CoV-2, poprzez identyfikację źródeł zakażenia i nadzór nad izolacją ludzi zakażonych, nadzór nad osobami poddanymi kwarantannie, udział w ograniczaniu/ wygaszaniu ognisk epidemicznych SARS-CoV-2 oraz szerzenie oświaty zdrowotnej w tym zakresie.

5. Sezon epidemiczny grypy 2019/2020 przebiegał z liczbą rejestrowanych przypadków i podejrzeń grypy w granicach wartości spodziewanych. W 2019 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano ogółem 239 przypadków grypy potwierdzonych laboratoryjnie, w tym 231 osób wymagało hospitalizacji.
6. Można przewidywać, że w dalszym ciągu woj. świętokrzyskie pozostanie w grupie województw o niekorzystnej na tle kraju sytuacji epidemiologicznej gruźlicy.

W 2019 r. woj. świętokrzyskie z zapadalnością 16,8/100 tys., znalazło się w rankingu województw na czwartym miejscu (w 2018 r. na piątym miejscu), po województwach: lubelskim (23,4/100tys.), śląskim (18,6/100 tys.), mazowieckim (17,7/100 tys.), a przed łódzkim (16,4/100 tys.).

7. W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego zarejestrowano o 5 mniej nowo wykrytych zakażeń HIV (20 przypadków w 2018 r.). Województwo świętokrzyskie należy do grupy województw o najmniejszej liczbie nowo wykrywanych zakażeń HIV. Ilość stwierdzonych przypadków AIDS (2 przypadki) nie uległa zmianie od 2017 r.

IV. JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA, WODY W KĄPIELISKACH, W BASENACH KĄPIELOWYCH, CIEPŁEJ WODY UŻYTKOWEJ ORAZ NATURALNYCH WÓD BUTELKOWANYCH

1. Wprowadzenie

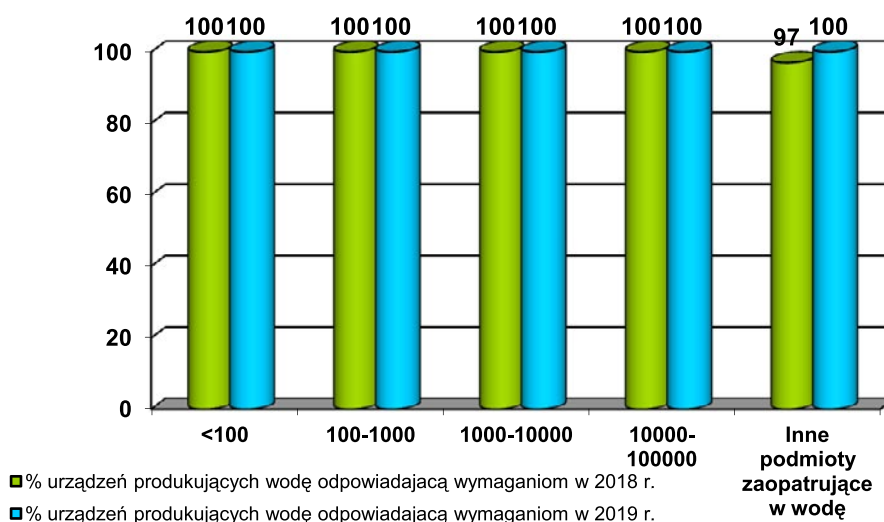
Państwowa Inspekcja Sanitarna na terenie woj. świętokrzyskiego prowadzi nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi na podstawie ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej i ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Wymagania jakim powinna odpowiadać jakość wody, sposób oceny jej przydatności do spożycia oraz sprawowanie nad nią nadzoru określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Na terenie woj. świętokrzyskiego wodociągi oraz inne podmioty zaopatrujące w wodę w 99,4% zasilane są z ujęć głębinowych, tylko dwa wodociągi w powiecie buskim pobierają wodę z ujęć powierzchniowych.

W woj. świętokrzyskim badania laboratoryjne wody w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego prowadzone są w 6 akredytowanych laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Ponadto zarządcy wodociągów prowadzą badania laboratoryjne wody w ramach kontroli wewnętrznej w laboratoriach o udokumentowanym systemie jakości, zatwierdzonym przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W 2019 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna w woj. świętokrzyskim skontrolowała 253 wodociągi oraz 77 innych podmiotów zaopatrujących w wodę, czyli 100% znajdujących się w ewidencji.

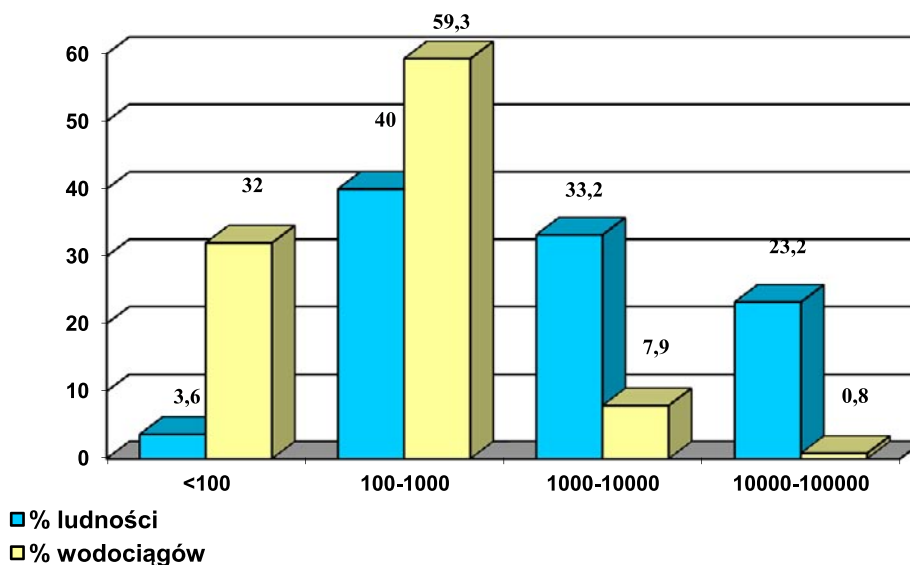
Wodę spełniającą wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia dostarczały w 2019 r. wszystkie skontrolowane wodociągi i inne podmioty zaopatrujące w wodę.

Wykres 5. Odsetek (%) poszczególnych rodzajów urządzeń produkujących wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym w 2019 r.

Według szacunków powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych w 2019 r. z wody przesyłanej przez wodociągi korzystało około 1202,9 tys. stałych mieszkańców woj. świętokrzyskiego. Z wody dostarczanej przez wodo-

ciągi spełniającej wymagania, korzystało w 2019 r. 100% ludności. Z innych podmiotów zaopatrujących w wodę w 2019 r. korzystało ok. 3 tys. ludności.

Wykres 6. Zaopatrzenie ludności w wodę dostarczaną przez wodociągi o produkcji w m³/d w 2019 r.

2. Badania laboratoryjne próbek wody

Badania z zakresu higieny środowiska w województwie świętokrzyskim wykonywane były w laboratorium Zintegrowanego Systemu Badania Wody, w skład którego wchodzi:

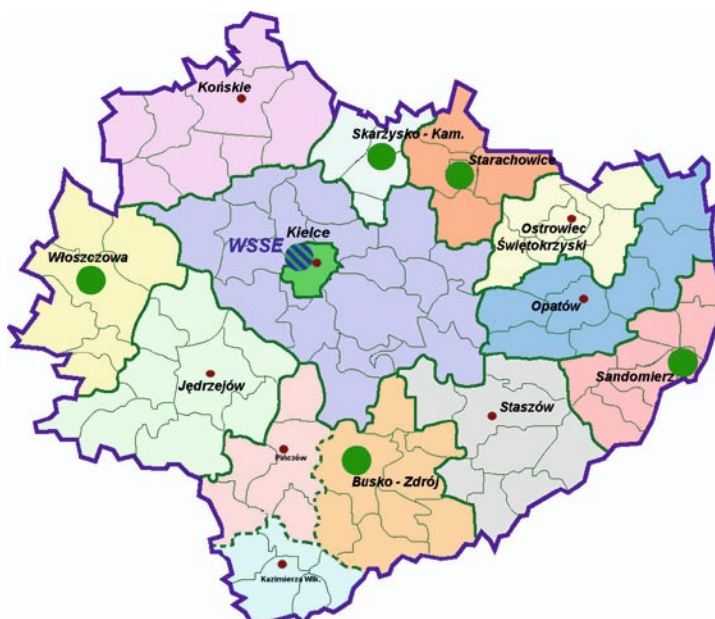
- Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Kielcach,
- Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Busku – Zdroju,

- Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Sandomierzu,
- Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Skarżysku – Kamiennej,
- Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Starachowicach,
- Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna we Włoszczowie.

W 2019 r. ww. laboratoria utrzymały i poszerzyły zakres akredytacji w zakresie wykonywanych badań.

Województwo	Liczba laboratoriów	
	powiatowych	wojewódzkich
świętokrzyskie	5	1

Tabela 12. Liczba laboratoriów powiatowych i wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych przeprowadzających badania wody w 2019 r.

Ilustracja 1. Lokalizacja laboratoriów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego

Wykonywane były badania wody do spożycia, wody powierzchniowej wykorzystywanej jako kąpieliska i miejsc okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli, wody z ba-

senów kąpielowych, ciepłej wody użytkowej oraz naturalnej wody butelkowanej.

Województwo świętokrzyskie	Liczba badań	Liczba oznaczeń
woda do spożycia	4 102	27 800
woda powierzchniowa	14	28
woda z basenów kąpielowych	743	2 019
ciepła woda użytkowa	635	635
naturalne wody butelkowane	46	215
suma	5 540	30 697

Tabela 13. Liczba badań i oznaczeń wody wykonanych w ramach nadzoru organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego w 2019 r.

Województwo świętokrzyskie			Suma
Badania/oznaczenia	Szczegła powiatowego	WSSE w Kielcach	
Badania wykonane przez Państwową Inspekcję Sanitarną	3 332	2 208	5 540
Oznaczenia wykonane przez Państwową Inspekcję Sanitarną	12 781	17 916	30 697

Tabela 14. Liczba badań i oznaczeń wody wykonanych w ramach nadzoru organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego w 2019 r. (z wyróżnieniem powiatów)

Laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego wyposażone są w nowoczesną wysoko-specjalistyczną aparaturę. Posiadają certyfikaty Polskiego Centrum Akredytacji, uzyskały pozytywną ocenę w wyniku audytów przeprowadzonych przez PCA. Wiarygodność

i kompetencje laboratoria potwierdzały w międzylaboratoryjnych badaniach porównawczych lub badaniach biegłości organizowanych m.in. przez: LGC Standards (Wielka Brytania), Gdańską Fundację Wody, Politechnikę Krakowską, Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska – Katowice.

Ilustracja 2. Zestaw do filtracji membranowej - Pracownia mikrobiologii wody laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Kielcach

Ilustracja 3. Zestaw ciepłarek, komora laminarna
- Pracownia mikrobiologii wody laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach

Ilustracja 4. Pracownia chromatografii jonowej badań wody laboratorium
Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach

Ilustracja 5. Pracownia chromatografii jonowej badań wody laboratorium
Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach

3. Charakterystyka poszczególnych grup urządzeń zaopatrzenia ludności w wodę

poniżej 100 m³/d. Urządzenia te stanowią 32% wszystkich wodociągów, ale zaopatrują tylko 3,6% ogółu odbiorców (w 2018 r. – 3,6%). Z jednego wodociągu korzystało średnio 530 osób. Wodę spełniającą wymagania sanitarne dostarczało 100% skontrolowanych urządzeń tej grupy.

3.1. Wodociągi o produkcji ≤ 100 m³/d

W 2019 r. na terenie powiatów woj. świętokrzyskiego znajdowało się 81 (80 – 2018 r.) wodociągów o produkcji

Powiat	Według ewidencji (stan na 31.12.2019 r.)	w tym: skontrolowanych	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% ogółu ludności w powiecie zaopatrywanej w wodę	% ogółu wodociągów w powiecie
buski	-	-	-	-	-
jędrzejowski	29	29	15,3	21,4	65,9
kazimierski	2	2	0,2	0,9	40
kielecki	8	8	5	2,6	15,1
konecki	6	6	3,4	4,3	33,3
opatowski	9	9	3,9	7,4	40,9
ostrowiecki	5	5	2	1,9	26,3
pińczowski	6	6	3,1	8,1	42,9
sandomierski	3	3	1,7	2,5	18,8
skarżyski	1	1	0,3	0,4	14,3
starachowicki	2	2	2,3	2,5	28,6
staszowski	4	4	2	2,8	30,8
włoszczowski	6	6	3,7	9	31,6
m. Kielce	-	-	-	-	-

Tabela 15. Wodociągi o produkcji ≤ 100 m³/d

3.2. Wodociągi o produkcji 101÷1000 m³/d

od 101 do 1000 m³/d (59,3% urządzeń wodociągowych z ewidencji).

Pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 150 (w 2018 r. – 153) wodociągów o produkcji

Powiat	Według ewidencji (stan na 31.12.2019 r.)	w tym skontrolowanych	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% ogółu ludności w powiecie zaopatrywanej w wodę	% ogółu wodociągów w powiecie
buski	12	12	41,4	53,4	80,0
jędrzejowski	17	17	40,7	57,6	37,8
kazimierski	3	3	8,5	33,1	60,0
kielecki	42	42	146,0	71,3	77,8
konecki	10	10	35,1	44,0	55,6
opatowski	11	11	33,7	63,9	50,0
ostrowiecki	13	13	35,8	33,9	68,4
pińczowski	7	7	19,0	50,0	50,0
sandomierski	11	11	38,0	55,4	73,3
skarżyski	4	4	13,4	17,9	57,2
starachowicki	4	4	20,4	22,2	57,2
staszowski	6	6	29,9	40,1	46,2
włoszczowski	12	12	24,6	58,4	63,2
m. Kielce	1	1	0	0	50,0

Tabela 16. Wodociągi o produkcji 101÷1000 m³/d

Wodociągi tej grupy zaopatrują największą liczbę ludności korzystającą ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia. Dostarczały one wodę dla 481,2 tys. osób (40% odbiorców, w 2018 r. – 40,4%). Średnio jedno urządzenie zaopatrywało 3208 osób. W 2019 r. przeprowadzono kontrolę wszystkich wodociągów. Wodę spełniającą wymagania dostarczały wszystkie urządzenia tej grupy.

1001÷10000 m³/d stanowiły 7,9% wszystkich wodociągów i zaopatrywały 33,2% odbiorców (399,3 tys. osób, tj. o 59 tys. osób mniej niż w 2018 r.). Średnio jedno urządzenie zaopatrywało 19965 osób. Kontrola przeprowadzona we wszystkich 20 wodociągach wykazała, że dostarczają one wodę odpowiadającą wymogom zawartym w rozporządzeniu.

3.3. Wodociągi o produkcji 1001-10000 m³/d

W 2019 r. skontrolowano wszystkie 20 wodociągów znajdujących się w ewidencji. Wodociągi o produkcji

Powiat	Według ewidencji (stan na 31.12.2019 r.)	W tym skontrolowanych	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% ogółu ludności w powiecie zaopatrywanej w wodę	% ogółu wodociągów w powiecie
buski	2	2	38,4	48,2	14
jędrzejowski	1	1	16,8	23,5	2,3
kazimierski	1	1	17	72,9	10
kielecki	4	4	44,4	23	7,5
konecki	2	2	40,7	51,6	11,1
opatowski	2	2	15	28,7	9
ostrowiecki	1	1	66	63,4	5,2
pińczowski	1	1	16,4	43	7,1
sandomierski	1	1	30,3	43,1	6,3
skarżyski	2	2	60,4	81,7	28,6
starachowicki	-	-	-	-	-
staszowski	2	2	41,7	56,3	15,4
włoszczowski	1	1	12,5	30	5,3
m. Kielce	-	-	-	-	-

Tabela 17. Wodociągi o produkcji 1001÷10000 m³/d

3.4. Wodociągi o produkcji 10001÷100000 m³/d

Na terenie woj. świętokrzyskiego znajdują się 2 urządzenia o produkcji od 10001 do 100000 m³/d, t.j.:

- „Wodociąg Kielce” (powiat m. Kielce), zaopatrujący 210,3 tys. osób zamieszkałych w mieście Kielce oraz częściowo w gminach Zagnańsk i Masłów. Wodociąg zasilany jest przez 36 studni głębinowych zlokalizowanych na terenie Kielc i Zagnańska. W 2019 r. woda do sieci podawana była z 26 studni głębinowych,
- „Wodociąg Trębowiec” (powiat starachowicki) – zaopatrujący 69,2 tys. osób. Źródło wody dla wodociągu stanowi 7 studni głębinowych znajdujących się w okolicach miejscowości Trębowiec Duży.

Wodociągi o tej produkcji stanowiły 0,8% wszystkich skontrolowanych wodociągów i zaopatrywały w wodę odpowiadającą wymaganiom 279,5 tys. osób na terenie woj. świętokrzyskiego (23,2% odbiorców). W stosunku do roku 2018 zaopatrywały one o 13,9 tys. osób więcej. Wszystkie urządzenia z tej grupy dostarczały wodę do spożycia dobrej jakości.

3.5. Inne podmioty zaopatrujące w wodę

W 2019 r. na 77 skontrolowanych urządzeniach, we wszystkich woda spełniała wymogi obowiązującego rozporządzenia.

3.6. Ujęcia powierzchniowe

W woj. świętokrzyskim w 2019 r. znajdowały się 2 ujęcia powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, tj. Stary Korczyn i Nowy Korczyn. Ujęcia zlokalizowane są na rzece Nidzie w powiecie buskim, tj.:

- Nowy Korczyn, gm. Nowy Korczyn; produkuje wodę w ilości 619 m³/d i zaopatruje ok. 6500 osób w 24 miejscowościach w gminie Nowy Korczyn (woj. świętokrzyskie),
- Stary Korczyn, gm. Nowy Korczyn; produkuje wodę w ilości ponad 1080 m³/d i zaopatruje 6000 osób w 40 miejscowościach w 5 gminach województw: małopolskiego i świętokrzyskiego.

3.7. Studnie publiczne

W 2019 r. żadne studnie publiczne nie znajdowały się w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego.

3.8. Przyznane odstępstwa dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego urządzenia wodne nie dostarczały wody przydatnej do spożycia na warunkach przyznanego odstępstwa.

Woda do spożycia była badana w zakresie oznaczeń: barwa, mętność, pH, przewodność, zapach, smak, amonowy jon, bakterie grupy *coli*, *Escherichia coli*, żelazo, glin, azotyny, azotany, chlorki, siarczany, fluorki, bromiany, mangan, utlenialność, ogólny węgiel organiczny (TOC), kadm, ołów, srebro, miedź, nikiel, sód, selen, antymon, chrom og., arsen, cyjanki, rtęć, bor, benzen, 1,2-dichloroetan, benzo(a)piren, Σ THM, Σ trichloroetenu i tetrachloroetenu, Σ wielopierścieniowych węglowodorów

aromatycznych, Σ pestycydów (α -HCH, β -HCH, γ -HCH, δ -HCH, HCB, chloropiryfos, bifentryna, procymidon, malation, heptachlor, λ -cyhalotrin, cypermetryna), ogólna liczba bakterii w 22 °C po 72 godzinach inkubacji, enterokoki kałowe. Badania były wykonywane również w ramach nadzoru sanitarnego (w sytuacji interwencji konsumentów, po przeprowadzonych działaniach naprawczych, usuniętych awariach itp.).

Województwo	Laboratorium	Badania wody do spożycia			Suma
		fizyczne	chemiczne	mikrobiologiczne	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	592	529	612	1 733
	PSSE Busko-Zdrój	187	41	218	446
	PSSE Sandomierz	202	87	203	492
	PSSE Skarżysko-Kam.	166	89	170	425
	PSSE Starachowice	168	15	184	367
	PSSE Włoszczowa	281	63	295	639
Suma					4102

Tabela 18. Zestawienie badań wody do spożycia wykonanych przez laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego w 2019 r.

4. Badania ciepłej wody użytkowej

W 2019 r. laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wykonały 635 badań ciepłej wody na obecność bakterii z rodzaju *Legionella* sp.

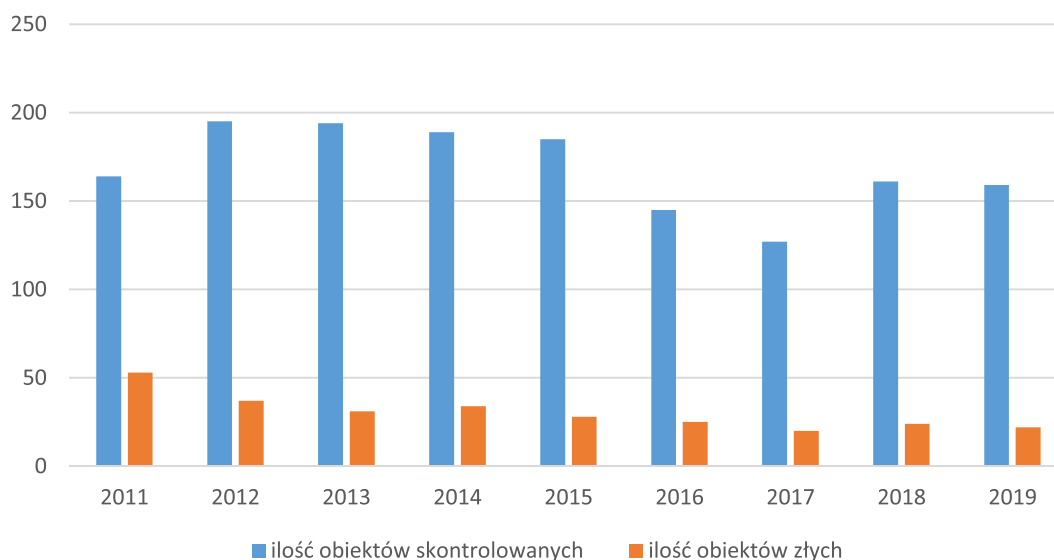
Województwo	Badania <i>Legionella</i> Sp.		Suma
	Laboratorium	Liczba badań	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	142	635
	PSSE Busko-Zdrój	164	
	PSSE Sandomierz	66	
	PSSE Skarżysko-Kam.	95	
	PSSE Starachowice	130	
	PSSE Włoszczowa	38	

Tabela 19. Zestawienie badań *Legionella* sp. wykonanych w ramach nadzoru przez laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego w 2019 r.

4.1. Badania ciepłej wody w szpitalach i w budynkach zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek *Legionella* sp.

Zgodnie z obowiązkiem nadzoru nad obiektami w kierunku obecności bakterii *Legionella* sp. w ciepłej wodzie użytkowej w podmiotach wykonujących działalność leczniczą i budynkach zamieszkania zbiorowego, jakie nakłada rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sa-

nitarniej w woj. świętokrzyskim oraz zarządcy obiektów w 2019 r. przeprowadzili badania na obecność pałeczek *Legionella* sp. w wytypowanych obiektach na terenie całego województwa (szpitale, domy pomocy społecznej, hotele, internaty, domy dziecka, itp.). W wyniku kontroli 147 obiektów, zły stan instalacji wodociągowej wody ciepłej stwierdzono w 22 przypadkach (14,9%). Dla porównania w 2018 r. na 161 skontrolowanych obiektów ponadnormatywną ilość pałeczek *Legionella* sp. stwierdzono w 24 przypadkach (14,9%).

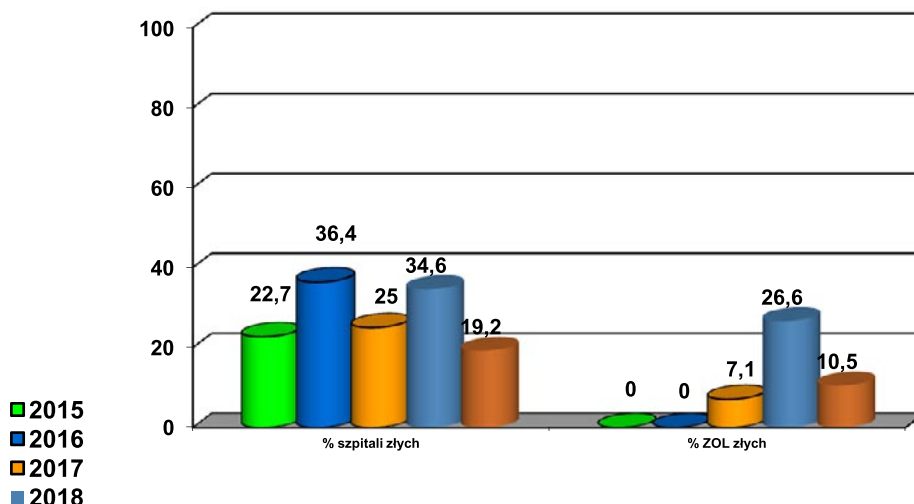
Wykres 7. Ilość skontrolowanych obiektów na obecność pałeczek *Legionella* sp. w latach 2011–2019

4.2. Badania ciepłej wody użytkowej w podmiotach leczniczych wykonujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne

Na obecność bakterii *Legionella* sp. w ciepłej wodzie użytkowej skontrolowano wszystkie 26 szpitali świadczących całodobowe świadczenia zdrowotne znajdujących się w ewidencji. Obecność pałeczek *Legionella* sp. w ilości większej niż dopuszcza rozporządzenie stwierdzono w 5 szpitalach (19,2%). W związku ze stwierdzoną obec-

nością *Legionella* sp. na oddziałach szpitalnych w ilości większej niż wartość dopuszczalna, wydano decyzje administracyjne nakazujące podjęcie działań zmierzających do redukcji liczby bakterii.

Ponadto próbki wody do badań pobrano w 19 hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych, zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych i innych obiektach świadczących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne. Nieprawidłowości stwierdzono w 2 obiektach (10,5%). Nie stwierdzono również ponadnormatywnej obecności pałeczek *Legionella* sp. w 12 skontrolowanych sanatoriach.

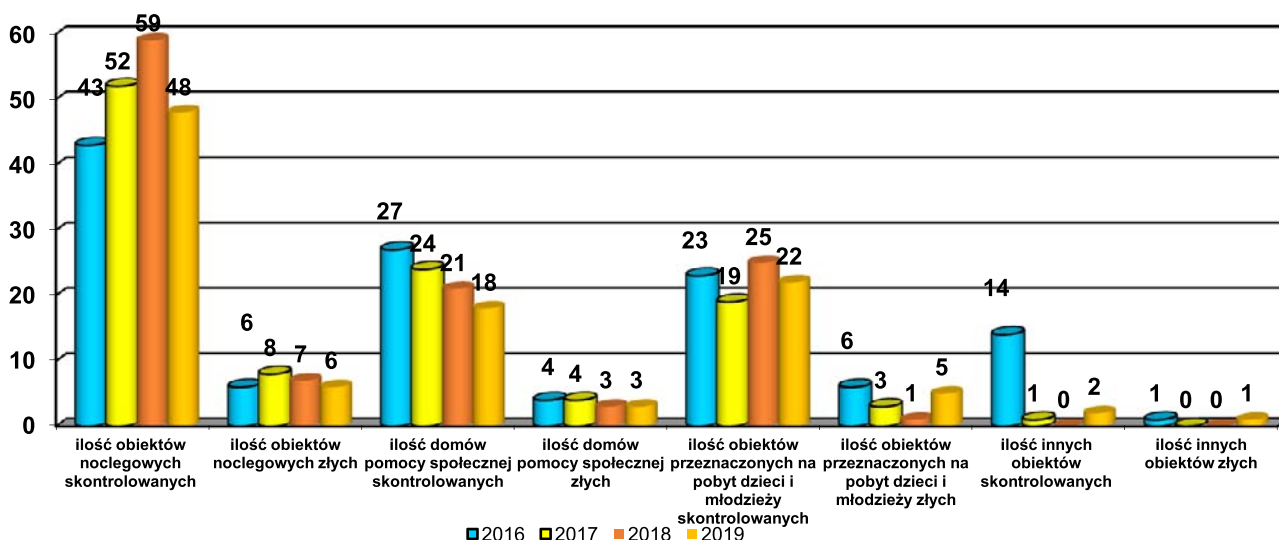

Wykres 8. Odsetek (%) obiektów skontrolowanych na obecność pałeczek *Legionella* sp.

4.3. Badania ciepłej wody użytkowej w budynkach zamieszkania zbiorowego

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim przebadano na obecności bakterii *Legionella* sp. instalacje ciepłej wody użytkowej w 90 obiektach zamieszkania zbiorowego, tj. w 48 obiektach noclegowych (hotele, motele, pensjonaty, pokoje gościnne, itp.), 18 domach pomocy społecznej, 22 obiektach przeznaczonych na pobyt dzieci i młodzieży

(internaty, ośrodki szkolno-wychowawcze, domy dziecka) oraz w 2 innych obiektach. Przekroczenia dopuszczalnych wartości pałeczek *Legionella* sp. stwierdzono w 11 obiektach zamieszkania zbiorowego, tj. 12,2% zbadanych. W wyniku stwierdzonych przekroczeń pałeczek *Legionella* sp. w ww. obiektach wydano decyzje administracyjne nakazujące podjęcie stosownych działań, w celu doprowadzenia jakości wody ciepłej użytkowej w obiektach do wartości zgodnych z rozporządzeniem.

Wykres 9. Ilość skontrolowanych obiektów zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek *Legionella* sp.

Wnioski:

1. Zaopatrzenie ludności w wodę dobrej jakości jest bardzo ważnym elementem zapewnienia właściwego stanu sanitarnego województwa świętokrzyskiego.
2. Można stwierdzić, iż liczba stałych mieszkańców woj. świętokrzyskiego korzystających z wody dostarczanej przez wodociągi i inne podmioty zaopatrujące w wodę wynosiła w 2019 r. 1202,9 mln i jest nieznacznie mniejsza niż w latach poprzednich.
3. Podobnie jak w latach ubiegłych zwiększa się udział w zbiorowym zaopatrzeniu ludności w wodę wodociągów o produkcji 101÷1000 oraz 1001÷10000 m³/d.
4. Wodociągi o produkcji 101÷1000 m³/d zaopatrują największą liczbę ludności w wodę do spożycia w woj. świętokrzyskim – 481,2 tys. osób.
5. W 2019 r. poprawie uległa jakość wody w wodociągach o produkcji ≤100 m³/d oraz innych podmiotach zaopatrujących w wodę.
6. W 2019 r. 100% ludności korzystało z wody spełniającej wymagania sanitarne.
7. W dalszym ciągu, podobnie jak w latach poprzednich, w części wodociągów utrzymuje się podwyższony (w granicach normy) poziom azotanów wynikający z niewłaściwej gospodarki ściekowej, braku kanalizacji, zbyt intensywnego nawożenia upraw.
8. Na skażenie wody i namnażanie się bakterii *Legionella* sp. w instalacjach wody ciepłej w nadzorowanych obiektach, w dużym stopniu ma wpływ jej zły stan, niewłaściwa eksploatacja, zbyt niska temperatura wody, obecność tzw. „ślepych odcinków” oraz brak lub zbyt niska częstotliwość przeprowadzanej dezynfekcji instalacji wody ciepłej.

V. STAN SANITARNY PŁYWALNI ORAZ MIEJSC WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI I KĄPIELISK

1. Wprowadzenie

W 2019 r. laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wykonały łącznie 743 badań jakości wody na pływalniach. Zakres badań wody basenowej najczęściej obejmował parametry:

- *Escherichia coli*,
- *Pseudomonas aeruginosa*,
- gronkowce koagulazododatnie,
- ogólna liczba mikroorganizmów w 36 °C po 48 godzinach inkubacji,
- *Legionella* sp.,
- mętność,
- chloroform,
- ΣTHM (chloroform, bromoform, dichlorobromometan, dibromochlorometan),

- azotany,
- utlenialność,
- chlor wolny, chlor ogólny, chlor związany,
- potencjał redox,
- glin,
- żelazo.

Poniższa tabela uwzględnia badania wykonane wyłącznie w ramach podejmowanych działań profilaktyczno-prewencyjnych zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa osób kąpiących się. Ilość badań dla każdego obiektu była ustalana indywidualnie przez terenowo właściwego inspektora sanitarnego w zależności od stanu obiektu i wyników badań kontrolnych.

Województwo	Laboratorium	Badania wody na pływalniach			Suma
		Fizyczne	Chemiczne	Mikrobiologiczne	
świętokrzyskie	WSSE Kielce	67	144	96	307
	PSSE Busko-Zdrój	39	69	56	164
	PSSE Sandomierz	29	29	45	103
	PSSE Skarżysko-Kam.	17	17	31	65
	PSSE Starachowice	12	12	15	39
	PSSE Włoszczowa	20	23	22	65
Suma					743

Tabela 20. Zestawienie badań wody na pływalniach wykonanych przez laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego w 2019 r.

Pływalnie, kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpielii to wyznaczone obszary wodne i miejsca rekreacji chętnie odwiedzane przez mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

Pływalnia jest obiektem krytym lub odkrytym, z wodą przepływową, przeznaczonym do pływania lub kąpielii, posiadającym co najmniej jedną nieckę basenową, z trwałym brzegiem i dnem, wyposażonym w urządzenia sanitarne, szatnie i natryski.

Za zapewnienie bezpieczeństwa kąpiących się osób na pływalni odpowiedzialny jest podmiot prowadzący działalność w zakresie sportu lub rekreacji. W przypadku pływalni jest to osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi działalność w tym zakresie oraz właściwy miejscowo wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Zarządzający pływalnią ma obowiązek umieścić komunikat, w ogólnie dostępnym miejscu, w którym informuje o: ostatniej ocenie jakości wody dokonanej przez państwowego inspektora sanitarnego, spełnieniu przez wodę na pływalni wymagań określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia

9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach oraz ewentualnych podjętych działaniach naprawczych i planowanym terminie doprowadzenia jakości wody na pływalni do odpowiednich wymagań.

Kąpielisko to wyznaczony przez radę gminy wydzielony i oznakowany fragment wód powierzchniowych, wykorzystywany przez dużą liczbę osób kąpiących się pod warunkiem, że w stosunku do tego kąpieliska nie wydano stałego zakazu kąpielii; kąpieliskiem nie jest: pływalnia, basen pływacki lub uzdrowski, zamknięty zbiornik wodny podlegający oczyszczaniu lub wykorzystywaniu w celach terapeutycznych, sztuczny, zamknięty zbiornik wodny, oddzielony od wód powierzchniowych i wód podziemnych.

Natomiast miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpielii to wykorzystywany do kąpielii wydzielony i oznakowany fragment wód powierzchniowych niebędący kąpieliskiem.

Kwestie bezpieczeństwa osób pływających i kąpiących się w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wyko-

rzystywanych do kąpiel reguluje ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, która stanowi, iż za bezpieczeństwo na obszarach wodnych odpowiada: organizator, właściwy miejscowo wójt, burmistrz czy prezydent miasta.

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, organizator kąpieliska lub miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpiel przekazuje przed sezonem wniosek wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta. Wniosek organizatora kąpieliska o umieszczeniu w wykazie kąpielisk, a w przypadku organizatora miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpiel o wyrażenie zgody na utworzenie miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpiel, musi być zaopiniowany przez Wody Polskie, Inspekcję Ochrony Środowiska i właściwego państwowego inspektora sanitarnego.

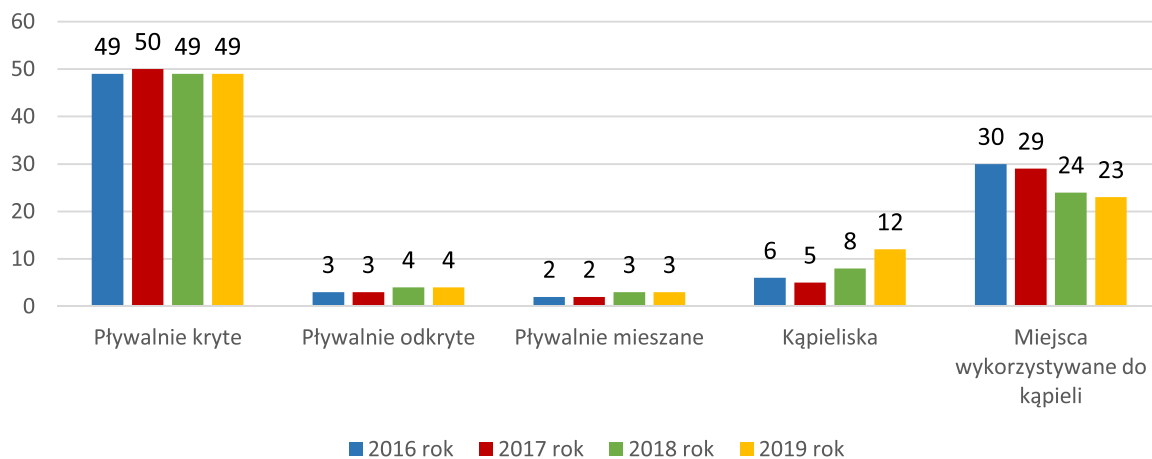
Zgodnie z ustawą Prawo wodne sezon kąpielowy w kąpielisku obejmuje okres między 1 czerwca a 30 września, natomiast w miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpiel 30 dni.

Organizator kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpiel ma obowiązek informowania kąpiących się przy użyciu tablic informacyjnych lub urządzeń umożliwiających zapoznanie się z informacjami, umieszczonych w łatwo dostępnych i widocznych miejscach, w bliskim sąsiedztwie kąpieliska lub miejsca

okazjonalnie wykorzystywanego do kąpiel o napisach: „kąpielisko” czy „miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpiel” i ich nazwach, adresie, telefonie i adresie strony internetowej właściwego urzędu gminy, organizatora kąpieliska, właściwego państwowego inspektora sanitarnego; bieżącej oceny jakości wody; informacji o zakazie kąpiel wraz ze wskazaniem przyczyny zakazu oraz informacji o sezonie kąpielowym. Dodatkowo kąpieliska należy oznaczyć informacjami dotyczącymi o: klasyfikacji jakości wody; ogólnym opisie wody, sporządzonym w oparciu o profil wody; możliwości występowania krótkotrwałych zanieczyszczeń wody, liczbie dni, w których kąpiel była zakazana w czasie poprzedniego sezonu kąpielowego, stanowiących ostrzeżenie o każdym takim występującym lub przewidywanym zanieczyszczeniu; rodzaju i spodziewanym czasie trwania sytuacji wyjątkowej podawanym w trakcie wydarzeń lub splotu wydarzeń mających wpływ na jakość wody w kąpielisku w danej lokalizacji, którego występowania nie przewiduje się przeciętnie częściej niż raz na cztery lata oraz dane o temperaturze wody, temperaturze powietrza i sile wiatru.

W 2019 r. na terenie województwa świętokrzyskiego objęto nadzorem 91 tego typu obiektów, tj. 56 pływalni, w tym 49 krytych, 4 odkryte i 3 mieszane (kryto-odkryte) oraz 12 kąpielisk i 23 miejsca wykorzystywane do kąpiel.

pływalnie, kąpieliska i miejsca wykorzystywane do kąpiel

Wykres 10. Liczba poszczególnych rodzajów w/w obiektów znajdujących się w ewidencji w 2019 r.

2. Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny pływalni

W celu zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego wszystkim użytkownikom pływalni, właściciel lub zarządca obiektu zobowiązany jest do prowadzenia systematycznych i udokumentowanych badań jakości wody, prowadzonych zgodnie z harmonogramem ustalonym z właściwym państwowym inspektorem sanitarnym oraz w przypadku pogorszenia jej jakości. Nadzór nad systematycznością poborów wody i udokumentowaniem badań

jakości wody przez właściciela lub zarządcę pływalni prowadzi Państwowa Inspekcja Sanitarna.

Właściwy państwowy inspektor sanitarny raz w roku dokonuje zbiorczej oceny, czy woda na pływalni odpowiada wymogom Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach, przez analizę: parametrów jakości wody na pływalni ocenionych na podstawie wymagań załączników ww. rozporządzenia, wyników badań wody na pływalni wykonanych przez zarządzającego pływalnią i wykonanych przez właściwego państwowego inspektora

sanitarnego przed wydaniem oceny oraz zakresu i częstotliwości wykonywania badań wody przez zarządzającego pływalnią oraz zastosowanych metodyk referencyjnych analiz.

W 2019 r. skontrolowano wszystkie pływalnie znajdujące się na terenie woj. świętokrzyskiego, tj. 49 krytych, 4 odkryte i 3 mieszane (kryto-odkryte).

Kontrole pływalni w województwie świętokrzyskim wykazały, że w nadzorowanych obiektach prowadzone są systematyczne i udokumentowane badania jakości wody, zgodnie z harmonogramami ustalonymi z właściwymi państwowymi inspektorami sanitarnymi województwa świętokrzyskiego. Stwierdzono również, że zarządzający pływalniami dokonują systematycznego i udokumentowanego nadzoru prac urzędów oraz rejestrowania wyników pomiaru jakości wody na pływalniach z częstotliwością oraz w zakresie parametrów wymaganych w rozporządzeniu oraz sporządzają komunikaty zgodne z obowiązującym rozporządzeniem.

Nieprawidłowości stwierdzono w 6 krytych pływalniach. W 4 pływalniach pod względem higieniczno-sanitarnym, tj.: w 3 w Kielcach i w 1 w Mąchocicach Kapitulnych (pow. kielecki) oraz w 2 pływalniach pod względem technicznym: w Busku-Zdroju i Jędrzejowie.

W 2 przypadkach na krytych pływalniach w Kielcach stwierdzono złą jakość wody nieodpowiadającą wymaganiom rozporządzenia.

W roku 2019 dla pływalni w województwie świętokrzyskim wydano 83 decyzje, które dotyczyły: zakazu kąpieli z powodu ponadnormatywnych wyników badania wody w nieckach basenowych, ponadnormatywnych wyników badania wody ciepłej użytkowej w zakresie bakterii *Legionella* sp. pobranej z natrysków, złego stanu technicznego pływalni, przydatności wody do kąpieli i wymierzające opłatę za stwierdzone nieprawidłowości.

Każdorazowo w przypadku wystąpienia pogorszenia jakości wody w nieckach basenowych, zarządcy niezwłocznie podejmowali natychmiastowe działania naprawcze mające na celu zapewnienie użytkownikom bezpieczną kąpiel oraz niezwłocznie informowali o nieprawidłowościach właściwego miejscowo państwowego inspektora sanitarnego.

W niektórych pływalniach stwierdzono zanieczyszczenia mikrobiologiczne wody ciepłej użytkowej w zakresie bakterii *Legionella* sp. pobranej z natrysków. W wyniku stwierdzonych przekroczeń pałeczek *Legionella* sp. w ww. obiektach wydano decyzje administracyjne nakazujące podjęcie stosownych działań, w celu doprowadzenia jakości wody ciepłej użytkowej do wartości zgodnych z obowiązującym rozporządzeniem.

Zarządca jednej krytej pływalni w hotelu w powiecie kieleckim przez cały rok nie przedstawił żadnych wyników badań wody w zakresie bakterii *Legionella* sp. W związku z powyższym wystawiono tytuł wykonawczy oraz postanowienie o nałożeniu grzywny.

Część pływalni całorocznych w sezonie letnim wyłączono z eksploatacji, a w tym czasie przeprowadzono prace naprawcze i przeglądy urządzeń technicznych.

3. Nadzór nad jakością wody oraz stan sanitarny kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli

Do najistotniejszych elementów nadzoru sanitarnego nad kąpieliskami i miejscami okazjonalnie wykorzystywanymi do kąpieli należy ocena jakości wody, prowadzona zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli, poprzez analizę laboratoryjną występowania *Escherichia coli* i enterokoków, parametrów świadczących o zanieczyszczeniu mikrobiologicznym oraz nadzór wizualny wody w zakresie zakwitów sinic i obecności w wodzie zanieczyszczeń, takich jak materiały smoliste, szkło, tworzywa sztuczne, guma lub inne odpady.

Organizator kąpieliska zobowiązany jest do prowadzenia kontroli wewnętrznej, w ramach której ustala harmonogram pobrania próbek wody i pobiera próbki wody w kąpielisku w punktach uzgodnionych z właściwym miejscowo państwowym inspektorem sanitarnym, systematycznie wizualnie nadzoruje wodę w kąpielisku i zasilającą kąpielisko, informuje właściwego państwowego inspektora sanitarnego o zmianach, które mogą mieć wpływ na pogorszenie jakości wody i informuje kąpiących się o jakości wody w kąpielisku i zaleceniach wydanych przez Państwowego Inspektora Sanitarnego.

W 2019 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim znajdowało się 12 kąpielisk, tj.: Borków, Morawica, Strawczyn i Wilków w powiecie kieleckim, Bliżyn, Rejów – dzika plaża i Suchedniów w powiecie skarżyskim, Sędziszów w powiecie jędrzejowskim, Sielcia w powiecie koneckim, Gutwin w powiecie ostrowieckim, Piachy w Starachowicach, Golejów w powiecie staszowskim oraz 23 miejsca wykorzystywane do kąpieli.

Skontrolowano wszystkie kąpieliska i 22 miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli. W kąpieliskach wydano 53 oceny przydatności wody do kąpieli. W miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli woda spełniała wymogi obowiązującego rozporządzenia, z wyjątkiem 1 miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpieli, w którym według wizualnej oceny stwierdzono zakwit sinic i martwych małż i zarządzając zakaz kąpieli w akwenu.

W stosunku do 2018 r. ubyły 3 kąpieliska, tj. Radzanów w powiecie buskim, Bolmin w powiecie kieleckim i Lubianka w Starachowicach.

Zbiornik rekreacyjno-retencyjny w Radzanowie od 2018 r. posiada statut „terenu rekreacyjnego” jedynie do plażowania, piknikowania, a nie do kąpieli.

Z uwagi na brak środków nie zdecydowano się na utworzenie kąpieliska w Zochcinku. Nie powstało nawet dotychczasowe miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli.

W sezonie letnim 2019 r. nie uruchomiono miejsc wykorzystywanych do kąpieli w Stąporkowie i w Solcu Zdroju. Natomiast zostało utworzone i objęte nadzorem przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Staszowie miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli na zbiorniku wodnym Chańcza w miejscowości Jasiień, które funkcjonowało od 1 do 30 lipca 2019 r.

W wyniku kontroli plaż kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli stwierdzane nieliczne nieprawidłowości w zakresie utrzymania w czystości plaż i infrastruktury były na bieżąco usuwane. Wszystkie kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli posiadały tablice informacyjne z informacjami zgodnymi z obowiązującym rozporządzeniem.

Wszystkie plaże wyposażone były w toalety i kosze na śmieci, a w większości w przebieralnię i prysznice. W kąpieliskach i w wielu miejscach wykorzystywanych do kąpeli rozbudowano bazę wypoczynkową z boiskami do siatkówki, placami zabaw, atrakcjami wodnymi, obiektami gastronomicznymi, wypożyczalniami sprzętu wodnego, ścieżkami rowerowymi i pieszymi, miejscami do grillowania, itp. Przy plażach działały punkty małej gastronomii.

Przeprowadzone kontrole na kąpieliskach i w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli nie wykazały większych zastrzeżeń. Na wszystkich kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli nad bezpieczeństwem osób kąpiących się czuwali przeszkoleni ratownicy.

W Siempi przed sezonem letnim 2019 r. zakończono pierwszy etap prac związanych z rewitalizacją zbiornika wodnego oraz terenu plaży i kąpieliska. Przeprowadzono oczyszczanie i odmulanie czaszy zbiornika wodnego, drenowanie i osuszanie dna, formowanie skarp wokół zbiornika oraz powiększono powierzchnię plaż nawożąc świeży piach.

3.1. Klasyfikacja jakości wody w kąpieliskach

Klasyfikacja wody w kąpielisku zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, wprowadzona jest definicją, przez którą rozumie się przyporządkowanie wody w kąpielisku do odpowiedniej klasy, ze względu na jej właściwości dokonane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W celu określenia klasyfikacji niezbędna jest obserwacja jakości wody i jej ocena na przestrzeni dłuższego czasu. Zgodnie z przepisami ocena jakości wody ma być przeprowadzona na koniec każdego sezonu kąpielowego dla każdego kąpieliska. Klasyfikacja jakości wody w kąpielisku może być dokonana na podstawie przynajmniej 16 próbek, a w przypadku kąpielisk, w którym sezon kąpielowy nie przekracza 8 tygodni, na podstawie co najmniej 12 próbek. Klasyfikacja realizowana jest przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego na podstawie wymagań określonych w załączniku 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia. Wodę w kąpielisku klasyfikuje się jako: niedostateczną, dostateczną, dobrą lub doskonałą.

Klasyfikacja w kąpielisku przeprowadzana jest na podstawie zestawu danych o jakości wody w kąpielisku, opracowanego w odniesieniu do danego sezonu kąpielowego oraz trzech poprzedzających sezonów kąpielowych, zgodnie z procedurą określoną w ww. rozporządzeniu. Zgodnie z wymaganiami Komisji Europejskiej klasyfikacja wody w kąpielisku, o której mowa w ustawie Prawo wodne, została sporządzona po uzyskaniu pełnego zestawu danych o jakości wody.

Liczba kąpielisk w sezonie kąpielowym w 2019 r.	Klasyfikacja kąpielisk w 2019 r. oraz kąpieliska niepodlegające klasyfikacji					
	doskonała	dobra	dostateczna	niedostateczna	Nowe kąpielisko ¹⁾	Niewystarczające próbkobranie ²⁾
12	2	3	0	0	7	0

¹⁾ – nowe kąpielisko, które nie podlega jeszcze klasyfikacji z uwagi na niewystarczający zestaw danych o jakości wody w kąpielisku

²⁾ – nie spełnienie kryteriów częstotliwości oraz liczby próbek wchodzących do zestawu danych do oceny jakości wody (pierwsza próbka nie pobrana na krótko przed początkiem sezonu, niezachowanie częstotliwości próbkobrania w trakcie sezonu kąpielowego – maksymalny odstęp między badaniami nie dłuższy niż jeden miesiąc, brak zestawu danych do klasyfikacji).

Tabela 21. Klasyfikacja wody w kąpieliskach

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim klasyfikacja jakości wody mogła zostać wykonana dla 5 kąpielisk z uwagi na dostępność pełnych zestawów danych o jakości wody niezbędnych do przeprowadzenia przyporządkowania kąpielisk do poszczególnych klas jakości wody. Jako doskonałe sklasyfikowano 2 kąpieliska – Sielcia (pow. konecki) i Sędziszów (pow. jędrzejowski), 3 kąpieliska: Suchedniów (pow. skarżyski), Gutwin (pow. ostrowiecki) i Piachy (pow. starachowicki) otrzymało status jakości dobre. Dla kąpielisk: Borków, Morawica, Strawczyn, Wilków (pow. kielecki), Bliżyn, Rejów – dzika plaża (pow. skarżyski), Golejów (pow. staszowski) nie można było przeprowadzić klasyfikacji ze względu na brak pełnego zestawu danych o jakości wody.

3.2. Serwis kąpieliskowy

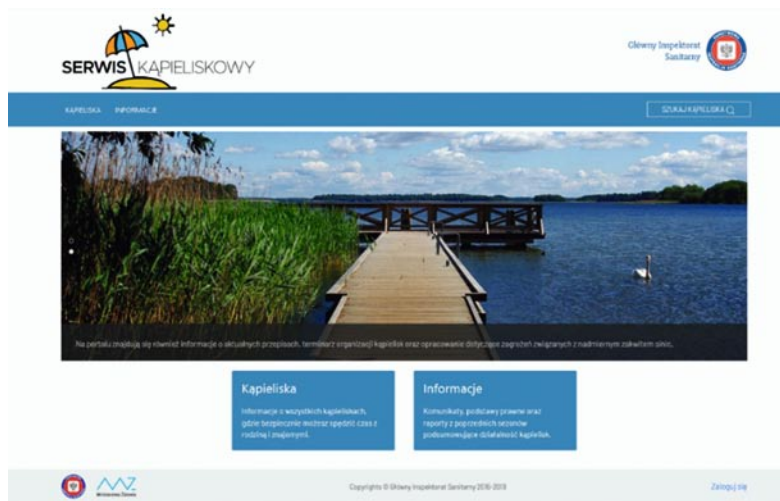
Zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej są obowiązane do prowadzenia „Serwisu kąpieliskowego”, który dostępny jest na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Sanitarnego pod adresem <http://sk.gis.gov.pl/>.

Celem „Serwisu kąpieliskowego” jest przede wszystkim natychmiastowe przekazywanie i rozpowszechnianie informacji o jakości wody w kąpieliskach podczas letnie-

go wypoczynku, tak aby minimalizować ryzyko zdrowotne osób kąpiących się. Na podstawie sprawozdania z badania jakości wody prowadzonego dla każdego kąpieliska, właściwy państwowy powiatowy inspektor sanitarny dokonuje bieżącej oceny jakości wody w celu określenia jej przydatności do kąpiel.

Prowadzony internetowy serwis kąpieliskowy jest systemem informacyjnym, który prezentuje na mapie Polski wykaz wszystkich kąpielisk wyznaczonych uchwałami rad gmin. Przedstawia aktualne informacje o jakości wody w kąpieliskach, infrastrukturę i lokalizację poszczególnych kąpielisk. Ogólnie dostępne komunikaty przyczyniają się nie tylko do zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa korzystającego z kąpielisk, podnoszenia jakości usług, ale także do wzrostu świadomości zdrowotnej ludzi.

ŚPWIS w sezonie letnim 2019 r. informował na bieżąco zainteresowane urzędy i instytucje oraz środki masowego przekazu o jakości wody w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpiel. Bieżące informacje o jakości wody w kąpieliskach zamieszczane były również na stronach internetowych Głównego Inspektoratu Sanitarnego (sk.gis.gov.pl), WSSE w Kielcach oraz stronach internetowych państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych województwa świętokrzyskiego.

Strona internetowa „Serwis Kąpieliskowy”

Wnioski:

1. Na terenie woj. świętokrzyskiego obserwuje się wzrost ilości kąpielisk, co należy uznać za zjawisko pozytywne.
2. Dobra jakość wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel w trakcie całego sezonu kąpieliskowego w 2019 r., świadczy o dobrym nadzorze nad jakością wody.

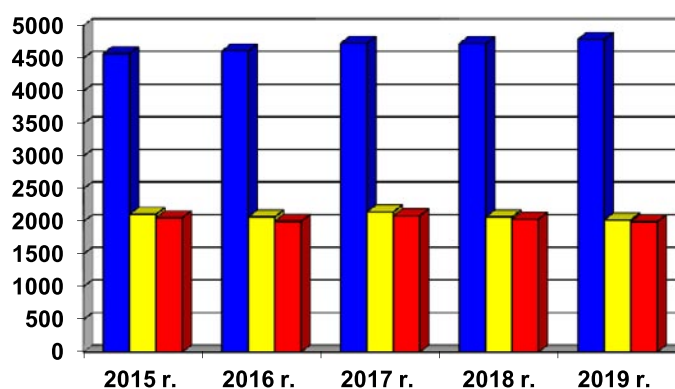
3. Istnieją popularne miejsca wypoczynku i rekreacji wodnej, które nie posiadają statusu kąpieliska ani miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpiel. Nie są oznakowane, badane, ani strzeżone stwarzając zagrożenie dla osób kąpiących się w nich.

VI. STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ ORAZ PODMIOTÓW WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ

1. Wprowadzenie

Państwowa Inspekcja Sanitarna w woj. świętokrzyskim w 2019 r. na 4791 obiektów użyteczności publicznej znajdujących się w ewidencji skontrolowała 2024, co stanowiło 42,2 % wszystkich obiektów użyteczności publicznej. Powyższa liczba nie obejmuje urządzeń wodnych, pływalni, kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpieli oraz podmiotów leczniczych.

Na koniec 2019 r. nieprawidłowości stwierdzono w 27 obiektach, co stanowiło 1,3% wszystkich skontrolowanych. Jako złe pod względem higieniczno-sanitarnym oceniono 12 obiektów, pod względem technicznym 11 obiektów, a pod względem higieniczno-sanitarnym i technicznym 4 obiekty. Obiekty użyteczności publicznej stanowią najliczniejszą i najbardziej zróżnicowaną grupę, zarówno pod względem ich przeznaczenia oraz standardów sanitarnych i technicznych.

■ obiekty w ewidencji
 ■ obiekty skontrolowane w roku sprawozdawczym
 ■ obiekty ocenione pozytywnie

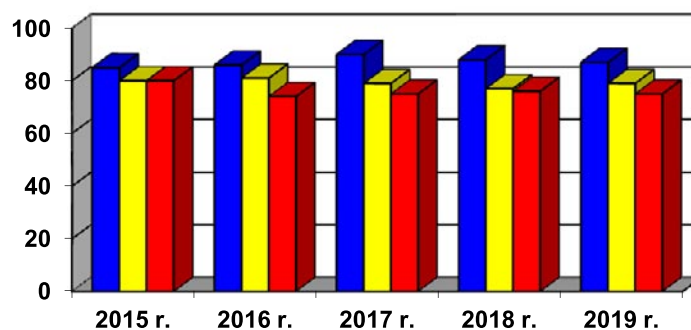
Wykres 11. Liczba obiektów użyteczności publicznej w latach 2015 ÷ 2019

2. Stan sanitarny wybranych obiektów

2.1. Ustępy publiczne

W 2019 r. w ewidencji znajdowało się 87 ustępów publicznych, w tym 78 to ustępy stałe. Skontrolowano 79 (90,8% znajdujących się w ewidencji). Ustępy publiczne tymczasowe (9) zlokalizowane były najczęściej na terenach rekreacyjnych i głównych szlakach turystycznych często odwiedzanych przez turystów.

W 4 skontrolowanych obiektach stwierdzono nieprawidłowości. W 2 ustępach w Kielcach i w 1 w Bodzentynie (pow. kielecki) stwierdzono zły stan higieniczno – sanitarny. Natomiast w 1 w Starachowicach był zły stan techniczny, co skutkowało wydaniem decyzji administracyjnej. Ustępy posiadały widoczne oznakowanie, powierzchnie ścian i podłóg wykonane były z materiałów umożliwiającymi mycie i dezynfekcję, wyposażone w środki higieny osobistej.

■ obiekty w ewidencji
 ■ obiekty skontrolowane w roku sprawozdawczym
 ■ obiekty ocenione pozytywnie

Wykres 12. Liczba ustępów publicznych w latach 2015÷2019

W dalszym ciągu w woj. świętokrzyskim stwierdza się niewystarczającą ilość ustępów publicznych, choć systematycznie zwiększa się ich ilość. Brak ustępów można zauważyć szczególnie w sezonie turystycznym w miejscach atrakcyjnych turystycznie i krajobrazowo oraz przy cmentarzach. Obserwuje się zwiększoną liczbę toalet dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Nieliczne z nich posiadają pomieszczenia z przewijakiem dla niemowląt.

W trakcie kontroli innych obiektów użyteczności publicznej będących pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej zwracano szczególną uwagę na możliwość korzystania przez klientów i interesantów z ustępów ogólnodostępnych. Ponadto kontrolowane są ustępy typu TOI–TOI wykorzystywane okazjonalnie podczas trwania

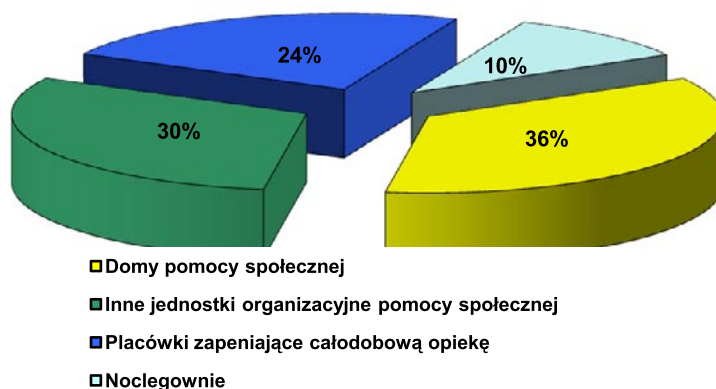
i organizacji imprez masowych na terenie całego województwa świętokrzyskiego.

2.2. Obiekty opieki społecznej

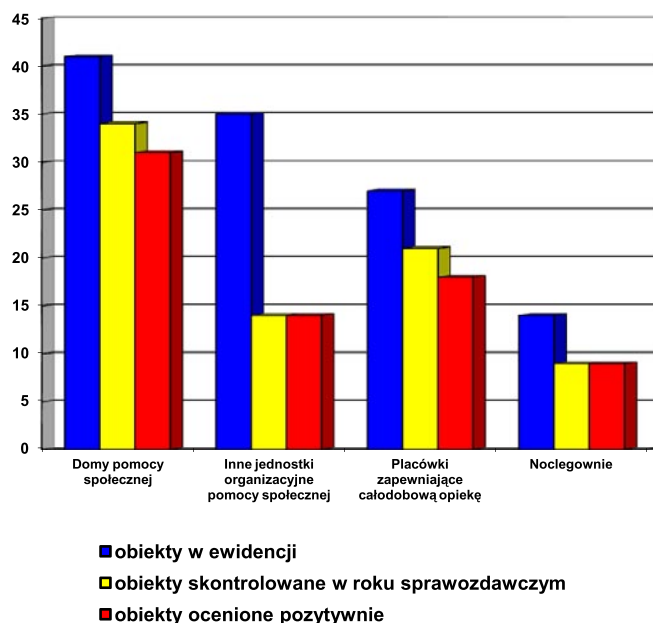
W 2019 r. w ewidencji służb sanitarnych woj. świętokrzyskiego znajdowało się 117 obiektów opieki społecznej, w tym:

- 41 domów opieki społecznej,
- 35 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- 27 placówek zapewniających całodobową opiekę,
- 14 noclegowni.

W tej grupie obiektów skontrolowano 78 placówek (66,7% z ewidencji).

Wykres 13. Struktura obiektów opieki społecznej w 2019 r.

Wykres 14. Obiekty opieki społecznej w 2019 r.

W 2019 r. przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim skontrolowali 34 domy pomocy społecznej, co stanowiło 82,9% tego typu obiektów. Jeszcze w domach pomocy społecznej stwierdza się, że stan techniczno-sanitarny domów pomocy społecznej jest zróżnicowany. Jednak podobnie jak w latach poprzednich,

w 2019 r. w wielu obiektach poprawił się stan techniczny, co miało wpływ na podniesienie standardu świadczonych usług. Przeprowadzono szereg prac remontowych bądź naprawczych. W większości odnowiono poprzez pomalowanie pokoje mieszkalne, pomieszczenia ogólnodostępne i pomocnicze, wymieniono część bielizny i mebli oraz

sprzętu RTV i AGD. Budynki domów pomocy społecznej przystosowane są do potrzeb osób niepełnosprawnych. Mieszkańcy mają możliwość korzystania z różnych form terapii zajęciowej i ruchowej oraz fizykoterapii i hydroterapii.

Nieprawidłowości stwierdzono w 3 domach pomocy społecznej. Zły stan higieniczno-sanitarny i techniczny stwierdzono w 2 domach pomocy społecznej (w Kielcach i w powiecie opatowskim). W przeważającej części dotyczyło to zniszczonych z ubytkami ścian, sufitów i podłóg w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi, co uniemożliwia utrzymanie czystości i zapewnienie godnych warunków dla mieszkańców i pracowników. Zły stan higieniczno-sanitarny stwierdzono w powiecie opatowskim, ze względu na złą jakość ciepłej wody użytkowej.

W 2019 r. w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego znajdowało się 35 innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, do których zaliczono m.in. środowiskowe domy samopomocy. W tej grupie skontrolowano 14 obiektów (40,0%). Są to placówki pobytu dziennego, przeznaczone dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i po trudnych doświadczeniach życiowych.

W woj. świętokrzyskim w 2019 r. służby sanitarne nadzorowały 27 placówek zapewniających całodobową opiekę, do których należą: domy dla bezdomnych, rodzinne domy opieki, schroniska dla matek, itp. W tej grupie obiektów skontrolowano 21 (77,8%). W 3 placówkach stwierdzono nieprawidłowości. Zły stan sanitarno – higieniczny i techniczny stwierdzono w 1 obiekcie w Kielcach. W Stąporkowie (pow. konecki) i w Łącznej (pow. skarżyski) był zły stan techniczny. Ponadto nadzorowano 14 noclegowni, z czego 9 skontrolowano (64,3%).

Noclegownie i domy dla bezdomnych dysponują bazą noclegową ze stałymi miejscami lub w trybie jednodniowym. W razie potrzeby, szczególnie w okresie zimowym

organizowano dodatkowe miejsca do spania. Obiekty te dysponowały wieloosobowymi pomieszczeniami mieszkalnymi, pomieszczeniami higieniczno – sanitarnymi, wyposażonymi w podstawowe środki higieny, pomieszczeniami pomocniczymi prania i suszenia, magazynami oraz zapleciami kuchennymi.

Większość placówek jest przystosowana dla potrzeb osób niepełnosprawnych (podjazdy, windy, pochwyty w sanitariatach, szerokie drzwi, itp.). We wszystkich skontrolowanych obiektach nie stwierdzono nieprawidłowości w gospodarce wodnościekowej oraz w postępowaniu z bielizną czystą i brudną. Stan sanitarno porządkowy oceniono jako dobry. Wiele obiektów posiada procedury sprzątanania, dezynfekcji, postępowania z bielizną i odpadami oraz stosuje rozdział sprzętu do sprzątanania w zależności od rodzaju pomieszczeń.

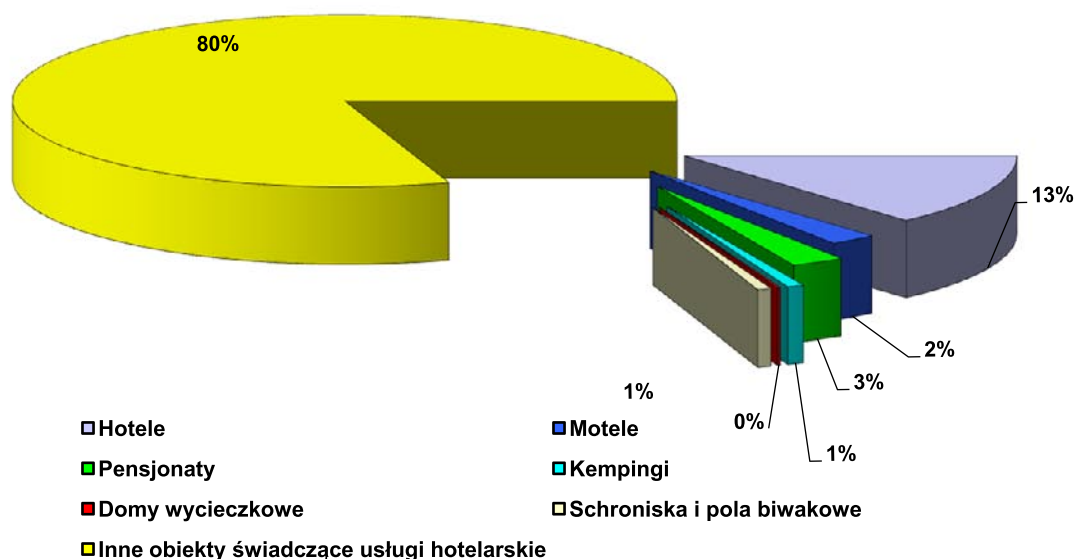
Wzrasta ilość obiektów przeznaczonych dla osób starszych prowadzonych w ramach działalności gospodarczej. Przeważnie są to obiekty niewielkie, kameralne, przeznaczone dla kilkunastu mieszkańców.

2.3. Obiekty hotelarskie

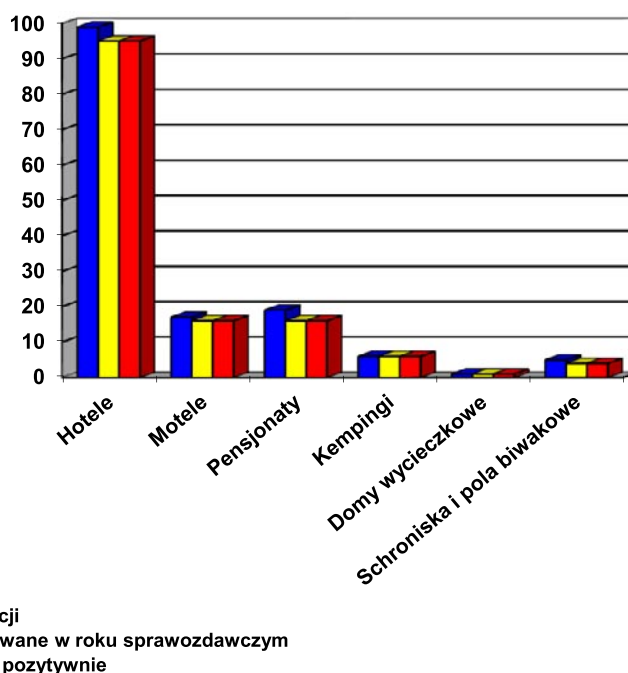
W 2019 r. w ewidencji znajdowały się 734 obiekty hotelarskie i inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie, skontrolowano 308 (42%) tego typu obiektów.

Do tej grupy obiektów należą:

- 587 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie,
- 99 hoteli,
- 17 moteli,
- 19 pensjonatów,
- 6 schronisk młodzieżowych, schronisk i pól biwakowych,
- 6 kempingów,
- 1 dom wycieczkowy.

Wykres 15. Struktura obiektów hotelarskich w 2019 r.

Wykres 16. Obiekty hotelarskie w 2019 r.

W 2019 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 99 hoteli, skontrolowano 95 (96%). Większość obiektów na terenie woj. świętokrzyskiego reprezentuje wysoki standard świadczonych usług. Hotele oferują pokoje z pełnymi węzłami sanitarnymi prawidłowo wyposażonymi, dobrze zorganizowanymi i zabezpieczonymi miejscami parkingowymi, zagospodarowanymi zielonią. Posiadają także sale przeznaczone do organizacji konferencji, seminariów, balów i innych uroczystości biznesowych i prywatnych. Obiekty w większości dostosowane są do potrzeb osób niepełnosprawnych. Na bieżąco wymieniane jest zużyte wyposażenie w większości hoteli oraz odnawiane są pokoje. Szczególną uwagę zwracano na zabezpieczenie sanitarno-epidemiologiczne oraz informowano właścicieli bądź zarządców o konieczności właściwej eksploatacji instalacji ciepłej wody i klimatyzacji w aspekcie zagrożenia bakteriami *Legionella* sp. oraz przeprowadzono badania ciepłej wody użytkowej w części hoteli.

W 2019 r. ewidencją organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego objęto 17 moteli, z czego 16 skontrolowano (94,1%). Wszystkie skontrolowane obiekty z tej grupy oceniono jako dobre. Właściciele starają się w sposób systematyczny podnosić standard swoich obiektów. Przeprowadzają remonty, wymieniają wyposażenie pokoi, dbają o przyległy teren wokół obiektów i ich zagospodarowanie.

W woj. świętokrzyskim w 2019 r. ewidencją służb sanitarnych objęto 19 pensjonatów, skontrolowano 16 (84,2%) i oceniono je jako dobre.

Na terenie woj. świętokrzyskiego znajduje się 12 kempingów, domów wycieczkowych oraz schronisk i pól biwakowych. Skontrolowano 11, co stanowi (91,6%). W tej grupie obiektów nie stwierdzano nieprawidłowości w zakresie higieniczno-sanitarnym i technicznym.

W 2019 r. ewidencją objęto 587 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Do tej grupy obiektów należą gospodarstwa agroturystyczne, pokoje noclegowe, kwatery prywatne, ośrodki wypoczynkowe, itp. Większość obiektów tej grupy znajduje się na terenach wiejskich, skontrolowano 170 (28,9%) tego typu obiektów. W tej grupie obiektów nie stwierdzono nieprawidłowości. Zapewniono prawidłowe postępowanie z bielizną i odpadami, jak również prawidłową gospodarkę wodno-ściekową. Ta grupa obiektów stanowi 79,9% ogólnej liczby obiektów hotelarskich świadczących usługi noclegowe i z każdym rokiem ich liczba zmienia się. Zwłaszcza dotyczy to pokoi gościnnych. Obiekty te stanowią ciekawą i popularną formę spędzania wypoczynku. Często pokoje urządzone są w odmiennych aranżacjach o różnorodnej tematyce.

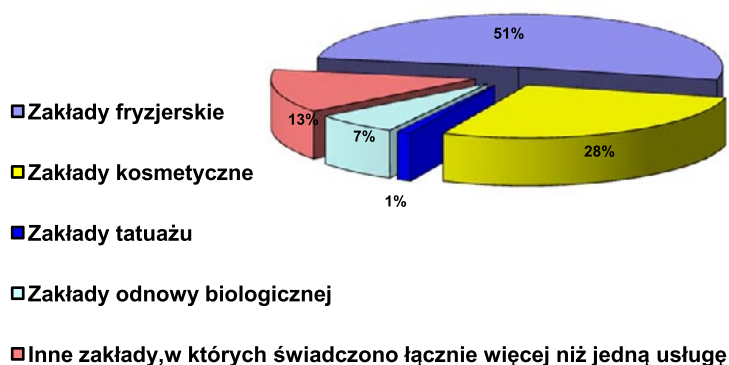
Obiekty służące jako baza noclegowa na terenie woj. świętokrzyskiego podlegają wzmocnionym kontrolom sanitarnym, przede wszystkim w czasie przygotowywania ich do rozpoczęcia sezonu turystycznego i w trakcie jego trwania. Przeprowadzone kontrole w 2019 r. wykazały, iż obiekty świadczące usługi w okresie wakacyjnym jak i podczas sezonu zimowego, były dobrze przygotowane do przyjęcia gości.

2.4. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej

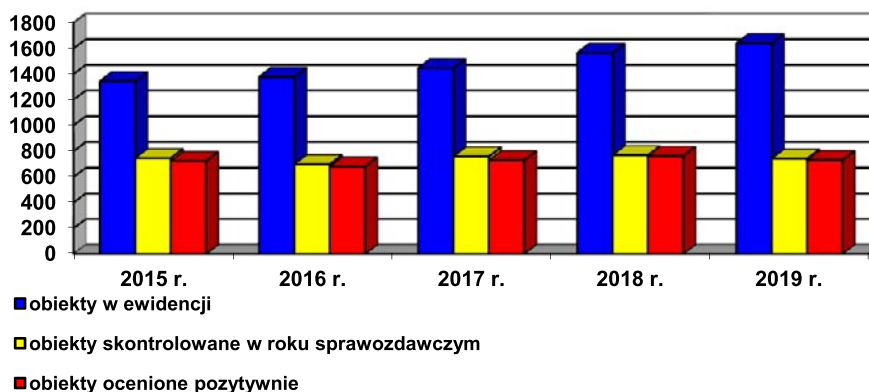
W 2019 r. na 1639 (2018 r. – 1566) zakładów fryzjerskich, kosmetycznych i odnowy biologicznej, przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim skontrolowali 743 (45,3% obiektów objętych ewidencją). W 11 stwierdzono nieprawidłowości (1,5%). Jako złe pod względem higieniczno-sanitarnym oceniono 8 obiektów, tj.: 3 gabinety fryzjersko – kosmetyczne

w Kielcach, 2 zakłady fryzjerskie w Kielcach i w Nowej Słupi (pow. kielecki), 2 zakłady kosmetyczne w Kielcach i Ostrowcu Świętokrzyskim i 1 studio tatuażu w Kielcach. Jako złe pod względem technicznym oceniono 2 zakła-

dy (kosmetyczny i odnowy biologicznej) w Końskich. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami prowadzone są postępowania administracyjne.

Wykres 17. Struktura zakładów usługowych w 2019 r.

Wykres 18. Obiekty fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej w latach 2015÷2019

W obiektach dużą uwagę przywiązuje się do prowadzenia właściwej dezynfekcji przyborów fryzjerskich, sterylizacji narzędzi kosmetycznych, z uwagi na zagrożenie przeniesienia zakażeń, a także terminy ważności stosowanych środków chemicznych, sposób magazynowania bielizny w zakładzie i postępowanie z nią. W dalszym ciągu podczas kontroli informowano właścicieli, że zabiegi, w trakcie których dochodzi do przerwania ciągłości tkanek, mogą stanowić poważne zagrożenie, zarówno dla pracowników jak i osób korzystających z usług.

Zwracano uwagę na fakt, czy personel posiada wiedzę na temat stosowanych w obiekcie środków dezynfekcyjnych, jak również na przedstawioną dokumentację potwierdzającą ich zużycie. W większości przypadków zalecano zapoznanie się z kartą charakterystyki tych preparatów, celem zapewnienia bezpiecznych warunków ich stosowania oraz informowano o konieczności przechowywania i udostępniania do wglądu dokumentacji potwierdzającej zakup. Podczas kontroli w obiektach gdzie znajdują się solaria zwracano szczególną uwagę na przestrzeganie zapisów ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium, której głównym celem jest ochrona zdrowia ludzi przed szkodliwym działaniem promieniowania ultrafioletowego.

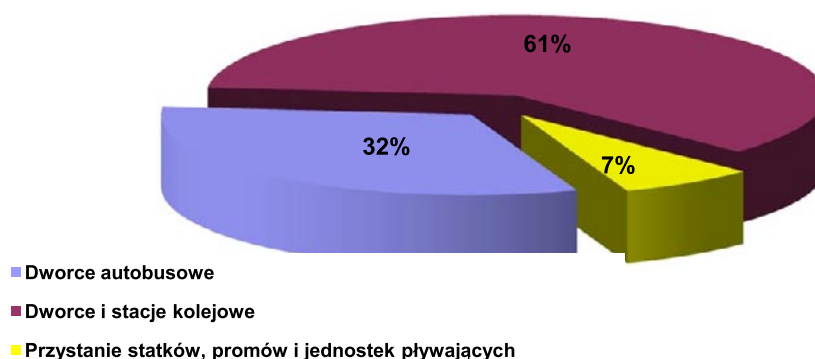
Każdorazowo podczas kontroli zwracano uwagę na postępowanie z bielizną, zarówno w aspekcie prania i de-

zynfekcji oraz prawidłowego przechowywania bielizny czystej i brudnej. Bielizna wielokrotnego użytku najczęściej była prana poza zakładami. W większości zakładów stosuje się podczas wykonywania zabiegów bieliznę fryzjerską i kosmetyczną jednorazowego użytku.

Sprzęt porządkowy przechowywany był w miejscach specjalnie do tego wyznaczonych. Powierzchnie ścian i podłóg w zakładach wykonane były z materiałów łatwo zmywalnych, odpornych na działanie wilgoci oraz środków dezynfekcyjnych. Większość zakładów utrzymana była czysto. Odpady stałe gromadzone były w odpowiednio oznaczonych i specjalnie przeznaczonych do tego celu pojemnikach lub kontenerach. Wiele obiektów posiada spisane procedury postępowania z narzędziami, środkami dezynfekcyjnymi, odpadami i ochrony przed zakażeniami i chorobami zakaźnymi.

2.5. Obiekty komunikacji publicznej

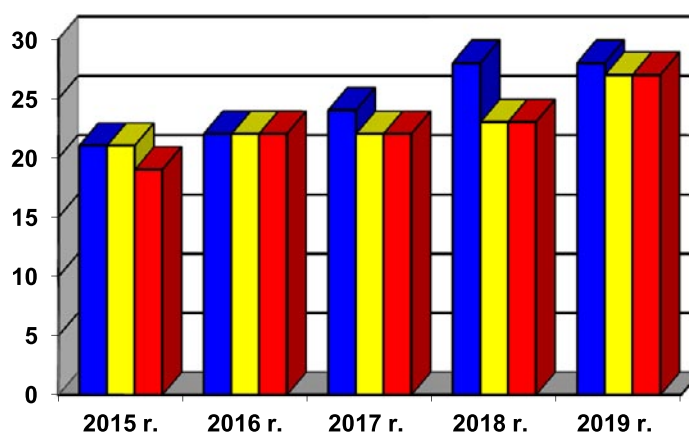
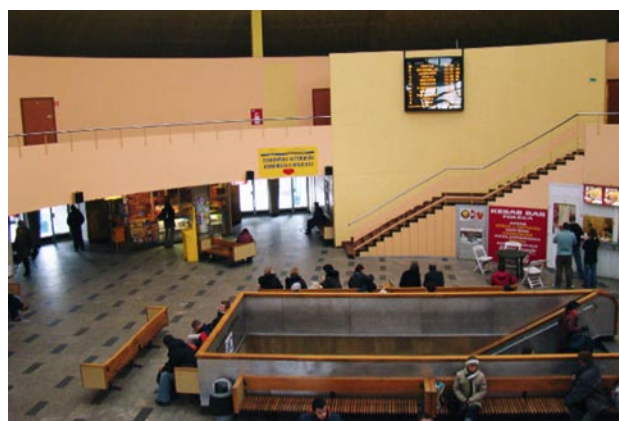
W tej grupie obiektów znajduje się 17 dworców i stacji PKP oraz 9 dworców autobusowych i 2 przystanki statków, promów pasażerskich i jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych. Skontrolowano 27 obiektów z tej grupy (96,4%).

Wykres 19. Struktura obiektów komunikacji publicznej w 2019 r.

W tej grupie obiektów nie stwierdzono nieprawidłowości. Pomieszczenia ogólnodostępne dla pasażerów wraz z zapleczem sanitarnym są w dobrym stanie higieniczno-sanitarnym i technicznym. Nie kwestionowano również zagospodarowania terenu obejmującego wyznaczone miejsca postojowe oraz stanowiska dla osób podróżujących wyposażone w ławki i kosze na śmieci.

Ponadto nadzorem sanitarnym objęto także środki transportu publicznego. Skontrolowano ogółem 94 pojazdy, tj.: 52 autobusy komunikacji publicznej, 26 wagonów w pociągach pasażerskich, 2 statki żeglugi śródlądowej i 14 innych środków transportu (taxi, bus, itp.). Stan sanitarny środków transportu oceniono jako dobry.

- obiekty w ewidencji
- obiekty skontrolowane w roku sprawozdawczym
- obiekty ocenione pozytywnie

Wykres 20. Obiekty komunikacji publicznej w latach 2015-2019

2.6. Cmentarze

W 2019 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna obejmowała nadzorem 352 cmentarze, z których skontrolowano 142, co stanowi 40,3% nekropolii objętych nadzorem.

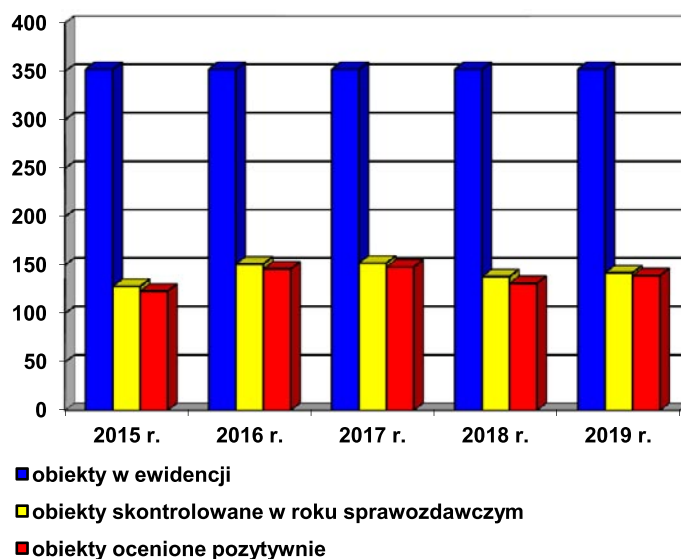
Przeprowadzone kontrole przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dotyczyły głównie utrzymania czystości i porządku na terenie nekropolii i w ich otoczeniu,

postępowania w zakresie gromadzenia i odbioru odpadów komunalnych, stanu technicznego ogrodzeń, zagospodarowania terenu cmentarnego, utwardzenia alejek, udostępniania urządzenia wodnego do czerpania wody na cele cmentarne. W większości cmentarze utrzymane były w należytym porządku.

Nieprawidłowości stwierdzono na 3 cmentarzach (2,1%), na 2 pod względem technicznym w Gnojnie (pow.

buski) i w Wolicy (pow. pińczowski) oraz na 1 pod względem higieniczno – sanitarnym i technicznym w Kunowie (pow. ostrowiecki). Nieprawidłowości dotyczyły niewłaściwego gospodarowania odpadami, uszkodzonych ogrodzeń, alejek.

W okresie sprawozdawczym organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego wydawały decyzje zezwalające na wykonanie ekshumacji zwłok i nadzorowano wykonywanie powyższych czynności pod względem sanitarnym.

Wykres 21. Cmentarze w latach 2015÷2019

Nekropolie na ogół spełniają wymogi przepisów prawa, posiadają trwałe ogrodzenia, bieżącą wodę, wydzielone miejsca do gromadzenia odpadów, utwardzone alejki pomiędzy grobami. Coraz częściej zarządzający zapewniają toalety, najczęściej przenośne lub kontenerowe, szczególnie w okresie wzmożonych okresów odwiedzin grobów.

2.7. Domy przedpogrzebowe

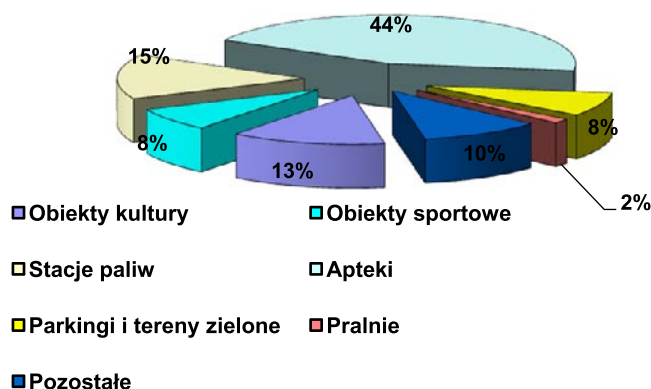
Na terenie woj. świętokrzyskiego ewidencją objęto 42 domy przedpogrzebowe. Skontrolowano 27 (64,3%). W 1 przypadku w obiekcie w Staszowie stwierdzono zły stan techniczny. Podczas kontroli zwracano szczególną uwagę na zachowanie reżimu sanitarnego, prowadzenie prawidłowej dezynfekcji powierzchni oraz gospodarowanie odpadami. Są to obiekty prowadzące kompleksowe usługi pogrzebowe, w zakresie przetrzymywania, przygotowania, transportu i obsługi ceremonii pogrzebowych.

Ponadto skontrolowano 78 samochodów do przewo-

zu zwłok i szczątków ludzkich. Każdy z nich jest trwale oznakowany w sposób wskazujący na jego przeznaczenie. Kabina kierowcy jest odizolowana na trwale od części przeznaczonej na umieszczenie zwłok lub szczątków ludzkich. Skontrolowane środki transportu przeznaczone do przewozu zwłok lub szczątków ludzkich spełniają wymagania techniczne i sanitarne określone w przepisach prawa w sprawie wydawania pozwoleń i zaświadczeń na przewóz zwłok i szczątków ludzkich oraz posiadają stosowne wpisy dotyczące przeznaczenia samochodu w dowodach rejestracyjnych pojazdu.

2.8. Inne obiekty użyteczności publicznej

W 2019 r. w ewidencji znajdowało się 1167 obiektów zakwalifikowanych jako inne obiekty użyteczności publicznej. Jest to bardzo zróżnicowana grupa obiektów. Jej strukturę obrazuje wykres poniżej.

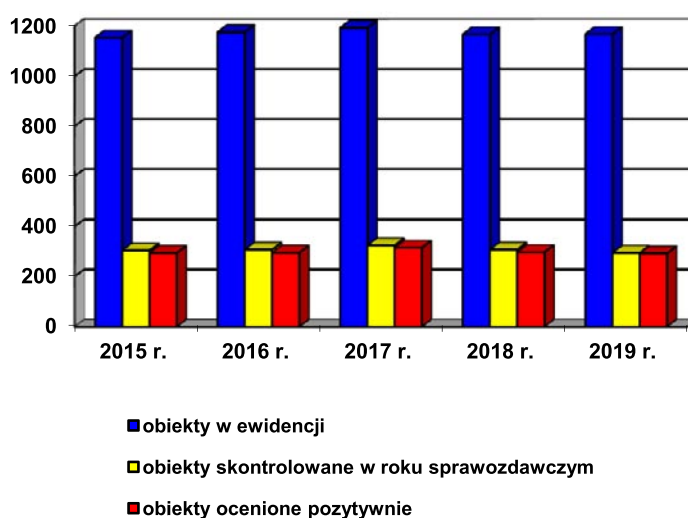
Wykres 22. Struktura innych obiektów użyteczności publicznej w 2019 r.

Podobnie jak w latach wcześniejszych, w 2019 r. prowadzono wzmożony nadzór sanitarny terenów rekreacyjnych i parkingów, szczególnie w okresie trwania sezonu letniego. Zwracano szczególną uwagę na gospodarkę odpadami ze względu na zagrożenie afrykańskim pomorem świń. Systematyczne kontrole tej grupy obiektów powodują znaczną poprawę stanu sanitarno-technicznego.

Większość placów zabaw, skwerów i zieleńców ma zamontowane nowoczesne urządzenia zabawowe oraz do ćwiczeń tzw. siłownie zewnętrzne. Piasek w piaskownikach wymieniany jest zgodnie z opracowanymi harmonogramami minimum 2 razy w trakcie trwania sezonu letniego. Bazę sportową na terenie woj. świętokrzyskiego oceniono pozytywnie, obiekty ze stałą obsługą posiadają pełne węzły sanitarne z zapleczem szatniowym. Dużym

zainteresowaniem cieszą się trasy turystyczne i kompleksy rekreacyjne, w których zapewniono pomieszczenia sanitarne, pojemniki na odpady, parkingi, punkty gastronomiczne, itp. Kontrole potwierdzają systematyczną poprawę stanu sanitarnego stacji paliw. Zdecydowana większość zapewnia dostęp do sanitariatów, koszy na odpadki stałe. Prowadzona jest bieżąca dezynfekcja powierzchni i urządzeń.

Skontrolowano 294 inne tego typu obiekty (25,2%). Jako złe na koniec roku sprawozdawczego oceniono 2 (0,7%). Nieprawidłowości pod względem technicznym stwierdzono w 2 siedzibach urzędów w Wiślicy (pow. buski) i w Opatowie. Kwestionowano stan techniczny dużych powierzchni ścian, sufitów, podłóg, klatek schodowych, wyposażenia.

Wykres 23. Inne obiekty użyteczności publicznej w latach 2015÷2019

3. Stan sanitarny podmiotów wykonujących działalność leczniczą

W 2019 r. kontrolę stanu sanitarnego pomieszczeń i urządzeń wykorzystywanych przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych przeprowadzono w 616 podmiotach leczniczych (72,6 % obiektów z ewidencji), w tym w 80 podmiotach realizujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne (97,6 % obiektów z ewidencji) i 536 podmiotach realizujących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne (69,9 % obiektów z ewidencji).

Zły stan sanitarny, rozumiany jako stwierdzenie w trakcie ostatniej kontroli uchybień higienicznych, sanitarnych i/lub technicznych, skutkujących wszczęciem postępowania administracyjnego, wydaniem decyzji administracyjnej lub nałożeniem grzywny w drodze mandatu, stwierdzono w 85 podmiotach leczniczych (13,8 % skontrolowanych obiektów), z których 47 to podmioty wykonujące stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne, a 38 to podmioty realizujące ambulatoryjne świadczenia zdrowotne.

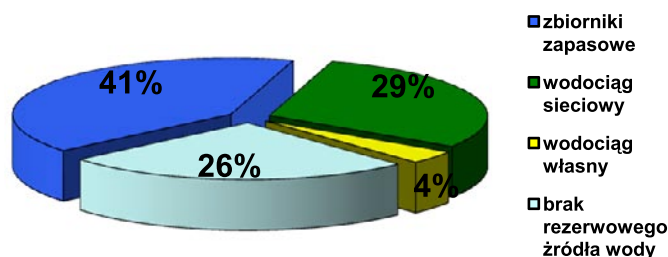
W 2019 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego pozostawało 1431 praktyk zdrowotnych (lekarskich, pielęgnarskich i innych), z których skontrolowano 586 podmiotów (ok. 41 %). 10 prak-

tyk zdrowotnych oceniono jako złe pod względem stanu higieniczno-sanitarnego i/lub technicznego.

Na koniec 2019 r. wszystkie szpitale zaopatrzone były w wodę o dobrej jakości, spełniającej wymogi sanitarne zgodne z aktualnym rozporządzeniem Ministra Zdrowia.

Podstawowe i rezerwowe źródło wody oceniono dla 26 obiektów, nie uwzględniając 10 szpitali jednodniowych, w których zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie szczególnych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą, nie ma obowiązku zapewnienia rezerwowego źródła zaopatrzenia szpitala w wodę na co najmniej jej 12 – godzinny zapas. Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę dla 18 szpitali są wodociągi sieciowe, co stanowi 69,2%, pozostałe 8 szpitali w: Busku – Zdroju, Chęcinach, Chmielniku i Morawicy (pow. kielecki), Końskich, Czarnieckiej Górze (pow. konecki), Sandomierzu i we Włoszczowie korzysta z własnych ujęć wody.

Rezerwowe źródło zaopatrzenia w wodę posiada 20 obiektów (76,9%). Dla 11 z nich źródłem awaryjnego zaopatrzenia są zbiorniki zapasowe zapewniające co najmniej 12 – godzinny zapas, dla 8 – wodociągi sieciowe i dla 1 – własne ujęcie.

Wykres 24. Struktura awaryjnych źródeł zaopatrzenia w wodę dla szpitali w 2019 r.

Czasowe - incydentalne skażenie mikrobiologiczne wody wystąpiło w wodociągu Zespołu Opieki Zdrowotnej w Busku - Zdroju, a także w zbiorniku stanowiącym zapasowe źródło wody w Samodzielnym Publicznym Zespole Opieki Zdrowotnej w Kazimierzy Wielkiej, gdzie wydawano decyzje administracyjne zakazujące korzystania z przedmiotowej wody i zapewnienia rezerwowego źródła do czasu uzyskania pozytywnych wyników. W pozostałych wodociągach zaopatrujących szpitale w wodę nie odnotowano przypadków nieprawidłowości wynikających z jakości dostarczanej wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

We wszystkich placówkach opracowane są procedury dotyczące postępowania z odpadami medycznymi uwzględniające wymogi zawarte w wytycznych branżowych i przepisach prawa oraz specyfikę danego obiektu. Odpady medyczne powstające w wyniku udzielanych świadczeń zdrowotnych segregowane są w miejscu ich powstawania z podziałem na odpady bytowo - gospodarcze, odpady niebezpieczne medyczne i odpady specjalne. Odpady medyczne wytwarzane w szpitalach są prawidłowo identyfikowane. W celu wyeliminowania nieprawidłowości stosuje się worki/pojemniki o określonym kolorze. Wszystkie szpitale posiadają podpisane umowy z wyspecjalizowanymi firmami na odbiór i utylizację odpadów. Zakaźne odpady medyczne wytworzone w szpitalach skontrolowanych na terenie woj. świętokrzyskiego unieszkodliwiane były przez termiczne spalanie w spalarniach.

We wszystkich szpitalach zasady postępowania z bielizną szpitalną określają opracowane i aktualizowane w miarę potrzeb procedury, uwzględniające segregację bielizny, transport i magazynowanie. Większość szpitali skontrolowanych w zakresie postępowania z bielizną szpitalną posiada wydzielone główne magazyny bielizny czystej i brudnej.

Sanatoria na terenie województwa świętokrzyskiego korzystają z wody o dobrej jakości, zgodnej z przepisami prawa, pochodzącej z wodociągów sieciowych Busko – Zdrój i Solec – Zdrój. We wszystkich placówkach opracowane są procedury uwzględniające wymogi zawarte w wytycznych branżowych i przepisach prawa oraz specyfikę danego obiektu określające sposób postępowania z odpadami medycznymi oraz bielizną brudną i czystą.

W 2019 r. liczba szpitalnych bloków żywienia objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie woj. świętokrzyskiego nie uległa zmianie w stosunku do roku 2018, tj. nadzorem objętych jest 31 szpitalnych bloków żywienia, zlokalizowanych w 34 szpitalach, w tym 3 zlokalizowane w szpitalach uzdrowiskowych.

W roku sprawozdawczym (tak samo jak w 2018 r.) 17 bloków prowadziło żywienie w systemie cateringowym, a posiłki dostarczane były do nich z zakładów żywnościowo – żywieniowych objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej, np.: kuchni szpitalnych zakładów usług cateringowych, restauracji.

W 2019 r., podobnie jak w latach ubiegłych, w 4 nadzorowanych szpitalach kuchnie szpitalne wraz z zapleczem były wykorzystywane do prowadzenia działalności przez firmy, które produkują i rozprowadzają posiłki do innych szpitali. Zostały one sklasyfikowane jako zakłady usług cateringowych.

W roku sprawozdawczym zatwierdzono 1 szpitalny blok żywienia w systemie cateringowym (w 2018 r. również zatwierdzono 1 obiekt w systemie cateringowym).

Skontrolowano 25 bloków żywienia, w tym 13 prowadzących żywienie w systemie cateringowym (w 2018 r. skontrolowano 23 obiekty, w tym 9 prowadzących żywienie w systemie cateringowym). Oceniono według „Arkusza oceny zakładu...” 20 bloków żywienia (w 2018 r. – 18), w tym 8 funkcjonujących w systemie cateringowym (w 2018 r. – 4). W wyniku dokonanej oceny wszystkie zakłady oceniono jako „zgodne z wymaganiami”, a ryzyko określono jako „niskie” dla 12 bloków żywienia, a jako „średnie” dla 8 bloków żywienia (w 2018 r. ryzyko „niskie” określono dla 11 zakładów, a ryzyko „średnie” dla 7).

W szpitalnych blokach żywienia ogółem przeprowadzono 34 kontrole i rekontrole (w 2018 r. przeprowadzono 32 kontrole sanitarne). W roku sprawozdawczym przeprowadzono 1 kontrolę interwencyjną w związku z artykułem w prasie dotyczącym niewłaściwej jakości i higieny żywienia pacjentów w jednym ze szpitali zlokalizowanych w Kielcach – zarzuty nie potwierdziły się (w 2018 r. kontrole interwencyjnych nie przeprowadzono).

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w tej grupie obiektów dotyczyły poniższych obszarów:

- dokumentacja kontroli wewnętrznej oparta na zasadach GHP/GMP i zasadach systemu HACCP wymaga korekty, tj. uaktualnienia i dostosowania do warunków panujących w obiekcie,
- nieprawidłowy stan sanitarno – techniczny pomieszczeń, urządzeń, sprzętu i powierzchni mających kontakt z żywnością,
- podejmowanie niewystarczających działań mających na celu realizację wymagań w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności oraz w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środ-

ków spożywczych wydane na podstawie art. 44 ust. 2 ww. rozporządzenia (UE) nr 1169/2011,

- brak podejmowania działań korygujących w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości,
- brak bieżącej czystości i porządku,
- niewystarczające zabezpieczenie pomieszczeń bloku żywienia przed dostępem szkodników,
- przechowywanie środków spożywczych niezgodnie z zaleceniami producentów.

W roku sprawozdawczym w omawianej grupie obiektów nałożono 2 mandaty karne w wysokości 300,00 zł (w roku 2018 nałożono 1 mandat karny na kwotę 100,00 zł). Karanie mandatowe zastosowano za nieprzestrzeganie zasad GHP/GMP i procedur opartych na zasadach systemu HACCP. We wszystkich nadzorowanych blokach żywienia funkcjonują systemy kontroli wewnętrznej w zakresie GHP/GMP i systemu HACCP.

W roku sprawozdawczym, tak samo jak w roku 2018, wydano w tej grupie obiektów 3 decyzje administracyjne dotyczące poprawy stanu sanitarno – technicznego pomieszczeń i wyposażenia bloku żywienia. Nie wydawano decyzji dot. unieruchomienia bądź przerwania działalności całego lub części bloku żywienia (w 2018 r. również nie wydawano).

W 2019 r. do badań laboratoryjnych w kierunku oznaczenia wartości energetycznej i zawartości składników pokarmowych oraz soli pobrano 5 próbek pokarmowych posiłków serwowanych pacjentom szpitali. Zdyskwalifikowano 2 próbki z uwagi na nieprawidłową podaż energii z tłuszczu (w 2018 r. nie pobierano próbek pokarmowych posiłków serwowanych pacjentom szpitali do badań laboratoryjnych).

Wnioski:

1. W województwie świętokrzyskim systematycznie poprawia się estetyka i stan sanitarny miejscowości i poziom świadczonych usług.
2. Wzrasta ilość obiektów hotelarskich świadczących usługi o podwyższonym standardzie, posiadające coraz wyższą kategoryzację.
3. W obiektach użyteczności publicznej w 2019 r. nie stwierdzono rażących uchybień stanowiących zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi.
4. Wzrasta liczba zakładów usługowych, tj.: fryzjerskich, kosmetycznych i odnowy biologicznej, w których używa się bielizny jednorazowego użytku, co przekłada się na wzrost poziomu i higieny wykonywanych usług w tych zakładach.
5. Wzrasta odpowiedzialność właścicieli i pracowników w zakresie przeprowadzania prawidłowej dezynfekcji i sterylizacji narzędzi w zakładach usługowych.
6. W dalszym ciągu stwierdza się zbyt małą ilość i niski standard stałych ustępów, placów zabaw dla dzieci i parkingów.
7. Od wielu lat na terenie woj. świętokrzyskiego obserwuje się problem gospodarki odpadami komunalnymi związany z utrzymaniem właściwego stanu posesji i hodowlą zwierząt, o czym świadczą liczne interwencje mieszkańców kierowane do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.
8. Pomimo trwającej od lat rozbudowy i modernizacji sieci kanalizacyjnych w miejscowościach i na terenach wiejskich województwa świętokrzyskiego, w dalszym ciągu mieszkańcy skarżą się na nieprawidłową gospodarkę ściekową.

VII. NADZÓR NAD WARUNKAMI SANITARNO – HIGIENICZNYMI ŚRODOWISKA PRACY I CHEMIKALIAMI

1. Wprowadzenie

Kluczowe kierunki działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie prowadzonego nadzoru sanitarnego w celu poprawy warunków pracy i ochrony zdrowia pracowników przed negatywnym oddziaływaniem czynników szkodliwych występujących w miejscu pracy realizowane są w ramach programów wynikających z „Wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego do planowania i działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej”, obejmujących 2–3 letnie okresy (np. ocena warunków pracy pracowników zatrudnionych w zakładach sektora gospodarki odpadami i ściekami), a także z programów wieloletnich (np. rządowy „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”).

Ochrona zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem szkodliwości występujących w środowisku pracy realizowana była poprzez sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego oraz kontrole przestrzegania przepisów dot. warunków środowiska pracy.

W 2019 r. w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 4345 zakładów pracy zatrudniających 130772 osób (w 2018 r. 4303 zakładów zatrudniających 125813 osób), z których zdecydowana większość, bo aż 3877 firm (w 2018 r. 3830 firm) stanowiących 89,23% wszystkich nadzorowanych zakładów zatrudnia do 50 pracowników. W grupie tej przeważają podmioty zatrudniające do 9 osób – 2555 firm (w 2018 r. – 2559 firm).

Liczba zatrudnionych w zakładzie pracy	Liczba zakładów pracy	Udział w ogólnej ilości zakładów
do 9 osób	2555	58,80 %
10 - 49	1322	30,43 %
50 - 249	385	8,86 %
250 i więcej osób	83	1,91 %
ogółem	4345	-

Tabela 22. Struktura zakładów pracy w 2019 r.

2. Działalność kontrolna w ramach nadzoru sanitarnego

W 2019 r. przeprowadzono 2202 kontrole w 1734 zakładach zatrudniających 78056 pracowników (w 2018 r. odpowiednio 2052 kontrole w 1672 zakładach zatrudniających 73131 osób), które dotyczyły następujących obszarów:

- nadzór nad warunkami środowiska pracy,
 - warunki pracy w zakładach wykonujących działalność leczniczą,
 - substancje chemiczne i ich mieszaniny,
 - prekursorzy narkotyków kategorii 2 i 3,
 - czynniki rakotwórcze i mutagenne,
 - czynniki biologiczne,
 - produkty biobójcze.
- Intensywność sprawowania bieżącego nadzoru sanitarnego różnicowana była w zależności od oceny ryzyka zawodowego. Pod uwagę brano następujące kryteria:
- występowanie w środowisku pracy czynników szkodliwych,
 - występowanie przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDS) i najwyższych dopuszczalnych natężeń (NDN) tych czynników,
 - nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami,
 - wprowadzanie do obrotu i stosowanie prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3,
 - występowanie czynników rakotwórczych i mutagennych,

- wprowadzanie do obrotu i stosowanie produktów biobójczych,
- występowanie czynników biologicznych,
- występowanie azbestu,
- zapadalność na choroby zawodowe.

3. Nadzór nad warunkami pracy – charakterystyka działań naprawczych

W wyniku przeprowadzonych 2202 kontroli w 1734 zakładach wydano 351 decyzji administracyjnych oraz 5 postanowień o nałożeniu grzywny (w 2018 r. odpowiednio 2052 kontrole w 1672 zakładach, wydano 264 decyzje oraz 7 postanowień o nałożeniu grzywny). Wydane decyzje dotyczyły:

- wykonania badań i pomiarów środowiska pracy – 386 nakazów (w 2018 r. – 240),
- obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych – 65 nakazów (w 2018 r. – 38),
- dokonania oceny ryzyka zawodowego – 66 nakazów (w 2018 r. – 62),
- czynników biologicznych – 27 nakazów (w 2018 r. – 53),
- czynników rakotwórczych i mutagennych – 5 nakazów (w 2018 r. – 6),
- substancji chemicznych i ich mieszanin – 83 nakazów (w 2018 r. – 86).

3.1. Substancje chemiczne i ich mieszaniny, prekursory narkotyków kategorii 2 i 3 oraz produkty biobójcze

Przeprowadzono 665 kontroli w 607 obiektach stosujących substancje chemiczne i ich mieszaniny oraz w obiektach zajmujących się ich obrotem (w 2018 r. – 577 kontroli w 565 obiektach) w zakresie nadzoru nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami, w wyniku których wydano 32 (w 2018 r. – 47) decyzje nakazujące usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości – łącznie 83 nakazów (w 2018 r. – 86).

W wyniku kontroli zakładów pracy zajmujących się wprowadzaniem do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin zakwestionowano karty charakterystyki dla 38 produktów oraz zakwestionowano oznakowanie 66 produktów.

W 53 zakładach stosujących substancje chemiczne i ich mieszaniny stwierdzono brak aktualnego spisu stosowanych substancji stwarzających zagrożenie i mieszanin stwarzających zagrożenie, a w 35 stwierdzono brak kart charakterystyki.

Ponadto, przeprowadzono 93 kontrole (w 2018 r. – 85) w ramach nadzoru nad prekursorami narkotyków katego-

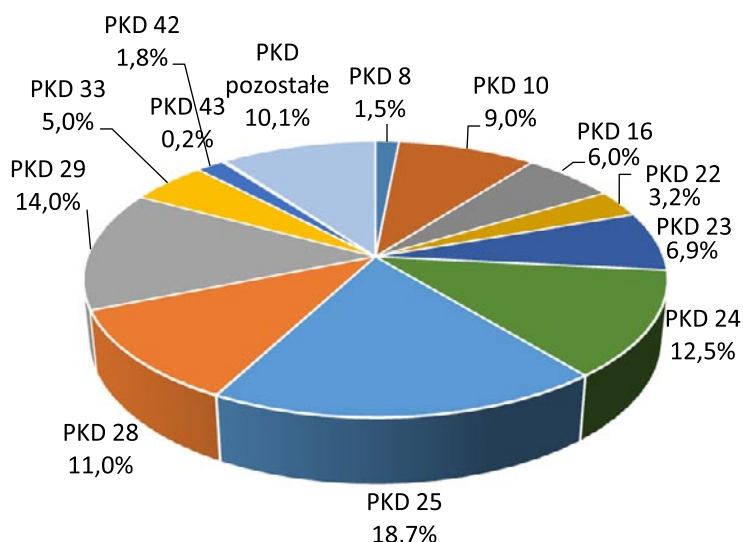
rii 2 i 3 oraz 333 kontrole (w 2018 r. – 299) w ramach nadzoru nad produktami biobójczymi, w tym 235 kontroli (w 2018 r. – 247) w 201 obiektach (w roku 2018 r. – w 218) wprowadzających do obrotu produkty biobójcze oraz 98 kontroli (w 2018 r. – 52) w zakresie stosowania produktów biobójczych.

3.2. Nadzór nad warunkami pracy – przekroczenia NDS i NDN

Na terenie woj. świętokrzyskiego, pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajduje się 4345 zakładów zatrudniających 130772 osób, z których 8553 pracowało w przekroczeniach NDS i NDN czynników szkodliwych, w tym 484 pracowników w przekroczeniach NDS czynników chemicznych, 439 w przekroczeniach NDS pyłów oraz 8207 w przekroczeniach NDN czynników fizycznych, tj. hałasu, drgań mechanicznych, mikroklimatu zimnego i gorącego (w 2018 r. odpowiednio 4303 zakładów zatrudniających 125813 pracowników, z których 8723 pracowało w przekroczeniach NDS i NDN).

Dział PKD	Rodzaj działalności (nazwa działu PKD)	Liczba zakładów pracy, w których występują przekroczenia NDS/NDN	Liczba osób pracujących w przekroczeniach NDS/NDN	Procent osób pracujących w przekroczeniach NDS/NDN
08	Pozostałe górnictwo i wydobywanie	10	130	1,5 %
10	Produkcja artykułów spożywczych	23	767	9,0 %
16	Produkcja wyrobów z drewna oraz korka	47	513	6,0 %
22	Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	11	272	3,2 %
23	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	35	592	6,9 %
24	Produkcja metali	29	1067	12,5 %
25	Produkcja metalowych wyrobów gotowych	68	1603	18,7 %
28	Produkcja maszyn i urządzeń	12	945	11,0 %
29	Produkcja pojazdów samochodowych	15	1198	14,0 %
33	Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń	7	430	5,0 %
42	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej	7	154	1,8 %
43	Roboty budowlane specjalistyczne	3	17	0,2 %
Pozostałe PKD		64	865	10,1 %
Razem		331	8553	-

Tabela 23. Wykaz zakładów pracy i osób pracujących w przekroczeniach NDS i NDN

Wykres 25. Procentowy wskaźnik osób pracujących w przekroczeniach NDS/NDN

W ramach nadzoru nad warunkami pracy wydano 351 decyzji, które zawierały między innymi 386 nakazów dotyczących przeprowadzenia badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy, 65 nakazów dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych oraz 66 nakazów dotyczących oceny ryzyka zawodowego.

3.3. Czynniki biologiczne

W ramach nadzoru nad przestrzeganiem przez podmioty gospodarcze przepisów dotyczących szkodliwych czynników biologicznych, przeprowadzono 355 kontroli w 332 obiektach. Wydano 18 decyzji dotyczących między innymi: braku rejestru prac narażających na działanie szkodliwych czynników biologicznych zakwalifikowanych do 3 i 4 grupy zagrożenia (5 zakładów), braku rejestru pracowników pracujących w narażeniu na czynniki biologiczne zakwalifikowanych do grupy 3 lub 4 zagrożenia (8 zakładów), braku oceny ryzyka zawodowego z uwzględnieniem wykazu i klasyfikacji szkodliwych czynników biologicznych (8 zakładów).

3.4. Czynniki rakotwórcze i mutagenne

W wyniku 82 kontroli przeprowadzonych w 76 zakładach, w których występuje narażenie na czynniki rakotwórcze i mutagenne wydano 6 decyzji dotyczących m. in. braku rejestru prac narażających oraz braku rejestru pracowników narażonych na czynniki rakotwórcze i mutagenne.

W powyższym zakresie wszystkie powiatowe stacje sanitarno-epidemiologiczne prowadzą elektroniczną bazę danych, a informacje te przesyłają do Centralnego Rejestru Czynniki Rakotwórczych w Łodzi.

3.5. Usuwanie azbestu

W ramach rządowego „Programu oczyszczania kraju z azbestu obejmującego lata 2009 – 2032”, usuwaniem,

zabezpieczaniem oraz transportem wyrobów zawierających azbest zajmowało się 10 firm zatrudniających 93 pracowników.

Przeprowadzono 7 kontroli w siedzibach tych firm oraz 2 kontrole w trakcie usuwania wyrobów zawierających azbest.

Kontrole wykazały, że:

- firmy wykonujące prace związane z demontażem elementów azbestowych oraz składowaniem i transportem odpadów azbestowych posiadają stosowne zezwolenia,
- pracodawcy dokonali oceny ryzyka zawodowego oraz posiadają rejestr prac i rejestr pracowników zatrudnionych przy pracach z azbestem,
- pracownicy zostali przeszkoleni w zakresie bhp oraz ryzyka dla zdrowia przy usuwaniu i zabezpieczaniu wyrobów zawierających azbest,
- pracownicy stosują właściwe środki ochrony zbiorowej i indywidualnej,
- pracownicy posiadają aktualne badania lekarskie wykonane przez uprawnionych lekarzy,
- pracodawcy dokonują pomiarów czynników szkodliwych w miejscu pracy zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Podczas kontroli w roku 2019 nie stwierdzono nieprawidłowości.

Wydano 3 decyzje (w 2018 r. – 9 decyzji) stwierdzające chorobę zawodową u pracowników z długoletnim narażeniem na azbest, tj.:

- pylica azbestowa oraz pozostałe pylice krzemowe – 2 przypadki,
- rozległe zgrubienia opłucnej – 1 przypadek.

4. Choroby zawodowe

Postępowanie w sprawach chorób zawodowych prowadzone było w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie chorób zawodowych.

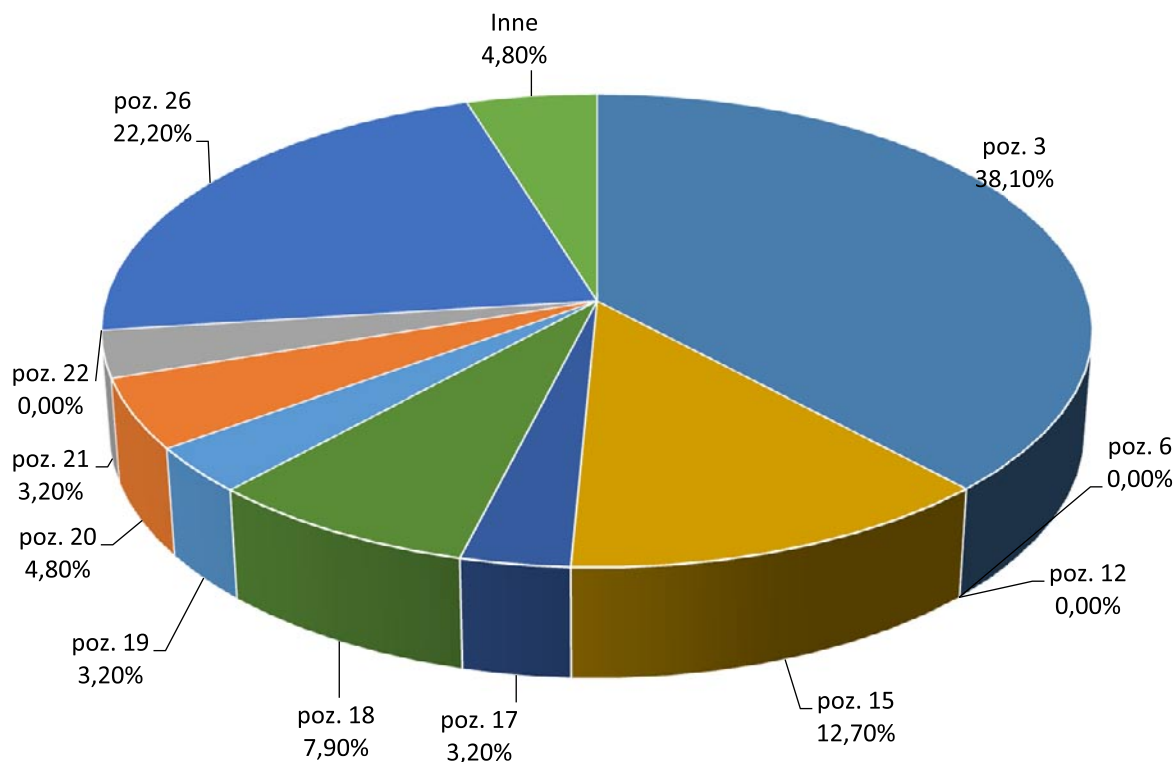
STAN SANITARNY województwa świętokrzyskiego 2019

W ramach tych postępowań przeprowadzono 306 wizytacji w sprawach chorób zawodowych, w wyniku których sporządzono 371 „Kart oceny narażenia zawodowego” oraz wydano 151 decyzji, w tym 73 decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej (63 decyzji prawomocnych) i 70 o braku podstaw do jej stwierdzenia oraz 8 innych decyzji

(o umorzeniu postępowania). W 2018 r. odpowiednio: 337 wizytacji, 421 „Kart oceny narażenia zawodowego”, 171 decyzji, w tym 100 decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej i 71 o braku podstaw do jej stwierdzenia oraz 13 innych decyzji (o umorzeniu postępowania oraz o odmowie zmiany decyzji ostatecznej).

Lp.	Nazwa	Nr pozycji wykazu chorób zawodowych	Liczba przypadków		% decyzji prawomocnych	
			2018 r.	2019 r.	2018 r.	2019 r.
1.	Pylice płuc	3	34	24	35,4%	38,1%
2.	Astma oskrzelowa	6	3	0	3,1%	0%
3.	Alergiczny nieżyt nosa	12	2	0	2,1%	0%
4.	Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat	15	16	8	16,7%	12,7%
5.	Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi	17	5	2	5,2%	3,2%
6.	Choroby skóry	18	8	5	8,3%	7,9%
7.	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	19	3	2	3,1%	3,2%
8.	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy	20	7	3	7,3%	4,8%
9.	Obustronny trwały ubytek słuchu	21	2	2	2,1%	3,2%
10.	Zespół wibracyjny	22	0	0	0%	0%
11.	Choroby zakaźne lub pasożytnicze (wzw, gruźlica i borelioza)	26	12	14	12,5%	22,2%
12.	Inne	-	4	3	4,2%	4,8%

Tabela 24. Najczęściej stwierdzane choroby zawodowe

Wykres 26. Procentowy wskaźnik stwierdzonych chorób zawodowych

- poz. 3 *Pylice płuc*
 poz. 6 *Astma oskrzelowa*
 poz. 12 *Alergiczny nieżyt nosa*
 poz. 15 *Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat*
 poz. 17 *Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi*
 poz. 18 *Choroby skóry*
 poz. 19 *Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy*
 poz. 20 *Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy*
 poz. 21 *Obustronny trwały ubytek słuchu*
 poz. 22 *Zespół wibracyjny*
 poz. 26 *Choroby zakaźne lub pasożytnicze (wzw, gruźlica i borelioza)*

Rok	wzw typu B	wzw typu C	wzw typu B i C	Gruźlica	Inne			Razem
					Borelioza	Bruceloza	Pozostałe	
2008	3	10	0	0	51	0	0	64
2009	2	4	0	0	20	0	1	27
2010	1	4	0	1	16	0	0	22
2011	0	1	0	4	19	0	0	24
2012	1	5	0	3	16	0	0	25
2013	0	3	0	2	5	0	0	10
2014	0	1	0	1	8	0	1	11
2015	0	0	0	2	12	0	0	14
2016	1	2	0	0	7	0	1	11
2017	1	0	0	0	12	0	0	13
2018	0	0	0	3	10	0	0	13
2019	0	0	0	0	14	0	0	0

Tabela 25. Liczba chorób zakaźnych i pasożytniczych

W wyniku wniesionych do II instancji odwołań w sprawach chorób zawodowych, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 15 decyzji, utrzymujących w mocy decyzję organu I instancji. Na decyzje wydane przez Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego strony wniosły w 2019 roku do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach 8 skarg. Szczegółowe dane dotyczące stwierdzonych chorób zawodowych opracowywane są przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi w ramach Centralnego Rejestru Chorób Zawodowych. Celem prowadzenia Rejestru jest zbieranie i przetwarzanie danych dotyczących stwierdzonych chorób zawodowych i opracowywanie analiz kształtowania się zapadalności na te choroby. Rejestr jest tworzony na podstawie „Kart stwierdzenia chorób zawodowych” prze-

syłanych przez właściwych państwowych inspektorów sanitarnych, po uprawomocnieniu się decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej.

5. Badania i pomiary środowiska pracy

Badania i pomiary czynników szkodliwych i uciążliwych w środowisku pracy realizowane są przez Oddział Badań i Pomiarów Środowiska Pracy WSSE w Kielcach oraz przez Laboratorium Środowiska Pracy PSSE w Busku-Zdroju, Sekcję Badań i Pomiarów Środowiska Pracy PSSE w Starachowicach, Pracownię Badań i Pomiarów Środowiska Pracy PSSE we Włoszczowie oraz Laboratorium Badania Środowiska Pracy PSSE w Skarżysku-Kamiennym.

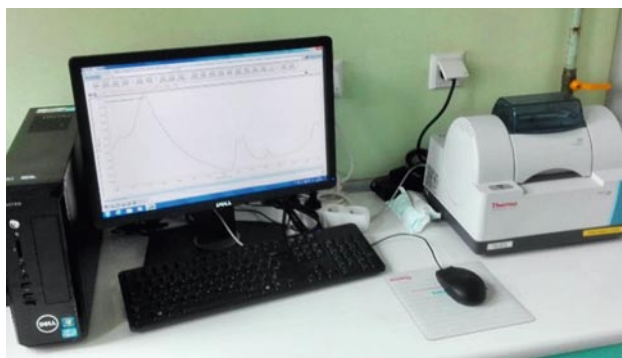
Ilustracja 6. Lokalizacja laboratoriów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wykonujących oznaczenia czynników szkodliwych i uciążliwych na stanowiskach pracy

Wszystkie laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej posiadają wdrożony system zarządzania jakością oraz posiadają certyfikaty akredytacji. W trakcie wykonywania oznaczeń czynników szkodliwych i uciążliwych na stanowiskach pracy oraz analizach chemicznych posługują się specjalistycznym sprzętem pomiarowym wzorcowanym

w akredytowanych jednostkach oraz regularnie uczestniczą w badaniach biegłości/porównaniach międzylaboratoryjnych potwierdzających kompetencje pracowników wykonujących pomiary (organizowanych przez Instytut Medycyny Pracy Łódź, ISOTOP s.c., Klub Polskich Laboratoriów Badawczych POLLAB).

Ilustracja 7. Miernik poziomu dźwięku SVAN 948 oraz zestaw do pomiaru drgań mechanicznych Vib008 – Pracownia fizyczna laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Kielcach

Ilustracja 8. Spektrometr FT-IR Nicolet iS5 z wyposażeniem do oznaczania krystalicznej krzemionki – frakcja respirabilna pyłów (kwarc, krystobalit) –.

Pracownia pyłów i mikroklimatu laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach

Laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego	Oznaczone czynniki szkodliwe i uciążliwe na stanowiskach pracy							
	Czynniki chemiczne	Hałas	Drgania mechaniczne	Pyły	Mikroklimat gorący	Mikroklimat umiarkowany	Oświetlenie	Czynniki biologiczne
WSSE Kielce	x	x	x	x	x	x	x	x
PSSE Busko-Zdrój	x	x		x		x	x	
PSSE Skarżysko-Kamienna	x	x		x	x	x	x	
PSSE Starachowice	x	x	x	x			x	
PSSE Włoszczowa	x	x		x			x	

Tabela 26. Oznaczenia czynników szkodliwych i uciążliwych na stanowiskach pracy w laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego

W ramach działalności laboratoryjnej w 2019 r. pracownicy pionu higieny pracy województwa świętokrzyskiego przeprowadzili oznaczenia następujących czynników szkodliwych i uciążliwych na stanowiskach pracy:

- czynniki chemiczne: wykonano 339 oznaczeń na 278 stanowiskach pracy,
- hałas: wykonano 4278 oznaczeń na 547 stanowiskach pracy,
- drgania mechaniczne działające przez kończyny górne i o ogólnym działaniu na organizm człowieka: wykonano 813 oznaczeń na 216 stanowiskach pracy,
- pyły – frakcja wdychalna i respirabilna: wykonano 418 oznaczeń na 317 stanowiskach pracy,
- mikroklimat gorący: wykonano 30 oznaczeń na 9 stanowiskach pracy,
- mikroklimat umiarkowany: wykonano 90 oznaczenia na 25 stanowiskach pracy,
- oświetlenie elektryczne: wykonano 1399 oznaczeń na 785 stanowiskach pracy,
- czynniki biologiczne: wykonano 33 oznaczeń na 11 stanowiskach pracy.

6. Działalność w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej w środowisku pracy

W roku 2019 pracownicy pionu Nadzoru Środowiska Pracy podczas kontroli zakładów, a także przez umiesz-

czanie na stronach internetowych odpowiednich informacji realizowali zadania dotyczące promocji zdrowia w miejscu pracy, a mianowicie:

- w ramach realizowanego programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu, zbierano informacje na temat przestrzegania zakazu palenia w zakładach pracy oraz informowano o jego szkodliwości, przypomniano o zakazie palenia e-papierosów w miejscach publicznych, jak również rozdawano materiały informacyjne woj. „Miejsce pracy wolne od dymu tytoniowego”,
- w ramach działań prozdrowotnych w środowisku pracy podczas kontroli w nadzorowanych zakładach informowano o szkodliwości azbestu i jego negatywnym wpływie na zdrowie ludzkie, propagowano „dobre praktyki” związane z usuwaniem i utylizacją azbestu,
- w ramach realizacji ustawowego zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych, pracownicy pionu Nadzoru Środowiska Pracy brali udział w konferencjach i prowadzili wykłady dotyczące tendencji i zagrożeń wynikających z zażywania „dopalaczy”,
- kontynuowano współpracę z Wojewódzkim Ośrodkiem Medycyny Pracy w Kielcach w zakresie chorób zawodowych.

Wnioski:

1. Pion Nadzoru Środowiska Pracy realizował obowiązki i zadania ustawowe obejmując nadzorem 4345 zakładów zatrudniających 130772 osób (w 2018 r. – 4303 zakładów zatrudniających 125813 osób). Priorytetem w tej działalności było kontynuowanie nadzoru nad przestrzeganiem przez pracodawców aktów prawnych dotyczących substancji chemicznych i ich mieszanin, czynników rakotwórczych i mutagennych, czynników biologicznych i produktów biobójczych.
2. Oceniając warunki pracy, należy stwierdzić, iż pracodawcy w miarę możliwości finansowych i technicznych poprawiali warunki pracy poprzez zakup nowych maszyn i urządzeń, montaż urządzeń odpylających oraz systematyczne przeglądy, konserwacje i naprawy maszyn. Ponadto, w przypadkach gdzie zmniejszenie do granic NDS i NDN działania czynników szkodliwych było niemożliwe ze względów technologicznych,

wprowadzano rozwiązania organizacyjne, mające na celu zmniejszenie narażenia zawodowego poprzez stosowanie indywidualnych ochron, rotacji pracowników oraz izolowanie stanowisk pracy.

3. W sprawach chorób zawodowych liczba wydanych decyzji kształtuje się na podobnym poziomie jak w roku 2018 (2018 – 171 decyzji, a w 2019 – 151 decyzji), jednakże z tendencją spadkową.

Reasumując, należy podkreślić, iż działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie egzekwowania od pracodawców poprawy warunków pracy, woj. poprzez podjęcie działań mających na celu obniżenie stężeń i natężeń czynników szkodliwych na stanowiskach pracy oraz opracowania i wdrożenia w życie programów działań organizacyjno-technicznych, przyczyniają się do poprawy warunków pracy oraz zwiększenia poziomu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników.

VIII. DZIAŁANIA PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W ZAKRESIE EGZEKWOWANIA USTAWOWEGO ZAKAZU PRODUKCJI I WPROWADZANIA DO OBROTU ŚRODKÓW ZASTĘPCZYCH

1. Wprowadzenie

W 2019 r. prowadzono działania w kierunku minimalizowania zagrożeń zdrowia publicznego stwarzanych przez środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne poprzez sprawowanie nadzoru nad ustawowym zakazem wytwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, a także prowadzenie działań administracyjno-prawnych w trybie obowiązujących przepisów mających na celu znaczne zmniejszenie dostępności środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.

W skutek postępujących zmian zachodzących na rynku środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych zmienił się charakter dostępu do nowych narkotyków. W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego nie działały stacjonarne sklepy oferujące w sprzedaży środki zastępcze (ostatnie dwa sklepy zlokalizowane były w Kielcach i Ostrowcu Świętokrzyskim; zostały zamknięte w czerw-

cu 2018 r.), wprowadzanie do obrotu odbywa się w formie sprzedaży dilerskiej oraz przez Internet. W całym 2019 roku prowadzono bieżący monitoring działań z realizacji ustawowego zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych, poprzez monitoring sklepów, które w swojej ofercie mogłyby posiadać tego typu produkty.

Sprawy dotyczące wprowadzania do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych w 2019 r. przekazywane były Państwowej Inspekcji Sanitarnej przez Policję oraz Prokuraturę. Obecnie prowadzone są postępowania w stosunku do osób fizycznych. W ramach prowadzonych postępowań administracyjnych, w 2019 r. wydano łącznie 18 decyzji, w tym 7 decyzji o umorzeniu postępowania w sprawach przekazanych przez inne służby z powodu braku produkcji lub wprowadzania do obrotu, nałożono karę pieniężną w wysokości 20000,00 zł.

Liczba decyzji administracyjnych	18
Nazwy substancji psychoaktywnych zidentyfikowanych w badanych produktach	4-CMC, MDMB-CHMICA
Liczba decyzji wydanych na podstawie woj. 44c ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	0
Liczba decyzji wydanych na podstawie woj. 44c ust. 4 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	8
Liczba decyzji wydanych w trybie woj. 52a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – wymierzenie kary pieniężnej	1
Kwota nałożonych kar pieniężnych	20.000,00 zł
Kwota wyegzekwowanych kar pieniężnych	0

Tabela 27. Zbiorcze zestawienie z działań kontrolnych podjętych w zakresie nadzoru nad środkami zastępczymi w woj. świętokrzyskim w 2019 r.

2. Analiza epidemiologiczna skutków zdrowotnych po zażyciu tzw. „dopalaczy”

W 2019 r. do Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych wpłynęło łącznie 21 zgłoszeń przypadków zatruc środkówami zastępczymi. Problem zatruc dotyczył głównie mężczyzn (zgłoszono 16 przypadków zatruc mężczyzn i 5 zatruc kobiet). Najwięcej przypadków zatruc stwierdzono w grupie wiekowej 17 lat, w której zanotowano 6 przypadków.

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, w celu bieżącej oceny sytuacji epidemiologicznej skutków zdrowotnych po zażyciu tzw. „dopalaczy” w woj. świętokrzyskim, prowadził na podstawie nadsyłanych przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych meldunków zatruc szczegółowe rejestry zgłaszanych przypadków. Zbiorcze zestawienia zawierają tabele poniżej.

PSSE	styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień	Razem
Busko – Zdrój			1M + 1K										2/1M + 1K
Jędrzejów													
Kielce				1M									1/1M
Końskie	1M	1M	1M- am- feta- mina		2M		2M	1M	1K + 1M				9/8M + 1K
Opatów													
Ostrowiec				1M					2K				3/1M + 2K
Sandomierz		2M						1M		1M + 1K			5/4M + 1K
Skarżysko – Kamienna													
Starachowice													
Staszów											1M		1/1M
Włoszczowa													
razem	1	3	2	2	2		2	2	4	2	1		21/16M + 5K

Tabela 28. Rejestr zgłoszeń zgodnie z datą zatrucia i wg. płci od 2.01.2019 r. do 31.12.2019 r.

Powiat	Razem 21, w tym:
Kielce – grodzki	1
Kielecki	-
Buski	2/ w tym m. Busko – Zdrój -
Jędrzejowski	-
Konecki	9/ w tym m. Końskie- 3
Opatowski	-
Ostrowiecki	3/ w tym m. Ostrowiec Świętokrzyski – 2
Sandomierski	5/ w tym m. Sandomierz – 1
Skarżyski	-
Starachowicki	-
Staszowski	1 / w tym m. Staszów – 1
Włoszczowski	-

Tabela 29. Rejestr zatruc według miejsca zdarzenia od 2.01.2019 r. do 31.12.2019 r.

Wiek	Kobieta	Mężczyzna	Razem
16		2	2
17	2	4	6
18		2	2
20	1		1
22	1		1
24		1	1
26		2	2
28		2	2
31	1		1
32		2	2
58		1	1
razem	5	16	21

Tabela 30. Rejestr zatruc według wieku i płci od 2.01.2019 r. do 31.12.2019 r.

Zanotowano przypadki zatruc po zażyciu „dopalaczy” również wśród osób dorosłych.

Należy zatem stwierdzić, że problem tzw. „dopalaczy” dotyczy nie tylko ludzi młodych – nastolatków. Przeszkodą w rozwiązaniu tego problemu jest przede wszystkim niska cena tych specyfików i ich łatwa dostępność za pośrednictwem portali internetowych, które najczęściej rejestrowane są poza granicami kraju.

3. Infolinia dopalaczowa

Infolinia „dopalaczowa” jest sprzężona z numerem telefonu alarmowego Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej – Epidemiologicznej w Kielcach i jest obsługiwana całodobowo przez kierowników komórek organizacyjnych WSSE w Kielcach.

Osoby obsługujące telefon alarmowy prowadzą szczegółowy rejestr wszystkich połączeń, z którego wynika, że w całym 2019 r. odebrano łącznie 5 połączeń dotyczących środków zastępczych.

Tematy rozmów z prowadzonego rejestru połączeń dotyczyły:

- informacji jak można pomóc osobie zażywającej dopalacze,
- informacji, iż w Internecie istnieją strony oferujące narkotyki, które należy zamknąć,
- możliwości leczenia uzależnień.

Należy podkreślić, że w każdym przypadku starano się udzielić fachowej porady i informacji.

4. Współpraca z innymi instytucjami

W ramach działań prowadzonych przez Państwową Inspekcję Sanitarną w zakresie egzekwowania ustawowego zakazu produkcji i wprowadzania do obrotu środków za-

stępnych, współpracowano z Komendami Policji, Prokuraturą, a także szpitalami.

W roku sprawozdawczym kontynuowano współpracę ze szpitalami w zakresie obowiązku informowania państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych o przypadkach hospitalizacji pacjentów z powodu zatruc środkami zastępczymi lub podejrzanych o takie zatrucia.

W 2019 r. sprawy dotyczące wprowadzania do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych przekazywane były Państwowej Inspekcji Sanitarnej przez Prokuraturę oraz Policję. Podkreślenia wymaga fakt stałej, bardzo dobrej współpracy z Policją. Współpraca z Policją polegała na przekazywaniu kserokopii dokumentacji zebranej w prowadzonych postępowaniach dotyczących wprowadzania do obrotu środków zastępczych, wzajemne przekazywanie informacji niezbędnych do prowadzenia postępowań, jak również uczestnictwo we wspólnie organizowanych działaniach profilaktycznych.

5. Działania profilaktyczne

W trosce o zdrowie publiczne, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego podejmowali w 2019 r. szereg inicjatyw o charakterze informacyjno – edukacyjnym, mających na celu przekazywanie wiedzy o zagrożeniach dla zdrowia lub życia ludzi spowodowanych zażywaniem tzw. „dopalaczy”, profilaktyki uzależnień oraz skali problemu dotyczącej zatruc środkami zastępczymi.

Adresatami tych działań byli przede wszystkim uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych oraz średnich, rodzice, nauczyciele, opiekunowie, a także wychowankowie domów dziecka czy też domów poprawczych i ich opiekunowie, uczestnicy wypożyczek zimowych i letnich oraz uczestnicy obozów.

Województwo świętokrzyskie	Liczba podjętych działań	Liczba odbiorców
Spotkania edukacyjne	190	11041
Imprezy prozdrowotne	9	2012
Konferencje	7	1047
Konkursy	7	306
Punkty informacyjno- edukacyjne	6	1927
Informacje do mediów	23	13440

Tabela 31. Działania profilaktyczne

W ramach podejmowanych inicjatyw prozdrowotnych, organizowano szkolenia, konferencje oraz spotkania edukacyjne, w trakcie których poza wykładami rozdawano materiały edukacyjne (ulotki, broszury), a także wyświetlano filmy o tzw. „dopalaczach” i profilaktyce uzależnień.

Internet – zamieszczenie na stronach internetowych PSSE informacji dotyczącej Przeglądu Małych Form Teatralnych pod hasłem „Dopalacze – ryzykujesz życiem”, informacji dotyczącej konferencji „Środki psychoaktywne w środowisku szkolnym – jak przeciwdziałać zagrożeniom?” oraz informacji „Jak rozmawiać z dzieckiem które podejrzewamy o zażywanie dopalaczy”. Zamieszczono także informacje promujące kampanię edukacyjno – profilaktyczną Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji „Narkotyki i dopalacze zabijają. Szkoda Ciebie na takie patoklimaty”.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Staszowie w lokalnej prasie zamieścił artykuł pt. „Dopalacze to narkotyki! Komunikat dla rodziców i opiekunów” oraz wspólnie z Powiatowym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli zorganizował występ aktorów z Teatru Krakowskiego „Kurtyna” z przedstawieniem profilaktycznym, podczas którego zostały przedstawione problemy związane z używaniem dopalaczy.

Organizowano prelekcje, emisję spotów, konferencje oraz imprezy promujące kampanię edukacyjno – profilaktyczną MSWiA pt. „Narkotyki i dopalacze zabijają. Szkoda Ciebie na takie patoklimaty”.

Poniżej określono wybrane wydarzenia, w których brał udział Oddział Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach wspólnie z Państwowymi Powiatowymi Inspektorami Sanitarnymi województwa świętokrzyskiego:

- konferencja szkoleniowa pt. „Środki psychoaktywne w środowisku szkolnym – jak przeciwdziałać zagrożeniom?”, która miała miejsce w siedzibie Wyższej Szkoły Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach. Patronatem honorowym wydarzenia był Świętokrzyski Kurator Oświaty. Adresatami konferencji byli nauczyciele, pedagodzy szkolni oraz przedstawiciele służb sanitarnych. Rozmawiano m.in. na temat zagrożeń wynikających z zażywania środków psychoaktywnych przez uczniów, przedstawiono diagnozę problemu uzależnień od tych środków w woj. święto-

krzyskim, kierunki zagrożeń oraz propozycje działań profilaktycznych,

- konferencja dla nauczycieli i pedagogów „Współczesne zagrożenia dzieci i młodzieży w wieku szkolnym”, która odbyła się w Sali Kameralnej Filharmonii Świętokrzyskiej im. Oskara Kolberga w Kielcach. Organizatorem konferencji było Polskie Towarzystwo Higieniczne Oddział w Kielcach we współpracy z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Kielcach. Podczas konferencji poruszano tematy dotyczące profilaktyki dopalaczy, profilaktyki tytoniowej, uzależnień od urządzeń elektronicznych, zdrowego żywienia i aktywności fizycznej,
- konkurs – w Wojewódzkim Domu Kultury w Kielcach odbył się Wojewódzki Przegląd Małych Form Teatralnych pt. „Dopalacze – ryzykujesz życiem” ukazujący problem stosowania substancji psychoaktywnych, tzw. „dopalaczy” widziany oczami młodzieży. Na scenie Wojewódzkiego Domu Kultury wystawiono 8 spektakli według autorskich scenariuszy z ośmiu szkół ponadpodstawowych województwa świętokrzyskiego. Przedstawienia miały charakter profilaktyczno - edukacyjny. Organizatorami przeglądu byli: Polskie Towarzystwo Higieniczne i Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny. W komisji konkursowej Przeglądu zasiadali: Władze Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Higienicznego w Warszawie, przedstawiciele Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach, przedstawiciel środowiska teatralnego w Kielcach, przedstawiciel Kuratorium Oświaty w Kielcach, przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego województwa świętokrzyskiego oraz przedstawiciel Świętokrzyskiego Centrum Onkologii w Kielcach,
- impreza edukacyjna „Noc biologów” – odbyła się w Instytucie Biologii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, której głównym celem było popularyzowanie nauk biologicznych i kierunków przyrodniczych. W ramach imprezy odbyły się różnorodne wykłady, pokazy i warsztaty. Przedstawiciele Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach odpowiadając na zaproszenie Uniwersytetu Jana Kochanowskiego zaprezentowali następujące tematy: „Wybrane choroby cywilizacyjne – od kleszczy po środki psychoaktywne”.

Wnioski:

1. Aktualnie po zamknięciu w czerwcu 2018 r. w woj. świętokrzyskim, w wyniku działań podjętych we współpracy z Prokuraturą i CBS dwóch sklepów mieszczących się w Kielcach i Ostrowcu Świętokrzyskim oferujących w sprzedaży środki zastępcze tzw. „dopalacze”, ich sprzedaż i dystrybucja przeniosła się do Internetu.
2. Należy podkreślić, iż w 2019 r. nastąpił znaczny spadek liczby zgłoszeń podejrzeń zatruc środków zastępczymi tzw. „dopalaczami” z 72 w 2018 r. do 21 w 2019 r. (w 2017 r. wystąpiły 124 tego typu przypadki).
3. Problem zażywania tzw. „dopalaczy” dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, a do złożoności problemu niewątpliwie przyczynia się niska cena środków zastępczych i ich łatwa dostępność za pośrednictwem portali internetowych, które najczęściej rejestrowane są poza granicami kraju.

IX. HIGIENA RADIACYJNA

1. Informacje ogólne

Państwowa Inspekcja Sanitarna szczebla wojewódzkiego prowadzi działalność w zakresie higieny radiacyjnej, tj. nadzór nad warunkami pracy i ochroną zdrowia pracowników zatrudnionych w jednostkach ochrony zdrowia stosujących aparaty rentgenowskie oraz jednostkach stosujących urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwości od 0 do 300 GHz w obszarze zastosowań medycznych i pozamedycznych.

Zajmuje się również ochroną populacji i środowiska przed zbędnym napromieniowaniem i skażeniami promieniotwórczymi.

Zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizowane są m.in. przez:

- kontrole medycznych pracowni rentgenowskich oraz urządzeń emitujących pola E-M w zastosowaniach medycznych i pozamedycznych,
- ocenę warunków pracy i narażenia populacji w oparciu o przeprowadzone pomiary dozymetryczne w otoczeniu aparatów rtg,
- wydawanie zezwoleń na uruchamianie lub stosowanie aparatów rentgenowskich do celów rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej, radioterapii powierzchniowej lub radioterapii schorzeń nienowotworowych oraz uruchamianie medycznej pracowni rentgenowskiej,
- wydawanie zgód na prowadzenie działalności związanej z narażeniem w celach medycznych, polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu rentgenodiagnostyki, radiologii zabiegowej lub diagnostyki związanej z podawaniem pacjentom produktów radiofarmaceutycznych,
- ocenę wyników pomiarów dawek indywidualnych osób zawodowo narażonych na promieniowanie jonizujące oraz prowadzenie postępowania wyjaśniającego w przypadku przekroczenia dawek granicznych promieniowania jonizującego i przy rozpoznawaniu chorób zawodowych, związanych z ekspozycją na promieniowanie jonizujące lub pole elektromagnetyczne,
- opiniowanie działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące w celach medycznych, polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu radioterapii i leczenia za pomocą produktów radiofarmaceutycznych,
- współdziałanie przy opiniowaniu dokumentacji projektowej nowo powstających lub modernizowanych pracowni rentgenowskich (w zakresie ochrony radiologicznej),
- realizacja zadań wynikających z zapisów ustawy Prawo atomowe i aktów wykonawczych związanych z wystąpieniem zdarzenia radiacyjnego na terenie województwa świętokrzyskiego,
- wykonywanie specjalistycznych testów kontroli jakości wyposażenia rentgenodiagnostycznego oraz testów w ramach bieżącego nadzoru,
- wykonywanie pomiarów dawek powierzchniowych dla pacjenta podczas realizacji radiologicznych procedur medycznych oraz ocena wyników pomiarów w odniesieniu do poziomów referencyjnych,
- wykonywanie pomiarów rozkładu pól elektromagnetycznych dla celów ochrony środowiska pracy oraz dla celów ochrony środowiska ogólnego,
- oznaczanie zawartości Cs-137 w produktach żywnościowych i w wodzie, w ramach placówki prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych oraz systemu bezpieczeństwa nad żywnością.

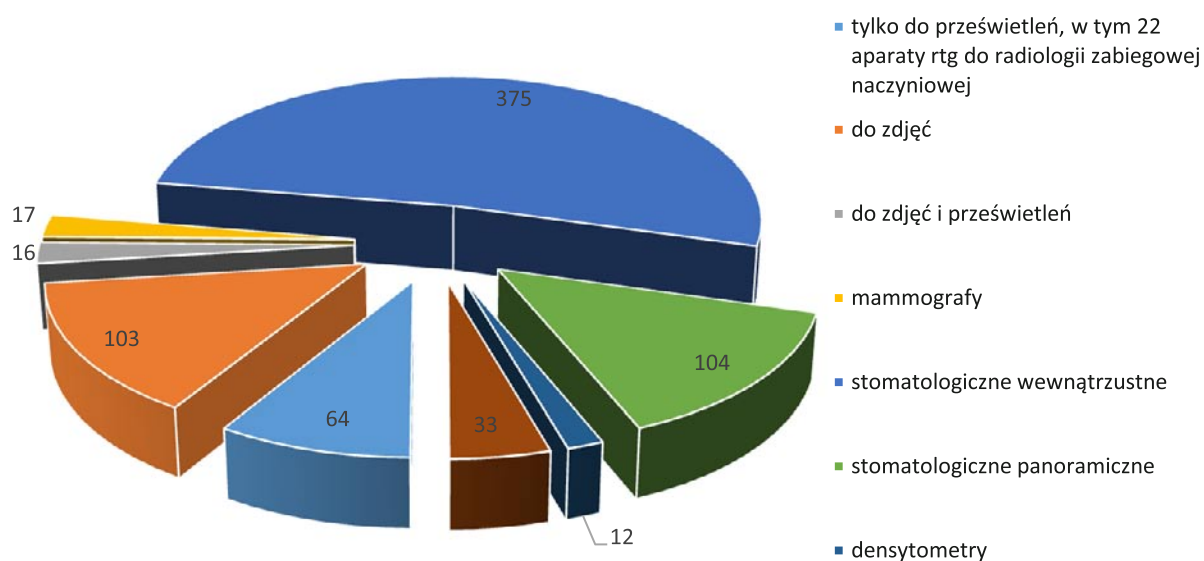
2. Ochrona radiologiczna w zakładach stosujących źródła promieniowania jonizującego

W 2019 r. w ochronie zdrowia, nadzorem objętych było 610 pracowni rentgenowskich, jednostek organizacyjnych bez pracowni stosujących aparaty rentgenowskie oraz ambulansów rtg (562 w 2018 r.). Przeprowadzono 108 kontroli pracowni rentgenowskich (104 w 2018 r.). Ogólna liczba osób zatrudnionych w kontakcie z promieniowaniem jonizującym w 2019 r. wynosiła 1793, z czego kontrolą dawek indywidualnych objętych było 1611, co stanowiło 89,8 % (w 2018 r. - 1733, kontrolą dawek indywidualnych objętych było 1551, co stanowiło 89,5%).

Klasyfikacja narażenia w 2019 r. była następująca: kategoria A – 240 osób, kategoria B – 1553 osoby (w 2018 r. klasyfikacja narażenia była następująca: kategoria A – 209 osób, kategoria B – 1524 osoby).

W roku 2019 r. nie zarejestrowano przekroczenia dawki granicznej dla osób zatrudnionych zawodowo w narażeniu na działanie promieniowania rentgenowskiego, w jednostkach będących pod nadzorem Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Podział źródeł promieniowania jonizującego objętych nadzorem na terenie województwa świętokrzyskiego przedstawia poniższy wykres.

Wykres 27. Rodzaje i liczba aparatów rtg objętych nadzorem w 2019 r.

3. Ochrona radiologiczna w pracowniach rentgenowskich

Podczas kontroli nadzorowanych jednostek stwierdzono nieprawidłowości wskazane w tabeli poniżej:

Występujące nieprawidłowości	Liczba stwierdzonych naruszeń obowiązujących wymogów prawnych
Osoby pracujące w narażeniu na działanie promieniowania jonizującego nie posiadają aktualnych orzeczeń lekarskich	6
Brak dokumentu potwierdzającego wykonanie przeglądu wentylacji mechanicznej/ klimatyzacji/ wentylacji grawitacyjnej	10
Dokumentacja ochrony radiologicznej (Program zapewnienia jakości, Instrukcja ochrony radiologicznej, Zakładowy plan postępowania awaryjnego) nie spełnia wymagań obowiązujących przepisów prawnych	8
U kobiet w okresie płodności w przypadku nierozpoznanej ciąży wykonywane są procedury z zakresu radiologii zabiegowej bez wykonania testu ciążowego, przeprowadzonego u pacjentki przed podjęciem decyzji o zabiegu	2
Brak nadzoru inspektora ochrony radiologicznej w pracowni rtg/ brak dokumentu potwierdzającego nadanie uprawnień inspektora ochrony radiologicznej	5
Ocena narażenia nie jest prowadzona zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi	4
Brak aktualnego przeglądu technicznego urządzenia radiologicznego/ przeglądy techniczne aparatury rtg nie są wykonywane	8
Brak testów odbiorczych (akceptacyjnych) po wymianie lampy rtg	1
Brak certyfikatów potwierdzających zdanie egzaminu po szkoleniu w dziedzinie ochrony radiologicznej pacjenta	8

W Gabinetach rtg umieszczono sprzęt u urządzenia niezwiązane z działaniem aparatu rentgenowskiego oraz z wykonywanymi procedurami radiologicznymi	1
Brak testów podstawowej oraz specjalistycznej kontroli jakości dla urządzeń pomocniczych (monitorów stosowanych do prezentacji obrazów medycznych i/lub drukarek stosowanych do tworzenia kopii cyfrowych obrazów medycznych)	6
Brak zezwolenia na uruchomienie i stosowanie aparatury rtg i/lub uruchomienie Pracowni rtg	2
Brak na stanie Pracowni rtg Instrukcji ochrony radiologicznej	3
Brak na stanie Pracowni rtg zbioru aktualnych przepisów prawnych z zakresu ochrony radiologicznej	1
Brak programu szkoleń z zakresu ochrony radiologicznej opracowanego przez kierownika jednostki organizacyjnej	1
Brak realizacji programu szkoleń z zakresu ochrony radiologicznej opracowanego przez kierownika jednostki organizacyjnej	11
Testy podstawowej kontroli jakości aparatury rtg nie są wykonywane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi	10
Testy specjalistycznej kontroli jakości aparatury rtg nie są wykonywane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi	1
Brak testów podstawowej kontroli jakości dla aparatury rtg	7
Brak testów specjalistycznej kontroli jakości dla aparatury rtg	4
Badania rtg nie są opisywane/nie dokonuje się opisów rutynowo dla wszystkich badań rtg wykonywanych w jednostce	8
W jednostce ochrony zdrowia nie zatrudnia się osoby posiadającej specjalistyczną wiedzę w zakresie fizyki medycznej	1
W dokumentacji medycznej pacjenta nie odnotowuje się fizycznych parametrów ekspozycji w sposób umożliwiający odtworzenie warunków badania i dawki, którą otrzymał pacjent	8
Badania rtg wykonuje się bez pisemnego skierowania	3
Badania rtg wykonuje się na podstawie skierowań, które nie spełniają wymogów obowiązujących przepisów prawa	5
Brak zapisów z wykonywanych testów podstawowej kontroli jakości dla aparatu rtg	1
Brak na stanie Pracowni rtg Zakładowego planu postępowania awaryjnego	3
Brak na stanie Pracowni rtg Programu zapewnienia jakości	3
Brak łączności wizualnej i/lub głosowej pomiędzy personelem wykonującym badania rtg a pacjentem	4
Nie stosuje się właściwych procedur radiologicznych objętych zgodą ŚPWIS na prowadzenie działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące w celach medycznych polegającej na udzieleniu świadczeń zdrowotnych z zakresu badań rentgenodiagnostycznych	1

Tabela 32. Nieprawidłowości występujące podczas kontroli w 2019 r. z zakresu ochrony radiologicznej

W 2019 roku wydano 106 decyzji zezwalających na uruchamianie i stosowanie aparatów rentgenowskich oraz uruchamianie pracowni rtg stosujących te aparaty, 7 zgód na prowadzenie działalności związanej z narażeniem w celach medycznych, 14 decyzji w związku z naruszeniem wymagań z zakresu ochrony radiologicznej, a także 7 kar pieniężnych zgodnie z dyspozycją art. 123 ust. 1 ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. – Prawo atomowe (w 2018 roku wydano 108 decyzji zezwalających na uruchamianie i stosowanie aparatów rentgenowskich oraz uruchamianie pracowni rtg stosujących te aparaty, 3 zgody na prowadzenie działalności związanej z narażeniem w celach medycznych, 14 decyzji w związku z naruszeniem wymagań z zakresu ochrony radiologicznej, a także 14 kar pieniężnych zgodnie z dyspozycją art. 123 ust. 1 ustawy Prawo atomowe).

W 2019 r. wydano 58 decyzji wygaszających dotyczących stosowania aparatów rtg oraz uruchomienia pracowni rtg (w 2018 roku wydano 34 decyzje wygaszające).

W 2019 r. Oddział Badań Higieny Radiacyjnej przeprowadził pomiary dozymetryczne promieniowania jonizującego w otoczeniu 51 aparatów rentgenowskich (57 w 2018 r.). W zakresie kontroli jakości przeprowadzono pomiary 52 aparatów rentgenowskich (109 w 2018 roku).

Ponadto, zaopiniowano 54 dokumentacje projektowe pracowni rtg w zakresie ochrony radiologicznej.

W tabeli poniżej przedstawiono rodzaje i liczbę badań/pomiarów promieniowania jonizującego i niejonizującego (rozkładu pól elektromagnetycznych) przeprowadzonych przez Oddział Badań Higieny Radiacyjnej.

RTG i promieniowanie jonizujące				
I.p.	Temat badania	Liczba aparatów przy których wykonano badania	Liczba wykonanych badań	Uwagi*
1.	Badanie parametrów fizycznych wyposażenia rentgenodiagnostycznego	57	794	Wszystkie wyniki testów pozytywne
2.	Pomiary dozymetryczne promieniowania rtg w otoczeniu aparatów rentgenowskich	64	700	-
3.	Pomiary powierzchniowych dawek wejściowych dla pacjenta podczas realizacji radiograficznych procedur medycznych	0	0	-
PEM				
I.p.	Temat badania	Liczba aparatów przy których wykonano badania	Liczba wykonanych badań	Uwagi
1.	Pomiary rozkładu PEM dla celów ochrony środowiska pracy	280	1203	-
2.	Pomiary rozkładu PEM dla celów ochrony środowiska ogólnego	0	0	-

* - w przypadku stwierdzonych przekroczeń podczas wykonywanych badań, jednostki są zobowiązane do niezwłocznego wprowadzenia działań korygujących

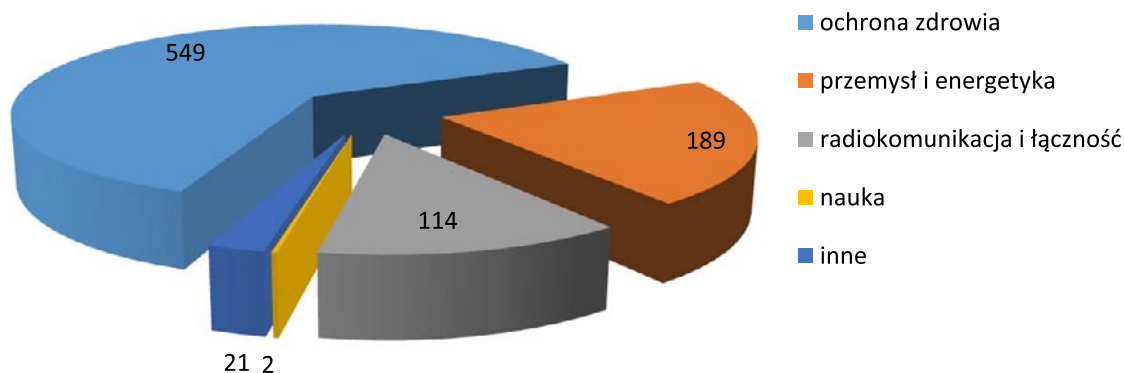
Tabela 33. Rodzaje i liczba przeprowadzonych badań/ pomiarów promieniowania jonizującego i niejonizującego (rozkładu pól elektromagnetycznych)

4. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi o częstotliwości w zakresie 0 Hz - 300 GHz

W 2019 roku objęto kontrolą 55 zakładów z 318 zakładów będących w ewidencji (w 2018 r. - 56 z 317). Liczba zewidencjonowanych urządzeń wynosiła 875 – bez uwzględnienia liczby nadajników stacji bazowych telefonii komórkowych oraz innych urządzeń pracujących

w systemie bezobsługowym (w 2018 r. – 874). Liczba skontrolowanych urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne w zakresie 0-300 GHz w 2019 r. wynosiła 173 (177 w 2018 r.).

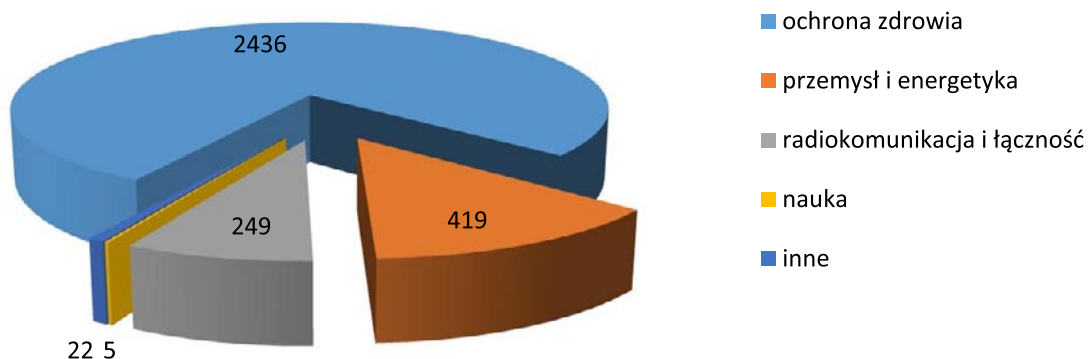
Liczba zewidencjonowanych urządzeń obejmujących 2019 r. i dziedziny zastosowań przedstawiono na wykresie poniżej.

Wykres 28. Liczba zewidencjonowanych urządzeń i dziedziny zastosowań

Liczba osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne zewidencjonowanych w 2019 r. wynosiła 3131 (3073 w 2018 r.), z czego

w ochronie zdrowia – 2436, w przemyśle i energetyce – 419, w radiokomunikacji i łączności – 249, w nauce – 5, w innych – 22.

Wykres 29. Liczba osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne

Podczas kontroli nadzorowanych jednostek w zakresie przestrzegania zasad bhp przy stosowaniu urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne o częstotliwości

w zakresie 0-300 GHz stwierdzono następujące nieprawidłowości (tabela poniżej):

Występujące nieprawidłowości	Liczba stwierdzonych naruszeń obowiązujących wymogów prawnych
Brak oceny poziomu narażenia na pole elektromagnetyczne	4
Brak oceny zagrożeń elektromagnetycznych w miejscach narażenia	5
Nie oznakowano źródła pola e-m zgodnie z normami PN-T-06260:1974 lub PN-EN ISO 7010:2012/ nie oznakowano zasięgu pola-EM stref ochronnych	5
Brak Rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowisku pracy oraz brak Karty badań i pomiarów czynników szkodliwych	4
Brak programu szkoleń z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy spełniającego wymogi obowiązujących przepisów prawnych	2
W skierowaniach na badania lekarskie nie uwzględniono informacji dot. charakterystyki PEM i poziomu narażenia w przestrzeni pracy dostępnej dla pracownika	1
Brak aktualnych pomiarów rozkładu pól elektromagnetycznych w przestrzeni pracy	3

Brak Programu stosowania środków ochronnych, zapobiegających możliwości przekroczenia limitów GPO oraz wystąpienia bezpośrednich i pośrednich zagrożeń EM	5
Brak aktualnych przeglądów technicznych dla urządzeń emitujących pole e-m	1
Pracownicy nie zostali przeszkoleni w zakresie bhp przy pracy w polu elektromagnetycznym odpowiednio do rodzaju wykonywanej pracy	1

Tabela 34. Nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne w zakresie 0 Hz – 300 GHz

5. Pomiary skażeń promieniotwórczych

W 2019 r. wykonywano metodą spektrometryczną pomiary zawartości Cs-137 w produktach rolno-spożywczych i w wodzie, w ramach placówki podstawowej prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych oraz w ramach systemu bezpieczeństwa nad żywnością. Przeprowadzono 40 oznaczeń zawartości Cs-137 - głównie próbek żywno-

ściowych i wody (39 w 2018 r.). Żadna ze zmierzonych prób nie została zakwestionowana pod względem zawartości Cs-137 zgodnie z dopuszczalnymi poziomami zawartości Cs-137 obowiązującymi w UE.

Wyniki oznaczeń Cs-137 badanych próbek w ramach placówki prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych przedstawiono w tabeli poniżej.

l.p.	Rodzaj próbki (produkt)		Liczba wykonanych oznaczeń Cs-137		Liczba oznaczeń w których przekroczona była norma	Podać przedział w jakim mieściły się wyniki oznaczeń w Bq/kg (Bq/l)
			z nadzoru	na zlecenie		
1.	Mleko	płynne lub w proszku	7	0	0	poniżej 0,40 – 0,80
2.	Mięso	wołowina lub wieprzowina	6	0	0	poniżej 0,40 – 0,80
3.	Ryby	ryby słodkowodne lub ryby morskie	4	0	0	poniżej 0,40 – poniżej 0,80
4.	Drób	-	4	0	0	poniżej 0,40 – poniżej 0,80
5.	Jaja	-	4	0	0	poniżej 0,40 - poniżej 0,80
6.	Zboża	pszenica lub żyto	1	0	0	poniżej 0,40
7.	Ziemniaki	-	1	0	0	poniżej 0,40
8.	Warzywa	kapusta lub marchew lub buraki	1	0	0	poniżej 0,80
9.	Owoce	jabłka	1	0	0	poniżej 0,40
10.	Woda wodociąg	-	4	0	0	poniżej 0,040
11.	Woda powierzh.	rzeka lub jezioro	2	0	0	poniżej 0,040
12.	Środki żywienia zwierząt	pasze zielone	1	0	0	poniżej 0,40
13.	Grzyby świeże	podgrzybek, pieprznik jadalny	2	0	0	31,18 - 53,84
14.	Grzyby suszone	-	0	0	-	-
15.	Produkty mleczne	-	0	0	-	-
16.	Grzyby mrożone	pieprznik jadalny	1	0	0	21,74
17.	Warzywa	pomidor	1	0	0	poniżej 0,40

Tabela 35. Wyniki oznaczeń Cs-137 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty żywnościowe wykonane w ramach placówki pomiaru skażeń promieniotwórczych

Wnioski:

1. W związku z działalnością kontrolną prowadzoną przez pion higieny radiacyjnej na terenie województwa świętokrzyskiego w 2019 r. stwierdzono nieprawidłowości dotyczące jednostek ochrony zdrowia, wynikające z niespełnienia wymogów obowiązujących przepisów prawnych z zakresu ochrony radiologicznej zawartych w ustawie z dnia 29 listopada 2000 r. – Prawo atomowe oraz w aktach wykonawczych, wydanych na jej podstawie.
2. Podobnie jak w ubiegłych latach, nie zanotowano przypadków nadmiernego zagrożenia zdrowia osób zatrudnionych przy obsłudze aparatury rtg.
3. Nie odnotowano istotnego zagrożenia zdrowia w przypadku osób obsługujących urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne w zakresie 0-300 GHz.
4. W 2019 r. wykonywano badania zawartości Cs-137 w produktach żywnościowych, wody do spożycia, wody powierzchniowej oraz pasz. Badania te wykonywano w ramach placówki podstawowej, prowadzącej pomiary skażeń promieniotwórczych oraz w ramach systemu bezpieczeństwa nad żywnością. Podobne analizy mogą być również wykonywane na wypadek zdarzeń radiacyjnych. Żadna ze zmierzonych prób nie została zakwestionowana pod względem zawartości Cs-137 zgodnie z dopuszczalnymi poziomami zawartości Cs-137 obowiązującymi w UE.
5. Na terenie woj. świętokrzyskiego nie miało miejsca żadne zdarzenie radiacyjne, rozumiane jako sytuacja związana z zagrożeniem, wymagająca podjęcia pilnych działań w celu ochrony pracowników lub ludności.
6. W 2020 r. zadania pionu higieny radiacyjnej będą realizowane zgodnie z zasadniczymi zamierzeniami oraz harmonogramem nadzoru nad obiektami, w tym m.in.
 - kontynuowana będzie kontrola jednostek zdrowia w zakresie ochrony radiologicznej, w celu zwiększenia jakości świadczonych usług zdrowotnych,
 - prowadzone będą akcje informacyjne związane ze zmianami w przepisach prawnych dot. wykonywania działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące.

X. OCENA STANU SANITARNEGO PLACÓWEK DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

1. Informacje ogólne

Działalność i kompetencje Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie Higieny Dzieci i Młodzieży obejmuje sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego nad przestrzeganiem przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczące:

- stanu sanitarno – higienicznego i technicznego placówek oświatowo – wychowawczych i opiekuńczych,
- higieny procesu nauczania,
- warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach,
- warunków do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania,
- nadzoru nad warunkami wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży.

W roku 2019 Państwowa Inspekcja Sanitarna nadzorowała 1467 placówek przeznaczonych dla dzieci i młodzieży, w tym m.in. placówki edukacyjne (przedszkola i szkoły), opiekuńczo-wychowawcze (m.in. żłobki i domy dziecka), pracy pozaszkolnej i inne, np. bursy i internaty, domy studenckie oraz ośrodki specjalne oraz 505 placówek wypoczynku.

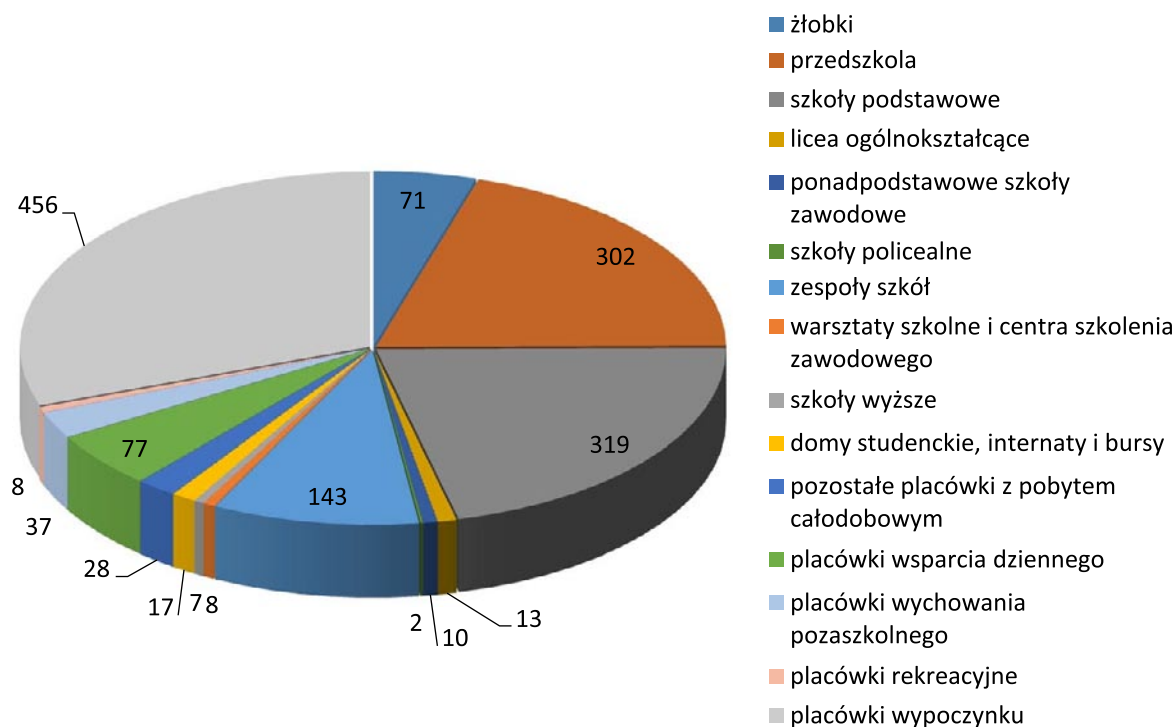
W liczbie tej mieściło się 685 szkół wszystkich typów, w tym 409 szkół podstawowych, 33 licea ogólnokształcące, 13 szkół zawodowych ponadpodstawowych, 3 szkoły policealne, 9 szkół specjalnych oraz 218 zespołów szkół, w ramach których funkcjonowały placówki różnych typów, w tym szkoły specjalne (8). Ponadto nadzorem objętych było 81 żłobków i klubów dziecięcych oraz 385 przedszkoli.

2. Nadzór nad warunkami sanitarnymi w placówkach dla dzieci i młodzieży

W ramach nadzoru nad warunkami sanitarno-higienicznymi placówek dla dzieci i młodzieży pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2019 roku przeprowadzili 2284 kontrole, w tym 1826 w placówkach stałych. Skontrolowano 1046 placówek stałych i 456 placówek wypoczynku, z których korzystało łącznie 164427 osób, w tym 146522 uczniów szkół wszystkich typów (szkoły podstawowe, licea, szkoły ponadpodstawowe zawodowe, szkoły specjalne) oraz 17905 uczestników wypoczynku w skontrolowanych turnusach. Kontrole przeprowadzone były w sposób planowy, jedynie nieznaczny odsetek (30 kontroli - 1,3%) stanowiły kontrole o charakterze interwencyjnym, tj. podjęte w rezultacie zgłoszenia podejrzenia, iż w placówce nie zapewniono dzieciom i młodzieży bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu. Ilość kontroli w poszczególnych placówkach obrazuje wykres obok.

3. Stan sanitarny budynków, w których funkcjonują placówki dla dzieci i młodzieży

W wyniku kontroli prowadzonych w 2019 r. stwierdzono, iż ogółem nieprawidłowości dotyczyły 84 skontrolowanych placówek (8% skontrolowanych). Uchybienia dotyczące zarówno stanu higieniczno-sanitarnego, jak i technicznego obiektu, w którym mieści się placówka dla dzieci i młodzieży stwierdzono w 65 obiektach, podczas gdy 12 skontrolowanych placówek było w niewłaściwym stanie sanitarno-higienicznym, natomiast 7 w złym stanie technicznym.

Wykres 30. Placówki oświatowo-wychowawcze oraz placówki wypoczynku skontrolowane w 2019 r.

4. Zaplecze sanitarne placówek dla dzieci i młodzieży oraz warunki do utrzymania higieny osobistej

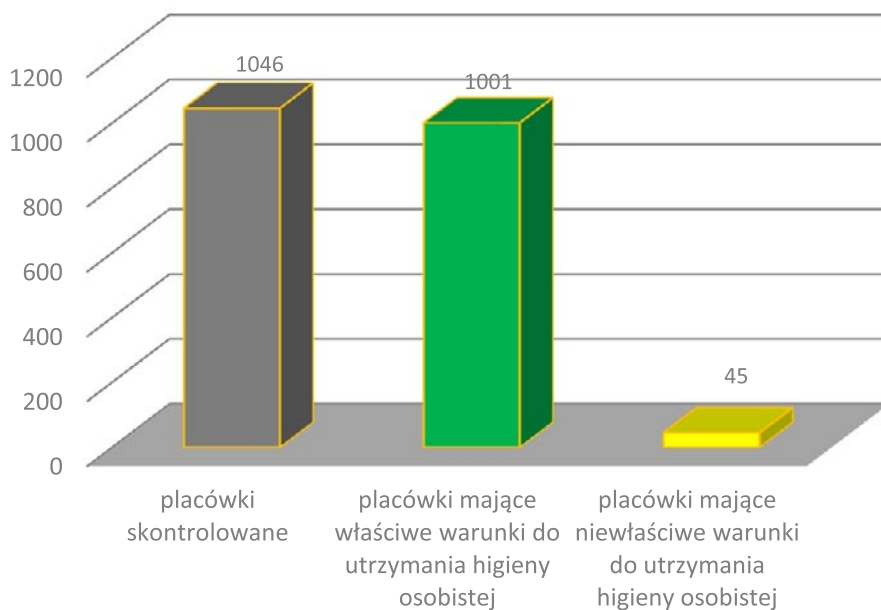
Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w trakcie kontroli placówek dla dzieci i młodzieży odnotowali, iż 98,75% placówek podłączono do sieci wodociągowej, z własnego ujęcia wody korzystało 13 (1,2%) placówek, natomiast z 212 (20,3%) odprowadzano nieczystości do zbiornika bezodpływowego, a 62 placówek było podłączonych do własnej oczyszczalni ścieków.

W 6 obiektach (0,5%) nie zapewniono zgodnego z przepisami standardu dostępności do urządzeń sanitarnych (ponadnormatywna liczba uczniów w obiekcie).

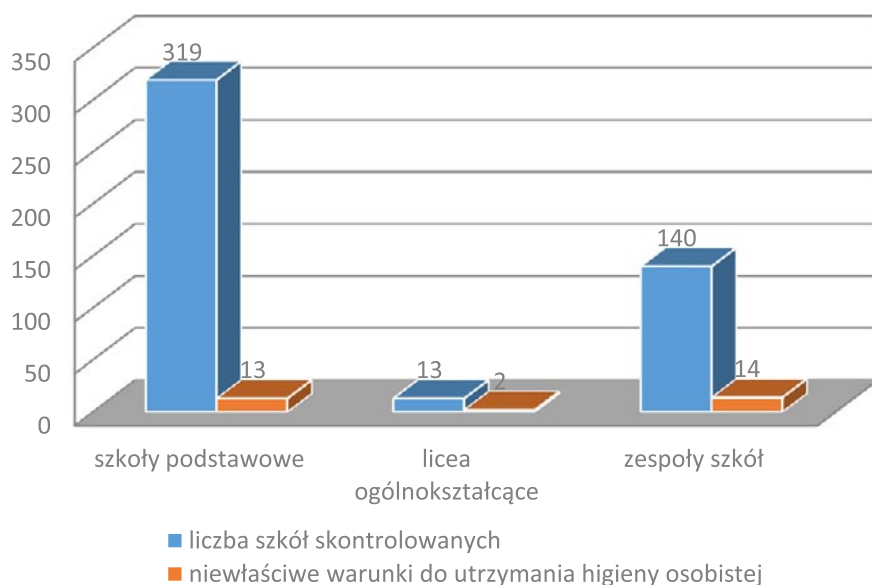
Niewłaściwe warunki do utrzymania higieny osobistej stwierdzono w 45 placówkach (4,3%). Spośród placówek, w których stwierdzono niewłaściwe warunki do utrzymania higieny osobistej (45), wszystkie posiadały urządzenia sanitarne w złym stanie technicznym. Nie stwierdzono obiektów z ustępami zewnętrznymi.

Skontrolowano również szkoły pod względem realizacji obowiązku zapewnienia ciepłej bieżącej wody przy wszystkich umywalkach. Pomimo znacznej poprawy, w ostatnich latach w 2 obiektach nie wywiązano się z ww. obowiązku.

W 21 placówkach wydano zalecenia pokontrolne oraz nałożono 7 mandatów karnych w zakresie warunków do utrzymania higieny osobistej.

Wykres 31. Warunki do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania

Wykres 32. Warunki do utrzymania higieny osobistej w poszczególnych typach szkół

5. Ergonomia wyposażenia placówek dla dzieci i młodzieży

W placówkach przeznaczonych dla dzieci i młodzieży organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podczas kontroli poddają ocenie dostosowanie mebli do wysokości ciała uczniów/przedszkolaków. W 78,4% skontrolowanych placówek zapewniono możliwość korzystania z mebli dostosowanych do wysokości ciała dzieci.

Uchybienia stwierdzono na 303 stanowiskach w 87 oddziałach w 40 placówkach (przedszkola i szkoły).

6. Zapewnienie miejsca na podręczniki i przybory szkolne

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach wprowadziło obowiązek zapewnienia uczniom miejsca na pozostawienie w placówce podręczników i przyborów szkolnych w celu odciążenia plecaków szkolnych.

Z obowiązku tego w pełni wywiązało się 100 % szkół (zapewniając możliwość zostawienia podręczników i przyborów szkolnych uczniom wszystkich klas).

Pomimo możliwości pozostawiania zeszytów, podręczników i przyborów w szkole uczniowie zmuszani są zabierać je do domu ze względu na potrzebę nauki, przygotowania się do szkoły na kolejny dzień oraz odrabiania zadanych prac domowych. Samo zapewnienie miejsca na pozostawienie podręczników w szkole nie rozwiązuje problemu ciężkich plecaków, potrzebne są jeszcze inne rozwiązania dotyczące systemu nauczania.

7. Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego

W trosce o bezpieczny i higieniczny pobyt dzieci i młodzieży w szkołach, kontrole obejmowały również warunki sanitarno-higieniczne, w których są prowadzone zajęcia wychowania fizycznego. Ocenie poddano m. in. posiadaną przez placówki infrastrukturę sportową oraz stan sanitarno-techniczny zaplecza sportowego.

Z pełnej infrastruktury sportowej, tj. szkolnego zespołu sportowego z boiskiem (w skład którego wchodzi sala gimnastyczna, sala rekreacyjna oraz pomieszczenia pomocnicze, w tym szatnie, natryski) korzystać mogli uczniowie w 36,4% szkół, 2,4% szkół posiadało tzw. zespół sportowy bez boiska. Stwierdzono, iż 0,8% szkół posiadało wyłącznie salę gimnastyczną, natomiast 6,5% placówek wyłącznie boisko.

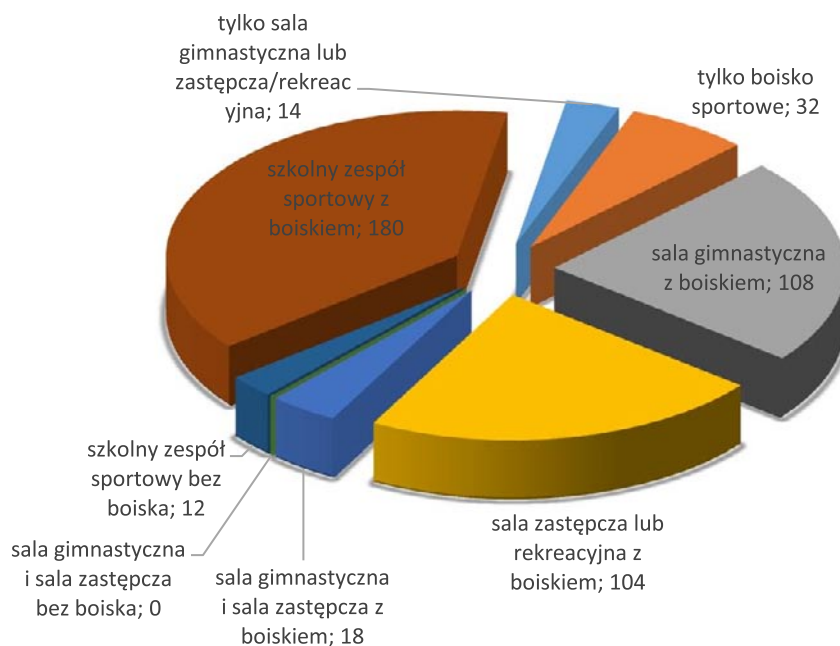
Odnotowano, że niezależnie od posiadanej infrastruktury sportowej, zajęcia wychowania fizycznego na korytarzach odbywały się w 8,3% szkół. Całkowity brak zaplecza sportowego stwierdzono w przypadku 5,3% placówek.

Tylko w 1 (0,5%) szkole na 192 posiadające natryski, uczniowie korzystali z nich po każdych zajęciach sportowych, natomiast w 8,3% sporadycznie, w 54,2% placówek umożliwiono korzystanie z natrysków po dodatkowych zajęciach sportowych.

W 71 (39,9%) szkołach, mimo posiadania czynnych natrysków, nie były one używane. W żadnej placówce nie stwierdzono zamkniętych natrysków z powodu złego stanu technicznego, w tym braku ciepłej bieżącej wody.

Rodzaj placówki		Liczba placówek		STAN POSIADANIA INFRASTRUKTURY DO PROWADZENIA ZAJĘĆ WF										
				Liczba placówek posiadających:										
		w ewidencji	skontrolowanych	tylko				salę(e) zastępczą (e) / rekreacyjną(e)	salę(e) gimnastyczną(e) z boiskiem	salę (e) zastępczą (e) / rekreacyjną (e) z boiskiem	salę(e) gimnastyczną (e) i salę(e) zastępczą(e) / rekreacyjną(e)		szkolny zespół sportowy	
				salę(e) gimnastyczną(e)	salę(e) zastępczą(e) / rekreacyjną(e)	boisko(a) sportowe	z boiskiem				z boiskiem	bez boiska	z boiskiem	bez boiska
Szkoly funkcjonujące samodzielnie	szkoly podstawowe	1	409	319	2	6	28	83	83	13	0	96	3	
	licea ogólnokształcące i uzupełniające	2	33	13	0	0	0	1	2	1	0	5	3	
	ponadpodstawowe	3	13	10	0	0	0	0	3	0	0	0	0	
	szkoly specjalne	4	9	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	
	szkoly policealne	5	3	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	
Zespoły szkół		6	218	140	0	3	4	22	16	4	0	78	4	
w tym specjalne		7	8	4	0	2	1	0	0	0	0	0	0	
Szkoly wyższe		publiczne	8	3	3	0	0	0	1	0	0	0	2	
		niepubliczne	9	8	4	0	0	0	1	0	0	0	0	
Razem:		10	11	4	0	0	0	2	0	0	0	0	2	
OGÓLEM		11	696	494	4	10	32	108	104	18	0	180	12	

Tabela 36. Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach na terenie województwa świętokrzyskiego w 2019 r.

Wykres 33. Rodzaj posiadanej infrastruktury do prowadzenia zajęć wf w placówkach oświatowo-wychowawczych

Szkoły podstawowe:

Na 319 skontrolowanych szkół podstawowych, w 99 placówkach czynne były natryski z bieżącą ciepłą wodą, z czego:

- 4 z natryskami używanymi sporadycznie po zajęciach wf,
- 53 z natryskami używanymi tylko po dodatkowych zajęciach sportowych,
- 42 z natryskami czynnymi, ale nieużywanymi.

W 32 skontrolowanych placówkach zajęcia wf odbywały się na korytarzach niezależnie od posiadanej infrastruktury. Część szkół prowadziła zajęcia wf poza placówką, w tym możliwość korzystania z basenu posiadało 103 szkół, z hali sportowej - 8 szkół, z siłowni lub fitness klubu - 3 szkoły, z boiska/stadionu sportowego – 12 szkół, z sali gimnastycznej - 4 szkoły.

Licea ogólnokształcące:

Na 13 skontrolowanych liceów, 8 placówek posiadało natryski czynne z bieżącą ciepłą wodą, z czego:

- 4 z natryskami używanymi sporadycznie po zajęciach wf,
- 2 z natryskami używanymi tylko po dodatkowych zajęciach sportowych,
- 2 z natryskami czynnymi, ale nieużywanymi.

W skontrolowanych placówkach zajęcia wf nie były prowadzone na korytarzach. Część szkół prowadziła zajęcia wf poza placówką, w tym możliwość korzystania z basenu posiadały 3 szkoły, siłowni lub fitness klubu - 1 szkoła, z boiska/stadionu sportowego – 1 szkoła, z sali gimnastycznej i hali sportowej posiadała - 1 szkoła.

Ponadpodstawowe szkoły zawodowe:

Spośród 10 skontrolowanych ponadgimnazjalnych szkół zawodowych, żadna placówka nie posiadała natrysków.

W skontrolowanych placówkach zajęcia wf nie były prowadzone na korytarzach. Część szkół prowadziła zajęcia wf poza placówką, w tym 4 miały możliwość korzystania z sali gimnastycznej, 4 z hali sportowej, 3 z basenu, 5 z boiska/stadionu sportowego, a 2 z siłowni lub fitness klubu.

Szkoły specjalne:

Na 3 skontrolowane szkoły, żadna placówka nie posiadała natrysków.

W skontrolowanych placówkach zajęcia wf nie były prowadzone na korytarzach.

Szkoły policealne:

Na 2 skontrolowane szkoły, 1 placówka posiadała natryski czynne, ale nieużywane.

W skontrolowanych placówkach zajęcia wf nie były prowadzone na korytarzach.

Zespoły szkół:

Na 140 skontrolowanych zespołów szkół, 82 placówki posiadały natryski czynne z bieżącą ciepłą wodą, z czego:

- 1 z natryskami używanymi zawsze po zajęciach wf,
- 6 z natryskami używanymi sporadycznie po zajęciach wf,
- 49 z natryskami używanymi tylko po dodatkowych zajęciach sportowych,
- 26 z natryskami czynnymi, ale nieużywanymi.

W 9 skontrolowanych placówkach zajęcia wf były prowadzone na korytarzach. Część szkół prowadziła zajęcia wf poza placówką, w tym możliwość korzystania z basenu posiadało 51 szkół, z hali sportowej – 13 szkół, z siłowni lub fitness klubu - 6 szkół, z boiska/stadionu sportowego – 8 szkół oraz z sali gimnastycznej – 2 szkoły.

8. Rozkład zajęć oraz organizacja czasu pobytu w szkole

Na właściwy rozwój ucznia wpływa między innymi organizacja procesu nauczania i wychowania w szkołach, zwłaszcza planowanie nauki i odpoczynku.

Higieniczny plan zajęć powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia.

W ramach nadzoru nad higieną procesu nauczania kontrolowano tygodniowe rozkłady zajęć lekcyjnych. Na 319 skontrolowanych szkół podstawowych, nieprawidłowości odnotowano w 3 szkołach oraz na 140 skontrolowanych zespołów szkół uchybienia stwierdzono w 3 placówkach. Ponadto skontrolowano 13 liceów ogólnokształcących oraz 10 ponadgimnazjalnych szkół zawodowych, gdzie uchybień nie stwierdzono.

9. Warunki pobytu dzieci 6-letnich w szkole i przedszkolu

W ramach nadzoru nad higieną procesu nauczania oceniono warunki pobytu dzieci w wieku 6 lat podczas pierwszego roku nauczania. Ogółem oceniono 80,3% placówek, w których zorganizowano nauczanie dla dzieci 6-letnich w tzw. zerówce. Niewystarczającą infrastrukturę posiadały 72 placówki (8,6%), w tym najczęściej dotyczyło to:

- braku możliwości wydzielenia ciągów komunikacyjnych tak, by nie krzyżowały się z drogami komunikacyjnymi starszych dzieci (88,9%),
- zbyt małej powierzchni sal dla dzieci (5,6%),
- braku możliwości dożywiania dzieci podczas pobytu w szkole (9,7%).

10. Warunki sanitarne zorganizowanych form wypoczynku dzieci i młodzieży

W 2019 roku z wypoczynku letniego i zimowego skorzystało 17 840 dzieci i młodzieży w 456 placówkach.

Podczas kontroli sanitarnych wypoczynku stwierdzono, iż w 3 obiektach nie były zapewnione właściwe warunki sanitarno-higieniczne. Dożywianie w placówkach wypoczynku dzieci i młodzieży w miejscu zamieszkania prowadzono w 87 obiektach. Nie wydano decyzji administracyjnych o zamknięciu całości lub części obiektu, w którym odbywał się wypoczynek.

11. Żłobki

Pod bieżącym nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajduje się 81 żłobków i klubów malucha. W 2019 roku złożono 23 wnioski o wydanie opinii sanitarnej na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych dotyczących żłobków i klubów dziecięcych. Wszystkie placówki otrzymały pozytywną opinię.

12. Postępowanie administracyjne

Państwowa Inspekcja Sanitarna nadzorując warunki w placówkach oświatowo – wychowawczych egzekwuje realizację prawnych wymogów dotyczących zapewnienia odpowiednich warunków higieniczno-sanitarnych oraz technicznych m.in. stanu sanitarno-technicznego budynków, higieny procesu nauczania, warunków sanitarno-higienicznych wypoczynku. Wydawane są zalecenia pokontrolne oraz prowadzone są postępowania administracyjne i administracyjno-egzekucyjne.

W roku 2019 wydano 234 decyzje administracyjne nakazujące zapewnienie właściwych warunków techniczno-sanitarnych, z czego wyegzekwowano 194 (w tym 120 z lat ubiegłych). Ponadto nałożono 18 mandatów karnych na łączną kwotę 1550 złotych. Wystawiono 49 wystąpień pokontrolnych. Wydano 231 decyzji płatniczych oraz 5 tytułów wykonawczych.

Wnioski:

1. Zdecydowana większość nadzorowanych placówek oświatowo – wychowawczych zapewniła w 2019 r. bezpieczne i higieniczne warunki nauczania, wychowania i opieki dzieciom i młodzieży.
2. W roku 2019 nieprawidłowości w zakresie stanu higienicznego oraz technicznego obiektu odnotowano w 84 (8%) skontrolowanych placówkach, podczas gdy w 2018 r. stwierdzono je w przypadku 135 (13%) placówek.
3. Podczas kontroli sanitarnych zwracano uwagę na warunki do utrzymania higieny osobistej, w tym brak dostępu do bieżącej ciepłej wody przy wszystkich umywalkach w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych.
4. W 2019 r. w 48 szkołach wydano decyzje administracyjne w zakresie poprawy warunków do utrzymania higieny osobistej, natomiast w 2018 roku takich decyzji wydano 30.
5. Nadal aktualnym problemem są niedostateczne warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach (np. niedostateczna liczba pełnowymiarowych sal gimnastycznych z zapleczem, prowadzenie zajęć na korytarzu). Zastrzeżenia budzi również fakt, że szkoły, które posiadają pełną infrastrukturę do prowadzenia zajęć sportowych i czynne natryski nie umożliwiają uczniom korzystania z nich po zajęciach sportowych.
6. Dalszej poprawy wymaga w części placówek zagospodarowanie i urządzenie boisk sportowych oraz placów rekreacyjnych, łącznie z placami zabaw, a także utrzymanie ich w pełnej sprawności użytkowej. Niewłaściwy mikroklimat w pomieszczeniach dla uczniów (brak wentylacji w pomieszczeniach) jest nadal problemem, głównie placówek funkcjonujących w starych budynkach.
7. W dalszym ciągu opieka medyczna w placówkach nauczania i wychowania jest niewystarczająca ze względu na brak stałej, całodziennej opieki pielęgniarskiej

oraz opieki stomatologicznej. Wobec zagrożeń i problemów zdrowotnych wśród dzieci i młodzieży konieczne jest podjęcie działań zmierzających do zapewnienia gabinetów profilaktycznej opieki zdrowotnej na terenie szkół oraz zapewnienie całodziennej obecności pielęgniarki szkolnej.

8. Podczas oceny warunków sanitarno-higienicznych dla dzieci w oddziałach „zerowych” stwierdzono, iż dużym problemem jest brak odpowiedniej infrastruktury do ich funkcjonowania (72 placówki), tj.:
- brak możliwości wydzielenia ciągów komunikacyjnych tak, by nie krzyżowały się z drogami komunikacyjnymi starszych uczniów,
 - zbyt mała powierzchnia sal,

- brak możliwości dożywiania dzieci podczas pobytu w szkole.

Pomimo przeprowadzanych w budynkach oświatowych prac remontowych i modernizacyjnych, stan sanitarno-higieniczny i techniczny wielu placówek oświatowo-wychowawczych nadal wymaga poprawy. W wyniku prowadzonego nadzoru stwierdzono problem braku środków finansowych, którymi dysponują placówki, na poprawę warunków technicznych (remonty, prace konserwatorskie, wymianę wyposażenia). Pomimo tego placówki oświatowo-wychowawcze są stopniowo doposażane np. poprzez zakup mebli, pomocy dydaktycznych, tablic interaktywnych posiadających odpowiednie certyfikaty zgodności lub atesty.

XI. ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

1. Ogólna charakterystyka działalności

Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny w strukturze Państwowej Inspekcji Sanitarnej wykonuje zadania o charakterze profilaktycznym na różnych etapach procesu inwestycyjnego, zmierzające do szeroko pojętej ochrony

zdrowia ludzi. Zadania te polegają na kontroli przestrzegania wymagań higienicznych i zdrowotnych w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego, lokalizacji inwestycji oraz jej realizacji do zakończenia i odbioru. Dane liczbowe dotyczące działalności w dziedzinie nadzoru zapobiegawczego w 2019 r. przedstawiono poniżej.

Lp.	Liczba zajętych stanowisk	PPIS	ŚPWIS	Rzeczoznawcy	Ogółem
Strategiczne oceny oddziaływania na środowisko					
1.	Uzgodnienie dot. odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	8	55	-	63
2.	Uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko	49	5	-	54
3.	Opiniowanie projektu dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko	52	7	-	59
4.	Opinie o projektach m.p.z.p. i s. u. i k. z. p.	5	70	-	75
Oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko					
5.	Opinia co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby - co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	279	7	-	286
6.	Wydanie opinii w sprawie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	15	0	-	15
7.	Wydanie opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach	38	1	-	39
8.	Wydanie opinii przed wydaniem postanowienia przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia	2	0	-	2
9.	Uzgodnienie dokumentacji projektowej, koncepcji itp.	323	1	594	918
10.	Zastosowanie rozwiązań innych niż określone w obowiązujących przepisach prawa, w tym w zakresie warunków technicznych	0	112	-	112
11.	Opinie o projektach planów remediacji	0	0	-	0
12.	Opinie o projektach planów rewitalizacji	0	0	-	0
13.	Uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektu budowlanego	575	35	-	610
14.	Sprzeciw na użytkowanie obiektu (I instancja)	0	0	-	0
15.	Sprzeciw na użytkowanie obiektu (II instancja)	0	0	-	0
16.	Innych spraw	354	149	-	503
Razem 1 - 16		1700	442	594	2736
17.	Decyzje opłatowe I instancja /II instancja	687	42	-	729
Kontrole – wizje lokalne					
18.	Ogółem	705	42	-	747
19.	w tym: obiektów w trakcie budowy	47	1	-	48
20.	Liczba spraw przejętych od PPIS przez PWIS	0	0	-	0
21.	Skargi do WSA	0	0	-	0

Tabela 37. Liczba stanowisk, kontroli, odbiorów, zażaleń, sprzeciwów – 2019 r.

2. Szczegółowa działalność w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego

Przedmiotem działalności zapobiegawczego nadzoru sanitarnego w 2019 r. było w szczególności uzgadnianie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych oraz wydawanie opinii dot.:

- projektów planów zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miast i gmin,
- dokumentacji projektowych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- odbiorów obiektów budowlanych.

Uczestniczono również w postępowaniach na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć w trybie ustawy z dnia 03.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz udzielano odstępstw od przepisów warunków techniczno-budowlanych i bhp. Zapobiegawczy nadzór sanitarny sprawowali także rzeczoznawcy do spraw sanitarnohigienicznych. W ostatnich latach zaobserwowano zainteresowanie gmin w kierunku zmiany polityki przestrzennej i dostosowanie jej do obowiązujących wymogów. Organy administracji samorządowej sporządzają studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a na ich podstawie opracowują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. W wielu przypadkach zmiany istniejącego zagospodarowania terenu dotyczyły przekształcenia terenów pod projektowane obiekty infrastruktury komunalnej oraz komunikacyjnej, co związane było z możliwością wykorzystania środków finansowych Unii Europejskiej.

Państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni zaopiniowali 7 projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów przejściowych. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zaopiniował 70 projektów tych dokumentów.

Podstawą do wydania przedmiotowych opinii o projektach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w każdym przypadku był projekt tego dokumentu przedłożony wraz z opracowaną, po uzgodnieniu zakresu informacji, prognozą oddziaływania na środowisko. Postępowanie organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji niektórych planów i programów, czyli tzw. strategiczna ocena oddziaływania na środowisko wynika z wprowadzonej w dn. 15.11.2008 r. ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

W trybie powyższej regulacji państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni w 2019 r. dokonali 49 uzgodnień zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych

w prognozach dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wydali 52 opinie o projektach tych dokumentów. W trybie w/w regulacji Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny:

- wydał 7 opinii o projektach tych dokumentów,
- dokonał 5 uzgodnień zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla w/w projektów.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, dla określonych projektów dokumentów, w uzasadnionych przypadkach, ustawodawca przewidział możliwość odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Zgodnie z tym zapisem Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w 55 przypadkach uznał, iż można odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i w tym zakresie wydał stosowne opinie. Wnioski o odstąpienie od strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dotyczyły w szczególności strategii rozwoju powiatów i gmin, planów odnowy miejscowości, w ramach których nie przewidywano żadnych działań mogących mieć negatywny wpływ na życie i zdrowie ludzi, a jedynie skutkujących poprawą warunków życia mieszkańców, wzrostem funkcjonalności i rozwojem miejscowości.

Strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko poddawano w szczególności projekty dotyczące:

- programów ochrony środowiska,
- programów gospodarki niskoemisyjnej,
- strategii rozwoju gmin i powiatów,
- gminnych i lokalnych programów rewitalizacji,
- programów zaopatrzenia gmin w ciepło, energię elektryczną i paliwa płynne.

Podstawowe zasady przeprowadzania oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wynikają z wprowadzonej w dn. 15.11.2008 r. ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Stosownie do ww. regulacji, jej przeprowadzenia wymagają planowane przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które podzielono na:

- planowane przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko,
- planowane przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jeżeli właściwy organ stwierdził obowiązek przeprowadzenia oceny.

W 2019 r. państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali ogółem:

- 279 opinii w przedmiocie potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku ok. 20% wniosków uznano potrzebę jej przeprowadzenia i określono zakres raportu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko,
- 15 opinii o zakresie raportu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
- 38 pozytywnych opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz 1 opinię negatywną w tym zakresie,
- 2 opinie na etapie tzw. „ponownej oceny oddziaływania na środowisko”.

W 2019 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał:

- 1 opinię przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
- 7 opinii przedmiocie potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięć przed wydaniem decyzji środowiskowych dokonane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dotyczyły przede wszystkim instalacji zaopatrzenia w wodę, kanalizacji i oczyszczania ścieków oraz inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej i kolejowej.

Kolejnym ważnym zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest zajmowanie stanowiska dotyczącego udzielania zgody na odstępstwa od przepisów określających warunki techniczne, jakie muszą spełniać budynki oraz na odstępstwa od przepisów określających wymogi bezpieczeństwa i higieny pracy (m. in. w zakresie wysokości pomieszczeń, zagłębienia pomieszczeń poniżej terenu, braku oświetlenia dziennego), zmniejszenia odległości zbiorników na nieczystości ciekłe od drzwi i okien pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi. W większości przypadków wnioski były zasadne pod względem formalnym i sporządzone poprawnie pod względem merytorycznym (uzasadnienie wniosku, charakterystyka pomieszczeń, rozwiązania projektowe w zakresie wentylacji, itd.). W trakcie rozpatrywania wniosków dotyczących odstępstw w obiektach istniejących dokonywano oględzin obiektów. Wnioski w zakresie usytuowania pomieszczeń stałej pracy poniżej poziomu terenu oraz zapewnienia wyłącznie oświetlenia sztucznego na tych stanowiskach podlegały uzgodnieniu z Okręgowym Inspektorem Pracy w Kielcach. W 2019 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zajął ogółem 112 stanowiska w zakresie jw., w tym: 72 stanowiska pozytywne, 2 – stanowiska negatywne, 37 – decyzji o umorzeniu postępowania, 2 - postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania i 1 - opinię sanitarną.

W 2019 r. zajęto łącznie 503 stanowiska w formie opinii sanitarnych na pozostałych etapach procesu inwestycyjnego, z czego państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 354, a Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny 149 stanowisk.

Opinie o dokumentacjach projektowych (projektach budowlanych) wydawane były przede wszystkim przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych i rzeczoznawców do spraw sanitarnohigienicznych. W 2019 r. wydano ogółem 918 opinii o dokumentacjach projektowych z tego ok. 40% dotyczyło obiektów istniejących ze zmianą sposobu ich użytkowania. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał 1 opinię o projekcie budowlanym, państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni – 323 opinie, a rzeczoznawcy do spraw sanitarnohigienicznych – 594 opinie.

Ważnym etapem procesu inwestycyjnego, który realizują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych. W roku 2019 w województwie świętokrzyskim zajęto ogółem 610 stanowisk w tym zakresie, w tym państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali

575, a Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny – 35. Większość opinii wydanych przez Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego dotyczyło pozwolenia na użytkowanie stacji bazowych telefonii komórkowych. Podstawą do zajęcia stanowiska było przedłożenie przez inwestora aktualnych sprawozdań z pomiarów promieniowania elektromagnetycznego w środowisku i w środowisku pracy, wykonanych przez akredytowane laboratoria pomiarowe.

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny dokonywał również odbiorów obiektów, jako organ I instancji. Spośród obiektów na szczególną uwagę zasługują następujące zadania inwestycyjne:

- Rozbudowa szpitala w Staszowie o SOR, OIOM, oddziały łóżkowe,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Łopusznie,
- Hala sportowa przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Kielcach, przy ul. Jagiellońskiej,
- Rozbudowa szpitala w Ostrowcu Św. o SOR.

Wśród obiektów zgłoszonych do odbioru przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych na szczególną uwagę ze względu na znaczenie dla regionu świętokrzyskiego zasługują następujące inwestycje:

- Centrum Urazowe Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Kielcach,
- Hala produkcyjna dla potrzeb zatrudnienia osadzonych w Kielcach przy ul. Zagnańskiej nr 155,
- Budynek Klasztoru Braci Mniejszych Kapucynów im. o. Pio w Kielcach przy ul. Warszawskiej 33,
- Zespół Placówek Oświatowych w miejscowości Piotrkowice, gm. Chmielnik,
- Szkoła Podstawowa im. Wandy Pomianowskiej w miejscowości Radkowiec Kolonia 5,
- Zespół boisk sportowych oraz plac zabaw wraz z siłownią zewnętrzną oświetleniem i instalacją odwadniającą przy Zespole Szkół w Rzepinie Drugim gm. Pawłów,
- Placówka wsparcia dziennego w istniejącym budynku Zakładu Doskonalenia Zawodowego przy ulicy Wojska Polskiego 15 w Starachowicach,
- Rozbudowa Szkoły Podstawowej o salę gimnastyczną wraz z pomieszczeniami towarzyszącymi w miejscowości Tychów Stary, gm. Mirzec,
- Oczyszczalnia ścieków w miejscowości Łomno, gm. Pawłów,
- Budynek Domu Pielgrzyma na terenie Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Św. Maksymiliana Kolbe w miejscowości Kałków – Godów 84a,
- Wydział produkcji specjalnej Zakładów Metalowych „MESKO” S.A. w Skarżysku – Kamiennej,
- Hala magazynowo - produkcyjna zakładu produkcji mat tkaninowo - gumowych „KLEEN – TEX” w Suchedniowie przy ul. Fabrycznej 5,
- Przebudowa sali koncertowej w budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Ożarowie,
- Niepubliczna Szkoła Policealna w Sandomierzu,
- Pałac w Łoniewie - usługi gastronomiczno-hotelarskie,
- Placówka zapewniająca całodobową opiekę osobom nie-

- pełnosprawnym, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku w miejscowości Kamienna Wola 71,
- Stacja Uzdatniania Wody w miejscowości Piaski Królewieckie, gm. Smyków,
 - Budynek piekarni wypieku opłatków i papieru jadalnego w Radoszycach,
 - Rozbudowa ośrodka czasowego „WIERNA” w miejscowości Bocheniec 55,
 - Terminal przeładunkowy gazu płynnego w miejscowości Pawłowice, gm. Sędziszów,
 - Rozbudowa oczyszczalni ścieków na dz. nr 733 w miejscowości Sobków,
 - Zakład renowacji stolarki okiennej i drzwiowej „OKNORAM” w Jędrzejowie,
 - Zakład produkcyjny „ECO TECHNOLOGIA” produkcja innowacyjnych urządzeń grzewczych przy ul. Jasionka w Jędrzejowie,
 - „Dom Opieki Medycznej” - ul. Mleczarska, Włoszczo-wa,
 - Kanalizacja sanitarna w miejscowości Występy,
 - Oczyszczalnia ścieków w Radkowie.

W toku prowadzonego postępowania działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadziły do wyeliminowania ewentualnych uchybień i nieprawidłowości. W 2019 r. w woj. świętokrzyskim nie wniesiono sprzeciwu na użytkowanie obiektu w trybie art. 28 ustawy z dnia 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Przeprowadzono ogółem 747 kontroli obiektów w zakresie nadzoru zapobiegawczego (wizji lokalnych), w tym 48 kontroli dotyczyło przeglądów inwestycji w trakcie realizacji. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni przeprowadzili 705 kontroli, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny – 42 kontrole. Na ogólną ilość kontroli składają się kontrole przeprowadzone w ramach przeglądów obiektów w trakcie realizacji i odbiorów obiektów oddawanych do użytkowania oraz wizje lokalne dokonywane głównie na etapie wydawania opinii dotyczących zmiany sposobu użytkowania obiektów oraz udzielania odstępstw od przepisów techniczno-budowlanych. Podobnie jak w latach ubiegłych, podczas kontroli inwestycji w trakcie realizacji zwracano szczególną uwagę na:

- uzyskanie wszystkich wymaganych opinii i uzgodnień,
- rodzaj stosowanych materiałów budowlanych,
- zgodność realizowanej inwestycji z dokumentacją projektową (w kontekście rodzaju i charakteru ewentualnych odstępstw).

Ze względu na potrzebę likwidacji barier architektonicznych sprawdzano sposób dostosowania obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych (ustępy, drzwi, pochwyty do rąk, itp.). Ustawa - Prawo Ochrony Środowiska nakłada na państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego obowiązek weryfikacji sprawozdań z pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz przyjmowania zgłoszeń instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne, które są składane przez prowadzącego daną instalację. W 2019 r. na ogólną ilość 757 wniosków zweryfikowano 443 sprawozdania z pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, 314

wniosków dotyczyło zgłoszenia instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne, których funkcjonowanie nie stwarza zagrożeń zdrowotnych. W 2019 r. nie wpłynął żaden wniosek dotyczący zakończenia eksploatacji stacji bazowej.

W 2019 r. kontynuowana była współpraca z organami samorządowymi, inspekcjami kontrolnymi oraz innymi jednostkami. Powyższe dotyczyło współpracy z:

- Państwową Inspekcją Pracy w zakresie postępowania na etapie uzyskiwania odstępstw od przepisów techniczno-budowlanych,
- Wojewodą Świętokrzyskim i Samorządem Województwa Świętokrzyskiego w zakresie opiniowania programów z zakresu ochrony środowiska i pokrewnych o zasięgu wojewódzkim.

Wnioski:

1. Należy wskazać, iż działalność zapobiegawczego nadzoru sanitarnego dotyczyła kontroli pod kątem zapewnienia właściwego stanu sanitarno-zdrowotnego w nowo realizowanych obiektach takich jak: obiekty żywieniowo-żywnościowe, obiekty służby zdrowia, obiekty oświaty, zakłady pracy, obiekty typu komunalnego. Oceniając stan sanitarny obiektów na różnych etapach ich realizacji, należy zauważyć, że ich standardy stale wzrastają. Inwestorzy pozyskują fundusze unijne, wzrasta świadomość inwestorów w zakresie dostosowania obiektów do obowiązujących wymogów.
2. Mając na uwadze ochronę zdrowia publicznego, w ramach prowadzonych postępowań oraz uzgodnień w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego zwracano szczególną uwagę na następujące zagadnienia:
 - właściwe projektowanie i wykonanie instalacji wodociągowych (m.in. sposób zabezpieczenia przewodów wodociągowych przebiegających w pobliżu sieci kanalizacyjnych oraz zbiorników na nieczystości płynne i gnojowników, wyposażenie przyłączy wodociągowych w zawory antyskażeniowe, dezynfekcja uruchamianych instalacji sieci wodociągowych, wyniki badania wody),
 - właściwe projektowanie i wykonywanie pod kątem sanitarno-higienicznym instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych (m.in. na podstawie protokołów sprawności instalacji),
 - prawidłowe usuwanie, gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, w tym pochodzenia medycznego, w sposób niezagrażający życiu i zdrowiu ludzi,
 - zabezpieczenie środowiska wodnego i gleby przed wodami opadowymi, potencjalnie zanieczyszczonymi substancjami ropopochodnymi (urządzenia oczyszczające),
 - zapewnienie właściwych warunków sanitarno-zdrowotnych w miejscach pobytu ludzi (zamieszkania i przebywania), a także odpowiednich warunków pracy osobom zatrudnionym w zakładach pracy,

- ochronę ludzi przed nadmiernym oddziaływaniem czynników środowiska pracy (hałas, zanieczyszczenie powietrza) poprzez egzekwowanie rozwiązań technicznych i odpowiednich materiałów budowlanych w celu dotrzymania normatywnych wartości dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy,
- ochronę ludzi przed uciążliwościami środowiskowymi poprzez oddzielenie obszarów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe od obsza-

rów przemysłowych, egzekwowanie skutecznych rozwiązań z zakresu ochrony środowiska, w tym:

- zabezpieczenie ludności przed uciążliwością hałasową,
- zabezpieczenie ludności przed promieniowaniem elektromagnetycznym (np. zachowanie odpowiednich odległości),
- zabezpieczenie ludności przed wpływem zanieczyszczenia powietrza (prawidłowe parametry emitorów, urządzenia oczyszczające),
- właściwą gospodarkę wodno-ściekową (zaopatrzenie ludności w wodę do picia).

XII. PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA

Działalność w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej w roku 2019 realizowana była zgodnie z celami Narodowego Programu Zdrowia. Podejmowano również działania wynikające z aktualnej sytuacji epidemiologicznej. Realizowano ogólnopolskie programy

edukacyjne oraz interwencje nieprogramowe. W realizacji powyższych zadań współpracowano z organizacjami, instytucjami oraz placówkami szkolnymi. W 2019 roku realizowano następujące programy edukacyjne oraz interwencje nieprogramowe.

1. Ogólnopolskie programy edukacyjne

1.1. Program edukacyjny: „Trzymaj Formę!”

Głównym celem programu jest zwiększenie świadomości dotyczącej wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie. Skierowany jest do uczniów szkół podstawowych (kl. V-VIII) i ich rodziców. Program realizowany był w 237 placówkach szkolnych, objął działaniem 18502 uczniów i 8651 rodziców. Realizacji programu towarzyszył konkurs wiedzy o zdrowym stylu życia przeprowadzony w systemie online. W konkursie uczestniczyło 375 uczniów z 63 placówek z województwa świętokrzyskiego. Do finału ogólnopolskiego zakwalifikowała się uczennica Szkoły Podstawowej im. 24 Lutego 1863 r. w Małogoszczu, która zajęła II miejsce.

1.2. Program edukacyjny: „ARS, czyli jak dbać o miłość?”

Celem programu jest ograniczenie niekorzystnych następstw zdrowotnych, prokreacyjnych i społecznych związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych przez młodych ludzi wchodzących w dorosłe życie. Program skierowany jest do młodzieży w wieku 15-19 lat, ale zawiera również elementy angażujące rodziców. Łącznie programem objęto 81 placówek szkolnych, 3778 uczniów oraz 1035 rodziców.

Programowi towarzyszył konkurs na film edukacyjny pt: „Szkoła wolna od używek”. Województwo świętokrzyskie na etapie ogólnopolskim reprezentowali uczniowie I Liceum Ogólnokształcącego im. gen. Władysława Sikorskiego we Włoszczowie.

W ramach programu przeprowadzono tematyczne spotkania edukacyjne dla uczniów Liceum Ogólnokształcącego. W spotkaniach wzięło udział 196 uczniów.

1.3. Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej: „Czyste powietrze wokół nas”

Głównym celem programu jest zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie ochrony dzieci przed narażeniem na działanie dymu tytoniowego oraz kształtowanie świadomych, asertywnych postaw wśród dzieci dotyczących ochrony własnego zdrowia, w przypadku bezpośredniego kontaktu z osobami palącymi. Program skierowany do dzieci w wieku przedszkolnych - 5,6 lat, ich rodziców lub

opiekunów. Programem objęto 242 placówki, 9627 dzieci i 4197 rodziców.

1.4. Krajowy Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV

W ramach programu WSSE i PSSE woj. świętokrzyskiego przeprowadziły szereg spotkań edukacyjnych z młodzieżą (również z udziałem osób chorych na AIDS), imprez prozdrowotnych, dystrybuowano materiały edukacyjne.

W ramach Światowego Dnia AIDS WSSE w Kielcach we współpracy z Uniwersytetem Jana Kochanowskiego zorganizowała konferencję: „AIDS – jeszcze groźne” oraz happening tematyczny, jako znak solidarności z osobami żyjącymi z HIV i chorymi na AIDS. W działaniach tych uczestniczyło 300 osób.

1.5. Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”

Celem programu jest zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów skierowany do dzieci w wieku 9-10 lat oraz ich rodziców. W programie w woj. świętokrzyskim uczestniczyło 6486 uczniów, 3492 rodziców ze 192 placówek szkolnych.

1.6. Program edukacyjny dla przedszkoli: „Skąd się biorą produkty ekologiczne” – edycja pilotażowa.

Celem programu jest zwiększanie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat. W roku 2019 przeprowadzono szkolenie dla powiatowych koordynatorów programu przygotowujące do realizacji programu.

2. Wojewódzkie programy edukacyjne

2.1. Program edukacyjny „Znajdź właściwe rozwiązanie”

Program profilaktyki palenia tytoniu skierowany jest do uczniów starszych klas szkół podstawowych. Celem głównym programu jest zapobieganie paleniu tyto-

niu wśród uczniów. Programem w woj. świętokrzyskim objętych zostało 14222 uczniów, 6806 rodziców z 249 placówek szkolnych.

2.2. Program edukacji antytytoniowej „Nie pal przy mnie, proszę”

Program profilaktyki palenia tytoniu skierowany jest do uczniów klas I-III szkół podstawowych. Celem głównym programu jest zmniejszenie narażenia dzieci na bierne palenie tytoniu. W programie w woj. świętokrzyskim wzięło udział 6486 uczniów klas I-III, 3492 rodziców ze 192 szkół podstawowych.

- spotkania edukacyjne dla uczniów kl. VII i VIII Szkoły Podstawowej nr 25 dot. profilaktyki palenia tytoniu.

2.3. Program zakażeń HBV i HCV pt: „Podstępne WZW”

Program przeznaczony dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Celem programu jest upowszechnienie wiedzy dot. WZW B i C. W programie w woj. świętokrzyskim wzięło udział 3812 uczniów z 66 placówek szkolnych.

3.2. Światowy Dzień Rzucania Palenia

W ramach obchodów ŚDRP z inicjatywy WSSE odbyły się następujące działania:

- akcja profilaktyczno-edukacyjna z okazji obchodów Światowego Dnia Rzucania Palenia, która odbyła się w Świętokrzyskim Centrum Onkologii, podczas której wykonywano pomiary stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu oraz pomiary ciśnienia tętniczego krwi. Prowadzono poradnictwo antytytoniowe oraz dystrybuowano tematyczne materiały edukacyjne,
- spotkania edukacyjne dla wszystkich uczniów klas pierwszych V Liceum Ogólnokształcącego w Kielcach. Podczas spotkań wykonywano pomiary stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu osób palących,
- wywiady dla TVP 3 oraz Radio Kielce dot. profilaktyki tytoniowej w ramach Światowego Dnia Rzucania Palenia.

2.4. Program edukacyjny: „Znamie! Znam je?”

Skierowany jest do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Celem programu jest upowszechnienie wiedzy z zakresu profilaktyki czerniaka. W programie w woj. świętokrzyskim wzięło udział 5714 uczniów z 75 placówek szkolnych.

2.5. Program edukacyjny: „Wybierz Życie - Pierwszy Krok”

Celem programu jest zmniejszenie występowania raka szyjki macicy i umieralności na tę chorobę. Skierowany jest do uczniów szkół ponadgimnazjalnych, rodziców i opiekunów uczniów oraz kadry pedagogicznej. W programie w woj. świętokrzyskim wzięło udział 2639 rodziców, 3695 uczniów z 70 placówek szkolnych.

3. Interwencje nieprogramowe

3.1. Światowy Dzień bez Tytoniu

- W ramach obchodów WSSE zorganizowała:
 - akcję profilaktyczno-edukacyjną z okazji Światowego Dnia bez Tytoniu przeprowadzoną w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach, podczas której wykonywano pomiary stężenia tlenu w wydychanym powietrzu, pomiary ciśnienia tętniczego krwi. Prowadzono również poradnictwo antytytoniowe,

3.3. Inne działania antytytoniowe

W ramach innych działań antytytoniowych przeprowadzono:

- spotkania edukacyjne dla uczniów kl. VII - VIII Szkoły Podstawowej Nr 25 w Kielcach, wykład dla nauczycieli dot. nowatorskich sposobach palenia tytoniu podczas konferencji dla nauczycieli dot. Europejskiego Kodeksu Walki z Rakiem, która odbyła się w Świętokrzyskim Centrum Onkologii,
- akcję profilaktyczno-edukacyjną w ramach Otwartych Dni w Świętokrzyskim Centrum Onkologii dot. profilaktyki tytoniowej, w ramach której wykonywano pomiary stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu oraz pomiary ciśnienia tętniczego krwi.

Ponadto prowadzono poradnictwo antytytoniowe:

- informacja w Telewizji Polskiej TVP3 Kielce dot. akcji profilaktyczno-edukacyjnej dot. profilaktyki tytoniowej (Otwarte Dni w Świętokrzyskim Centrum Onkologii),
- wywiady dla Radio Kielce oraz Radio eM dot. e-papierosów,
- dystrybucja materiałów tematycznych.

3.4. Akcja Letnia i Zimowa:

Celem akcji było przekazanie wiedzy na temat: jak zdrowo i bezpiecznie spędzić wakacje oraz ferie przez dzieci, młodzież przebywającą na zorganizowanych i niezorganizowanych formach wypoczynku. PSSE woj. świętokrzyskiego przeprowadziły szereg spotkań edukacyjnych, imprez prozdrowotnych, akcji profilaktyczno-edukacyjnych.

W ramach Akcji Letniej WSSE zorganizowała:

- warsztaty i zajęcia edukacyjne dla podopiecznych świetlic środowiskowych dot. zdrowego stylu życia w ramach akcji: "Bezpieczne i zdrowe ferie zimowe" zorganizowanej przez Straż Miejską w Kielcach,

- konferencję pod hasłem: "Bezpiecznie i zdrowo podczas wakacji" zorganizowaną we współpracy ze Świętokrzyskim Urzędem Wojewódzkim. Podczas konferencji wystąpili przedstawiciele następujących instytucji: Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach, Państwowej Inspekcji Pracy, Centrum Powiadomienia Ratunkowego, Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego, Regionalnego Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, Świętokrzyskiego Centrum Onkologii. Przedstawiono tematykę dot. prozdrowotnych i bezpiecznych zachowań podczas wypoczynku,

- akcje profilaktyczno-edukacyjne: w Świętokrzyskim Centrum Onkologii dla pacjentów, w Parku Miejskim dla seniorów woj. świętokrzyskiego, Narodowym Funduszu Zdrowia oraz w Parafii na Os. Dąbrowa. Podczas akcji przeprowadzono pomiary stężenia tlenku węgla w wydychanym powietrzu osób palących, pomiary

ciśnienia tętniczego krwi, prowadzono poradnictwo dot. zdrowego stylu życia oraz dystrybucję materiałów edukacyjnych,

- wywiady dla TVP3 Kielce oraz Radio Kielce dot. Akcji Letniej,
- dystrybucja materiałów edukacyjnych.

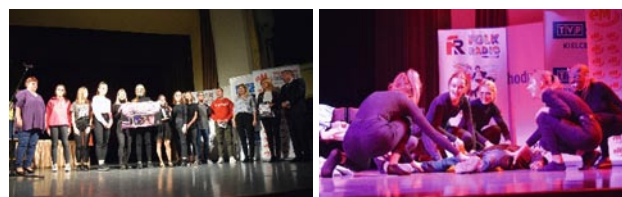
3.5. Profilaktyka używania narkotyków, w tym środków zastępczych

W ramach profilaktyki środków psychoaktywnych WSSE w Kielcach realizowała następujące działania:

- konferencja dla nauczycieli, pedagogów i pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej pod hasłem: "Współczesne zagrożenia dzieci i młodzieży w wieku szkolnym" zorganizowana we współpracy z Polskim Towarzystwem Higienicznym w ramach Projektu dofinansowanego ze środków własnych budżetu Województwa Świętokrzyskiego w siedzibie Filharmonii Świętokrzyskiej,

- konferencja dla nauczycieli, pedagogów i pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej pod hasłem: "Środki psychoaktywne w środowisku szkolnym - jak przeciwdziałać zagrożeniom?" zorganizowana we współpracy z Wyższą Szkołą Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych oraz Polskim Towarzystwem Higienicznym,
- spotkania edukacyjne dla nauczycieli i rodziców Zespołu Szkół Leśnych w Zagnańsku, uczniów, rodziców i nauczycieli Szkoły Podstawowej w Sandomierzu, przeprowadzono wykład tematyczny podczas konferencji dla nauczycieli zorganizowanej przez Starostwo Powiatowe w Sandomierzu,
- Wojewódzki Przegląd Małych Form Teatralnych: "Dopalacze - ryzykujesz życiem", realizowany we współpracy z Polskim Towarzystwem Higienicznym w ra-

mach Projektu dofinansowanego ze środków własnych budżetu Województwa Świętokrzyskiego. Zadaniem Przeglądu było ukazanie problemu stosowania substancji psychoaktywnych widzianego oczami młodzieży. Na scenie Wojewódzkiego Domu Kultury wystawiono osiem spektakli według autorskich scenariuszy. Przedstawienia miały charakter profilaktyczno – edukacyjny,

- Finał wojewódzki odbył się w Wojewódzkim Domu Kultury,
- informacja w Gazecie Wyborczej dot. konferencji o środkach psychoaktywnych, dwa wywiady dla TVP3 dot. zorganizowanej konferencji oraz Przeglądu Małych Form Teatralnych, wywiad dla Radio Kielce dot. Przeglądu Małych Form Teatralnych: "Dopalacze - ryzykujesz życiem".

3.6. Promocja szczepień ochronnych

W ramach promocji szczepień ochronnych realizowano następujące działania:

- konferencję dla lekarzy, pielęgniarek oraz pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej dot. szczepień ochronnych: „Szczepię się. Chronię siebie i innych”. Współorganizatorem konferencji było Polskie Towarzystwo Higieniczne.

Wykładowcami podczas konferencji byli przedstawiciele, min: Kliniki Pulmonologii Ogólnej i Onkologicznej UM w Łodzi, Poradni Pediatrycznej Szczepień dla Dzieci z Grup Wysokiego Ryzyka Wojewódzkiego Szpitala Dziecięcego im. Św. Ludwika w Krakowie, Kliniki Pediatrii Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Kielcach, Kliniki Hematologii Świętokrzyskiego Centrum Onkologii, WSSE w Kielcach, Lekarz Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, Konsultant Krajowy ds. epidemiologii.

- Informacje medialne, które ukazały się po konferencji szczepiennej dla Gazety Lokalnej: "Echo Dnia", Radio Kielce, Telewizji TVP 3 Kielce i TV Sejmiku.

3.7. Profilaktyka chorób odkleszczowych

W ramach profilaktyki chorób odkleszczowych WSSE realizowała następujące działania:

- wykład dot. profilaktyki chorób odkleszczowych podczas imprezy podsumowującej Międzyszkolny Konkurs Wiedzy o AIDS w Staszowie,
- informacje dot. profilaktyki chorób odkleszczowych, które ukazały się w Gazecie Lokalnej "Echo Dnia", Telewizji Internetowej "Echo Dnia" oraz lokalnej rozgłośni radiowej,
- akcję profilaktyczno-edukacyjną dot. profilaktyki chorób odkleszczowych w ramach imprezy plenerowej: "Dary Świętokrzyskich Lasów" organizowanej przez Nadleśnictwo Kielce.

3.8. Profilaktyka WZW

W ramach profilaktyki WZW przeprowadzono następujące działania:

- wykłady tematyczne dot. profilaktyki WZW podczas Festiwalu Zdrowia w Busku-Zdroju dla uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych, a także dla seniorów oraz podczas konferencji zorganizowanej z okazji obchodów 100-lecia Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim. Wykładowcą był Konsultant Wojewódzki ds. Chorób Zakaźnych,
- akcję profilaktyczno-edukacyjną dot. obchodów Światowego Dnia WZW w Świętokrzyskim Centrum Onkologii,
- wywiad dot. zachorowań na WZW C w woj. świętokrzyskim.

3.9. Profilaktyka nowotworów

Profilaktyka nowotworów obejmowała następujące działania:

- wykład tematyczny podczas konferencji dla nauczycieli: "Szkoła Promująca Kodeks Walki z Rakiem" w Świętokrzyskim Centrum Onkologii,
- akcje profilaktyczno - edukacyjne w ramach działań Świętokrzyskiego Centrum Onkologii: Białej Soboty pod hasłem "Planuję długie życie", "Profilaktyka z głową", Światowego Dnia Walki z Rakiem Piersi, Światowego Dnia Walki z Otyłością, obchodów Światowego Dnia Rzucania Palenia. Podczas akcji wykonywano pomiary stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu, pomiary ciśnienia tętniczego krwi. Prowadzono poradnictwo dotyczące zdrowego stylu życia,
- wywiad dla Radio eM dot. akcji profilaktyczno-edukacyjnej w Świętokrzyskim Centrum Onkologii.

3.10. Promocja zdrowego stylu życia

W ramach promowania zdrowego stylu życia przeprowadzono następujące działania:

- konferencja z okazji 100-lecia Państwowej Inspekcji Sanitarnej dla przedstawicieli Państwowej Inspekcji

Sanitarnej oraz instytucji współpracujących, która odbyła się w Filharmonii Świętokrzyskiej,

- konferencja podczas XVII Festiwalu im. Zbigniewa Kociuby w Busku-Zdroju w Sanatorium Marconi dot. szeroko pojętego zdrowia,
- Festiwal Piosenki o Zdrowiu: „Zdrowe nutki” dla uczniów kl. I – IV szkół podstawowych woj. świętokrzyskiego. Festiwal miał charakter dwuetapowy: powiatowy i wojewódzki. Celem przedsięwzięcia było zainteresowanie dzieci i ich opiekunów tematyką zdrowia, zainspirowanie uczestników do poszukiwań treści prozdrowotnych. Tematyka Festiwalu dotyczyła szeroko rozumianego zdrowia, a w szczególności: zdrowego stylu życia, zdrowego odżywiania, aktywności fizycznej. Finał wojewódzki odbył się w Wojewódzkim Domu Kultury. Działanie to zrealizowane zostało we współpracy z Polskim Towarzystwem Higienicznym w ramach Projektu dofinansowanego ze środków własnych budżetu Województwa Świętokrzyskiego,

- wystawa grzybów pod hasłem: „Bezpieczne grzybobranie” podczas imprezy promocyjno-edukacyjnej: „Dary świętokrzyskich lasów”. Przed imprezą odbyło się grzybobranie, po którym grzyboznawcy z WSSE określali gatunki grzybów, następnie zorganizowana

była wystawa grzybów na ulicy Sienkiewicza w Kielcach, podczas której grzyboznawcy udzielali porad. Dodatkowo grzyboznawca wystąpił na scenie towarzyszącej imprezie przekazując najważniejsze informacje tematyczne,

- wywiad dla lokalnej rozgłośni radiowej dot. wystawy grzybów,
- szkolenie dla powiatowych koordynatorów Projektów: "Przegląd Małych Form Teatralnych: "Dopalacze - ryzykujesz życiem", Festiwal Piosenki o Zdrowiu: "Zdrowe nutki" zorganizowane we współpracy z Polskim Towarzystwem Higienicznym,
- wywiady dla Radio eM oraz Meloradio dot. nowych metod przekazywania wiedzy uczniom z zakresu promocji zdrowia,
- stoisko zorganizowane w ramach akcji: "Zasadź się na zdrowie" dotyczącej obchodów 100 - lecia Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Wnioski:

1. Działalność w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej realizowana była zgodnie z celami Narodowego Programu Zdrowia. Realizowano programy ogólnopolskie, programy wojewódzkie oraz interwencje nieprogramowe wynikające z sytuacji epidemiologicznej. Odbiorcami naszych działań prozdrowotnych były zróżnicowane grupy społeczeństwa.
2. Przedsięwzięcia miały na celu poszerzenie wiedzy poprzez edukację prowadzoną różnorodnymi metodami dostosowanymi do potrzeb i oczekiwań odbiorców, zachęcanie do właściwych zachowań prozdrowotnych, dążenie do kształtowania pozytywnych zmian postaw, propagowanie zdrowego stylu życia i motywowanie do podwyższenia jakości życia społeczności woj. świętokrzyskiego.
3. Działania podejmowane przez WSSE w Kielcach i PSSE woj. świętokrzyskiego realizowane są przy współpracy różnych instytucji, organizacji, stowarzyszeń. Dzięki temu zwiększa się zasięg i efektywność oddziaływań prozdrowotnych.

STRESZCZENIE STANU SANITARNEGO WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIEGO w 2019 r.

W 2019 r. jednostki organizacyjne Państwowej Inspekcji Sanitarnej działające na terenie województwa świętokrzyskiego, zgodnie ze swoimi ustawowymi kompetencjami, zajmowały się promocją i ochroną zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych. Wykonanie zadań polegało na sprawowaniu zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego, działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej oraz oświatowo – zdrowotnej. W/w zadania realizowane były w działalności bieżącej oraz w skali długofalowej.

► Sytuacje kryzysowe

W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego **nie zaistniały zdarzenia**, których następstwa mogły wywołać konieczność korzystania z procedur przewidzianych w planach **zarządzania kryzysowego**.

Doskonalamo posiadane procedury postępowania przewidywane do realizacji w przypadku zaistnienia zagrożenia bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego, poprzez bieżącą współpracę poszczególnych pionów merytorycznych Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz w prowadzonych szkoleniach i treningach.

Organy administracji państwowej i samorządowej zobowiązane były do zapewnienia możliwości wykorzystania wykazanych w planach elementów infrastruktury przeciwepidemicznej oraz podjęcia działań w stanie zagrożenia epidemicznego lub w stanie epidemii w zakresie określonymi w:

- Wojewódzkim Planie Zarządzania Kryzysowego,
- Wojewódzkim Planie Działania na Wypadek Wystąpienia Epidemii.

► Nadzór w zakresie bezpieczeństwa żywności, żywienia i produktów kosmetycznych

W 2019 r. pod nadzorem (w ewidencji) organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 19840 obiektów żywności, żywienia, wytwórni i miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością oraz produktami kosmetycznymi (w 2017 r. – 19500, w 2018 r. – 19772), w tym:

- 6709 zakładów produkcji żywności,
- 9619 obiektów obrotu żywnością,
- 2021 zakładów żywienia zbiorowego typu otwartego, w tym m.in. 1308 zakładów małej gastronomii,
- 1156 zakładów żywienia zbiorowego typu zamkniętego,
- 20 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 215 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością,
- 100 obiektów produkcji, konfekcjonowania i obrotu produktami kosmetycznymi.

W 2019 r. skontrolowano 4164 obiekty. W obiektach tych przeprowadzono **5889 kontroli sanitarnych** (6391 – w 2018 r.), w tym **566 kontroli interwencyjnych** (o 134 mniej niż w 2018 r.). Wydano **952 decyzje administracyjne** (632 w 2018 r.) w celu poprawy stanu sanitarno-technicznego nadzorowanych obiektów, w tym: **8 decyzji dotyczących unieruchomienia lub przerwania działalności całego lub części zakładu** (o 3 więcej niż w 2018 r.), **13 decyzji zakazujących wprowadzenia produktu do obrotu** (12 w 2018 r.). Winnych zaniedbań sanitarno-higienicznych ukarano **411 mandatami karnymi** (o 52 mniej niż w 2018 r.) na łączną kwotę 87000 zł (100550 zł w 2018 r.). Skierowano **18 wniosków** do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o nałożenie kar pieniężnych (o 4 mniej niż w 2018 r.).

W **100 nadzorowanych zakładach produkcji, konfekcjonowania i obrotu kosmetykami** (99 w 2018 r.) przeprowadzono 45 kontroli (o 52 mniej niż w 2018 r.). Nie wydano żadnej decyzji administracyjnej oraz nie nakładano mandatów karnych.

Spośród 2356 ocenianych obiektów żywnościowo-żywnościowych jako „**niezgodne**” z wymaganiami*) oceniono **11 obiektów** (o 6 więcej niż w 2018 r.) - tj. 0,5% sklasyfikowanych. Wśród obiektów ocenionych negatywnie znalazło się:

- 6 sklepów spożywczych, (o 4 więcej niż w 2018 r.),
- 1 ciastkarnia,
- 1 zakład garmazeryjny,
- 2 zakłady żywienia zbiorowego.

*) wg ujednoliconych „*arkuszy oceny zakładu*”

Ocena negatywna w/w zakładów była wynikiem:

- niewystarczającego zabezpieczenia pomieszczeń zakładów przed dostępem szkodników,
- braku czystości i porządku w pomieszczeniach zakładów oraz środków transportu,
- nieprawidłowo przeprowadzanych procesów czyszczenia, mycia, dezynfekcji pomieszczeń oraz urządzeń i sprzętu wykorzystywanego podczas produkcji,
- nieprawidłowej jakości zdrowotnej wody wykorzystywanej w zakładzie,
- braku środków dezynfekcyjnych do rąk, urządzeń i powierzchni kontaktujących się z żywnością.
- nieprawidłowych warunków magazynowania, pakowania, transportu i sprzedaży środków spożywczych oraz przerwania ciągłości łańcucha chłodniczego.

W 2019 r. odnotowano dalszy wzrost liczby środków transportu objętych nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. **Skontrolowano 225 środków transportu** (tj. ok. 10% nadzorowanych). Brak było kontroli interwencyjnych. Sklasyfikowano 9 obiektów, tj. 4% skontrolowanych. **Wszystkie obiekty uzyskały ocenę „zgodny z wymaganiami”** (podobnie jak w latach poprzednich).

W ramach przeprowadzonej w 2019 r. **kontroli żywności** pobrano na terenie woj. świętokrzyskiego 2864

próbki środków spożywczych (o 171 mniej niż w 2018 r.), które zbadano w laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach oraz w innych laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej, działających w zintegrowanym systemie badania żywności. **Zdyskwalifikowano 64 próbki** (o 48 mniej niż w 2018 r.).

W 2019 r. kwestionowano próbki żywności pochodzenia krajowego oraz z importu). W 2019 r. (w porównaniu do 2018 r.) jakość w/w środków spożywczych uległa niewielkiej poprawie (o 1,46%). Głównie dyskwalifikowano mleko i przetwory mleczne – 15 próbek (o 5 mniej niż w 2018 r.), drób i jaja – 14 próbek (o 5 mniej niż w 2018 r.), wyroby cukiernicze i ciastkarskie – 10 próbek (o 1 mniej niż w 2018 r.). Próbki były dyskwalifikowane głównie pod względem bakteriologicznym (80% wszystkich rodzajów próbek).

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2019 r. dokonywały również **oceny środków spożywczych, m.in. w kierunku zgodności oznakowania** z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa żywnościowego. W 2019 r. w kierunku znakowania oceniono laboratoryjnie **995 próbek środków spożywczych**, z których **zakwestionowano 6 próbek (o 5 więcej niż w 2018 r.)**. Zakwestionowane próbki stanowiły poniżej 1% wszystkich ocenionych, co świadczy, między innymi o wdrażaniu w etykietowaniu przez producentów środków spożywczych przepisów prawa żywnościowego.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły m.in.:

- braku informowania konsumentów na temat składu żywności nieopakowanej,
- całkowitego braku oznakowania środków spożywczych (pieczywo, mięso, drób, ryby, wędliny, wyroby cukiernicze),
- braku informacji dla konsumenta o kraju pochodzenia wprowadzanych do obrotu owoców i warzyw,
- brak podanej wartości odżywczej lub niewłaściwa informacja o wartości odżywczej,
- brak określonej daty minimalnej trwałości lub niewłaściwe jej określenie,
- brak podania zawartości składnika środka spożywczego dla którego zamieszczono oświadczenie żywieniowe.

W 2019 r. w trakcie bieżącego nadzoru nad obiektami wycofano z obrotu środki spożywcze o wartości prawie 4-krotnie mniejszej niż w 2018 r. – 34526,80 zł (147592,60 zł w 2018 r.), z uwagi na nieprawidłowe oznakowanie.

W ramach działań profilaktycznych, w ramach dyżurów **grzyboznawcy i klasyfikatorzy grzybów** zatrudnieni w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach oraz w powiatowych stacjach sanitarno-epidemiologicznych z terenu woj. świętokrzyskiego udzielali porad w zakresie przynależności gatunkowej grzybów.

W 2019 r. pobrano do badań laboratoryjnych 17 próbek grzybów lub przetworów grzybowych:

- 6 próbek w kierunku zawartości metali ciężkich,
- 3 próbki w kierunku zawartości substancji dodatkowych,
- 4 próbki w kierunku pozostałości pestycydów,

- 3 próbki w kierunku poziomego skażenia promieniotwórczego,
- 1 próbka w kierunku napromieniania.

Żadna z w/w próbek nie została zakwestionowana. W latach 2017÷2019 nie zgłoszono potwierdzonego przypadku zatrucia grzybami (w 2016 r. odnotowano 4 przypadki zatrucia grzybami).

W 2019 r. przeprowadzono **248 kontroli** sanitarnych przedsiębiorców w zakresie oceny przestrzegania przez przedsiębiorców przepisów dotyczących **żywności genetycznie zmodyfikowanej (GMO)**. W ramach realizacji „Planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej na 2019 r.” pobrano i zbadano 37 próbek żywności w kierunku obecności organizmów genetycznie zmodyfikowanych. Nie stwierdzono stosowania lub wprowadzania do obrotu środków spożywczych zawierających GMO.

W 2019 r. Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny podejmował działania w związku z otrzymaniem **w systemie RASFF**:

- 65 powiadomień alarmowych (w 2018 r. – 53 powiadomienia),
- 18 powiadomień informacyjnych (w 2018 r. – 20 powiadomień).

Ponadto, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w ramach funkcjonowania systemu RASFF przesłał do KPK RASFF w Głównym Inspektoracie Sanitarnym 21 powiadomień (w 2018 r. – 20 powiadomień) dot. m.in.:

- stwierdzenie obecności *Campylobacter jejuni* i pałeczek *Salmonella* sp. w kurczakach,
- stwierdzenie obecności *Escherichia coli* (w wędlinach),
- przekroczenia dopuszczalnego poziomu pozostałości (NDP) pestycydów w brukselce,
- stwierdzenia obecności pleśni i drożdży w środku spożywczym - malinach.

Ogółem w 2019 r. w ramach działań podejmowanych w związku z powiadomieniami w systemie RASFF, **przeprowadzono 239 kontroli sanitarnych** (w 2018 r. – 207 kontroli). W ramach w/w działań przedsiębiorcy wycofali z obrotu niebezpieczne partie żywności na kwotę 4336,07 zł (w 2018 r. – 85497,94 zł).

W 2019 r. zbadano łącznie o 10 próbek mniej niż w 2018 r. - 47 próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (pochodzenia krajowego, z importu oraz z UE). Nie zakwestionowano żadnej próbki.

W 2019 r. pobrano ogółem do badań laboratoryjnych w ramach urzędowej kontroli - 34 próbki **wyrobów kosmetycznych** z nadzorowanych obiektów w kierunku parametrów mikrobiologicznych (13) oraz w kierunku parametrów chemicznych, tj. w kierunku zawartości formaldehydu (21). Żadnej z w/w próbek nie kwestionowano.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej pełniły **nadzór w zakresie oceny sposobów żywienia**, m.in. poprzez: przeprowadzanie kontroli sanitarnych w obiektach żywienia zbiorowego w zakresie spełnienia wymogów prawa żywnościowego, ocenę jadalospisów, pobór do badań laboratoryjnych próbek przygotowywanych posiłków.

W 2019 r. oceniono sposób żywienia w 427 zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego, w tym oceniono teoretycznie 434 jadłospisy i 85 zestawień dekadowych oraz zbadano laboratoryjnie 9 próbek w zakresie procentowego udziału energii z białka i z tłuszczu. W wyniku teoretycznej analizy jadłospisów i zestawień dekadowych **stwierdzono wzrost ilości wad jadłospisów i racji pokarmowych** w 1/3 próbek tj. w 128 próbkach (1/5 w 2018 r.), głównie w domach dziecka i młodzieży i w zakładach usług cateringowych.

W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego przeprowadzono **459 kontroli sanitarnych w jednostkach systemu oświaty**, w trakcie których poddano analizie jadłospisy w 153 szkołach, 133 przedszkolach, 11 punktach małej gastronomii (działających w szkołach), 15 bursach/internatach, 8 żłobkach i 11 specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych oraz w 2 firmach cateringowych dostarczających posiłki do placówek systemu oświaty.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły m.in.:

- braku lub niedostatecznej ilości warzyw i owoców (w tym surowych),
- niedostatecznej ilości mleka lub produktów mlecznych,
- braku porcji ryby (co najmniej 1x w tygodniu),
- zbyt częstego serwowania potraw smażonych,
- nadmiernej podaży cukru (więcej niż 10g w 250g produktu gotowego).

W 2019 r. przeprowadzono również **49 kontroli sanitarnych w sklepikach szkolnych oraz poddano kontroli asortyment środków spożywczych w 9 automatach** działających na terenie szkół w woj. świętokrzyskim. W trakcie kontroli sprawdzano zgodność oferowanego asortymentu z wymogami zawartymi w nowych wymaganiach Ministra Zdrowia w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży. W 16 skontrolowanych obiektach (o 1 mniej niż w 2018 r.) oraz w 3 automatach stwierdzono, że oferowany asortyment żywności dla dzieci i młodzieży jest niezgodny z przepisami prawa.

W 2019 r. skontrolowano **25 szpitalnych bloków żywienia, w tym 13 prowadzących żywienie w systemie cateringowym oraz 12 z kuchniami własnymi**, w których przeprowadzano kontrole w zakresie oceny stanu sanitarno-technicznego bloków żywienia oraz analizowano jadłospisy dekadowe. Wnoszono uwagi, które dotyczyły m.in. braku bieżącej czystości i porządku, nieprawidłowego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń, urządzeń, sprzętu i powierzchni mających kontakt z żywnością, niewystarczającego zabezpieczenia pomieszczeń bloku żywienia przed dostępem szkodników, przechowywania środków spożywczych niezgodnie z zaleceniami producentów, oferowania do spożycia w ciągu dnia tylko 3 posiłków, braku w posiłkach dodatków warzyw i owoców lub zbyt niska ich podaż, monotoność serwowanych posiłków (głównie kanapek), zbyt niska podaż ryb.

Odnotowano w 2019 r. dalszy **wzrost liczby obiektów w wdrożonymi zasadami GHP, GMP – 12923 (w 65.5% obiektów)**, tj. wzrost o 315 w stosunku do 2018 r. oraz

procedur opracowanych na zasadach systemu **HACCP – 9343 (w 47,3% obiektów)**, tj. wzrost o 39 w stosunku do 2018 r.

Powyższe świadczy o coraz lepszej świadomości producentów i dystrybutorów środków spożywczych (wzrasta odpowiedzialność za jakość zdrowotną wytwarzanej oraz wprowadzanej na rynek żywności).

► Nadzór w zakresie bezpieczeństwa suplementów diety i żywności specjalnego przeznaczenia

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2019 roku w rejestrze obiektów nadzorowanym przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 5 zatwierdzonych producentów żywności prozdrowotnej, tj. 4 producentów suplementów diety i 1 producent środków spożywczych wzbogaconych witaminami i składnikami mineralnymi (w 2018 r. – 4 wytwórnie suplementów diety). Ww. zakłady posiadają wdrożone zasady GHP/GMP i system HACCP. W nadzorowanych zakładach produkcji suplementów diety w 2019 r. w sumie przeprowadzono 6 kontroli sanitarnych, w tym 3 interwencyjne. Ponadto na nadzorowanym terenie znajdują się podmioty zajmujące się konfekcjonowaniem środków spożywczych, w tym suplementów diety oraz obiekty obrotu żywnością prozdrowotną, w tym m.in. hurtownie suplementów diety, wyspecjalizowane sklepy sprzedaży suplementów diety, sklepy zielarsko - medyczne, sklepy z odżywkami dla sportowców, apteki i punkty apteczne.

W ramach nadzoru nad żywnością prozdrowotną, w tym suplementami diety, żywnością wzbogaconą przeprowadzono 474 kontroli sanitarnych, w tym: w zakresie oceny znakowania, prezentacji i reklamy żywności.

W 2019 r. kontynuowano nadzór w zakresie przestrzegania ograniczeń dotyczących reklamy preparatów do początkowego żywienia niemowląt w miejscu ich sprzedaży, prowadzenia działalności promocyjnej zachęcającej do nabycia preparatów do początkowego żywienia niemowląt i przedmiotów służących do karmienia niemowląt. Nieprawidłowości w powyższym zakresie nie stwierdzono.

W 2019 r. dokonano analizy laboratoryjnej **146 próbek suplementów diety** w ramach urzędowej kontroli żywności, w tym 111 produkcji krajowej, 22 z krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz 13 produktów pochodzących z importu. W 2019 r. zakwestionowano 2 próbki (w 2018 r. próbek nie kwestionowano).

W 2019 r. zbadano ogółem **218 próbek żywności specjalnego przeznaczenia**. Zbadane próbki żywności specjalnego przeznaczenia **nie zostały zdyskwalifikowane**.

► Nadzór przeciwepidemiczny

Sytuację epidemiologiczną chorób zakaźnych w woj. świętokrzyskim w 2019 roku należy uznać za stosunkowo korzystną i względnie stabilną, jednak na uwagę zasługują:

- wystąpienie zachorowań na odrę,
- dalsza identyfikacja zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu A,

- utrzymujący się, stosunkowo wysoki poziom rejestracji zachorowań na salmonelozę,
- narastająca liczba środowisk uchylających się od realizacji obowiązku szczepień ochronnych.

Szczegółowy obraz zaistniałej sytuacji przedstawiono poniżej.

Grypa

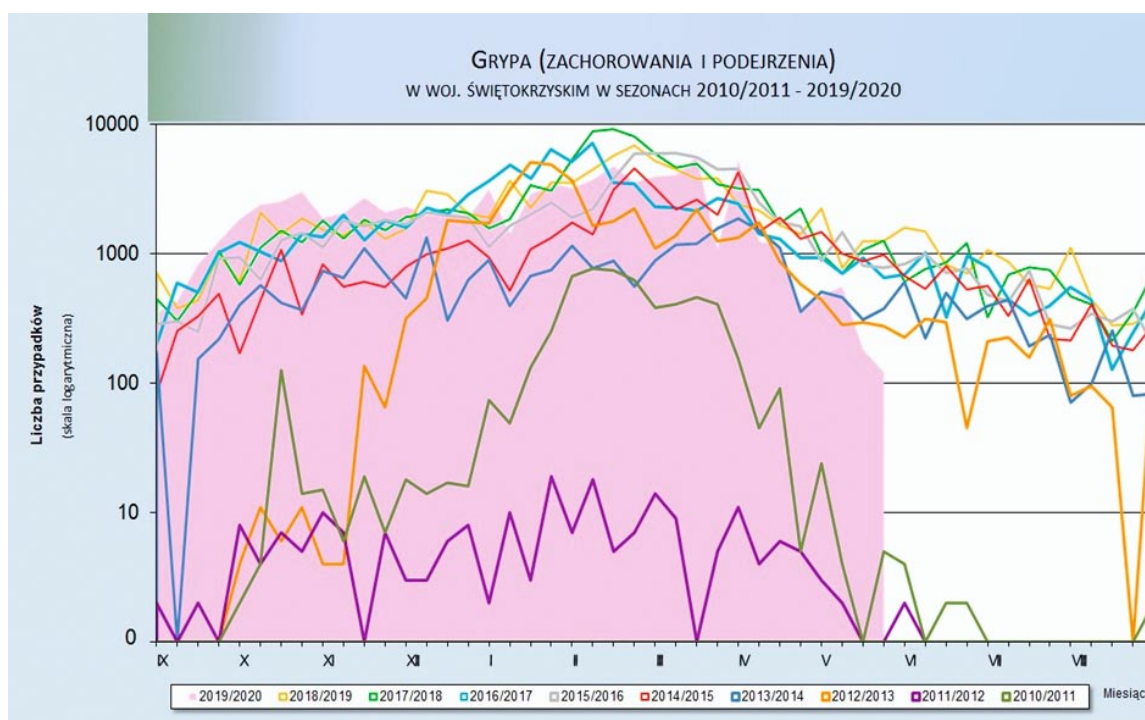
W bieżącym sezonie epidemicznym (od początku września 2019 roku do końca kwietnia 2019 r.) na terenie woj. świętokrzyskiego odnotowano **78916 zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę*** (60639 w analogicznym okresie poprzedniego sezonu), tj. o ponad **18277**

przypadków mniej niż w analogicznym okresie sezonu epidemicznego 2018/2019.

*) „zachorowania i podejrzenia zachorowań na grypę” obejmują zarówno zachorowania grypopodobne, jak i ostre zakażenia dróg oddechowych, wywołane przez różne czynniki etiologiczne.

Sezon epidemiczny 2019/2020 przebiega z liczbą rejestrowanych przypadków i podejrzeń grypy w granicach wartości spodziewanych (lecz z mniejszym poziomem rejestrowanych zachorowań).

Na obraz statystyczny grypy istotny wpływ mogą mieć zmiany w zakresie czułości nadzoru, który w województwie świętokrzyskim wydaje się kształtować na coraz lepszym poziomie.

Grypa (zachorowania i podejrzenia, w tym ostre zakażenia dróg oddechowych) w woj. świętokrzyskim w sezonach epidemicznych 2010/2011÷2019/2020

W woj. świętokrzyskim realizowany jest ponadto zintegrowany **system nadzoru nad grypą – „Sentinel”**, w którym w sezonie epidemicznym 2019/2020 uczestniczyło, na zasadach wolontariatu 10 lekarzy (o 2 mniej niż w sezonie epidemicznym 2018/2019), w tym: 2 lekarzy z powiatu jędrzejowskiego, 2 lekarzy z miasta Kielce, 3 lekarzy z powiatu ostrowieckiego, 3 lekarzy z powiatu starachowickiego.

Wirusowe zapalenie wątroby typu A

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano **16 przypadków wzv typu A**, tj. o 9 więcej niż w 2018 r. Zapadalność/wykrywalność wzv typu A w 2019 r. w woj. świętokrzyskim wyniosła 1,29/100 tys., a w Polsce 2,77/100 tys.

Wysokie ryzyko zakażenia dotyczy głównie osób wyjeżdżających do krajów o wysokiej endemiczności, osób z kontaktu z chorymi na wzv A, homoseksualistów, narkomanów. W Polsce szczepienie przeciw wzv typu A jest szczepieniem zalecanym w ramach Programu Szczepień Ochronnych.

Wirusowe zapalenie wątroby typu B i C

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano **34 przypadki wzv typu B**, tj. o 6 więcej niż w 2018 r. oraz **81 przypadków wzv typu C**, tj. o 12 przypadków więcej niż w 2018 r. Zapadalność/wykrywalność wzv typu B w 2019 r. w woj. świętokrzyskim wyniosła 2,74/100 tys. (w 2018 r. – 2,25/100 tys.), a w Polsce 7,48/100 tys. ludności (w 2018 r. – 8,34/100 tys.).

Aktualna sytuacja epidemiologiczna **wzv typu B** wynika z powszechności obowiązkowych szczepień dzieci, popularności szczepień zalecanych przed zabiegami operacyjnymi, a także stale poprawiających się warunków świadczenia usług w podmiotach wykonujących działalność leczniczą.

Współczynnik wykrywalności **wzv typu C** w woj. świętokrzyskim wyniósł 6,54/100 tys. (w 2018 r. – 5,5/100 tys.), a w Polsce 8,7/100 tys. ludności (w 2018 r. – 8,96/100 tys.).

Krztusiec

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano **27 przypadków krztuśca** (spadek z 49 przypadków w 2017 r., ale wzrost o 5 w stosunku do roku 2018). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 2,18/100 tys. ludności, a w Polsce 4,23/100 tys.

Najistotniejszymi czynnikami sprzyjającymi szerzeniu się krztuśca w populacji jest występowanie zjawiska naturalnego (fizjologicznego) zanikania odporności na tę chorobę, zarówno w przypadku osób, które nabyły ją w wyniku szczepienia, jak również tych, które nabyły ją w wyniku przechorowania a także brak stosowania dawek przypominających szczepienia w starszych grupach wiekowych. Możliwym czynnikiem sprzyjającym szerzeniu się krztuśca mogą być również zmiany genetyczne wśród szczepów *Bordetella pertussis*.

Gruźlica – dane tymczasowe

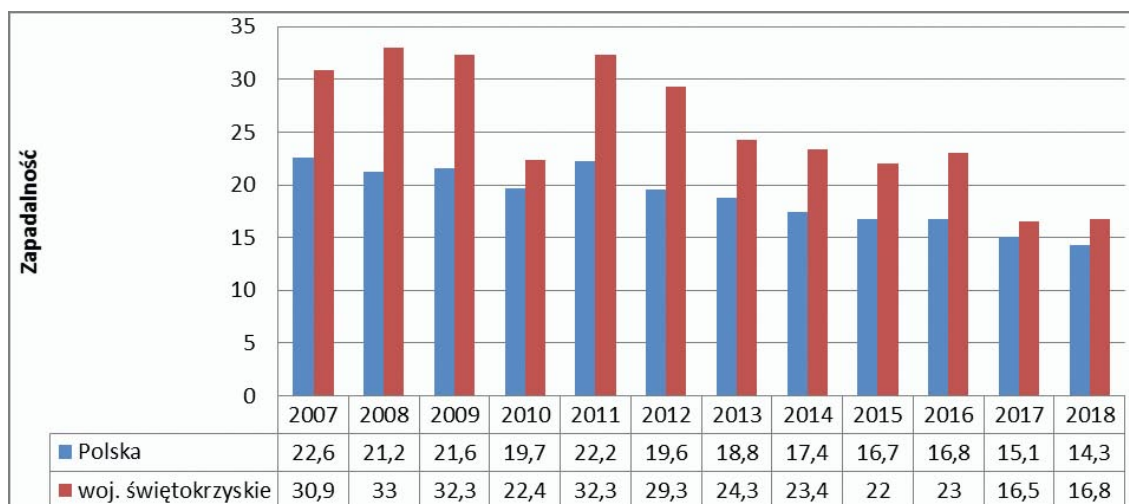
Wg danych tymczasowych Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie w woj. świętokrzyskim zarejestrowano

198 przypadków gruźlicy wszystkich postaci (w 2018 r. – 209 przypadków), a w całym 2017 r. – 206 przypadków, w 2016 r. – 289 przypadków, w 2015 r. – 277 przypadków).

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim, podobnie jak w latach poprzednich, dominowała **gruźlica układu oddechowego** – około 92,9% ogółu zachorowań na gruźlicę.

Wg danych Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie za 2018 r. (dostępne potwierdzone), przy zapadalności dla Polski na poziomie 14,3/100 tys. ludności, woj. świętokrzyskie z zapadalnością 16,8/100 tys. znalazło się na czwartym miejscu (spadek z piątego w 2018 r.), po województwach: lubelskim, śląskim, mazowieckim, a przed łódzkim.

Można przewidywać, że **woj. świętokrzyskie pozostanie w dalszym ciągu w grupie województw o niekorzystnej na tle kraju sytuacji epidemiologicznej gruźlicy. Povolność procesu poprawy sytuacji epidemiologicznej w woj. świętokrzyskim może mieć związek z sytuacją bytową (w tym ekonomiczną) mieszkańców.**

Gruźlica wszystkich postaci w Polsce i woj. świętokrzyskim w latach 2007 - 2018 (wg danych IGiChP w Warszawie).
Zapadalność na 100 tys. ludności.

Inwazyjna choroba meningokokowa

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano **6 przypadków inwazyjnej choroby meningokokowej** (o 1 przypadek więcej niż w 2018 r.). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,48/100 tys. ludności, a w Polsce 0,5/100 tys. (dane tymczasowe).

Choroba wywołana przez *Streptococcus pneumoniae* - inwazyjna

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano **43 przypadki tej choroby** (w 2018 r. – 38). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 3,47/100 tys. ludności, a w Polsce 4,0/100 tys. Wszystkie dzieci urodzone od 1 stycznia 2017 r. objęto bezpłatnymi szczepieniami przeciwko tej chorobie.

Kleszczowe Zapalenie Mózgu

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano **9 przypadków kleszczowego zapalenia mózgu** (w 2018 r.

– 9). Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 0,72/100 tys. ludności, a w Polsce 0,69/100 tys.

Źródłem zakażenia dla ludzi są najczęściej kleszcze (zakażone) lub rzadziej, nieprzeżetowane mleko i niepasteryzowane produkty mleczne pochodzące od zwierząt w okresie wiremii.

Borelioza

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano **333 przypadki boreliozy** (o 88 przypadków mniej niż w 2018 r.), a w Polsce zarejestrowano 20614 przypadków. Współczynnik zapadalności w woj. świętokrzyskim wyniósł 26,91/100 tys. ludności, a w Polsce 53,66/100 tys.

Wobec braku dostępnej szczepionki przeciwko boreliozie podstawą jej profilaktyki jest stałe upowszechnianie wiedzy nt. tej choroby oraz edukacja społeczeństwa w zakresie stosowania środków ochronnych (noszenie właściwej odzieży, stosowanie repelentów) oraz właściwego postępowania w przypadku ukłucia przez kleszcza. Wczesne

i umiejętne usunięcie kleszcza znacząco zmniejsza ryzyko ewentualnego zakażenia.

Salmonelozy – zatrucia pokarmowe

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano **273 przypadki salmoneloz** (w 2017 r. – 317, w 2018 r. – 360), z których 240 podlegało hospitalizacji (299 w 2018 r.)

Zachorowania na salmonelozy występują na całym świecie. Rozprzestrzenianie się salmoneloz (innych niż wywołane przez *Salmonella typhi* oraz *Salmonella paratyphi*) w znacznym stopniu zależy m. in. od obyczajów żywieniowych oraz nadzoru weterynaryjnego (szczególnie w dużych fermach hodowlanych). Zakażeniom sprzyja nieodpowiednia obróbka termiczna żywności (niewłaściwa temperatura, zbyt krótki czas obróbki), brak dbałości o higienę przygotowywania potraw, niewłaściwe warunki przechowywania żywności, w tym nieprzestrzeganie warunków chłodzenia.

Ogniska chorób przenoszonych drogą pokarmową

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim zarejestrowano **51 ognisk chorób przenoszonych drogą pokarmową** (o 11 ognisk więcej niż w 2018 r.). Łącznie zachorowało 312 osób. Aż 50% przypadków (26 ognisk) wystąpiło po spożyciu posiłków przygotowywanych w warunkach mieszkaniowych oraz 16 ognisk wystąpiło w szpitalach.

HIV/AIDS

W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego zarejestrowano **15 nowo wykrytych zakażeń HIV** (w 2018 r. – 20, w 2017 r. – 16, w 2016 r. – 10, w 2015 r. – 14, w 2014 r. – 23, w 2013 r. – 15) oraz **2 przypadki AIDS** (w 2018 r. – 2, w 2017 r. – 2, w 2016 r. – 2, w 2015 r. – 0, w 2014 r. – 5, w 2013 r. – 2).

Wykrywalność HIV w woj. świętokrzyskim wyniosła 1,21/100 tys. (w 2018 r. – 1,61/100 tys.), a w Polsce 4,56/100 tys. ludności (w 2018 r. – 3,52/100 tys.).

Województwo świętokrzyskie należy do grupy województw o najmniejszej liczbie nowo wykrywanych zakażeń HIV. Według danych NIZP–PZH, w Polsce od wdrożenia badań w 1985 r. do 30 września 2019 r. stwierdzono zakażenie HIV u 25020 osób, odnotowano 3741 zachorowań na AIDS, a 1424 chorych zmarło.

Szczepienia ochronne

W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego, w ramach realizacji Programu Szczepień Ochronnych, szczepieniom podlegała populacja 203125 dzieci i młodzieży do lat 19 (215786 w 2018 r.). Rok 2019 był w woj. świętokrzyskim kolejnym już okresem nasilonych działań, zmierzających do ograniczenia wpływów tzw. „ruchów antyszczepionkowych”, które negatywnie oddziałują na realizację Programu Szczepień Ochronnych.

W stosunku do roku ubiegłego **nastąpił wzrost o 23% liczby dzieci (o 166), u których nie zrealizowano obowiązku szczepień ochronnych** (720 dzieci w 2019 r., 554 dzieci w 2018 r., 376 dzieci w 2017 r.). **Identyfikowano 1143 opiekunów prawnych (wzrost o 372 w stosunku do 2018 r.), uchylających się od obowiązku szczepień**

małoletnich (771 w 2018 r., 526 w 2017 r., 305 w 2016 r., 196 w 2015 r.).

Utrzymujący się w woj. świętokrzyskim stosunkowo wysoki stan zaszczepienia populacji jest wynikiem intensywnej działalności edukacyjnej prowadzonej głównie przez personel podmiotów wykonujących działalność leczniczą oraz organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, które ponadto prowadzą postępowania egzekucyjne wobec opiekunów prawnych uchylających się od obowiązku szczepień dzieci.

W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego **zarejestrowano 114** (w 2018 r. – 74, w 2017 r. – 75, w 2016 r. – 52, w 2015 r. – 44, w 2014 r. – 55, w 2013 r. – 47) **niepożądanych odczynów poszczepiennych – NOP** (według danych NIZP–PZH, po weryfikacji zgłoszeń). W ocenie ŚPWIS wskazany wzrost rejestrowanych NOP jest efektem postulowanego od lat zwiększenia czułości monitoringu niepożądanych odczynów poszczepiennych.

Wykonawstwo szczepień w woj. świętokrzyskim w 2018 r. należy ocenić jako generalnie dobre, z utrzymującym się, stosunkowo niskim wykonawstwem szczepienia przeciw odrze, śwince i różyczce w 2. roku życia i w kolejnym roku życia dziecka.

W 2019 r. zaszczepiono w woj. świętokrzyskim 34042 osób przeciwko grypie, tj. tylko o 126 osób więcej niż w 2018 r.

► Nadzór w zakresie higieny środowiska

Zaopatrzenie ludności w wodę jest bardzo ważnym elementem zachowania właściwego stanu sanitarnego woj. świętokrzyskiego.

Na terenie woj. świętokrzyskiego wodociągi oraz inne podmioty zaopatrujące w wodę w 99,4% zasilane są z ujęć głębinowych, tylko dwa wodociągi w powiecie buskim pobierają wodę z ujęć powierzchniowych.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nadal prowadziły na bieżąco monitoring jakości wody do spożycia.

W 2019 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna w woj. świętokrzyskim skontrolowała 253 wodociągi oraz 77 innych podmiotów zaopatrujących w wodę, czyli 100% znajdujących się w ewidencji.

Wodę spełniającą wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia dostarczały w 2019 r. wszystkie skontrolowane wodociągi i inne podmioty zaopatrujące w wodę.

W 2019 r. z **wody przesyłanej przez wodociągi korzystało ok. 1202,9 tys. (1203,8 tys. w 2018 r., 1204,6 tys. w 2017 r., w 2016 r. – 1200,9 tys.)** stałych mieszkańców woj. świętokrzyskiego.

Na przestrzeni ostatnich lat **wzrósł odsetek ludności korzystającej z wody spełniającej wymagania dostarczanej przez wodociągi z 98,8% (rok 2013) do 99,9% (lata 2014÷2017) i do 100% w 2018 r. i w 2019 r.** Z innych podmiotów zaopatrujących w wodę w 2019 r. korzystało ok. 3 tys. ludności.

Wodę spełniającą wymagania dostarczały w 2019 r. wszystkie grupy wodociągów: <100 m³/d, 100÷100000 m³/d (podobnie jak w 2018 r.).

W 2019 r. woda spełniała wymogi obowiązujących przepisów we wszystkich 77 skontrolowanych urządzeniach innych podmiotów zaopatrujących w wodę (w 2018 r. w 2 wodociągach woda nie odpowiadała wymaganiom ze względu na ponadnormatywną liczbę bakterii grupy coli).

W 2019 r. (podobnie jak w latach poprzednich) jakość wody w wodociągach opartych na ujęciach powierzchniowych (Stary Korczyn i Nowy Korczyn) odpowiadała wymaganiom sanitarnym.

W 2019 r. laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego przeprowadziły 635 badań (kontroli) ciepłej wody na obecność **bakterii z rodzaju Legionella sp.** w wytypowanych obiektach na terenie całego województwa (szpitale, domy pomocy społecznej, hotele, internaty, domy dziecka, itp.). Zły stan instalacji wodociągowej wody ciepłej stwierdzono w 22 przypadkach (o 2 mniej niż w 2018 r.).

W 2019 r. skontrolowano wszystkie 26 szpitali świadczących całodobowe świadczenia zdrowotne znajdujących się w ewidencji, a obecność pałeczek *Legionella sp.* w ilości większej niż dopuszcza rozporządzenie stwierdzono w 5 szpitalach (o 4 mniej niż w 2018 r.).

W 2019 r. w woj. świętokrzyskim przebadano na obecności bakterii *Legionella sp.* instalacje ciepłej wody użytkowej w 90 obiektach zamieszkania zbiorowego. Przekroczenia dopuszczalnych wartości pałeczek *Legionella sp.* stwierdzono w 11 obiektach zamieszkania zbiorowego.

Ponadto próbki wody do badań pobrano w 19 hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych, zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych i innych obiektach świadczących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne. Nieprawidłowości stwierdzono w 2 obiektach (o 2 mniej niż w 2018 r.).

Nie stwierdzono ponadnormatywnej obecności pałeczek *Legionella sp.* w 12 skontrolowanych sanatoriach.

W związku ze stwierdzoną obecnością *Legionella sp.* w ilości większej niż wartość dopuszczalna, wydano decyzje administracyjne nakazujące podjęcie działań zmierzających do redukcji liczby bakterii.

Na skażenie wody i namnażanie się bakterii *Legionella sp.* w instalacjach wody ciepłej w nadzorowanych obiektach, w dużym stopniu ma wpływ jej zły stan, niewłaściwa eksploatacja, zbyt niska temperatura wody, obecność tzw. „ślepych odcinków” oraz brak lub zbyt niska częstotliwość przeprowadzanej dezynfekcji instalacji wody ciepłej.

W 2019 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim znajdowało się **12 kąpielisk**, tj.: Borków, Morawica, Strawczyn, Wilków w powiecie kieleckim, Bliżyn, Rejów – dzika plaża i Suchedniów w powiecie skarżyskim, Sędziszów w powiecie jędrzejowskim, Sielpia w powiecie koneckim, Gutwin w powiecie ostrowieckim, Piachy w Starachowicach, Golejów w powiecie staszowskim oraz **23 miejsca wykorzystywane do kąpeli**.

Wszystkie czynne obiekty w 2019 r. będące pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim skontrolowano. **We wszystkich kąpieliskach i 22 miejscach wykorzystywanych do kąpeli woda spełniała wymogi** obowiązującego rozporządzenia (w 1 przypad-

ku stwierdzono zakwit sinic/martwych małż i zarządzone zakaz kąpeli w tym akwenie).

ŚPWIS w sezonie letnim 2019 informował na bieżąco zainteresowane urzędy i instytucje oraz środki masowego przekazu o jakości wody w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpeli. Bieżące informacje o jakości wody w kąpieliskach zamieszczane były również na stronach internetowych Głównego Inspektora Sanitarnego (sk.gis.gov.pl), WSSE w Kielcach oraz stronach internetowych państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych województwa świętokrzyskiego.

Przeprowadzone kontrole na kąpieliskach i w miejscach wykorzystywanych do kąpeli nie wykazały większych zastrzeżeń. Miejsca te były oznakowane tablicami informacyjnymi, strzeżone, a nad bezpieczeństwem osób kąpiących się czuwali przeszkoleni ratownicy.

W 2019 r. skontrolowano wszystkie pływalnie znajdujące się na terenie woj. świętokrzyskiego, tj. 49 krytych, 4 odkryte i 3 mieszane (kryto-odkryte).

W 2019 r. w ramach podejmowanych działań profilaktyczno-prewencyjnych zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa osób kąpiących się, laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego wykonały łącznie ponad 700 badań jakości wody na pływalniach (o prawie 100 więcej niż w 2018 r.).

Nieprawidłowości stwierdzono w 6 krytych pływalniach. W 4 pływalniach pod względem higieniczno-sanitarnym, tj.: w 3 w Kielcach i w 1 w Mąchocicach Kapitulnych (pow. kielecki) oraz w 2 pływalniach pod względem technicznym, w Busku-Zdroju i Jędrzejowie.

W 2 przypadkach na krytych pływalniach w Kielcach stwierdzono złą jakość wody nieodpowiadającą wymaganiom rozporządzenia.

W roku 2019 dla pływalni w województwie świętokrzyskim wydano 83 decyzje, które dotyczyły: zakazu kąpeli z powodu ponadnormatywnych wyników badania wody w nieckach basenowych, ponadnormatywnych wyników badania wody ciepłej użytkowej w zakresie bakterii *Legionella sp.* pobranej z natrysków, złego stanu technicznego pływalni, przydatności wody do kąpeli.

W 2019 r. w skontrolowanych **2024 obiektach użyteczności publicznej** (42,2% obiektów znajdujących się w ewidencji) zły stan sanitarny stwierdzono w 27 przypadkach (1,3% wszystkich skontrolowanych obiektów), tj. w 8 obiektach mniej niż w 2018 r. Jako złe pod względem higieniczno-sanitarnym oceniono 12 obiektów (14 w 2018 r.), pod względem technicznym 11 obiektów (14 w 2018 r.), a pod względem higieniczno-sanitarnym i technicznym 4 obiekty (7 w 2018 r.). Nie stwierdzono w nich rażących uchybień stanowiących zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi.

W 2019 r. w ewidencji znajdowało się 87 ustępów publicznych, w tym 78 to ustępy stałe. Skontrolowano 79 (90,8% znajdujących się w ewidencji). Ustępy publiczne tymczasowe (9) zlokalizowane były najczęściej na terenach rekreacyjnych i głównych szlakach turystycznych często odwiedzanych przez turystów. W 4 skontrolowanych obiektach stwierdzono nieprawidłowości pod względem sanitarno-technicznym.

W dalszym ciągu w woj. świętokrzyskim stwierdza się niewystarczającą ilość **ustępów publicznych**, choć systematycznie zwiększa się ich ilość.

W 2019 r. w ewidencji służb sanitarnych woj. świętokrzyskiego znajdowało się **117 obiektów opieki społecznej**, w tym:

- 41 domów opieki społecznej,
- 35 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- 27 placówek zapewniających całodobową opiekę,
- 14 noclegowni.

W tej grupie obiektów skontrolowano 78 placówek (66,7% z ewidencji). Stan techniczno-sanitarny **domów pomocy społecznej** jest zróżnicowany. Nieprawidłowości stwierdzono w 3 domach pomocy społecznej (o 5 mniej niż w 2018 r.). Zły stan higieniczno-sanitarny i techniczny stwierdzono w 2 domach pomocy społecznej (o 2 mniej niż w 2018 r.), a złą jakość ciepłej wody użytkowej w 1 obiekcie (o 3 mniej niż w 2018 r.).

W grupie jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, do których zaliczono m.in. środowiskowe domy samopomocy skontrolowano 14 obiektów, w grupie placówek zapewniających całodobową opiekę (domy dla bezdomnych, rodzinne domy opieki, schroniska dla matek, itp.) skontrolowano 21 obiektów. Ponadto nadzorowano 14 noclegowni, z czego 9 skontrolowano (64,3%).

We wszystkich skontrolowanych obiektach nie stwierdzono nieprawidłowości w gospodarce wodnościekowej oraz w postępowaniu z bielizną czystą i brudną. Stan sanitarno porządkowy oceniono jako dobry.

Wzrasta ilość obiektów przeznaczonych dla osób starszych, prowadzonych w ramach działalności gospodarczej. Przeważnie są to obiekty niewielkie, kameralne, przeznaczone dla kilkunastu mieszkańców.

W 2019 r. w ewidencji znajdowało się **734 obiekty hotelarskie** i inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie, skontrolowano 308 (42%) tego typu obiektów.

Do tej grupy obiektów należą:

- 587 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie,
- 99 hoteli,
- 17 moteli,
- 19 pensjonatów,
- 6 schronisk młodzieżowych, schronisk i pól biwakowych,
- 6 kempingów,
- 1 dom wycieczkowy.

Obiekty służące jako baza noclegowa na terenie woj. świętokrzyskiego podlegają wzmożonym kontrolom sanitarnym, przede wszystkim w czasie przygotowywania ich do rozpoczęcia sezonu turystycznego i w trakcie jego trwania. Przeprowadzone w 2019 r. kontrole wykazały, iż obiekty świadczące ww. usługi w okresie wakacyjnym jak i podczas sezonu zimowego, były dobrze przygotowane do przyjęcia gości.

W roku sprawozdawczym skontrolowano **27 obiektów komunikacji publicznej** (dworce i stacje PKP, dworce autobusowe, przystanie wodne). Ponadto nadzorem sanitarnym objęto także **środki transportu publicznego**.

Skontrolowano ogółem 94 pojazdy, tj.: 52 autobusy komunikacji publicznej, 26 wagonów w pociągach pasażerskich, 2 statki żeglugi śródlądowej i 14 innych środków transportu (taxi, bus, itp.). W tej grupie obiektów nie stwierdzono nieprawidłowości, a stan sanitarny środków transportu oceniono jako dobry.

W 2019 r. na **1639** (2018 r. – 1566) **zakładów fryzjerskich, kosmetycznych i odnowy biologicznej**, przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim skontrolowali 743 (45,3% obiektów objętych ewidencją). W 11 obiektach (o 6 więcej niż w 2018 r.) stwierdzono nieprawidłowości (0,6%) pod względem higieniczno-sanitarnym.

W obiektach tego typu dużą uwagę przywiązuje się do prowadzenia właściwej dezynfekcji przyborów fryzjerskich, sterylizacji narzędzi kosmetycznych, z uwagi na zagrożenie przeniesienia zakażeń, a także terminy ważności stosowanych środków chemicznych, sposób magazynowania bielizny w zakładzie i postępowanie z nią. W dalszym ciągu podczas kontroli informowano właścicieli, że zabiegi, w trakcie których dochodzi do przerywania ciągłości tkanek, mogą stanowić poważne zagrożenie, zarówno dla pracowników jak i osób korzystających z usług.

W 2019 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna obejmowała nadzorem **352 cmentarze**, z których skontrolowano 142 (o 4 więcej niż w 2018 r.). W większości cmentarze utrzymane były w należyтым porządku. Nieprawidłowości stwierdzono jedynie na 3 cmentarzach (7 w 2018 r.).

W 2019 r. kontrolą objęto 27 domy przedpogrzebowe (64%) i tylko w jednym przypadku stwierdzono nieprawidłowości.

Skontrolowano 294 inne obiekty użyteczności publicznej (25%), w tym m.in. obiekty kultury, stacje paliw, parkingi, obiekty sportowe, apteki. Jako złe na koniec roku sprawozdawczego oceniono jedynie 2 (0,7%).

► Nadzór nad podmiotami wykonującymi działalność leczniczą

W 2019 r. kontrolę stanu sanitarnego pomieszczeń i urządzeń wykorzystywanych przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych przeprowadzono w 616 podmiotach leczniczych (72,6 % obiektów z ewidencji), w tym w 80 podmiotach realizujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne (97,6 % obiektów z ewidencji) i 536 podmiotach realizujących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne (69,9 % obiektów z ewidencji).

Zły stan sanitarny, rozumiany jako stwierdzenie w trakcie ostatniej kontroli uchybień higienicznych, sanitarnych i/lub technicznych, skutkujących wszczęciem postępowania administracyjnego, wydaniem decyzji administracyjnej lub nałożeniem grzywny w drodze mandatu, stwierdzono w 85 podmiotach leczniczych (13,8 % skontrolowanych obiektów), z których 47 to podmioty wykonujące stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne, a 38 to podmioty realizujące ambulatoryjne świadczenia zdrowotne.

W 2019 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego pozostawało 1431 praktyk zdrowotnych (lekarskich, pielęgniarskich i innych), z któ-

rych skontrolowano 586 podmiotów (ok. 41 %). 10 praktyk zdrowotnych oceniono jako złe pod względem stanu higieniczno-sanitarnego i/lub technicznego.

Szpitalne zaopatrywane były w wodę o dobrej jakości, spełniającą wymogi sanitarne w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (z wyjątkiem 2 obiektów, w których stwierdzono zanieczyszczenie bakteriologiczne wody). Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę dla 18 szpitali były wodociągi sieciowe, co stanowiło 69,2%, pozostałe 8 szpitali w: Busku-Zdroju, Chęcinach, Chmielniku, Morawicy, Końskich, Czarnieckiej Górze, Sandomierzu i we Włoszczowie korzystało z własnych ujęć wody. Rezerwowe źródło zaopatrzenia w wodę posiadało 20 obiektów (o jeden więcej niż w 2018 r.), w tym dla 11 z nich źródłem awaryjnego zaopatrzenia są zbiorniki zapasowe zapewniające co najmniej 12 – godzinny zapas, dla 8 – wodociągi sieciowe i dla 1 – własne ujęcie.

We wszystkich placówkach szpitalnych opracowano procedury postępowania **z odpadami medycznymi**. Odpady medyczne wytwarzane w szpitalach były prawidłowo identyfikowane. Wszystkie szpitale posiadały odpowiednie zezwolenia na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych oraz podpisane umowy z wyspecjalizowanymi firmami na odbiór i utylizację odpadów. Zakaźne odpady medyczne wytworzone w szpitalach skontrolowanych na terenie woj. świętokrzyskiego unieszkodliwiane były przez termiczne spalanie w spalarniach.

W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej objętych było **31 szpitalnych bloków żywienia**, w 34 szpitalach, w tym 3 zlokalizowane w szpitalach uzdrowiskowych. Skontrolowano 25 bloków żywienia, w tym 13 prowadzących żywienie w systemie cateringowym (w 2018 r. skontrolowano 23 obiekty, w tym 9 prowadzących żywienie w systemie cateringowym).

W szpitalnych blokach żywienia ogółem przeprowadzono 34 kontrole i rekontrole (w 2018 r. przeprowadzono 32 kontrole sanitarne). W roku sprawozdawczym przeprowadzono 1 kontrolę interwencyjną w związku z artykułem w prasie dotyczącym niewłaściwej jakości i higieny żywienia pacjentów w jednym ze szpitali zlokalizowanych w Kielcach – zarzuty nie potwierdziły się (w 2018 r. kontrole interwencyjne nie przeprowadzono).

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w tej grupie obiektów dotyczyły m.in.:

- dokumentacji kontroli wewnętrznej opartej na zasadach GHP/GMP i zasadach systemu HACCP, która wymagała korekty, tj. uaktualnienia i dostosowania do warunków panujących w obiekcie,
- nieprawidłowego stanu sanitarno – technicznego pomieszczeń, urządzeń, sprzętu i powierzchni mających kontakt z żywnością,
- podejmowania niewystarczających działań w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności oraz znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych,
- braku podejmowania działań korygujących w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości,

- braku bieżącej czystości i porządku,
- niewystarczającego zabezpieczenia pomieszczeń bloku żywienia przed dostępem szkodników,
- przechowywania środków spożywczych niezgodnie z zaleceniami producentów.

We wszystkich nadzorowanych blokach żywienia funkcjonowały systemy kontroli wewnętrznej w zakresie GHP/GMP. W roku sprawozdawczym nałożono 2 mandaty karne w wysokości 300,00 zł. W roku sprawozdawczym, tak samo jak w roku 2018, wydano 3 decyzje administracyjne dotyczące poprawy stanu sanitarno – technicznego pomieszczeń i wyposażenia bloku żywienia. Nie wydawano decyzji dot. unieruchomienia bądź przerwania działalności całego lub części bloku żywienia.

W 221 podmiotach realizujących obowiązkowe **szczepienia ochronne**, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadziły 279 kontroli. Podczas 32 kontroli (~ 11%) stwierdzono nieprawidłowości, które dotyczyły np. niewłaściwego stanu sanitarnego - higienicznego pomieszczenia, w którym wykonywane są szczepienia ochronne, nieprawidłowości w prowadzeniu dokumentacji medycznej, braku opracowanej procedury w przypadku awarii prądu lub awarii urządzenia chłodniczego do przechowywania preparatów szczepionkowych.

► Nadzór nad warunkami środowiska pracy

W 2019 r. realizowana była pełna ochrona zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem szkodliwości występujących w **środowisku pracy**. W ramach kluczowych kierunków działań, w celu **poprawy warunków pracy i ochrony zdrowia pracowników przed negatywnym oddziaływaniem czynników szkodliwych występujących w miejscu pracy**, realizowane były zadania nadzоровe w ramach programów wieloletnich (np. rządowy „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009÷2032”) oraz programów obejmujących 2÷3 letnie okresy (np. ocena warunków pracy pracowników zatrudnionych w zakładach sektora gospodarki odpadami i ściekami).

Ewidencją organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej objęto 4345 zakładów (w 2018 r. – 4303 zakłady), zatrudniających 130772 osoby (125813 osób w 2018 r.).

W 2019 r. przeprowadzono 2202 kontrole w 1734 zakładach zatrudniających 78056 pracowników (w 2018 r. odpowiednio 2052 kontrole w 1772 zakładach zatrudniających 73131 osób), które dotyczyły następujących obszarów:

- nadzór nad warunkami środowiska pracy,
- warunki pracy w zakładach wykonujących działalność leczniczą,
- substancje chemiczne i ich mieszaniny,
- prekursorzy narkotyków kategorii 2 i 3,
- czynniki rakotwórcze i mutagenne,
- czynniki biologiczne,
- produkty biobójcze.

Kontrole wykazały, iż w 2019 r. w **przekroczeniach NDS i NDN czynników szkodliwych pracowało 8553 pracowników (o 170 osób mniej niż w 2018 r.)**, w tym

484 pracowników w przekroczeniach NDS czynników chemicznych, 439 w przekroczeniach NDS pyłów oraz 8207 w przekroczeniach NDN czynników fizycznych, tj. hałasu, drgań mechanicznych, mikroklimatu zimnego i gorącego (o 75 więcej niż w 2018 r.).

Przeprowadzono 665 kontroli w 607 obiektach stosujących **substancje chemiczne i ich mieszaniny** oraz w obiektach zajmujących się ich obrotem (w 2018 r. – 577 kontroli) w zakresie nadzoru nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami, w wyniku których wydano 32 (w 2018 r. – 47) decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości – łącznie 83 nakazy (w 2018 r. – 86). W zakładach zajmujących się wprowadzaniem do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin zakwestionowano charakterystyki dla 38 produktów oraz zakwestionowano oznakowanie 66 produktów (w 2018 r. nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie).

Ponadto, przeprowadzono 93 kontrole (w 2018 r. – 88) w ramach nadzoru nad prekursorami narkotyków kategorii 2 i 3 oraz 333 kontrole (w 2018 r. – 299) w ramach nadzoru nad produktami biobójczymi, w tym 235 kontroli (w 2018 r. – 247) w 201 obiektach (w roku 2018 r. – w 218) wprowadzających do obrotu produkty biobójcze oraz 98 kontroli (o 46 więcej niż w 2018 r.) w zakresie stosowania produktów biobójczych.

W ramach nadzoru nad przestrzeganiem przez podmioty gospodarcze przepisów dotyczących szkodliwych **czynników biologicznych**, przeprowadzono 355 kontroli (o 25 więcej niż w 2018 r.) w 332 obiektach, wydano 18 decyzji dotyczących między innymi: braku rejestru prac narażających na działanie szkodliwych czynników biologicznych zakwalifikowanych do 3 i 4 grupy zagrożenia (5 zakładów, tj. o 10 mniej niż w 2018 r.), braku rejestru pracowników pracujących w narażeniu na czynniki biologiczne zakwalifikowanych do grupy 3 lub 4 zagrożenia (8 zakładów, tj. o 4 mniej niż w 2018 r.), braku oceny ryzyka zawodowego z uwzględnieniem wykazu i klasyfikacji szkodliwych czynników biologicznych (8 zakładów, tj. o 2 mniej niż w 2018 r.).

W wyniku 82 kontroli przeprowadzonych w 76 zakładach, w których występuje narażenie na czynniki rakotwórcze i mutagenne wydano 6 decyzji dotyczących m.in. braku rejestru prac narażających oraz braku rejestru pracowników narażonych na czynniki rakotwórcze i mutagenne.

W ramach rządowego „Programu oczyszczania kraju z azbestu obejmującego lata 2009÷2032”, na terenie woj. świętokrzyskiego funkcjonowało 10 (w 2018 r. – 14) firm zatrudniających 93 pracowników, które zajmowały się **usuwaniem, zabezpieczaniem oraz transportem wyrobów zawierających azbest**. Przeprowadzono 7 kontroli w siedzibach tych firm oraz 2 kontrole w trakcie usuwania wyrobów zawierających azbest. Podczas kontroli w roku 2018 nie stwierdzono nieprawidłowości.

W 2019 r. przeprowadzono 306 (337 – w 2018 r.) wizytacji w sprawach chorób zawodowych, w wyniku których sporządzono **371** (421 – w 2018 r.) „**Kart oceny narażenia zawodowego**” oraz wydano 151 (171 – w 2018 r.) decyzji, w tym 73 (100 – w 2018 r.) **decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej** (63 decyzji prawomocnych) i 70

(71 – w 2018 r.) **o braku podstaw do jej stwierdzenia oraz 8 innych decyzji** (np. o umorzeniu).

Liczba wydanych decyzji stwierdzających chorobę zawodową zmalała o 27 w stosunku do roku ubiegłego.

W 2019 r. nastąpił spadek (w stosunku do 2018 r.) **ilości zachorowań na przewlekle choroby narządu głosu, nowotwory złośliwe oraz choroby skóry**. Jedynie w przypadku chorób zakaźnych (wzrw, gruźlica, borelioza) odnotowano wzrost przypadków chorób zawodowych.

Działania organów **Państwowej Inspekcji Sanitarnej** w zakresie egzekwowania od pracodawców poprawy warunków pracy, m.in. poprzez podjęcie działań mających na celu obniżenie stężeń i natężeń czynników szkodliwych na stanowiskach pracy oraz opracowania i wdrożenia w życie programów działań organizacyjno-technicznych, **pryczyniły się do dalszej poprawy warunków pracy oraz zwiększenia poziomu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników.**

► **Badania i pomiary środowiska pracy**

Laboratoria pionu środowiska pracy województwa świętokrzyskiego zlokalizowane są w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach oraz czterech laboratoriach szczebla powiatowego: Busku-Zdroju, Skarżysku-Kamiennej, Starachowicach oraz Włoszczowie.

Wszystkie laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej posiadają wdrożony system zarządzania jakością oraz posiadają certyfikaty akredytacji. W trakcie wykonywania oznaczeń czynników szkodliwych i uciążliwych na stanowiskach pracy oraz analizach chemicznych posługują się specjalistycznym sprzętem pomiarowym wzorcowanym w akredytowanych jednostkach oraz regularnie uczestniczą w badaniach biegłości/porównaniach międzylaboratoryjnych potwierdzających kompetencje pracowników wykonujących pomiary (organizowanych m.in. przez IMP Łódź, ISOTOP s.c., Klub Polskich Laboratoriów Badawczych POLLAB).

W ramach działalności laboratoryjnej w 2019 r. pracownicy pionu higieny pracy województwa świętokrzyskiego przeprowadzili oznaczenia następujących czynników szkodliwych i uciążliwych na stanowiskach pracy:

- czynniki chemiczne: wykonano 339 oznaczeń na 278 stanowiskach pracy,
- hałas: wykonano 4278 oznaczeń na 547 stanowiskach pracy,
- drgania mechaniczne działające przez kończyny górne i o ogólnym działaniu na organizm człowieka: wykonano 813 oznaczeń na 216 stanowiskach pracy,
- pyły - frakcja wdychalna i respirabilna: wykonano 418 oznaczeń na 317 stanowiskach pracy,
- mikroklimat gorący: wykonano 30 oznaczeń na 9 stanowiskach pracy,
- mikroklimat umiarkowany: wykonano 90 oznaczeń na 25 stanowiskach pracy,
- oświetlenie elektryczne: wykonano 1399 oznaczeń na 785 stanowiskach pracy,
- czynniki biologiczne: wykonano 33 oznaczenia na 11 stanowiskach pracy.

► **Działania PIS w zakresie egzekwowania ustawowego zakazu produkcji i wprowadzania do obrotu środków zastępczych i działania profilaktyczne**

Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. świętokrzyskiego, podobnie jak w latach poprzednich podejmowała szereg inicjatyw o charakterze informacyjno-edukacyjnym, mających na celu przekazywanie wiedzy o zagrożeniach dla zdrowia lub życia ludzi spowodowanych zażywaniem tzw. „dopalaczy” oraz aspektach prawnych związanych z produkcją i wprowadzaniem do obrotu środków zastępczych.

W 2019 r. prowadzono zatem działania w kierunku minimalizowania zagrożeń zdrowia publicznego stwarzanych przez środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne poprzez sprawowanie nadzoru nad ustawowym zakazem wytwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, a także prowadzenie działań administracyjno-prawnych w trybie obowiązujących przepisów mających na celu znaczne zmniejszenie dostępności środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.

W skutek postępujących zmian zachodzących na rynku środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych zmienił się charakter dostępu do nowych narkotyków. W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego nie działały stacjonarne sklepy oferujące w sprzedaży środki zastępcze (ostatnie dwa sklepy zlokalizowane były w Kielcach i Ostrowcu Świętokrzyskim; zostały zamknięte w czerwcu 2018 r.), wprowadzanie do obrotu odbywa się w formie sprzedaży dilerskiej oraz przez Internet. W całym 2019 roku prowadzono bieżący monitoring działań z realizacji ustawowego zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych, poprzez monitoring sklepów, które w swojej ofercie mogłyby posiadać tego typu produkty.

W 2019 r. w ramach prowadzonych postępowań administracyjnych wydano łącznie 18 decyzji, w tym 7 decyzji o umorzeniu postępowania w sprawach przekazanych przez inne służby, z powodu braku produkcji lub wprowadzania do obrotu, nałożono karę pieniężną w wysokości 20 000 zł.

W 2019 r. do państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych wpłynęły łącznie 21 (146 w 2016 r., 124 w 2017 r., 72 w 2018 r.) **zgłoszenia podejrzeń zatruć środkami zastępczymi, tj. znacznie mniej niż w latach poprzednich, a o 51 zgłoszeń mniej niż w 2018 r.**

Największą liczbę zgłoszeń zanotowano w powiecie koneckim – 9 (w tym 3 w mieście Końskie). W pozostałych powiatach liczba zgłoszeń kształtowała się następująco: powiat sandomierski - 5, ostrowiecki – 3, buski - 2 oraz po 1 przypadku w mieście Kielce i Staszów.

Największą grupę osób stanowią mężczyźni – 16 (kobiety – 5), w tym młodzież w wieku do 17 lat (prawie 40%). Problem tzw. „dopalaczy” dotyczy nie tylko ludzi młodych – nastolatków (przypadki zatruć po zażyciu dopalaczy zanotowano również wśród osób dorosłych). Przeszkodą w rozwiązaniu tego problemu jest przede wszyst-

kim niska cena tych specyfików i ich łatwa dostępność za pośrednictwem portali internetowych, które najczęściej rejestrowane są poza granicami kraju.

Infolinia „dopalaczowa” jest sprzężona z numerem telefonu alarmowego Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach i jest obsługiwana całodobowo (24/7). Tematy rozmów z prowadzonego rejestru połączeń dotyczyły:

- informacji jak można pomóc osobie zażywającej dopalacze,
- informacji, iż w Internecie istnieją strony oferujące narkotyki, które należy zamknąć,
- możliwości leczenia uzależnień.

Należy podkreślić, że w każdym przypadku starano się udzielić fachowej porady i informacji.

W trosce o zdrowie publiczne, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego podejmowali w 2019 r. szereg inicjatyw o charakterze informacyjno – edukacyjnym, mających na celu przekazywanie wiedzy o zagrożeniach dla zdrowia lub życia ludzi spowodowanych zażywaniem tzw. „dopalaczy”, profilaktyki uzależnień oraz skali problemu dotyczącej zatruć środkami zastępczymi. Adresatami tych działań byli przede wszystkim uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych oraz średnich, rodzice, nauczyciele, opiekunowie, a także wychowankowie domów dziecka czy też domów poprawczych i ich opiekunowie, uczestnicy wypoczynków zimowych i letnich oraz uczestnicy obozów. Podjęto w tym zakresie ponad 240 działań, m.in. w formie spotkań edukacyjnych (190), informacji do mediów (23). Liczba odbiorców tych działań kształtowała się na poziomie ponad 13 tysięcy osób. Materiały informacyjne były zamieszczane na stronach internetowych, lokalnej prasie, organizowano przeglądy teatralne, występy/ prelekcje kampanie edukacyjno-profilaktyczne i wiele innych działań po hasłem, np.

- „Dopalacze – ryzykujesz życiem”,
- „Środki psychoaktywne w środowisku szkolnym – jak przeciwdziałać zagrożeniom?”,
- „ Jak rozmawiać z dzieckiem które podejrzewamy o zażywanie dopalaczy”,
- „Narkotyki i dopalacze zabijają. Szkoda Ciebie na takie patoklimaty”,
- „Dopalacze to narkotyki! Komunikat dla rodziców i opiekunów”,
- „Współczesne zagrożenia dzieci i młodzieży w wieku szkolnym”,
- „Dopalacze – ryzykujesz życiem”,
- „Wybrane choroby cywilizacyjne – od kleszczy po środki psychoaktywne”.

► **Nadzór w zakresie promieniowania jonizującego i niejonizującego**

Państwowa Inspekcja Sanitarna szczebla wojewódzkiego prowadzi działalność w zakresie higieny radiacyjnej, tj. nadzór nad warunkami pracy i ochroną zdrowia pracowników zatrudnionych w jednostkach ochrony zdrowia stosujących aparaty rentgenowskie oraz jednostkach

stosujących urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwości od 0 do 300 GHz w obszarze zastosowań medycznych i pozamedycznych.

Zajmuje się również ochroną populacji i środowiska przed zbędnym napromieniowaniem i skażeniami promieniotwórczymi.

W 2019 r. nadzorem objęte były 610 pracowni rentgenowskie, jednostki organizacyjne bez pracowni stosujących aparaty rentgenowskie oraz ambulanse rtg (o 48 więcej niż w 2018 r.). Przeprowadzono 108 kontroli pracowni rentgenowskich (104 w 2018 r.). W roku 2019, podobnie jak w 2018 r. **nie zarejestrowano przekroczenia dawki granicznej** dla osób zatrudnionych zawodowo w narażeniu na działanie promieniowania rentgenowskiego.

W dalszym ciągu stwierdzano pewne **nieprawidłowości w pracowniach rentgenowskich**, głównie w zakresie braku:

- braku realizacji programu szkoleń z zakresu ochrony radiologicznej opracowanego przez kierownika jednostki organizacyjnej,
- braku dokumentu potwierdzającego wykonanie przeglądu wentylacji mechanicznej/ klimatyzacji/ wentylacji grawitacyjnej,
- nie wykonywania testów podstawowej kontroli jakości aparatury rtg zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi,
- braku aktualnego przeglądu technicznego urządzenia radiologicznego/ przeglądy techniczne aparatury rtg nie są wykonywane,
- braku w dokumentacji medycznej pacjenta odnotowywania fizycznych parametrów ekspozycji w sposób umożliwiający odtworzenie warunków badania i dawki, którą otrzymał pacjent.

Podobnie jak w ubiegłych latach, nie zanotowano przypadków **nadmiernego zagrożenia zdrowia osób zatrudnionych przy obsłudze aparatury rtg.**

Liczba skontrolowanych urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne w zakresie 0- 300 GHz w 2019 r. wynosiła 173 (177 w 2018 r.).

Podczas kontroli nadzorowanych jednostek w zakresie przestrzegania zasad bhp przy stosowaniu urządzeń wytwarzających pola e-m o częstotliwości w zakresie 0 Hz÷300 GHz stwierdzono następujące nieprawidłowości dot. braku:

- oceny zagrożeń elektromagnetycznych w miejscach narażenia,
- oznakowania źródła pola e-m zgodnie z normami,
- rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowisku pracy/brak kart badań i pomiarów czynników szkodliwych,
- programu stosowania środków ochronnych, zapobiegających możliwości przekroczenia limitów GPO oraz wystąpienia bezpośrednich i pośrednich zagrożeń EM brak programu szkoleń/skierowań na badania/brak aktualnych badań.

Nie odnotowano również istotnego zagrożenia zdrowia w przypadku osób obsługujących urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne w zakresie 0÷300 GHz.

W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego **nie miało miejsca żadne zdarzenie radiacyjne**, rozumiane jako

sytuacja związana z zagrożeniem, **wymagająca podjęcia pilnych działań w celu ochrony pracowników lub ludności.**

W 2019 r. kontynuowano wykonywanie **badania zawartości Cs-137 w produktach żywnościowych, wodzie do spożycia, wody powierzchniowej oraz pasz.** Żadna ze zmierzonych prób nie została zakwestionowana pod względem zawartości Cs-137.

► **Nadzór nad placówkami nauczania i wychowania oraz wypoczynku**

W 2019 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna nadzorowała (objęła ewidencją) **1467 placówek przeznaczonych dla dzieci i młodzieży**, w tym m.in. placówki edukacyjne (przedszkola i szkoły), opiekuńczo-wychowawcze (m.in. żłobki i domy dziecka), pracy pozaszkolnej i inne, np. bursy i internaty, domy studenckie oraz ośrodki specjalne, jak również 505 placówek wypoczynku. Powyższe dotyczyło 685 szkół wszystkich typów, w tym: 409 szkół podstawowych, 33 licea ogólnokształcące, 3 szkoły policealne, 9 szkół specjalnych, 13 szkół zawodowych ponadpodstawowych oraz 218 zespołów szkół, w ramach których funkcjonowały placówki różnych typów, w tym szkoły specjalne (8). Ponadto nadzorem objęto 81 żłobków i klubów dziecięcych (o 21 więcej niż w 2018 r.) oraz 385 przedszkoli (o 4 mniej niż w 2018 r.). Zakres nadzoru dotyczył:

- stanu sanitarno-higienicznego i technicznego,
- higieny procesu nauczania,
- warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach,
- warunków do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania,
- nadzoru nad warunkami wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży.

W 2019 r. przeprowadzono **2284 kontrole (2252 w 2018 r.)** obiektów, z których korzystało łącznie 164427 uczniów (156357 w 2018 r.), w tym 146522 uczniów szkół wszystkich typów (szkoły podstawowe, licea, szkoły ponadgimnazjalne zawodowe, szkoły specjalne) oraz 17905 uczestników wypoczynku w skontrolowanych turnusach. Kontrole przeprowadzone były w sposób planowy, jedynie nieznaczny odsetek -1,3%, tj. 30 kontroli (o 4 kontrole mniej niż w 2018 r.) stanowiły kontrole o charakterze interwencyjnym, tj. podjęte w rezultacie zgłoszenia podejrzenia, iż w placówce nie zapewniono dzieciom i młodzieży bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu.

Nieprawidłowości stwierdzono w 84 skontrolowanych placówkach (135 w 2018 r.) Uchybienia dotyczyły zarówno stanu sanitarno-higienicznego, jak i sanitarno-technicznego obiektów.

Nieznacznie mniej placówek niż w 2018 r. - 98,75% (99,12% w 2018 r.) zostało podłączonych do sieci wodociągowej. Z własnego ujęcia wody korzystało jedynie 13 placówek (9 w 2018 r.). O 13 placówek mniej niż w 2018 r. – 212 (225 w 2018 r.) posiadało kanalizację z odprowadzeniem nieczystości do zbiornika bezodpływowego, a 62 (56 w 2018 r.) placówek posiadało własne oczyszczalnie ście-

ków. Dalszemu zmniejszeniu o 7 (13 obiektów w 2018 r.) uległa ilość obiektów, w których **nie zapewniono zgodnego z przepisami standardu dostępności do urządzeń sanitarnych (ze względu na ponadnormatywną liczbę uczniów w obiekcie)**.

Niewłaściwe warunki do utrzymania higieny osobistej stwierdzono aż w 45 placówkach (wzrost o 19 w stosunku do 2018 r.), w tym we wszystkich (wzrost o 21) placówkach urządzenia sanitarne okazały się niesprawne technicznie (24 w 2018 r.). Nadal **nie stwierdzono placówek, w których korzystano z ustępów zewnętrznych**.

Pomimo znacznej poprawy w ostatnich latach, w **dalszym ciągu w 2 (13 w 2015 r., 6 w 2016 r. i 2017 r., 2 w 2018 r.) obiektach nie zapewniono ciepłej bieżącej wody przy wszystkich umywalkach**.

Z obowiązku zapewnienia uczniom miejsca na pozostawienie w placówce podręczników i przyborów szkolnych w celu odciążenia plecaków szkolnych wywiązały się wszystkie placówki (1 placówka w 2018 r.). Pomimo możliwości pozostawiania zeszytów, podręczników i przyborów w szkole uczniowie zmuszani są zabierać je do domu ze względu na potrzebę nauki, przygotowania się do szkoły na kolejny dzień oraz odrabiania zadanych prac domowych. Samo zapewnienie miejsca na pozostawienie podręczników w szkole nie rozwiązuje problemu ciężkich plecaków, potrzebne są jeszcze inne rozwiązania dotyczące systemu nauczania.

W celu oceny warunków nauczania przeprowadzono **badania w zakresie dostosowania mebli do wysokości uczniów/przedszkolaków**. Zwiększeniu uległ odsetek z 77,06% (2018 r.) do 78,4% (2019 r.) skontrolowanych placówek, w których zapewniono uczniom możliwość korzystania z mebli dostosowanych do wysokości ciała uczniów/przedszkolaków. Uchybienia stwierdzono jedynie na 303 (wzrost z 288 w 2018 r.) stanowiskach w 87 oddziałach (58 w 2018 r.) w 40 placówkach (przedszkola i szkoły), tj. o 15 więcej niż w 2018 r.

Ocenie poddano m.in. posiadaną przez placówki infrastrukturę sportową oraz stan sanitarno-techniczny zaplecza sportowego. **Nadal aktualnym problemem są niedostateczne warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach** (np. niedostateczna liczba pełnowymiarowych sal gimnastycznych z zapleczem, prowadzenie zajęć na korytarzu). Zastrzeżenia budzi również fakt, że szkoły, które posiadają pełną infrastrukturę do prowadzenia zajęć sportowych i czynne natryski nie umożliwiają uczniom korzystania z nich po zajęciach sportowych. Tylko w 1 placówce (w 4 placówkach w 2018 r.) na 192 placówki posiadające natryski, uczniowie korzystali z nich po zajęciach sportowych.

Niezależnie od posiadanej infrastruktury sportowej, zajęcia wychowania fizycznego na korytarzach odbywały się w 8,3% szkół. Całkowity brak zaplecza sportowego stwierdzono w przypadku 5,3% placówek (4,13% placówek w 2018 r.).

Rozkład zajęć oraz organizacja czasu pobytu w szkole zasadniczo nie budziła zastrzeżeń nieprawidłowości stwierdzono łącznie jedynie w 6 szkołach/placówkach (1% skontrolowanych).

Nadzorem objęto 80,3% placówek: w szkole i przedszkolu (o 3% więcej niż w 2018 r.), w których zorganizowano nauczanie dla dzieci 6-letnich w tzw. „zerówce”. **Niewystarczającą infrastrukturę stwierdzono w 72 (121 w 2016 r., 95 w 2017 r., 95 w 2018 r.) placówkach**, w tym m.in.

- brak wydzielenia ciągów komunikacyjnych tak, by nie krzyżowały się z drogami komunikacyjnymi starszych dzieci (88,9%),
- brak możliwości dożywiania dzieci podczas pobytu w szkole (9,7%).

Pod bieżącym nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 81 żłobków i klubów malucha. Wszystkie nowe obiekty (23 w 2019 r.) uzyskały pozytywne opinie.

W dalszym ciągu **opieka medyczna w placówkach nauczania i wychowania jest niewystarczająca** ze względu na brak stałej, codziennej opieki pielęgniarskiej oraz opieki stomatologicznej. Wobec zagrożeń i problemów zdrowotnych wśród dzieci i młodzieży konieczne jest podjęcie działań zmierzających do zapewnienia gabinetów profilaktycznej opieki zdrowotnej na terenie szkół oraz zapewnienie codziennej obecności pielęgniarki szkolnej.

Pomimo przeprowadzanych w budynkach oświatowych prac remontowych i modernizacyjnych, w dalszym ciągu **stan sanitarno-higieniczny i techniczny wielu placówek oświatowo-wychowawczych nadal wymaga poprawy**.

► Nadzór zapobiegawczy (inwestycyjny)

Działania nadzоровe obejmowały zadania o **charakterze profilaktycznym na różnych etapach procesu inwestycyjnego**, zmierzających do szeroko pojętej ochrony zdrowia ludzi. Zadania te polegały na kontroli przestrzegania wymagań higienicznych i zdrowotnych w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego, lokalizacji inwestycji oraz jej realizacji do zakończenia i odbioru.

Przedmiotem działalności **zapobiegawczego nadzoru sanitarnego** w 2019 r. było w szczególności uzgadnianie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych oraz wydawanie opinii dot.:

- projektów planów zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego,
- studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miast i gmin,
- dokumentacji projektowych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- podmiotów wykonujących działalność leczniczą,
- odbiorów obiektów budowlanych.

Uczestniczono również w postępowaniach na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć.

Strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko poddawano w szczególności projekty dotyczące:

- programów ochrony środowiska,
- programów gospodarki niskoemisyjnej,
- strategii rozwoju gmin i powiatów,

- gminnych i lokalnych programów rewitalizacji,
- programów zaopatrzenia gmin w ciepło, energię elektryczną i paliwa płynne.

W tym obszarze w 2019 r. dokonywano uzgodnień, wydawania opinii dot. m.in. zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozach dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, projektów tych dokumentów. W 55 przypadkach (o 97 mniej niż w 2018 r.) uznano, iż można odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i w tym zakresie wydano stosowne opinie (nie przewidywano żadnych działań mogących mieć negatywny wpływ na życie i zdrowie ludzi, a jedynie skutkujących poprawą warunków życia mieszkańców, wzrostem funkcjonalności i rozwojem miejscowości).

W 2019 r. organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej uczestniczyły w postępowaniach na etapie **ocen oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko** (OOŚ). Wydano w tym zakresie 343 opinie. Uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięć przed wydaniem decyzji środowiskowych dokonane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dotyczyły przede wszystkim instalacji zaopatrzenia w wodę, kanalizacji i oczyszczania ścieków oraz inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej i kolejowej.

Zajmowano również stanowiska dotyczące udzielania **zgody na odstępstwa** od przepisów określających warunki techniczne, jakie muszą spełniać budynki oraz na odstępstwa od przepisów określających wymogi bezpieczeństwa i higieny pracy (m. in. w zakresie wysokości pomieszczeń, zagłębienia pomieszczeń poniżej terenu, braku oświetlenia dziennego). Zajęto w tym zakresie ogółem 112 stanowisk (109 stanowisk w 2018 r.).

Ponadto w 2019 r. w woj. świętokrzyskim:

- wydano 918 uzgodnień **dokumentacji projektowych** (w tym 40% na etapie zmiany sposobu użytkowania),
- przeprowadzono ogółem 747 kontroli obiektów (wizji lokalnych),
- zajęto łącznie 503 stanowisk (opinia sanitarna na pozostałych etapach procesu inwestycyjnego),
- uczestniczono w 610 dopuszczeniach **do użytkowania obiektów** budowlanych (575 przez PPIS, 35 przez ŚPWIS).

Wśród obiektów zgłoszonych do odbioru na szczególną uwagę ze względu na znaczenie dla regionu świętokrzyskiego zasługują następujące inwestycje:

- Centrum Urazowe Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Kielcach przy ul. Grunwaldzkiej nr 45,
- Oczyszczalnia ścieków w miejscowości Łomno, gm. Pawłów,
- Stacja Uzdatniania Wody w msc. Piaski Królewieckie, gm. Smyków,
- Terminal przeładunkowy gazu płynnego w miejscowości Pawłowice, gm. Sędziszów,
- Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Sobków,
- „Dom Opieki Medycznej” - ul. Mleczarska we Włoszczowie,
- Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Występy,

- Budowa oczyszczalni ścieków w Radkowie.

Ze względu na potrzebę likwidacji barier architektonicznych sprawdzano sposób dostosowania obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych (ustępy, drzwi, pochyły do rąk itp.).

W 2019 r. kontynuowana była **współpraca z organami samorządowymi, inspekcjami oraz innymi jednostkami**. Powyższe dotyczyło w szczególności współpracy z:

- **Państwową Inspekcją Pracy** w zakresie uzyskiwania opinii dotyczących odstępstw od przepisów techniczno-budowlanych,
- **Wojewodą Świętokrzyskim i Samorządem Województwa Świętokrzyskiego** w zakresie opiniowania programów z zakresu ochrony środowiska i pokrewnych o zasięgu wojewódzkim.

Należy wskazać, iż działalność zapobiegawczego nadzoru sanitarnego dotyczyła kontroli pod kątem zapewnienia właściwego stanu sanitarno-zdrowotnego w nowo realizowanych obiektach takich jak: obiekty żywienia żywnościowe, obiekty ochrony zdrowia, obiekty oświaty, zakłady pracy, obiekty typu komunalnego.

Oceniając stan sanitarny obiektów na różnych etapach ich realizacji należy zauważyć, że ich standardy stale wzrastają. Inwestorzy pozyskują **fundusze unijne**, wzrasta świadomość inwestorów w zakresie dostosowania obiektów do obowiązujących wymogów.

► Działalność oświatowa i promocja zdrowia

Działalność w zakresie **promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej** w 2019 r. realizowana była zgodnie z celami **Narodowego Programu Zdrowia** na lata 2016÷2020.

Podejmowano również działania wynikające z aktualnej sytuacji epidemiologicznej.

Realizowano ogólnopolskie programy edukacyjne oraz interwencje nieprogramowe. W realizacji powyższych zadań współpracowano z organizacjami, instytucjami oraz placówkami szkolnymi.

W 2019 r. realizowano następujące programy edukacyjne oraz interwencje nieprogramowe.

1. Ogólnopolskie programy edukacyjne

● Program edukacyjny „Trzymaj formę”

Celem programu było zwiększenie świadomości dotyczącej wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie. Skierowany był do uczniów szkół podstawowych (V-VII) i ich rodziców. Program realizowany był w 237 placówkach szkolnych, objął 18502 uczniów i 8651 rodziców.

● Program edukacyjny: „ARS, czyli jak dbać o miłość?”

Celem programu było ograniczenie niekorzystnych następstw zdrowotnych, prokreacyjnych i społecznych związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych przez młodych ludzi wchodzących w dorosłe życie. Program skierowany był do młodzieży w wieku 15-19 lat, ale zawierał również elementy angażujące ich

rodziców. Łącznie programem objęto 81 placówek szkolnych, 3778 uczniów oraz 1035 rodziców.

Programowi towarzyszył konkurs na film edukacyjny pt: „Szkoła wolna od używek”. Województwo świętokrzyskie na etapie ogólnopolskim reprezentowali uczniowie I Liceum Ogólnokształcącego im. gen. Władysława Sikorskiego we Włoszczowie.

- **Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej: „Czyste powietrze wokół nas”.**

Głównym celem programu było zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie ochrony dzieci przed narażeniem na działanie dymu tytoniowego oraz kształtowanie świadomych, asertywnych postaw wśród dzieci dotyczących ochrony własnego zdrowia, w przypadku bezpośredniego kontaktu z osobami palącymi. Program skierowany był do dzieci w wieku przedszkolnym - 5,6 lat, ich rodziców lub opiekunów. Programem objęto 242 placówki, 9627 dzieci i 4197 rodziców.

- **Krajowy Program Zwalczenia AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV**

W ramach programu WSSE i PSSE woj. świętokrzyskiego przeprowadziły szereg spotkań edukacyjnych z młodzieżą (również z udziałem osób chorych na AIDS), imprez prozdrowotnych, dystrybuowano materiały edukacyjne.

W ramach Światowego Dnia AIDS WSSE we współpracy z Uniwersytetem Jana Kochanowskiego zorganizowała konferencję: „AIDS – jeszcze groźne” oraz happening tematyczny, jako znak solidarności z osobami żyjącymi z HIV i chorymi na AIDS. W działaniach tych uczestniczyło 300 osób.

- **Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”**

Celem programu było zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów skierowany do dzieci w wieku 9÷10 lat oraz ich rodziców. W programie uczestniczyło 6486 uczniów z 192 placówek szkolnych oraz 3492 rodziców.

- **Program edukacyjny dla przedszkoli: „Skąd się biorą produkty ekologiczne” – edycja pilotażowa**

Celem programu było zwiększanie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat.

W roku 2019 przeprowadzono szkolenie dla powiatowych koordynatorów programu przygotowujące do realizacji programu.

2. Wojewódzkie programy edukacyjne

- **Program edukacyjny „Znajdź właściwe rozwiązanie”**

Program profilaktyki palenia tytoniu skierowany był do uczniów starszych klas szkół podstawowych. Celem głównym programu było zapobieganie paleniu tytoniu wśród uczniów. Programem objętych zostało 14222 uczniów, 6806 rodziców z 249 placówek szkolnych.

- **Program edukacji antytytoniowej „Nie pal przy mnie, proszę”**

Program profilaktyki palenia tytoniu skierowany był do uczniów klas I-III szkół podstawowych. Celem głównym programu było zmniejszenie narażenia dzieci na bierne palenie tytoniu. W programie wzięło udział 6486 uczniów klas I-III, 3492 rodziców ze 192 szkół podstawowych.

- **Program zakażeń HBV i HCV pt.: „Podstępne WZW”**

Program przeznaczony był dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Celem programu było upowszechnienie wiedzy dot. WZW B i C. W programie wzięło udział 3812 uczniów z 66 placówek szkolnych.

- **Program edukacyjny: „Znamię! Znam je?”**

Skierowany był do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Celem programu było upowszechnienie wiedzy z zakresu profilaktyki czerniaka. W programie wzięło udział 5714 uczniów z 75 placówek szkolnych.

- **Program edukacyjny: „Wybierz Życie - Pierwszy Krok”**

Celem programu było zmniejszenie występowania raka szyjki macicy i umieralności na tę chorobę. Skierowany był do uczniów szkół ponadgimnazjalnych, rodziców i opiekunów uczniów oraz kadry pedagogicznej. W programie wzięło udział 2639 rodziców oraz 3695 uczniów z 70 placówek szkolnych.

3. Interwencje nieprogramowe

- **Światowy Dzień bez Tytoniu**

W ramach obchodów PSSE woj. świętokrzyskiego przeprowadziły szereg działań m.in: pomiary stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu, pomiary ciśnienia tętniczego krwi, poradnictwo antytytoniowe, spotkania edukacyjne dot. profilaktyki tytoniowej dla młodzieży szkolnej.

- **Światowy Dzień Rzucania Palenia**

W ramach obchodów ŚDRP z inicjatywy WSSE odbyły się następujące działania:

- akcja profilaktyczno-edukacyjna w Świętokrzyskim Centrum Onkologii w Kielcach z poradnictwem dot. rzucania palenia oraz pomiarami poziomu tlenu węgla w wydychanym powietrzu oraz ciśnienia tętniczego krwi,
- spotkania edukacyjne dla uczniów oraz wywiady dla mediów dot. profilaktyki tytoniowej,
- dystrybucja materiałów edukacyjnych.

- **Akcja Letnia i Zimowa**

Celem akcji było przekazanie wiedzy na temat: jak zdrowo i bezpiecznie spędzić wakacje oraz ferie przez dzieci, młodzież przebywającą na zorganizowanych i niezorganizowanych formach wypoczynku. PSSE woj. świętokrzyskiego przeprowadziły szereg spotkań edukacyjnych, imprez prozdrowotnych, akcji profilaktyczno-edukacyjnych. W ramach Akcji Letniej WSSE zorganizowała:

- warsztaty i zajęcia edukacyjne dla podopiecznych świetlic środowiskowych dot. zdrowego stylu życia,
 - konferencję pod hasłem „Bezpiecznie i zdrowo podczas wakacji” we współpracy ze Świętokrzyskim Urzędem Wojewódzkim,
 - akcje profilaktyczno-edukacyjne, m.in. dla pacjentów w ŚCO, seniorów w Parku Miejskim,
 - wywiady dla mediów,
 - dystrybucję materiałów edukacyjnych.
- **Profilaktyka używania narkotyków, w tym środków zastępczych**
Celem działań jest upowszechnienie wiedzy na temat zagrożeń zdrowotnych związanych z zażywaniem środków psychoaktywnych, w ramach których zorganizowano z inicjatywy WSSE w Kielcach:
 - konferencje pt.: „Współczesne zagrożenia dzieci i młodzieży w wieku szkolnym” i „Środki psychoaktywne w środowisku szkolnym” (dla nauczycieli, pedagogów i pracowników PIS), m.in. we współpracy z PTH,
 - spotkania edukacyjne dla nauczycieli i rodziców szkół (Zespół Szkół Leśnych w Zagnańsku, SP w Sandomierzu),
 - Wojewódzki Przegląd Małych Form Teatralnych: „**Do-palacze – ryzykujesz życiem**” ukazujący problem stosowania substancji psychoaktywnych widziany oczami młodzieży,
 - informacje prasowe i wywiady dla mediów dot. problematyki środków psychoaktywnych.
 - **Promocja szczepień ochronnych**
Z inicjatywy WSSE w Kielcach zorganizowano:
 - konferencję dla lekarzy, pielęgniarek oraz pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej dot. szczepień ochronnych: „Szczepię się. Chronię siebie i innych”. Współorganizatorem konferencji było Polskie Towarzystwo Higieniczne.
 - Konferencję merytorycznie wsparli specjaliści m.in. z Kliniki Pulmonologii Ogólnej i Onkologicznej UM w Łodzi, Poradni Pediatricznej Szczepień dla Dzieci z Grup Wysokiego Ryzyka Wojewódzkiego Szpitala Dziecięcego im. Św. Ludwika w Krakowie, Kliniki Pediatrii Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Kielcach, Kliniki Hematologii Świętokrzyskiego Centrum Onkologii, WSSE w Kielcach, Lekarz Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, Konsultant Krajowy ds. epidemiologii.
 - **Profilaktyka chorób odkleszczowych**
W ramach profilaktyki chorób odkleszczowych WSSE w Kielcach realizowała następujące działania:
 - wykład dot. profilaktyki chorób odkleszczowych podczas imprezy podsumowującej Międzyszkolny Konkurs Wiedzy o AIDS w Staszowie,
 - informacje dot. profilaktyki chorób odkleszczowych, które ukazały się w Gazecie Lokalnej "Echo Dnia", Telewizji Internetowej "Echo Dnia" oraz lokalnej rozgłośni radiowej,
 - akcję profilaktyczno-edukacyjną dot. profilaktyki cho-
 - rób odkleszczowych w ramach imprezy plenerowej: "Dary Świętokrzyskich Lasów" organizowanej przez Nadleśnictwo Kielce.
 - **Profilaktyka WZW**
W ramach profilaktyki WZW przeprowadzono następujące działania:
 - prowadzono wykłady tematyczne dot. profilaktyki WZW podczas Festiwalu Zdrowia w Busku-Zdroju dla uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych, a także dla seniorów oraz podczas konferencji zorganizowanej z okazji obchodów 100-lecia Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. świętokrzyskim. Wykładowcą był Konsultant Wojewódzki ds. Chorób Zakaźnych,
 - przeprowadzono akcję profilaktyczno-edukacyjną dot. obchodów Światowego Dnia WZW w Świętokrzyskim Centrum Onkologii,
 - udzielono wywiadu dot. zachorowań na WZW C w woj. świętokrzyskim.
 - **Profilaktyka nowotworów**
Profilaktyka nowotworów obejmowała następujące działania:
 - przeprowadzono wykład tematyczny podczas konferencji dla nauczycieli: "Szkoła Promująca Kodeks Walki z Rakiem" w Świętokrzyskim Centrum Onkologii,
 - przeprowadzono akcje profilaktyczno - edukacyjne w ramach działań Świętokrzyskiego Centrum Onkologii: Białej Soboty pod hasłem "Planuję długie życie", "Profilaktyka z głową", Światowego Dnia Walki z Rakiem Piersi, Światowego Dnia Walki z Otyłością, obchodów Światowego Dnia Rzucania Palenia (podczas akcji wykonywano pomiary stężenia tlenu w wydechanym powietrzu, pomiary ciśnienia tętniczego krwi, prowadzono poradnictwo dotyczące zdrowego stylu życia),
 - udzielono wywiadu dla Radio eM dot. akcji profilaktyczno-edukacyjnej w Świętokrzyskim Centrum Onkologii.
 - **Promocja zdrowego stylu życia**
W ramach promowania zdrowego stylu życia przeprowadzono następujące działania:
 - zorganizowano konferencję z okazji 100-lecia Państwowej Inspekcji Sanitarnej dla przedstawicieli Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz instytucji współpracujących (odbyła się w Filharmonii Świętokrzyskiej),
 - uczestniczono w konferencji podczas XVII Festiwalu im. Zbigniewa Kociuby w Busku-Zdroju w Sanatorium Marconi dot. szeroko pojętego zdrowia,
 - zorganizowano Festiwal Piosenki o Zdrowiu: „Zdrowe nutki” dla uczniów kl. I – IV szkół podstawowych woj. świętokrzyskiego (celem przedsięwzięcia było zainteresowanie dzieci i ich opiekunów tematyką zdrowia, zainspirowanie uczestników do poszukiwań treści prozdrowotnych). Działanie to zrealizowane zostało we współpracy z Polskim Towarzystwem Higienicznym,

- zorganizowano wystawę grzybów pod hasłem: „Bezpieczne grzybobranie” podczas imprezy promocyjno-edukacyjnej: „Dary świętokrzyskich lasów” (pracownicy WSSE w Kielcach zebrali grzyby, udzielali porad i wywiadów),
- zorganizowano stoisko zorganizowane w ramach akcji: "Zasadź się na zdrowie" dotyczącej obchodów 100 - lecia Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Działania prowadzone w ramach w/w programów i interwencji miały na celu poszerzenie wiedzy poprzez edukację prowadzoną różnorodnymi metodami dostosowanymi do potrzeb i oczekiwań odbiorców, zachęcanie do **właściwych zachowań prozdrowotnych**, dążenie do kształtowanie pozytywnych zmian postaw, **propagowanie zdrowego stylu życia** i motywowanie do **podwyższenia jakości życia społeczności woj. świętokrzyskiego**.

Działalność nadzorowa i laboratoryjna, w tym kontrolna Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. świętokrzyskiego w 2019 r. pozwalała na coraz lepszą ocenę sytuacji epidemiologicznej i stanu sanitarnego woj. świętokrzyskiego, uwzględniającą istniejące, jak również mogące się pojawić zagrożenia.

Główne inicjatywy mające na celu dalsze przeciwdziałanie i zwalczanie negatywnych zjawisk:

- prowadzenie różnorodnych działań edukacyjnych stymulujących wzrost poziomu wiedzy odbiorców przedsięwzięć prozdrowotnych (np. na temat szkodliwości palenia tytoniu, zagrożeń związanych z zażywaniem środków zastępczych, żywności prozdrowotnej – suplementów diety),

- nadzór w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa zdrowia publicznego, w tym monitorowanie sytuacji epidemiologicznej i innych zagrożeń, **szczególnie ważne w obliczu wystąpienia w 2020 r. stanu epidemii związanego z koronawirusem SARS-CoV-2.**

Identyfikacja najważniejszych zjawisk, którym należy przeciwdziałać lub należy je wzmocnić w najbliższym czasie:

- pomimo skoordynowania działań organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz ciągłego prowadzenia monitoringu w celu wyeliminowania negatywnego zjawiska, jakim jest wprowadzanie do obrotu środków zastępczych, są one nadal przedmiotem handlu, zagrażając zdrowiu i życiu ludzi, szczególnie ludzi młodych,
- wobec zagrożeń i problemów zdrowotnych wśród dzieci i młodzieży opieka medyczna w placówkach nauczania i wychowania jest ciągle niewystarczająca ze względu na brak stałej, codziennej opieki pielęgniarskiej oraz opieki stomatologicznej,
- występowanie w obszarze realizacji zajęć wychowania fizycznego nieprawidłowości dot. warunków techniczno-sanitarnych,
- narastająca liczba środowisk uchylających się od realizacji obowiązku szczepień ochronnych.

Państwowa Inspekcja Sanitarna z ponad 100-letnim doświadczeniem w służbie sanitarnej, poprzez szeroki zakres kompetencji, doskonalenie działalności merytorycznej oraz potwierdzaną certyfikatami akredytacyjnymi działalność laboratoryjną, zaliczana jest do **kluczowych instytucji realizujących skutecznie i odpowiedzialnie zadania z zakresu zdrowia publicznego.**